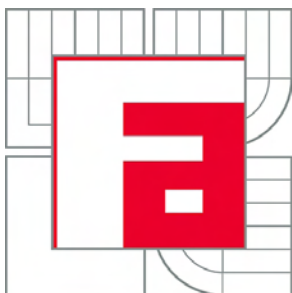

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV TEORIE

FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTMENT OF THEORY

SOUČASNÁ SLOVINSKÁ ARCHITEKTURA

CONTEMPORARY SLOVENIAN ARCHITECTURE

DIZERTAČNÍ PRÁCE

DOCTORAL THESIS

AUTOR PRÁCE

AUTHOR

MgA. Ing. arch. PETR ŠMÍDEK

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

Ing. arch. HANA RYŠAVÁ, CSc.

BRNO 2012

Vysoké učení technické v Brně

Fakulta architektury

Poříčí 273/5, 63900 Brno 39

Zadání dizertační práce

Číslo dizertační práce:

Akademický rok: **2011/2012**

Ústav:

Ústav teorie

Student(ka):

Petr Šmídek, MgA. Ing. arch.

Studijní program:

Architektura a urbanismus (P3501)

Studijní obor:

Architektura (3501V002)

Vedoucí dizertační práce:

Ing. arch. Hana Ryšavá, CSc.

Konzultanti dizertační práce:

Název dizertační práce:

Současná slovinská architektura

Zadání dizertační práce:

Zmapování historie moderní slovinské architektury. Tento jihoslovanský národ měl v minulém století obdobný osud jako my. Obě země byly součástí Rakousko-Uherského mocnářství i sovětského východního bloku. V porovnání s námi má třetinovou rozlohu a pětinu obyvatel. Díky několika faktorům, které hodláme v našem projektu hlouběji prostudovat, se však Slovincům podařilo po pádu komunistického režimu pasovat do role černého koně evropské architektury. Projekt bude souborně analyzovat příčiny úspěchu jejich architektonických představitelů na mezinárodní scéně. Budou hledány styčné body mezi oběma národy, možnost inspirovat se a vzít si ze sebe příklad.

Rozsah grafických prací:

Doktorand se bude zabývat fenoménem slovinské architektury, jež dlouhodobě stojí v pozornosti široké odborné veřejnosti. Úkolem doktorské práce bude návštěva, zdokumentování a analýza moderní slovinské architektury sklízející úspěch na světové scéně. Projekt bude založen na spolupráci a rozhovorech s tvůrci, teoretiky a historiky. Práce bude podložena dlouhodobým studiem této problematiky přímo na místě a bude usilovat o maximální celistvost. Setříděné a vzájemně porovnané poznatky by měly posloužit s aplikací na české prostředí.

Seznam odborné literatury:

- BERNIK, Stane. Slovene Architecture of the Twentieth Century, Mestna galeria Ljubljana, Lublaň 2004, ISBN 961-90619-4-2
- ČELIK, Matevž: New Architecture in Slovenia, Springer Verlag, Vídeň 2007, ISBN 978-3-211-71487-4
- HRAUSKY, Andrej: Sixpack, Contemporary Slovenian Architecture, Galerie Dessa, Lublaň 2005, ISBN 961-90426-6-2
- IVANIČ, Maja. KUHAR, Špela. Contemporary School Architecture in Slovenia 1991-2007, Springer Verlag, Vídeň 2008, ISBN 978-3-211-76844-0
- MIMICA, Vedran. MRDULJAŠ, Maroje. RUSAN, Andrija. Contemporary Croatian architecture: Testing reality, Arhitekst, Záhřeb 2008, ISBN 978-953-5888-07-8

Termín zadání dizertační práce: 20.4.2009

Termín odevzdání dizertační práce:

Dizertační práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a dizertační práce v elektronické podobě.

Šmídek Petr, MgA. Ing. arch.
Student(ka)

Ing. arch. Hana Ryšavá, CSc.
Vedoucí práce

-----
doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 20.4.2009

-----
prof. Ing. arch. Vladimír Šlapeta, DrSc.
Děkan fakulty

Abstrakt

Úkolem této dizertační práce je představit českému publiku současnou architektonickou scénu ve Slovinsku, kterou lze ze zemí bývalého východního bloku považovat za nejvíce vyspělou. Během pobytu ve Slovinsku se podařilo při každodenním styku s místními stavbami i kulturou sesbírat dostatek historických informací potřebných ke snazšímu pochopení současné situace na slovinské architektonické scéně. Práce zprostředkovává architektonická díla nejvýznačnějších tvůrců jednotlivých období od Fabianiho, přes Plečnika, Ravnikara, Podreccu až po nástupce generace Six-pack. Úkolem práce je za pomoci zdokumentování a analyzování příčin ve Slovinsku napomoci ke zlepšení situace u nás, kde vzniká celá řada kvalitních realizací, ale zůstávají téměř nepovšimnuty a hůře prosazují na mezinárodní scéně. Studium se zaměřilo na to, jakou roli sehrály vybrané sektory v nastartování slovinského modelu a zda mohou na základě historických spojitostí obě země znovu navázat spolupráci v oblasti architektury. Cílem bylo tyto zjistit, jak nabyté poznatky aplikovat na české prostředí. Poučení ze Slovinska by se dalo shrnout do dvou hlavních okruhů: jak zdárně kultivovat svoji zemi a jak o tom umět podat zprávu navenek.

Klíčová slova

Historie architektury, moderní architektura, Slovinsko, Jugoslávie, Fabiani, Plečnik, Ravnikar, Podrecca, Sixpack, typologie

Abstract

The main goal of this thesis is to present contemporary slovenian architectural scene to the Czech audience. Since the fall of Iron curtain is the slovenian architecture regarded as the most advanced from the former Eastern bloc. During the stay in Slovenia it's succeeded to collect sufficient informations for further analysis. Daily contact with the local culture and buildings helped in understanding of the current situation in the Slovenian architectural scene. The work provides the most important architectural works from Fabiani through Plečnik, Ravnikar, Podrecca to successors of generation Sixpack. The aim of this work is to help document and analyze the causes of Slovenia success and with this conclusion help to improve the situation in our country, where there is a wide range of high-quality buildings, but they remain almost unnoticed and unknown on the international scene. The study focused which role played the biggest importance in starting Slovenian model. Work search if it's possible to re-establish cooperation in the field of architecture. The aim of these was to find out how to apply the knowledge acquired in the Czech environment. Lessons from Slovenia could be summarized in two main areas: how to successfully cultivate their land and about how to be able to report about it externally.

Key words

History of architecture, modern architecture, Slovenia, Yugoslavia, Fabiani, Plečnik, Ravnikar, Podrecca, Sixpack, typology

Bibliografická citace

ŠMÍDEK, Petr. *Současná slovinská architektura*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, Ústav teorie architektury, 2012. 174 s.

Vedoucí dizertační práce ing. arch. Hana Ryšavá, CSc.

Prohlášení autora o původnosti práce

Prohlašuji, že jsem zpracoval tuto disertační práci „Současná slovinská architektura“ zpracoval samostatně, pod vedením školitelky, a za použití literatury a dalších pramenů, které jsou uvedeny v seznamu, jenž je součástí této práce.

Prohlašuji, že jsem jako autor doktorské práce neporušil autorská práva třetích osob (§11 Autorského zákona 121/2000Sb.).

V Brně dne 30.8.2012

.....

Poděkování

Školitelce Haně Ryšavé za vedení práce a rodině za bezmeznou podporu.

Obsah

1.	Úvod.....	9
1.1	Téma práce.....	9
1.2	Cíl dizertace.....	9
1.3	Hypotézy.....	10
1.4	Metodika a způsob řešení.....	10
2.	Průzkum.....	11
2.1	Současný stav řešeného problému.....	11
3.	Obecná historie Slovinska.....	12
3.1	Geopolitická historie.....	13
3.2	Historie Lublaně.....	14
3.3	Zrod moderní architektury ve Slovinsku.....	15
3.4	Poválečný vývoj architektury ve Slovinsku.....	16
3.5	Porevolční vývoj architektury ve Slovinsku.....	18
3.6	Generace Sixpack.....	19
3.7	Nová generace po 'Sixpacku'.....	22
4.	Vývoj architektury na příbězích životů arch. osobností.....	23
4.1	Otto Wagner.....	23
4.2	Maks Fabiani.....	26
4.3	Ivan Vurnik.....	28
4.4	Jože Plečnik.....	29
4.5	Edvard Ravnikar.....	32
4.6	Oton Jugovec / Smer B.....	35
4.7	Vojteh Ravnikar / Skupina Kras.....	36
4.8	Boris Podrecca.....	37
5.	Vývoj architektury na příběhu staveb.....	40
5.1	Příběh Lublanice.....	40
5.2	Příběh Národní a univerzitní knihovny.....	43
5.3	Příběh Moderní galerie.....	45
5.4	Příběh Národní galerie.....	46
5.5	Mrakodrapy.....	48
5.6	Malé objekty.....	52
5.7	Vzdělávání.....	54
5.8	Ornament.....	56
5.9	Dlaždice.....	58
6.	Katalog staveb.....	59
6.1	Chronologický přehled staveb.....	60
7.	SWOT analýza.....	150
7.1	Silné stránky.....	150
7.2	Slabé stránky.....	150
7.3	Příležitosti.....	150
7.4	Hrozby.....	151
8.	Závěry.....	152
8.1	Shrnutí.....	152
8.2	Přínos práce.....	152
8.3	Význam pro praxi.....	152
8.4	Závěr.....	153
9.	Životopisy architektů.....	154
10.	Odkazy na čerpanou literaturu.....	170
11.	Seznam symbolů a zkratek.....	174

1. Úvod

Slovinská architektura již nepřitahuje pohledy pouze zvědavých sousedních zemí ve střední Evropě, ale o úspěšném slovinském tažení se dovídají lidé v Americe i Japonsku. Co však konkrétně nastartovalo jeho raketový úspěch? Vždyť tento jihoslovanský národ měl v minulém století obdobný osud jako my. Obě země byly součástí rakousko-uherského mocnářství i sovětského východního bloku. V porovnání s námi má Slovinsko jen třetinovou rozlohu a pětinu obyvatel. Jim se však podařilo po pádu komunistického režimu pasovat do role černého koně evropské architektury, zatímco zprávy o našich kvalitních realizacích mají stále problémy překonat geografickou i jazykovou bariéru.

1.1 Téma práce

Tématem dizertační práce je souborná analýza příčin úspěchu slovinských architektů uvnitř tamější společnosti i na mezinárodní scéně. Nejedná se totiž o výjimečný případ jediného zástupce, ale o systematickou prezentaci dnes již tří generací činných architektů. Závěrům aplikovatelným na české prostředí předchází podrobná analýza historického vývoje, současného stavu a hledání styčných bodů mezi oběma národy. Možnost inspirovat se a vzít si příklad by měla fungovat oběma směry, proto výsledky nezátíženého pohledu zvenčí by mohly posloužit i slovinské straně.

1.2 Cíl dizertace

Hlavním cílem doktorské práce je rozklíčování úspěchu slovinské architektury na světové scéně. Nabyté poznatky by měly sloužit především českým architektům, ale také historikům a teoretikům při jejich studiu a poznávacích cestách. Významná část práce je zaměřena na zmapování historie moderní slovinské architektury. Dobové paralely a co nejobsáhlejší informace dokumentující jednotlivé příklady pomohou snáze pochopit současnou situaci. Práce hledá témata, která obě země spojovaly, ještě když byly součástí Rakousko-Uherské monarchie. Většina významných architektů z obou zemí získala vzdělání ve Vídni, které pak dále rozvíjeli ve svých domovinách. Nejspíš ne náhodou byli Jože Plečnik a Jan Kotěra, zakladatelé moderní architektury i architektonického školství ve svých domovských zemích, spolužáky na vídeňské škole Otto Wagnera. Brněnský Ernst Wiesner zažil na vídeňské Akademii obdobi, kdy se rozhodovalo, který z Wagnerových žáků po něm převezme v roce 1913 školu architektury ve Vídni, zda to bude Leopold Bauer nebo Jože Plečnik¹⁾. Blízkost Slovinska s Českem lze dokládat na mnoha osobách moderních architektů obou zemí. Za příklad může posloužit třeba František L. Gahura, který v letech 1914-17

Slovinsko
rozloha: 20 274 km²
počet obyvatel: 2 052 000
hlavní město: Lublaň
počet obyv. hl. města: 271 000
úřední jazyk: Slovinština
národnosti: 83,06% Slovinci, 1,98% Srbové, 1,81% Chorvati
náboženství: 57,8% katolíků, 10,1% ateistů, 2,4% muslimů, 2,3% pravoslavných a 99 Židů
HDP: 21 911 USD
měna: 1 Euro=100 centů (od 1.1.2007)
míra nezaměstnanosti: 5,4%
pobřeží: 47 km Jaderského moře
sousední země: Rakousko, Maďarsko, Chorvatsko, Itálie

zdroj: SGCO, 2011

1) V Plečnikův neprospěch nakonec rozhodl jeho špatný vztah s císařským dvorcem datovaný od vzniku Zacherlova domu. Plečnik se však akademicky realizoval od roku 1910 díky Kotěrovu pozvání na pražské VŠUP a následně od roku 1921 na Vurnikovo pozvání na nově založené univerzitě v Lublani.

studoval architekturu u J. Plečnika na Uměleckoprůmyslové škole v Praze a posléze na Akademii u Jana Kotěry. Někteří čeští studenti následovali Plečnika do Lublaně a naopak řada slovinských architektů v meziválečném období studovala u nás, přičemž vzájemná výměna studentů pokračovala i po druhé světové válce, kdy na pražskou Techniku přijížděla řada studentů architektury. Na tento trend se mohlo navázat i během balkánské války v 90. letech minulého století, kdy do Čech přišla vlna desítek jugoslávských studentů, kteří díky tehdejšímu děkanovi prof. Vladimíru Šlapetovi mohli navázat ve studiu architektury na FA ČVUT²⁾.

2) KOVAČEVIĆ I.. *Česko-jihoslovenská architektonická spojení*, Era 21, 6.2006, s.65

3) Již 13. července 1920 vypálili italská fašistická vojska pod vedením Francesco Giunty Slovinský národní dům v Terstu (1902-04) od Makse Fabianiho, čímž vyvrcholila frustrace z 1. světové války znásobená pak během 2. světové války.

Na přelomu 19. a 20. století se rodily první moderní architektonické slohy právě v nesvobodných zemích a tam, kde to politicky jiskřilo. V omezené míře to opět platí jak pro československou, tak i slovinskou architekturu. Podobný osud může za to, že jsme si tak dobře rozuměli i po rozpadu monarchie a každá země si šla svou vlastní cestou. Podobný osud jako my sdílelo Slovinsko během 2. světové války, kdy si jeho území mezi sebe rozdělilo Německo s Itálií³⁾. Podle srovnatelného scénáře se odehrávaly také události po druhé světové válce. Obě země se nacházely v mocenské oblasti Sovětského svazu. Po pádu komunistického režimu se však slovinské architektuře podařilo rychle odpoutat od stigmat spojovaných s východní Evropou zemí. Také u nás vznikají kvalitní realizace, kterým se však o poznání hůře prosazují na mezinárodní scéně. Cílem je za pomoci zdokumentování a analyzování příčin ve Slovinsku napomoci zlepšit tento stav u nás.

1.3 Hypotézy

Dizertační práce hledá v souladu se zaměřením odpovědi na tyto otázky: Lze poučení ze Slovinska aplikovat na české prostředí? Jakou roli by v Česku měly sehrát vybrané sektory při nastartování slovinského modelu? Jak mohou obě země navázat hlubší spolupráci v oboru architektury?

1.4 Metodika a způsob řešení

Disertační práce vychází ze tří základních skupin poznávacích metod. U teoretické metody šlo především o shromáždění a následnou analýzu dokumentace k stěžejním slovinským stavbám za celé uplynulé století. Tento způsob vědecké práce nabízí komplexní výsledky. Výběr je pečlivě vybírán, aby nepřinášel příliš subjektivní a pocitově nezátížené výsledky, přestože se tomu po osobních setkáních s autory a jejich realizacemi nelze vždy ubránit. V kombinaci s empirickou a historicko-srovnávací metodou založenou na základě studia dějinných materiálů je možné dostatečně analyzovat současnou situaci, vysledovat její příčiny a nastítnit její případný vývoj. Z materiálu nabytého převážně během mého jednorozhodného pobytu ve Slovinsku vyvozují hypotézy, které jsou zde dále zpracovány a je z nich vyvozen závěr.

Teoretická část je doplněna empirickými metodami, kdy jsem přímo kontaktoval zkoumanou skupinu. Návštěvou analyzovaných objektů a osobními pohovory byl nashromážděn textový i fotografický materiál, jehož výsledné zpracování si lze prohlédnout především v katalogu staveb. Výsledné analýzy konkrétních slovinských příkladů překročí počet stovky staveb. Při shromažďování podkladů k projektů a vypracovávání analýz se nelze vyhnout detailnímu srovnávání architektonických konceptů s jak historickými příklady, tak se současnou moderní architekturou, zvláště co se typologických řešení týká. Hodnotové posuzování stavebně–technických údajů bylo posuzováno odděleně v předešlém bodě, kvůli odlišným materiálovým a technickým možnostem při historické a současné výstavbě, tedy striktně odděleno od architektonických hledisek.

2. Průzkum

Na konci září 2007 jsem v rámci studijního výměnného programu Erasmus odcestoval na Fakultu architektury ve slovinské Lublani. Prodloužení původně semestrálního pobytu napomohlo získání grantu FRVŠ⁴⁾. Tamější stáž měla badatelský charakter, a proto jsem se mohl ve škole účastnit pouze cyklu moderní slovinské architektury, který vedla Nataša Koselj, a zbývající čas věnovat studiu ve znamenitě zásobené fakultní knihovně, kde jsem brzy získal přehled o současné slovinské tvorbě. Starší materiály bylo možné dohledat ve slavné Národní a univerzitní knihovně od Jože Plečnika. Rychle se zorientovat v moderní historii slovinské architektury mi pomohla účast na dvoudenní konferenci⁵⁾ věnované stému výročí od narození Edvarda Ravnikara, které se kromě mnoha významných zahraničního hostů zúčastnil také průřez celým spektrem slovinských architektů od Ravnikarových pamětníků, jeho studentů až po nejmladší generaci praktikujících architektů.

Neméně důležitým poznáním bylo odkrytí úzké provázanosti Slovinska s Chorvatskem, která by se dala přirovnat vztahům mezi Českou republikou a Slovenskem. Záhřeb ovlivňuje celý Balkán, ale má také spojnice s prestižním Berlage Institute⁶⁾ a zajímá se o něj Harvardská univerzita⁷⁾.

Ať už jako hostující profesori nebo účastníci mnoha různých konferencí se v Lublani objevovali také zahraniční architekti, kteří nabízeli další pohled na slovinskou architekturu. Studium v knihovnách, účastí na přednáškách a konferencích, přímým kontaktováním architektonických ateliérů a osobními návštěvami staveb postupně narůstal soubor informací pro dizertační práci.

2.1 Současný stav řešeného problému

Fenomén soudobé slovinské architektury již stačila zachytit odborná obec po celém světě. Mohou za to aktivity samotných architektů, kteří získali vzdělání a vybudovali si kontakty v cizině. Současně o ně projevuji zájem

4) Název projektu FRVŠ Analýza slovinské architektury, č.j. fondu: 224/2008/G2, spoluřešitelé Ing.arch. Hana Ryšavá, CSc. a Ing.arch. Jan Špirit

5) Mezinárodní konference o Edvardu Ravnikarovi se konala 3.-4.12.2008 v lublaňském Cankarovu kulturní a kongresovém centru.

6) MIMICA, V. JELENC, T. *Light Capital: Urban Scripts for Ljubljana*. The Berlage Institute Research Report No. 10. Rotterdam: Berlage Institute, 2006

7) BLAU, E. RUPNIK, I. *Project Zagreb: Transition as Condition, Strategy, Practice*. Harvard University, Graduate School of Design. Barcelona: Actar, 2007.

8) Slovinská architektura - Era21
06/2006 - tématiké číslo českého
časopis věnované slovinské
architektuře. Brno: Vydavatelství ERA,
2006. ISSN 1801-0889X

sami zahraniční nakladatelé. Komplexní pohled na celou architektonickou scénu tu však chybí. Člověk si musí skládat mozaiku z vydaných monografií nebo tématicky vydaných čísel časopisu. Díky ojedinělým aktivitám se nedá říct, že bychom měli o slovinské architektuře minimum znalostí, ale to málo je českému publiku prezentováno bez znalostí hlubšího kontextu. Bez pochopení podstaty se můžeme jen těžko něčemu efektivně přiučit. V našem prostředí se slovinské architektuře důsledněji věnoval pouze časopis Era 21⁸⁾, který poslední číslo v roce 2006 vyhradil tomuto tématu, a uskutečnilo se několik výstav prezentujících převážně Hauskyho generaci Sixpack.

Dizertační práce je založena na spolupráci a rozhovorech s tvůrci, teoretiky a historiky. Náš projekt bude podložen dlouhodobým studiem této problematiky a bude usilovat o maximální celistvost. Českému prostředí však stále schází ucelený pohled na tuto problematiku. Jméno Edvarda Ravnikara, který současnou podobu slovinské architektury ovlivnil daleko významněji než Jože Plečnik, zůstává u nás stále neznámým.

3. Obecná historie Slovinska

Osídlení úrodných nížin a klimaticky příznivého pobřeží dnešního Istrijského poloostrova se lze dohledat již dávno před naším letopočtem. Podle Histrů, jednoho z ilyrských kmenů, také nese území dnešní název. Bouřlivé období bojů nastalo v 5. století před Kristem, kde sem ze severu přitáhly Keltové a území obsadili až do příchodu Římanů, kteří zde od prvního století začali zakládat vlastní tábory (Emona, Celeia, Poetovia a další) a ty se postupně měnily v městské osady. Zdejší oblast spadala také krátké období v 7. století do Velkomoravské říše, aby následně přešlo pod Korutanské knížectví. Ve 13. století území opět patřilo Přemyslovcům, až do bitvy na Moravském poli, kdy alpské země připadly Habsburkům a s krátkou výlukou během napoleonských válek připadlo Rakousku-Uhersku až do konce první světové války, aby se v prosinci 1918 spojili se Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců. V roce 1941 obsadila území fašistická Itálie, ale brzy se rozběhly přípravy obnovy jugoslávské federace, kterou po skončení druhé světové války uznala většina států. Rozklad federace započatý Titovou smrtí v roce 1980, které vyvrcholili po rozpadu celého východní bloku a vyhlášením nezávislosti Slovinska 25. června 1991, na což reagovala jugoslávská armáda tzv. desetidenní válkou. Přes územními spory přetrvávající dodnes se tak Slovinsko poprvé ve své historii dočkalo samostatného státu a mohl naplno odstartovat závod, při němž se Slovinsko stalo evropským premiátem. Společně s deseti dalšími zeměmi se v roce 2004 stává členem Evropské unie a jako první postkomunistický stát přijímá od roku 2007 k placení společnou měnu euro.

3.1 Geopolitická historie

Osud nejmenšího slovanského národa, který až do moderních dějin nedisponoval žádným vlastním správním celkem a vždy tak byl nějakou součástí ať již Francké či Německé říše nebo později Rakousko-Uherské monarchie, měl s naší vlastí řadu podobných osudů a když zahloubáme až do vlády českého krále Přemysla Otakara II., tak zjistíme, že jsme díky jeho politickému umu žili ve společném státě se Slovinci již koncem 13. století. Další čtyři století společného soužití jsme si pak až do vypuknutí první světové války užili pod vládou Rakouského mocnářství. Podobný osud, který oba národy spojoval, také napomáhal v navazování úzkých kontaktů. Přátelství Tomáše Garrigue Masaryka s architektem Jože Plečnikem se datovalo již od přelomu 19. a 20. století, a teprve po dvaceti letech, když se stal prezidentem, přizval Plečnika do mladého Československého státu, aby mu svěřil opravu a rekonstrukci Pražského hradu. Užší spolupráce mezi oběma národy na poli kulturním by se dala považovat za nejstarší a dala by se datovat již do národního obrození na přelomu 18. a 19. století, ale také posléze finanční, kdy se Česká živnostenská banka drží primát prvního bankovního ústavu v Lublani. Blízkost obou národů dokládají také snahy z roku 1918, kdy se formoval nový národ Čechů a Slováků, vnesla československá delegace na versailleské mírové konferenci, aby mezi východním Rakouskem a západním Maďarskem vedl propojující koridor s jugoslávským územím, což pochopitelně neprošlo.

Zatímco Češi v nově zřízeném státě představovali většinu, tak Slovinci v Srbském království a později Jugoslávii představovali menšinu, která se však nikdy nenechala utlačit, což bylo patrné i z obrody a udržování slovinského jazyka v 19. století, kdy jim bylo doporučováno převzít jako hlavní jazyk chorvatštinu. Nesmiřitelná balkánská povaha se projevila také během druhé světové války, kdy se jako jediný slovanský národ úspěšně postavil Hitlerovi na odpor. Po válce vítězí charisma maršála Tita a převládající strach z vnějšího obrození a znovu spojuje odlišné mentality do Jugoslávské republiky. Československá vláda nabídla po válce jugoslávským studentům stipendijní pobyty na našich především technických univerzitách, čímž se dále utvrdily vztahy mezi oběma zeměmi. Přestože Jugoslávie nebyla svobodnou a zcela vymaněnou z područí Sovětského svazu, tak se zcela nezavírá před západními zeměmi, udržuje s nimi kontakt, což zaručilo zemi další rozvoj. Pro řadu Východoevropanů, kteří neměli možnost vycestovat na západ, zůstávala Jugoslávie výspou bohatství, úspěchů a odlesku západu. Po invazi sovětských vojsk v srpnu 1968 využila řada Čechoslováků Jugoslávii jako přestupní stanici při útěku na západ, mnozí se však rozhodli zůstat zde natrvalo. Ideální rozkvět Jugoslávie překvapivě zastavil rok 1989, který pro většinu zemí bývalého sovětského bloku znamenal novou naději s reálnými vyhlídkami na lepší budoucnost. V Jugoslávii se totiž po Titově smrti v Lublani v květnu 1980 z důvodu ztráty silné ruky začaly vyostřovat

9) Desetidenní válka nebo též Slovinská válka za nezávislost proběhla 27.6.-6.7.1991.

10) Výroční zpráva Vlády Slovinské republiky: *About Slovenia: Republic of Slovenia*. www.vlada.si

národnostní rozdíly, které čtyři desetiletí latentně vyčkávaly pod jugoslávskou vlajkou. Od počátku 90. se začaly otevřeně vyjadřovat především Chorvati (se Slovinci) proti protěžování Srbska, což vyústilo k odtržení srbské části a následné vyhlášení nezávislosti Slovinska a Chorvatska. Československý vzor Sametové revoluce a následné poklidné rozdělení civilizovaným způsobem ve vile Tugendhat zůstal pro Jugoslávce nevyslyšený. Tamější armáda, kterou z 90% ovládali Srbové, provedla do odtržených zemí invazi. Pro Slovinsko končí hrůzyplná akce po deseti dnech⁹⁾ se ztrátami 64 vojáků obou stranách. Chorvatsko však čekalo téměř roční martyrium, během něhož zahynuly deseti tisíce civilistů. Na jaře 1992 se válka rozšířila do Bosny a Hercegoviny, jugoslávský stát se tak nadobro rozpadl a křehký mír udržovaly až do března 1995 jednotky UNPROFOR. Dalo by se říct, že Slovinsko vyšlo z celého rozpadu Jugoslávie nejméně poznamenán a také to by v počátečních letech znát. Zemi sice trápila vysoká nezaměstnanost a váleční uprchlíci se sousední země, ale díky pozitivnímu vztahu se západem (především Rakouskem a Německem, s Itálií to kvůli historickým územním nárokům mírně jiskřilo) podařilo úspěšně nastartovat ekonomiku. Při loňském sčítání lidu překročil počet obyvatel země dva miliony.¹⁰⁾ K tomu je třeba připomenout, že podle některých odhadů žije v zahraničí dalších až 400.000 Slovinců, což by představovalo pětinnový nárůst, ale i tak se počet lidí žijících ve Slovinsku od konce první světové války zdvojnásobil a od založení samostatného státu přibylo 100.000 obyvatel. Další pozoruhodností, kterou by člověk u tak křehké země závislé na ekonomickém i politickém dění v okolních státech jen těžko předvídal, je překvapivě nízké procento menšin žijících na území Slovinska. Druhou nejpočetnější národností jsou totiž s pouhými 2% Srbové.

Podobně jako v řadě ostatních evropských zemí, také ve Slovinsku se podstatná část kulturního, ekonomického a politického dění odehrává v hlavním městě. Lublaň se může pochlubit nízkou nezaměstnaností, šestinou celkového obyvatelstva a vytváří čtvrtinu HDP celého Slovinska. Není tak s podivem, že se také stěžejní architektonické počiny odehrávaly právě v tomto městě.

3.2 Historie Lublaně

Názvu hlavního slovinského města Lublaně v překladu do češtiny znamená „milá“, což dokonale dokresluje atmosféru, kterou zde každý zažije. Mohli se o tom přesvědčit již staří Římané na přelomu letopočtu, kteří zde na břehu řeky rozložili vojenský tábor, původně nesl název Julia Emona. Z blízkého kopce pak měli dokonalý přehled o dění na širé okolní planině. Emona představovala pro Římany strategicky významnou vstupní bránou na Balkán a pak dále do východní Evropy. V roce 452 byl však tábor zpuštěn nájezdem hunského vojska pod Attilovým vedením. Archeologové však dodnes objevují pozůstatky z římského období v podobě pozůstatků hradeb,

Římská vojenská základna Emona založená na přelomu letopočtu, z níž vznikla osada Julia Emona.

základu domů a náhrobků. Rozbořené území pak sedmém století znovu osídlili Slované a od jedenáctého století původně vojenská osada již nese název Lublaň. Nad středověkým městem se 6000 obyvateli vyroste hrad, který si ve 12. století vybrali korutanští vévodové za svoje sídlo. Později Lublaň přešla pod správu Habsburků a vydržela pod ní (s čtyřletou přestávkou během Napoleonova tažení) až do konce první světové války. Lublaň v historii nebyla sužována nejen nájezdy barbarů, nevyhnuly se jí také přírodní pohromy. Největší hrozbu představovalo zemětřesení, které město v minulosti několikrát silně poškodilo. Po zemětřesení, které postihlo Lublaň v roce 1511, bylo město přestavěno v barokním duchu až si vysloužilo přezdívku Malá Praha. Rozvoji slovinské metropole v době baroka napomohla především dvojice italských architektů Andrea Pozzo s Francescem Robbou, kteří svými rozsáhlými zásahy výrazně proměnili tvář města, což se mělo změnit při dalším zemětřesení. Robbova fontána, která původně stála před další významnou budovou z tohoto období a sice barokní radnicí od místního architekta Gregora Mačeka, byla do dokončení nového křídla Národní galerie přestěhována a dnes představuje jedno z mála Robbových dochovaných děl ve Slovinsku. Jeho kašna má symbolizovat tři řeky, které se v Lublani stékají.

3.3 Zrod moderního architektury ve Slovinsku

Zakonzervovaný barokní vzhled města vydržel až do 14. dubna 1895, kdy Lublaň postihlo ničivé zemětřesení o síle 6,1 stupně Richtetovy stupnice a poničilo více než 1400 budov, což představovalo desetinu všech budov. Tragická katastrofa tak napomohla, aby starosta Ivan Hribar mohl uspořádat urbanistickou soutěž na rozsáhlou modernizaci města, kde se proti historizujícímu Sitteho plánu prosadil projekt Makse Fabianiho¹¹⁾ a následně mohla Lublaň v první polovině 20. století zažít proměnu s jedinečným Plečnikovým rukopisem.

Rok před nešťastným zemětřesením a nástupem moderní architektury na slovinskou scénu vycítily místní obrozenecké kruhy potřebu postavit si v Lublani Národní dům, v jehož velkém sále se měly konat významné společenské události. Národní dům však měl být také sídlem místního Sokola a sloužit mu jako tělocvična. V roce 1894 se na realizaci Národního domu uspořádala v Lublani první veřejná architektonická soutěž, v níž zvítězil český architekt František Edmund Škabroud. Jeho projekt nijak neskrýval inspiraci tehdy jedenáct let starým Zítkovým Národním divadlem v Praze. Stavba se dvěma postranními křídly koncipovaná jako bazilika s velkorysým schodišťovým traktem a zaoblený tvar střechy totiž akcentoval hlavní vstup podobně jako u pražského Národního divadla.

Po roce 1895 se začal Maks Fabiani, tehdy již v pozici hlavního architekta města, společně s Cirilem Metodem Kochem přinášet z Vídně do Lublaně neoklasicistní, ale především secesní sloh. S posilujícím obrozeneckým

Středověké město na pravém břehu řeky Lublanica ležící pod kopcem Griž bylo obeháno mohutnou hradbou. Na levém břehu, kde později vznikl Voršilský klášter, je naznačen obrys bývalé římské osady.

Camillo Sitte: urbanistický návrh na přestavbu Lublaně, 1895

11) *"Spíše než odbornými znalostmi se liberální socialisté na radnici rozhodovali podle toho, že byl Fabiani Slovincem."* in MIHELIČ, B. Urbanistični razvoj Ljubljane. Lublaň: Partizanska knjiga, 1983. s.10

Maks Fabiani: vítězný urbanistický návrh na přestavbu Lublaně, 1895

Jože Plečnik: centrický návrh úpravy Lublaně, 1929

12) Ve Vurnikově interpretaci 'národního slohu' by se dala najít inspirace v německém expresionismu i českém kubismu, které obě společně vychází z gotických tradic. Na rozdíl od gotické ponurosti se však Vurnik rozhodl pro jihoslovanskou pestrost barev i vzorů odvozených z lidových krojů.

Maks Fabiani: Národní dům v Terstu, 1902-04

Vladimír Šubic: Obytný soubor Meksika, Lublaň 1926-27

France Tomažič: Vila Oblak v Rakovniške ulici, Lublaň 1931-35

13) HRAUSKY A. *Od Wagnera k postmoderně*, Era 21, 6.2006, s.61

J.Costaperaria: Vila Perhavec, 1932

J.Costaperaria: Bytovka Vrtača, 1933

Edo Mihevc: Bytový dům Kozolec na Slovenske cestě, Lublaň 1957

čítěním a osamostatněním od Habsburské nadvlády pak následovaly pokusy Ivana Vurnika o vytvoření takzvaného 'národního slohu'¹²⁾, na němž architekt v Lublani intenzivně pracoval po svém návratu z Vídně. Přičemž mezi nejzdařilejší příklady tohoto krátkého hledání národního slohu patří budova družstevní banky na Miklošičově ulici v centru Lublaně. Byly to však především zásahy Jože Plečnika, jehož realizace dnes lákají tisíce turistů na centrální Tromostovje, proslulou tržnici a řadu dalších návrhů, kterých si běžný návštěvník nevšimne hned napoprvé. Plečnik nebyl jen autorem majestátních budov, ale s citem dokázal komponovat a oživit ulice, nároží či malá náměstí třeba jen vhodně instalovaným posezením nebo sloupem. Plečnikovy se tak především zasloužily, že se Lublaň stala příjemným místem k životu. Vedle Plečnikova nezařaditelného stylu zbytek slovinské architektonické scény pozorně sledoval dění na evropské scéně a snažil se ji následovat. Toto někdy až slepé kopírování zahraničních vzorů také stálo za obratem Ivana Vurnika, který po se shlédnutí Le Corbusierova pařížského pavilonu L'Esprit Nouveau v roce 1925 vydal na funkcionalistickou dráhu, která si často brala na mušku právě Plečnikovu tvorbu. Mladá generace, která často vystudovala ve 20. letech pod Plečnikovým vedením na nově založené škole architektury v Lublani, se následně shlédla v moderních myšlenkách funkcionalismu. K funkcionalismu sběhl také první Plečnikův asistent na univerzitě France Tomažič, který svůj odchod od učitele stvrdil ve vile Oblak směle se řadící mezi vzory tzv. mezinárodního stylu. Častější však byly příklady, kteří si tento trend přinesli ze svých studií v zahraničí jako například Avgust Černigoj, který byl jediným slovinským absolventem školy Bauhaus¹³⁾ a posléze založil v Lublani svoji vlastní školu architektury. Vnímání funkcionalistické architektury bylo v pojetí balkánských států hravější a barevnější. Že nešlo o chladné 'stroje na bydlení' dokládají stavby Josipa Costaperaria s přidruženými zaoblenými hmotami, geometrickými vzory na fasádách a jemný zabarvením. Řada dalších získala cenné zkušenosti během praxe v pařížském ateliéru Le Corbusiera, v rámci tehdejšího programu vlády usilující o odpoutání od německého vlivu podporovala navazování styků a Francií a vysílala sem svoje stipendisty.

3.4 Poválečný vývoj architektury ve Slovinsku

Vliv sedmi Le Cobusierových spolupracovníků (v čele s Edvardem Ravnikarem) na podobu slovinské architektury se však naplno projevil až se zrodem Jugoslávské republiky, kdy se architektů podařilo vyhnout diktátu socialistického realismu panujícího ve všech zemích pod sovětskou nadvládou a mohli plynule navázat na předválečný funkcionalismus, ale také reagovat na soudobé evropské trendy. Jedním z nich bylo kolektivní bydlení Unité d'Habitation prosazované na západě Le Corbusierem. Slovinskou paralelou byl Kozolec od dalšího Plečnikova žáka Edo Mihevce na začátku jedné z nejrušnějších lublaňských tříd. Kozolec by se dal přirovnat k modernímu

manifestu (s řadou funkčních kompromisů) uvozujícím severním nástup do Lublaně. Stavba Kozolce nastartovala další rozvoj obchodní čtvrti. V následujících letech začaly v okolí vyrůstat výškové objekty nájemních a kancelářských domů. Ty si za příklad vzaly čisté linie amerických vzorů Burnshaftova Lever House, ale především v Miesově Seagram Building. Příkladem je administrativní věž Metalka, jejímž autorem byl opět Edo Mihevc. Výškový objekt z přelomu 50. a 60. let chtěl dát na obdiv úspěch společnosti. Na západě osvědčený 'Miesovský' model jednoduchého štíhlého kvádrů prozrazujícího za uniformní zavěšenou fasádou svoji konstrukci se stal vzorem pro řadu výškových staveb budovaných v 60. letech po celé Jugoslávii.

Šedesátá léta představovala pro slovinskou architekturu zlaté období, kdy stát byl hlavním a často jediným investorem. Sice mohlo pro něj pracovat jen úzký okruh architektů, ale dokončené stavby držely krok a snesly srovnání se zahraničím. Centrálně plánovaná socialistická ekonomika prožívala období liberalizace a nebývalý rozvoj. Tento úspěch chtělo zároveň Slovinsko prezentovat prostřednictvím budov a tak architekti jako Milan Mihelič mohli tvořit duchu high-tech, Stanko Kristl se Savinem Severem používat strukturalistický jazyk a Oton Jugovec s Vojtehem Ravnikarem objevovat kouzlo regionalismu. Nad tím vším bděla hlavní architektonická postava druhé poloviny 20. století Edvard Ravnikar s vysoce kvalitními urbanistickými celky. Po Corbusierově 'strojích na bydlení' a Miesově minimalistické etapě nastoupila generace okouzlená krásou techniky a čistých konstrukčních detailů. S high-tech scénou dokázal ve Slovinsku zdárně držet krok architekt Milan Mihelič, který po válce krátce studoval architekturu na ČVUT. Společně se svým spolužákem z Prahy Ilijou Arnautovičem navrhl halu A na lublaňském výstavišti, ale především pak sám zvítězil v soutěži na Bavorski dvor a postavil automatickou telefonní ústřednu představující první slovinskou high-tech stavbu, kterou lze v mnohém srovnávat se slavnou budovou Willis & Faber od Normana Fostera.

Od konce 60. let začalo do slovinské architektury pozvolna pronikat krize, kterou nastupující generace Ravnikarových studentů narozených těsně po druhé světové válce chtěla řešit tím, že se svoje vykořenění snažila najít v nekonečných debatách než projektováním a stavěním¹⁴⁾. O navrácení zpět ke stavění se podařilo skupině Kras okolo Vojteha Ravnikara (mladšího syna Edvarda Ravnikara) a následně mladým architektům sdruženým kolem časopisu AB - Arhitektov bilten založeného v roce 1974. Skupina Kras byla aktivní především na západě Slovinska, kam do malých měst navrhovali s pokorou budovy občanského vybavení iniciující společenský život jako byl například poštovní úřad ve Vremski Britof z roku 1978. Na jedné straně bylo cítit nastupující duch postmoderny, projekt však ctil původní historickou zed', za kterou architekti objekt ukryli. Silné regionální kořeny byly také cítit z tvorby Otona Jugovce, dlouholetého ředitele Regionálního institutu pro

Edo Mihevc: Administrativní budova Metalka, Lublaň 1959-63

Milan Mihelič: Mezinárodní centrální telefonní ústředna, Lublaň 1972-78

Skupina Kras: Obchod a poštovní úřad, Vremski Britof 1978

14) HRAUSKY A. *Slovene Architecture and its Background*. Lublaň: Galerie Dessa - výstavní katalog 2007, s.6

Oton Jugovec: Přístřešek naleziště Guttenwerth, Otok pri Dobravi 1973

ochranu památek, na jehož přístřešek ochraňující archeologické naleziště Gutenwerth u Otoku při Dobravi se v červnu 2008 přijeli obdivovat i dva současní významní švýcarští architekti Valerio Olgiati s Christianem Kerezem¹⁵⁾, kteří se během své přednášky na lublaňské univerzitě přiznali, že to byl hlavní hřeb jejich cesty za slovinskou architekturou.

15) Čerpáno z přednášky Ch.Kereze a V.Olgiatiho 5. června 2008 v hlavním sále Fakulty architektury univerzity v Lublani.

Architektonické osobnosti kolem Dessa a časopisu AB hrály důležitou roli pro překonání krize a navrácení Slovinska zpět na mapu Evropy následně převzaly výuku a výchovu nové porevoluční generace architektů na lublaňské univerzitě. Všichni si moc dobře uvědomovali, jak je důležité navázat a udržet styk se zahraničím, v čemž jim napomohla silná komunita žijící v emigraci. Tito v zahraničí etablovaní architekti jako například Boris Podrecca zvali mladé architekti na praxi k sobě do ateliéru a sehráli významnou roli při prosazování slovinské architektury v zahraničí. Po odeznění postmoderního nadšení několika málo Ravnikarových studentů se proměnilo Plečnikovo dílo ve výborný prodejní artikl, jehož jedinečnost dokázala do Slovinska přitáhnout řadu turistů.

3.5 Porevoluční vývoj architektury ve Slovinsku

Porevoluční přerod slovinské společnosti na přelomu 90. let, kdy ekonomika naplno ovládla všechny oblasti života, architekturu nevyjímaje. Pružně reagující slovinská naplno ukázala svoji dravost. Z politických důvodů i prostého zastarání se upustilo se od centrálního plánování. Divoké období, kdy se nové regulace teprve rodily, byl živnou půdou pro spekulace a obchodníky. Nejzářivějším příkladem bylo hlavní město Lublaň, kde se kumuluje většina financí země a pochopitelně také architektů. Úředníci si hleděli zachovat historické intaktní centrum, které ochraňovali před novými zásahy do té míry, že ho raději nechali chátrat, čímž se vysílili natolik, že již nedohlédli na periferii města, které si developeři rozdělili a začali s výstavbou rychle návratových obchodních a komerčních zón. Úspěšný ekonomický rozvoj však zákonitě nepřináší také architektonickou prosperitu a kvalitu. Kvůli scházející adekvátní odezvě ze strany úřadů i běžných občanů stavby častokrát dospěly do pozice strojů na vydělávání peněz a architekt byl pasován na autora líbivých kapotází, čehož je příkladem především nákupní zóna BTC na východě Lublaně. Po prvotním nasycení trhu se však situace ustálila a také nově ustanovený stát začal nabývat na váze. Investoři si uvědomovali i jiné než finanční hodnoty a architekti se mohli z pozice dekoratérů krabic navrátit k původnímu poslání své profesi. V polovině 90. let se Slovinská republika opět stala významným iniciátorem architektonických soutěží a zadavatelem veřejných zakázek, z nichž vycházeli častí držitelé Plečnikovy ceny, což je v zemi nejvyšší architektonické hodnocení. Tyto soutěže napomohly řadě mladých architektů a nezřídka i studentů architektury k osamostatnění a založení vlastních praxí, z nichž nejzajímavější podchytil Andrej Hrausky ve své putovní výstavě Sixpack.

3.6 Generace Sixpack¹⁶⁾

Po nabytí nových výstavních prostorů, které jako dar rodící se slovinské architektuře věnoval Boris Podrecca, začal Andrej Hrausky naplno propagovat místní scénu v zahraničí, ale také přivážet zajímavé autorské výstavy do galerie Dessa. Na děkanské křeslo se dostal Jože Koželj a lidé z okruhu časopisu AB. V polovině devadesátých se pomalu začali prosazovat mladá generace studentů architektury na lublaňské univerzitě. Řadě z nich se podařilo ještě na škole zvítězit v některé z architektonických soutěží, což jim usnadnilo založit si hned po promoci vlastní ateliér. Andreji Hrauskymu se podařilo zachytit tuto nastupující generaci při zrodu a vytvořením výstavy s názvem Six:pack, jejíž význam pro slovinskou architekturu a zahraniční ohlas by šlo srovnávat s Podreccovou putovní výstavbou o Plečnikovi¹⁷⁾, která započala v polovině 80. let v pařížském Centre Pompidou. Přitom nešlo o zcela neznámá jména. Otec Aljoši Deklevy patřil do skupiny Kras, která v 60. letech pod vedením Vojteha Ravnikara stála za silnou regionální tvorbou na západě Slovinska. Podobně otec Tomaže Mächtige by výraznou osobností slovinského designu 70. let a jeho modulární kiosky K-67, které se dostaly i do sbírek newyorské MoMA, lze dodnes najít rozesté po celé bývalé Jugoslávii. Z celkem šestice mladých tvůrců představovaly čtyři partnerské dvojice: Aljoša Dekleva s Tinou Gregorič, Rok Oman se Špelou Videčnik, Igor Kebel s Mikou Cimolini a Tomaž Mächtig s Uršou Vrhunc. Zbývající Matija Bevk s Vasou J. Perović a Boštjan Vuga se Jurijem Sadarem mají své ateliéry založené čistě na profesní dráze a spojilo je vítězství v architektonických soutěžích (u Sadara a Vugou to byla Slovinská obchodní komora a u Bevka s Perovićem to byla základní škola v Kočevje společně s pozváním k účasti na obytný soubor Mostec), které jim napomohly založit vlastní úspěšné praxe a kromě domácích Plečnikových a Piranesiho cen získávat rovněž hodnotná zahraniční ocenění. V roce 2001 se Ofis podařilo získat v Londýně cenu pro mladé architekty Young Architect of the Year, následně americkou obdobu ceny Design Vanguard a v červenci 2001 zvítězili ve Štýrském Hradci v soutěži European 6. V roce 2006 pak získali ocenění AR+D Awards a nominaci na Cenu Mies van der Rohe. Kancelář SVA byla v Berlíně roku 2001 vyznamenána cenou časopisu Bauwelt a Bevk s Perovićem ve stejném městě získali o pět let uznání Kunstpreis, udělovanou mladým architektům za to, že „zavádějí do všech svých staveb ustavičný a kreativní dialog se všemi danostmi: s géníem loci a jeho kontextem, s funkčními a ideovými nároky projektu a stavebníka, s hranicemi daného rozpočtu a v neposlední řadě s možnostmi technologií a konstrukce. Z tohoto napínavého prostředí vznikají jejich prostorová umělecká díla charakteristická jak svojí materialitou tak i transparentí, velkorysou otevřeností a mnohostranností i technicky inovačními detaily a tím budí naději v evropskou architekturu i urbanismus.“¹⁸⁾

Z Hrauskyho výběru šesti odvážných ateliérů, které měly pozdvihnout a

16) Mezinárodní putovní výstava SIXPACK: Contemporary Slovenian Architecture uspořádaná Galerii DESSA se objevila v Janově a Římě (2003), Florencii, Dublinu, Londýně, Lublani, Buenos Aires, Houstonu, Pekingu a Rotterdamu (2004), Chicagu a New Yorku (2005).

17) Z rozhovoru Ivana Rupnika s Bevk Perović arhitekti. *El Croquis 160: Bevk Perović 2004-2012*, Madrid: El Croquis Editorial, 2012, s. 7

18) Komentář Vladimíra Šlapety, který byl v roce 2006 jedním z porotců ceny Kunstpreis Berlin.

vylepšit obraz slovinské architektury, se nejlépe podařilo prosadit právě dvě posledně zmiňovaným: Bevk Perovič architekti a Sadar Vuga architekti. Můžou za to jistě i jejich nezkrotné ambicemi i nově navázané kontakty se zahraničními architekty. Úzká spolupráce Bostjana Vugy s Podreccovým žákem a berlínským architektem Jürgenem Mayerem H. způsobila nejen formální podobnost skulpturálně utvářených projektů obou ateliérů, ale také výsledky v publikační činnosti. Kromě monografií a vzájemných rozhovorů pro edice Damdi¹⁹⁾ jsou to také úvodníky pro nakladatelství Springer až po texty v odborném časopise AB²⁰⁾. Vedle publikování teoretických textů a prezentování svých vlastních realizací u zahraničních nakladatelství sklízí architekti generace Sixpack úspěchy také v mezinárodních soutěžích a získávají zakázky od zahraničních klientů. Za příklad by mohl sloužit urbanistický projekt Sprk City na severovýchodě Bratislavy, kde zvítězili Bevk s Perovičem. Stejní architekti jsou až překvapivě úspěšní také na portugalské scéně²¹⁾, kde po realizacích rodinných domů přistoupili i k větším zakázkám hotelů. Také Deklevovi s Gregorič mají zkušenosti se stavěním v zahraničí, a to dokonce na Havaji, kde na ostrově Maui postavili rozlehlou vilu. Podobné úspěchy sklízí také OFIS, kteří si po vítězství v mezinárodní soutěži na studentské koleje na pařížském Periphériques otevřeli ve francouzské metropoli i svoji pobočku. Také pro SVA není malá jen Lublaň i celé Slovinsko a zkouší štěstí v soutěžích nejen na evropském kontinentu, ale i Perském zálivu. Na podobný úspěch naši architekti zatím stále ještě čekají. Nejenže se naše země uzavírá před vnějškem, ale také produkce našich je minimální a pokud nějaká, tak je investorem opět česká osoba. Čeští architekti si důvěru zahraničních klientů musí stále ještě získat a to půjde jen ztěžka, když se neúčastníme zahraničních soutěží a nepodnikáme dostatek kroků navenek.

Přestože 20. století ve slovinské architektuře lze relativně snadno rozdělit mezi trojici architektů Jože Plečnika, Edvarda Ravnikara a v závěru také Borise Podreccu, tak tvorbu v nově zrozeném samostatném slovinském státě nelze postihnout ani šesticí ateliérů (tuctem architektonických osobností), které si Hrausky vybral. Pokaždé totiž se totiž jedná o subjektivní pohled a osobní výběr, který se může snažit o ucelené zobrazení sociálního, ekonomického i prostorového kontextu slovinské scény, ale vždy se najdou výjimky, které se nakonec mnohdy zdají z historického pohledu zajímavější než protěžovaný výběr určité elity.

Jedním z významných architektů, kteří vypadli z hledáčku prvního mapování galerie Dessa byl **Tomaž Krušec**, jehož raná tvorba se soustředila do rodného kraje Trbovlje v okolí Celje. Působení mimo hlavní město i pozornost médií mu umožnilo soustředit se na kvalitní práci bez rušivých elementů mediálního světa. Krušec neplýtvá síly na vydávání tiskových zpráv, publikování soutěžních projektů a dalších aktivit, což dnes mladí architekti často činí z potřeby, aby se o nich vědělo. Pokud něco zveřejnil,

19) In Anticipation - rozhovor B.Vugy s J.Mayer H. *DD19-Activators*. Soul: Damdi, 2007, s.13
Formula New Ljubljana – rozhovor J.Mayer H. S J.Sadarem a B.Vugou. *DD 17 – Tendencias*, Soul: Damdi, 2006. s.6

20) *Plečnik 2007*. Lublaň: arhitektov bilten 175/176, 12/2007, roč. 37, s.14

21) V roce 2009 jim vyšlo samostatné číslo portugalského časopisu *D'Arco 09: Bevk Perovič/Arquitectos Anonimos*

pak to byly až dokončené realizace, které byly řemeslně dokonale zvládnuté a překvapovaly i po materiálové stránce. Krušec získal v roce 1997 možnost učit se od mistra regionální architektury od Petera Zumthora na univerzitě ve švýcarském Mendrisio a následně po osmi letech studia architektury získal diplom v roce 1998 u profesora Aleše Vodopivce na univerzitě v Lublani, u něhož pak letech 1999-2009 působil na škole jako odborný asistent. Co se týká poctivého architektonického řemesla, které nemá zapotřebí přicházet s módními výstřelky, ale naopak přinášet kvalitní dlouhotrvající užitek, pak si Krušec nemohl vybrat lepšího mentora než profesora Vodopivce, který počátečních studiích filosofie promoval v roce 1974 u profesora Edvarda Ravnikara a následně se sám v roce 1996 stal řádným profesorem na fakultě architektury univerzity v Lublani. Vodopivcova tvorba, která je ověšena řadou nejen domácích cen, nebyla nikdy příliš medializována, přesto pozorní si jeho práce okamžitě všimnou a odborné publikum ji ocení tak, jak se to od něj naučil i jeho žák Tomaž Krušec.

Z dalších příkladů lze zmínit ateliér **Enota**, kterou pomáhal zakládat hned po ukončení studia na lublaňské univerzitě v roce 1998 společně s Milanem Tomacem a Deanem Lahem také Aljoša Dekleva. Enota se rozhodla jít odlišným směrem s ambicí vytvořit otevřenou, současnou a zároveň kritickou architektonickou praxi. Jejich hlavním zaměřením je důkladný průzkum při navrhování životního prostředí, do něhož je začleněno současné sociální uspořádání, moderní technologie i umění. Jejich kritický postoj k architektonickým soutěžím má za následek, že se jich prakticky neúčastní. K osvědčeným klientům si hledají cestu sami. Za své návrhy už sklídili mnohá ocenění. Průlomovým by se dal považovat rok 2006, kdy jejich ateliér získali významnou Piranesiho cenu a za projekt hotelu Sotelia obdrželi Plečnikovu cenu a spolu se čtyřiceti dalšími evropskými realizacemi byl projekt prezentován na doprovodné výstavě a dostal se do katalogu Ceny Miese van der Rohe. Tři roky po vydání Sixpacku tento potenciál objevil také Andrej Hrausky a na rozdíl od dvou ateliérů Sixpacku (Elastik a Machtig Vrhunc), o kterých dnes není prakticky slyšet, vždy s netrpělivostí očekává další jejich realizaci, o níž by mohl v médiích referovat. Kritické smýšlení Enoty o současné slovinské scéně nejlépe zastihuje rozhovor pro rakouský server GAT²²⁾, že podobně jako Joshua Ramus²³⁾ věří v týmovou práci a nechtějí, aby jako u většiny současných slovinských ateliérů figurovalo jedno jméno (nebo většinou dvě jména), které by si pak připisovalo úspěch celého týmu. Jejich pracovní prostředí není založené na kultu osobnosti, ale chtějí, aby se u nich mohl každý cítit být partnerem, vytvořil si k projektu užší vztah a mohl podat co nejlepší práci. Ateliér tak navenek vytváří uvolněný obraz (podobně jako řada kreativních reklamních či IT firem) a podobně jako Krušec vidí poslání především v tvorbě a sklízení cen, pořádání přednášek či účast na společenských akcích vnímají jako doprovodný a podružný efekt. V dnešní době, kterou Hrausky

22) Rozhovor Enoty s Fabianem Wallmüllerem 16.5.2006 pro rakouský portál www.gat.st

23) "Architektura není vytvářena jedinci. Geniální skica ... je mýtus. Architektura je dělána týmem oddaných lidí, kteří pracují společně. Úspěchy mají ve skutečnosti více do činění s prostým odhodláním než s genialitou." J.P.Ramus na konferenci TED Dallas v říjnu 2009

popisuje jako “kapitalistickou demokracii” je architektonická tvorba hodnocena spíše podprůměrně je nucena jejich tvůrce pracovat efektivně, ale nikdy nedosáhne té perfekcionality, které architekt dosáhne, pokud má dostatek času. Pokud se člověk drží stejně logické zásady jako Enota, že projekt by měl být řádně zaplacen, pak pochopíte jejich sporadickou účast v architektonických soutěžích. Podobně pragmatický přístup mají také k vizionářským projektům bez skutečného klienta bez reálné možnosti vzniku. Svět však potřebuje vize i ty, co je pak zhmotňují a tou nadějí by mohla být nejmladší generace slovinských architektů.

3.7 Nová generace po ‘Sixpacku’

V osmdesátých letech možnosti publikace ztěžovala nejen nedostupnost technologií, ale také cenzura politického zřízení. Všichni zažili raketovou kariéru, která byla možná jen v bouřlivých počátcích 90. let. Tuto porevoluční atmosféru nepůjde již nikdy zopakovat. Nově nastupující generace měla otevřené hranice, možnosti vystudovat v zahraničí a doma na ně čekal nenasycený trh, který měl touhu stavět. O to těžší to má pak současná generace mladých architektů, kteří jsou jen o trochu mladší než generace Sixpack, ale měli tu smůlu, že po studiích u věhlasných profesorů okolo časopisu AB se najednou ocitli uprostřed obsazeného trhu. Aby se mladá generace mohla uchytil, začala využívat zcela nové způsoby strategie. Za jejich úspěchy lze hledat také nenákladnou elektronickou propagaci a využívání moderních technologií. Zatímco po celé 20. století bylo patrné, jak se ve slovinské tvorbě mísí alpský a středomořský duch. Zatímco vzdělání nabyli v bývalém hlavním městě Rakousko-Uherské monarchie, tak různé podoby života jim nabídla blízkost Balkánu s Itálií. S příchodem globalizace se nová generace vzdělávala v Holandsku, Anglii a USA, což jim ještě více rozšířilo obzory a zároveň setřelo určité rozpoznávací regionální nuance. Na druhou stranu čím více a odlišnějších kultur máte možnost poznat, pak by vám mělo pomoci lépe pochopit vaši vlastní společnost.

Zástupcem úspěšné mladé generace je Polona Filipič, která po studiu na Berlage Institute založila společně s Peterem Šenkem (s pracovními zkušenostmi za SVA) ateliér Stratum s realizacemi zasluhujícími si mezinárodní pozornost. Lublaňské dvojici Rok Jereb s Blažem Budjou, zástupcům nejmladší generace narozené po roce 1980, pomohlo vítězství v soutěži na sportovní halu Stopiče opustit kancelář Ravnikar Potokar a založit si vlastní architektonický ateliér, o němž ještě v budoucnu mnohokrát uslyšíme.

Dnešní atmosféru v oblasti propagace architektury dobře vystihl Arjen Ossterma v předmluvě Volume #28: Internet of Things²⁴⁾, že před dvěma desetiletími pozornost médií získávaly čerstvě dokončené stavby, tak o desetiletí později se na stránky časopisů dostaly i vítězné soutěžní práce a dnes jsme zahlceni všemožnými projekty, které se nijak neuchytily, ale

24) OOSTERMAN A. *Correlation Designing*. Amsterdam: Volume 28, Internet of Things, 2011#2. s.2

nekonečný prostor internetu je umožňuje zveřejnit. Zatímco dříve bylo zapotřebí kontaktovat řadu prostředníků (šéfredaktor, galerista, novinář,...) a investovat nemalé finanční zdroje, tak dnes lze dát vědět o své tvorbě prostřednictvím internetu téměř zadarmo nebo vás to stojí jen investovat dostatek trpělivosti a času.

4. Vývoj architektury na příbězích životů arch. osobností

Přesné datování období vzniku nového stavebního slohu nikdy není lehkou záležitostí. Slovinsko však nebude tím případem, poněvadž kvůli ničivému zemětřesení, které v 14. dubna 1895 Lublaň postihlo, lze start nové etapy ve slovinských dějinách datovat zcela přesně. Za zakladatele slovinské architektury lze považovat Makse Fabianiho, kterého do funkce městského architekta z Vídně přizval tehdejší starosta Lublaně Ivan Hribar, a později také Jože Plečnika, který společně s tehdejším ředitelem stavebního úřadu Matko Prelovškem utvářeli novou podobu města. Děsivé neštěstí tak dalo vzniknout řadě nových staveb. Za patnáct let po zemětřesení vzniklo 436 nových budov, stovky dalších staveb byly zrekonstruovány a zmodernizovány v secesním a posléze národním duchu. Podobně jako přesné datování vzniku moderní architektury lze ve Slovinsku sledovat také kontinuální linii generací navazujících na své předky. Jedním z rysů slovinské architektonické scény je jeho malý trh. Svázaná scéna příliš neumožňuje vznik dalších proudů. Úzký okruh architektů zapřičiňuje přebírání pomyslného žezla žáků po svých profesorech. Díky tomu však lze sestavit ze životopisů nejvýznamnějších osobností, které ovlivnily slovinskou architekturu téměř navazující linii od samotných počátků až dodneška. Před hlubším rozbořením samotných slovinských architektů, je třeba se zmínit osobu, která silně ovlivnila zrod moderny v celé střední Evropě, a tou byl Otto Wagner.

Kontinuální linie architektonických generací ovlivňujících slovinskou scénu.

4.1 Otto Wagner

Přestože zrod moderní slovinské architektury se datuje až po ničivém zemětřesení v roce 1895 a pozváním Makse Fabianiho do Lublaně, je třeba zmínit jméno vídeňského architekta Otto Wagnera, pod jehož vlivem byli všichni tři zakladatelé slovinského národního stylu. Maks Fabiani byl Wagnerův spolupracovník, Jože Plečnik byl Wagnerovým žákem na Akademii a Ivan Vurnik, třebaže studoval na vídeňské Technice, byl i on silně ovlivněn spolkem Secession²⁵⁾, jehož byl Wagner členem.

Otto Wagner tvořil základový pilíř, na němž stavěli všichni významní architekti po roce 1900. Narodil 13. července 1841 v Penzingu u Vídně do dobře situované rodiny dvorního notáře. Třebaže mu otec v pěti letech

25) Sdružení vídeňských umělců Secession založili 3.4.1897 G.Klimt, K.Moser, J.Hoffmann, J.M.Olbrich a další. Wagner, nejvýznamnější osoba vídeňské arch. scény, byl generačně starší a ke sdružení se připojil až 1899.

K.F.Schinkel: Pavilon v zámeckém parku Charlottenburg, Berlín 1824-25

26) Nejen autora pražského Národního divadla a Rudolfinu, ale také významného profesora na Zemském polytechnickém ústavu.

O.Wagner: Vila Wagner I, Hütteldorf u Vídně, 1886-88

27) V Plečnikově lublaňském ateliéru je k vidění spousta fragmentů vykopaných a nalezených na staveništích. Z antických kanalizačních trubek je zde např. vystaven sloup a podobné historické nálezy lze spatřit všude po zahradě.

zemřel, jeho matka mu zabezpečila nejlepší možné vzdělání na katolickém gymnáziu ve Vídni, a když pak viděla, že nepůjde jako otec do státních služeb, vybral si pro další studium Královskou akademii v Berlíně, kde se měl možnost na vlastní oči seznámit s dílem Karla Friedricha Schinkela, z něhož také při své počáteční tvorbě také často citoval. Po čtyřech letech strávených v Berlíně pak odešel na vídeňskou polytechniku poté až do roku 1863 studoval na vídeňské Akademii u dvojice předních architektů Eduarda van der Nüll a Augusta Siccard von Siccardsburg, kteří byli autory v své době revoluční stavby vídeňské opery a m.j. také učiteli českého architekta Josefa Zítka²⁶⁾.

V roce 1864 si ve Vídni otevřel svůj vlastní ateliér a v témže roce se zúčastnil první soutěže na berlínský dóm, který se velmi podobal kostelu Karla Boromejského ve Vídni. Na základě těchto výsledků byl přizván do druhého kola, kde představil zcela odlišný projekt s perforovanou klenbou v neobarokním duchu namísto obvyklé kupole, což o třicet let později mohlo inspirovat J.M.Olbricha při navrhování výstavního pavilonu Secession. Wagner se pak neúspěšně zúčastnil dalších soutěží jako byl například Kursalon ve Vídni. Všem výkresům byl společný dokonalý způsob kresby. Čilý ruch na perspektivách plných detailů a jakoby již 'používaný' návrh měl Wagner odpozorovaný od Schinkela, který kromě dokonalých kreseb bravurně také zvládal krajinomalbu. Po historizujících návrzích vily Epstein v Baden (1867), budapeštské synagoze na Rumbachově ulici (1873) a domu na Schottenring 23 (1878) se v roce 1886 dostal k projektu vlastního domu v dnešní vídeňské čtvrti Hütteldorf, kde naplno vyzněly klasicizující prvky nacházející zdroj inspirace v Schinkelově letohrádku v Cottbusu, Charlottenburgu i berlínském Altes Museum.

Pozoruhodnou paralelou byl vídeňský malíř Hans Makart, kterého s Wagnerem spojovala sběratelská vášeň, což se naplno projevovalo v jejich ateliérech. Wagner vyzýval svoje studenty na Akademii, aby si budovali svoje vlastní umělecké sbírky a vytvářeli si tak vkus a jasný názor. Tento přístup byl rovněž blízký Plečnikovi, jehož pokore k historickému odkazu a jak přistupoval k předmětům nalezeným na staveništích během výkopových prací²⁷⁾.

Otto Wagner nastoupil na vídeňskou Akademii v roce 1894 na místo po zesnulém baronovi Karlu von Hasenauerovi, který byl společně s Gottfriedem Semperem m.j. autorem Burgtheateru, Kunsthistorische a Naturhistorische Museum na vídeňské Ringstrasse. Wagner přijal profesuru velmi zodpovědně a začal se studovat teoriím právě zmiňovaného Gottfrieda Sempera, který ve svém prvním svazku knihy *„Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten“* z roku 1861 věnoval úvodní kapitulu textilnímu umění. Semperovy teorie, jež tehdy ovlivnily mnohé evropské architekty, poukazují na to, že konstrukci nemusí tvořit pouze tektonické kladení vrstev na sebe, ale může být chápána také jako stan, na jehož kostru se zavěsí

koberce, což bylo předznamenání Chicagské školy²⁸⁾. Semper usiloval o harmonické sloučení účelu, formy, materiálu a konstrukce do jediného styl. Byl však také toho názoru, že materiály se musí používat tak, aby zůstaly samy sebou. Zde se s Wagner se Semperem názorově rozchází. Zatímco Wagner navrhl pro Poštovní spořitelnu ve Vídni vlastních nábytek, který pro něj zhotovovaly firmy J.&J. Kohn a Thonet, tak Semper Thonetovu techniku ohýbání dřeva odsuzoval, protože se dřevem bylo podle něj nepravdivě zacházeno jako s kovem.

Wagner u studentů nebudoval jen silný vztah k umění, ale na příkladech svých realizovaných domů otevíral nové pohledy na způsob stavění. Kompletně prosklená spodní dvě patra Ankerhaus na ulici Graben předpovědělo směřování architektury následujících desetiletí. Zatímco doposud bylo zvykem hmotu stavby směrem vzhůru postupně odlehčovat, zde jsou spodní patra prosklená výlohami a horní podlaží jsou až po střešní římsu konstantní. Netradiční byla také kachličková fasáda domu Majolikahaus²⁹⁾ (1899) na vídeňském Naschmarktu. Zůstaly však na ní bujné organické motivy a svěšené kovové girlandy dávaly tušit, že je to necelý rok, kdy Olbrich dokončil pavilon Secessionu. Wagnera v tomto ohledu překonal jeho spolupracovník Maks Fabiani, jehož fasáda domu Portois & Fix (1900) na Ungarnstrasse ze žlutozelených čtvercových dlaždic se již omezila na abstraktní obrazce a zdobnost byla omezena na minimum. Wagnerova odpověď přišla již v roce 1902, kdy na fasádu novinového vydavatelství die Zeit použil opakní černé sklo a hliník. Užití progresivní materiálů mělo symbolizovat pokrokovost klienta. Současně se z Wagnerova rukopisu začaly vytrácejí florální motivy ve prospěch geometrických obrazců.

Revoluce se však neodehrávala jen na Wagnerových fasádách, jimž chybělo klasické horizontální členění, ale také ve vnitřních dispozicích a vybavení. Toalety a koupelny přímo v bytech byly a konci 80. let 19. století vzácnou výjimkou.

Wagner nebyl pouze architekt a pedagog, ale také schopný developer, který své domy sám stavěl a poté rozprodával po jednotlivých bytech. V rohovém domě na Linke Wienzeile 38 v sousedství Majolikahaus měl Wagner jeden ze svých mládeneckých bytů se dvěma pokoji a velkou koupelnou, s dominantní skleněnou vanou, která se dostala až na pařížskou výstavu a do výjimečně pochvalného novinového článku Adolfa Loose.

Projektem Poštovní spořitelny Wagner usiloval naplnit svůj sen postavit podobně jako jeho učitelé a velké vzory nějakou budovu na vídeňské Ringstrasse. Progresivně se rozvíjející instituce, kterou pomáhal v roce 1883 založit kontroverzní německý ekonom Georg Coch, se měla stát alternativou pro drobné stádatelce. Prostory dominikánského kláštera, kam se po pár letech existence spořitelna přestěhovala, přestaly brzy dostačovat, a proto se v roce 1897 uskutečnila první soutěž na pozemek v blízkosti Ringstrasse. Teprva až z druhého kola uspořádaného v roce 1903 vzešel

28) Sdružení amer. architektů kolem L.H.Sullivanova činných v letech 1883-93 po rozsáhlém požáru Chicaga. Hlavním jejich přínosem bylo zavedení skeletového systému umožňujícího rozvoj mrakodrapů.

29) První varianta Zacherlova domu, kterou Jože Plečnika navrhoval ve ještě ve Wagnerově ateliéru, se nápadně podobala Majolikahaus.

O.Wagner: Majolikahaus na Naschmarktu, Vídeň 1899

O.Wagner: Rakouská poštovní spořitelna, Vídeň 1904-06, 1910-12

vítěz, který se v následujících dvou etapách zrealizoval. Na fasádách byly vypuštěny klasické architektonické prvky. Na atice jsou umístěny sochy Othomara Schimkowitze, který byl autorem busty na Schrollově pomníku (1901) u Broumova od Jože Plečnika Plečnikova. Kompletně prosklená centrální hala s luxferovou podlahou a hliníkovými výdouchy vzduchotechniky byly na svou dobu též nevídané počiny. Jedním z důvodů, proč se klient rozhodl pro Wagnerovu architekturu, byla také rychlost a nízké náklady. Hliník byl tehdy velice drahý materiál a tak, aby ušetřilo, obalovaly jím připravené prvky ze dřeva a kovů.

Otto Wagner: Kostel Am Steinhof, Vídeň 1903-07

30) Plečnik převzal soutěžní návrh M.Fabianiho z roku 1895, který dále vylepšoval a doplňoval.

Otto Wagner: Neusdorfský jez na Dunaji, Vídeň 1898

Na sklonku života se Wagner dostával ke stále větším zakázkám urbanistického a inženýrského rázu pro vídeňské městské dráhy. Z vítězného návrhu areálu Am Steinhof pro duševně nemocné s desítkami pavilonů se nakonec v roce 1907 postavil jen kostel, který je ryším zhmotněním Semperových myšlenek. Vedle záměru dokonalého spojení koule a krychle stál rovněž praktický pohled na zadání. Urbanistická teorie z roku 1911 představující podobu moderního velkoměsta vychází z haussmannovské Paříže. Wagner sám nevěřil v realizaci tak velkého záměru, ale byl to velký počín, který oslovil jeho studenty na Akademii v čele Jože Plečnikem, který po návratu do Lublaně společně s tehdejšími ředitelem stavebního úřadu Matko Prelovškem vytvořil novou podobu města³⁰. Strohým návrhem své druhé vily do Hütteldorfu pak Wagner definitivně uzavřel kapitolu Secessionu, kam kdysi v roce 1899 vstupoval.

Další oblastí, na kterou Wagner přenesl moderní architekturu byly vodohospodářské stavby. Nussdorfský jez (1898) s dvojicí bronzových lvů od Rudolfa Weyra odhodlaně hledícími k severu proti toku Dunaje má daleko blíže k pomníku než technicistní stavbě. Podobně se zachoval Plečnik v roce 1939 při stavbě jezu na řece Ljubljanici, kdy na tuto inženýrskou stavbu na severovýchodním okraji Lublaně vybudoval mohutné pylony s předstupujícími dórskými sloupy s ionskými hlavicemi a etruskýmimaskami obličejů hledícími po proudu řeky. Wagnerovo zdymadlo Kaiserbad (1908), které bylo součástí regulace dunajského kanálu, svými fasádními motivy znázorňujícími vlny řeky dokonce předznamenává prvky postmodernismu. Otto Wagner zemřel 11. dubna 1918 ve Vídni na následky zranění v 1. světové válce. Jeho syn Otto byl rovněž architektem a působil především v Belgii.

4.2 Maks Fabiani

Narodil se jako jedenácté ze čtrnácti dětí do notářské rodiny ve vesnici Kobdilj nedaleko Štanejl v regionu Kras. Jeho matka pocházela z tyrolské aristokratické rodiny z Terstu. Vyrůstal v kosmopolitním prostředí, kde se mluvilo třemi jazyky (italsky, slovinsky a německy). Po studiích na německém reálném gymnáziu v Lublani odešel do Vídně, kde v letech 1883-89 studoval u profesora Karla Königa na Vysoké technické škole.

Po úspěšném zakončení získal cestovní stipendium, které mu umožnil pobývat tři roky (1892-94) v Řecku, Itálii, Německu, Francii, Belgii a Anglii. Po návratu z cest pracoval na pozvání profesora Otto Wagnera dva roky (1894-96) v jeho vídeňském ateliéru, kde se podílel na projektech městské dráhy. Po této praxi se stal v roce 1896 asistentem u profesora Karla Königa na vídeňské Technické vysoké škole, kde se v roce 1902 stal jedním z prvních absolventů tamějšího doktorského studia. V období 1896-1917 působil ve Vídni jako samostatný architekt. V roce 1903 se připojil ke svému bývalému za zaměstnavatelem Otto Wagnerem se stal členem vídeňského spolku Secession v jeho doznívajícím období. Jedním z jeho větších projektů byl urbanistický projekt přestavby Lublaně těžce poničené zemětřesením v roce 1895. V soutěži se prosadil proti historizujícímu návrhu Camillo Site a městská rada Fabianiho jmenovala hlavním městským architektem. Za podpory tehdejšího starosty Ivana Hribara realizoval v Lublani několik významných budov. Blízký vztah se stranou slovinských nacionalistů mu otevřel cestu k Národním domům v dnešní italské Gorici (1903) a Terstu (1904). V období 1910-17 působil jako profesor ornamentalistiky a interiérového dekoru na vídeňské technice, kde vychoval celou generaci rakouských architektů Josefa Franka, Oskara Strnada, Oskara Wlacha a další. V letech 1915-18 absolvoval vojenskou službu a po skončení první světové války byl vedoucím kanceláře na obnovu Gorice (1917-22). Jeho urbanistické zásady spojené s modernistickými metodami jsou nejlépe patrné na projektech Lublaně a území Gorice, kde stanovil zásady budoucího rozvoje pro 80 vesnic poničených během 1. světové války, aby i nadále zůstaly zachovány jejich estetické hodnoty. Podle něj se zdravý organismus měst opíral o veřejné budovy (kostel, škola, hospoda a park) podpořený dobře fungující komunikační sítí.

V roce 1919 ho Ivan Vurnik, jeden z jeho vídeňských žáků, pozval do Lublaně vyučovat architekturu na nově založené univerzitě, což Fabiani odmítl a následně přesunul svoji architektonickou praxi do Gorice, kde setrval až do konce života. V letech 1924-27 vyučoval na gymnáziu v Gorici dějiny umění. Koncem roku 1935 byl zvolen za národní fašistickou stranu starostou v rodném Kobdilj, kde setrval až do konce druhé světové války. Následné přesuny hranic způsobily, že Gorica připadla Itálii, kde Fabiani strávil zbytek života.

Fabiani společně s Cirilem Metodem Kochem přinesl do Lublaně styl vídeňské secese. Mezi jeho nejznámější realizace patří palác Mladika (1896), Hribarův dům (1903) a přestavba Prešerenova náměstí s pomníkem (1905).

4.3 Ivan Vurnik

Ivan Vurnik se narodil 1. června 1884 v Radovljic na severu Slovinska do zámožné kamenické rodiny, která mu umožnila po studiích v Kranji a

Vítězný urbanistický plán posléchého města Bielsko (1898).

M.Fabiani: Národní dům v Terstu, 1904

M.Fabiani: Palác Mladika, Lublaň 1896

M.Fabiani: Hribarův dům, Lublaň 1903

Lublani nastoupit v roce 1907 na Technickou univerzitu ve Vídni, kde v roce 1912 diplomoval u prof. Karla Mayredera. Za dobré studijní výsledky získal několikaměsíční cestovní stipendium do Itálie. Po návratu získal nabídku pracovat u vídeňského architekta Ludwiga Baumanna. Zároveň však pracoval na vlastních zakázkách ve Slovinsku. Vurnik byl ovlivněn především secesní tvorbou svého učitele prof. Makse Fabianiho z vídeňské Techniky³¹⁾. Na podzim roku 1913 se oženil s vídeňskou impresionistickou malířkou Helenou Kotter. V roce 1919 se pár přestěhoval zpět do Lublaně, kde se Vurnik pokoušel založit a specifikovat slovinský národní sloh, kombinující v sobě prvky estetiky a ornamentalismu. K tomu mu měly posloužit tradiční venkovské motivy a zčásti secesní prvky. Jednou z hlavních staveb tzv. 'Národního slohu' byla pestrobarevná budova Kooperativní banky z roku 1922. Pozdější stavba sportovního sdružení Sokol z roku 1926 již v sobě obsahuje jednodušší a archaičtější prvky. Podobné objekty realizoval ještě v Golniku a další v Kranji, ale byly během druhé světové války poničeny. Koncem 20. let Vurnik opustil myšlenky národního slohu a shlédl se čistých formách funkcionalistické architektury. V roce 1919 stál Vurnik u založení Ústavu architektury na Technické fakultě univerzity v Lublani. Na konci 20. let se mu podařilo přesvědčit Jože Plečnika, aby zde začal jako profesor učit. Mezi oběma se však vznikla řevnivost. Domníval se, že Plečnik ovlivňoval okruhy konzervativních politiků, aby bránili v realizaci jeho funkcionalistických projektů. Dalším důvodem k nepřátelství mezi oběma architekty šlo možná odvodit od jejich odlišného politického přesvědčení. Zatímco Plečnik byl spíše konzervativní a vroucí římský katolík, tak Vurnik byl přes své vyznání také pokrokovým národním liberálem. Po roce 1925 se věnoval hlavně výuce. Až do konce života se věnoval architektonické a urbanistické tvorbě, ale jeho projekty zůstávaly jen na papíře. Mezi jedněmi z mála realizovaných projektů je funkcionalistický bazén a hotel v Radovljica. Méně známým, ale přece jen důležitým projektem jsou jeho dělnické domky v Mariboru, kde Vurnik předložil vizi jednoduchého a užitného způsobu života. V roce 1965 mu byla katolickou církví nabídnuta rekonstrukce kostel svatého Vída v Brezje. Ve svých úpravách největšího slovinského poutního kostela s významnými ostatky musel zohledňovat návrhy (svého dřívějšího soupeřníka) Jože Plečnika z 30. let. Vurnik, který navrhl barevnou mozaiku a dodal tak oltáři výsádnější postavení (v roce 2008 navázala Maruša Zorec)³²⁾, se v této vrcholné práci vrátil zpět k 'národnímu slohu', který ve 20. letech původně zavrhl. Ivan Vurnik je společně s Maksem Fabianim a Jože Plečnikem považován za otce moderní slovinské architektury.

31) Vurnik vyzval Fabianiho v roce 1919, aby přišel učit na nově založenou školu, ale jeho výzvu vyslyšel až Plečnik o dva roky později.

Ivan Vurnik: Družstevní obchodní záložna, Lublaň 1921-22

Ivan Vurnik: Sokolský dům s tělocvičnou, Lublaň 1923-26

32) ČEFERIN, P. Square and the Open-air Altar in Brezje. A10 #24, 11-12/2008

4.4 Jože Plečnik

Půlstoletí od úmrtí Jože Plečnika se již zapomnělo na všechen posměch a kritiku, kterou musel Plečnik za svoje neoblomné postoje sklízet a současná společnost si ho idealizuje natolik do polohy národního hrdiny

natolik, že mu byl kromě portrétů na bankovkách (po přejetí na společnou evropskou měnu je Plečnikův projekt na desetacentové minci) věnován nespočet článků, knih, televizních pořadů a navíc se začaly zázračně objevovat další dosud neznámé realizace a projekty. To vše dospělo až v situaci, že by měl být prohlášen za svatého, a když tento nápad neprošel, tak byl alespoň pasován na *'největšího slovinského architekta všech dob'*³³⁾. Historici si dones lámou hlavy nad jeho izolované tvorby s vlastním výkladem neo-klasicismu. Plečnikovy stavby si prošly od počátečního nepochopení, přes období pokryteckého zamítnutí, nesmělého odhalování až po dnešní adoraci. Přesto všechno je Plečnikův odkaz stejně aktuální jako v době svého vzniku či při zrodu nové generace slovinských architektů 80. let. Nejde o to kopírovat jeho tvorbu po formální stránce, což se naštěstí nepodařilo žádnému z řad jeho meziválečných studentů, ale spíše následovat Plečnikovo smýšlení, morální zásady a ty pak uplatňovat ve svých architektonických dovednostech. Naučit se jeho umu spojování, začleňování, chápání prostoru mezi budovami a především kladení důrazu na dokonalé řemeslné zpracování poctivých materiálů.

Plečnik se narodil v Lublani do truhlářské rodiny, a přestože mu učení příliš nešlo³⁴⁾, získal díky své kreslířské zručnosti stipendium, aby se mohl vyučit truhlářem ve Štýrském Hradci. Jeho starší bratr Janez později zavedl ve Slovinsku anatomii a prosekturu a z druhého bratra Andreje se stal katolický kněz. Během studií v Hradci mu zemřel otec. Josip byl však v té době příliš mladý na převzetí rodinné firmy. Jeden ze starších spolužáků ho vzal do vídeňské truhlářské firmy projektující nábytek pro císařský dvůr. Po shlédnutí výstavy Wagnerových kreseb v Künstlerhausu sebral mladý Plečnik odvalu a přihlásil se ke studiu na Akademii výtvarných umění, kde se po třech letech vypracoval z nikoho mezi nejlepší Wagnerovy žáky. Na vídeňské Akademii se také zrodilo dlouholeté přátelství mezi Plečnikem a Janem Kotěrou. Jako své životní krédo si Plečnik vzal Semperovu teorii, která mu byla vštípena Wagnerem, ale on si vyložil po svém. Velice zjednodušeně by se dalo poučení shrnout, že když nevíte jak dál, tak je dobré vrátit se zpátky a začít znovu. Po škole se ve Wagnerově architektonické kanceláři podílel na projektech vídeňské dráhy a dalších projektech. Na jeho dokonalých kresbách se namísto velkoměstské stafáže objevovaly venkovské motivy. V roce 1898 získal (rok po Kotěrovi) Římskou cenu, která mu posloužila k cestám po Itálii. Když mu Wagner psal, aby už ukončil svůj pobyt v Itálii a jel se podívat také na moderní architekturu do Belgie a okolních zemí, tak mu Plečnik odpověděl, že si v Itálii vystačí s historickými stavbami. Plečnik se pokoušel od svého učitele odpoutat. Secesní tvorba J.M.Olbricha přitahovala Plečnika natolik, že se v roce 1901 stal členem Secessionu a setrval zde až do jejího rozpadu. V tomto duchu navrhoval nábytek, ale neměl rád ohýbané dřevo, jak to úspěšně prosazovala firma Thonet. Adaptací Weidmannova domu, kde je cítit až příliš velký italský vliv,

33) DEŠMAN M. Plečnik's relevance. Lublaň: AB arhitektov bilten 175/176, 12/2007, roč.37, s.2

34) Detaily z Plečnikova života čerpány z přednášky Damjana Prelovška 3.6.2009 ve strašnické Trmalově vile.

35) Všerubský rodák František Metzner, který v době vzniku Zacherlova domu vyučoval jako profesor na vídeňské Uměleckoprůmyslové škole.

Jože Plečnik: Zacherlův dům, Vídeň 1903-05

Jože Plečnik: Kostel svatého Ducha, Vídeň 1910-13

36) Gottfried Semper (29.11.1803 - 15.5.1879) německý architekt, významný teoretik, klíčová postava evropské novorenesance a profesor ETH v Curychu.

Jože Plečnik: Mísa z Mrákotínské žuly v Rajské zahradě, Praha 1923-25 (průměr 4,3m, výška 1,7m a váha 50 tun).

Wagnera příliš nepotěšil a čistá fasáda Zacherlova domu už dokonce nevy-
padá jako projekt od Wagnerova žáka. Na kamenný obklad byl použit gra-
nit z císařského lomu v blízkosti Benešova a na sochařskou výzdobu byla
přizván česko-německý Franz Metzner³⁵⁾. Kladný přístup k Čechám se měl
v následujících desetiletích ještě více prohlubovat. V jeho projektech byla
zároveň cítit inspirace z jeho rodného města. Trojúhelníkový půdorys fon-
tány Karla Boromejského (1906-09) ve vídeňském třetím okrsku viditelně
vychází z barokní Robovy fontány před lublaňskou radnicí. Kostel sv. Ducha
ve Vídni (1910-13) měl mít původně detaily s egyptskými motivy. Použitá
technika betonu odlévaného do dřevěného bednění však transformova-
la kulaté sloupy do hranatých tvarů s dórskými detaily. Prostorová kon-
cepce hlavní lodě však vychází z ideálu staroslovanské křesťanské baziliky.
Situování kostela blízko dělnické kolonie se také promítlo v řešení detailů
vycházejících ze světského prostředí (ozubené kolo). Podle ostře řezaných
hlavic betonových sloupů v kryptě kostela by šlo Plečnika považovat za
otce českého kubismu, ten však tvořil bez jakékoliv vazeb ne českou scénu
nebo Picassa.

V roce 1910 přešel Jan Kotěra z uměleckoprůmyslové školy na AVU a Plečnik
po něm toto uvolněné profesorské místo převzal. Tím začala jeho kariéra
v Čechách, která trvala téměř čtvrt století a vyvrcholila v roce 1920, kdy byl
vládou ČSR ustanoven architektem Pražského hradu. Plečnikův celoživotní
obdiv k Semperovi lze vysledovat také z kašny ve Lví síni v přízemí Jižního
křídla Hradu (1923-24), kde použil starší barokní pískovcovou lví hlavu,
kterou osadil na jednoduchý pískovcový kvádr s nápisem Semper, což lat-
insky znamená navždy nebo lze také chápat jako poctu německému archi-
tektu Gottfriedu Semperovi³⁶⁾. Pod chrličem na noze umístěna nová žulová
mísa, která má na sobě vytesána ucha a textilní motivy. Pro Sempera mělo
velký význam užité umění jako např. keramika a textil. Plečnik od Sempera
převzal i další myšlenky: „*Když architektura ztratí svůj smysl, tak se musí
vrátit na začátek. Ne klasika, ale archaika.*“ Dalším Plečnikovým velkým
vzorem byl K.F.Schinkel. Jeho žulová mísa v Rajské zahradě (1923-25) má
jasný předobraz v kašně před Schinkelovým Altes Museum v Berlíně. Mezi
další inspirační zdroje lze rovněž zařadit velké egyptské objevy. Nález Tutan-
chamonovy hrobky Plečnika vedl k variacím na téma šakalí hlavy. Návrhy
pro Pražský hrad zároveň vycházely přímo z místa. Plečnik používal detaily
a technologie, které se na místě již nalézaly. Zlatý salón (1924) se váže
na českou tradici s křížovou kaplí na Karlštejně.

Plečnik vnímal antický Řím jako slovinské lidové umění a velice dobře chápal
způsoby navrhování Etrusků. Přestože Plečnik málo cestoval, zavítal v roce
1927 na aténskou Akropoli. Po návratu stvořil jeden z nejimpozantnějších
prostorů na Pražském hradě – Sloupovou síň mezi 1. a 2. nádvořím (1927-
30) s nýtovaným obložení stropů z měděného plechu připomínajícího
sešivanou látku. Dalším velkým zásahem do historické struktury Hradu

bylo vydláždění 3. nádvoří. Na tak velkou plochu musel být přivezen kámen z devíti různých lomů, což mělo za následek různobarevnost dlažby. Čtvercový rastr se v místě již nacházel předtím, Plečnik ho jen monumentalizoval. Třetí nádvoří má podobnou koncepci jako náměstí sv. Marka v Benátkách. Místo kampanily sem umístil obelisk, který nakonec zůstal čistý a bez ornamentu. Náměstí kolem Svatovítské katedrály je pro mnoho Čechů posvátným místem, proto Plečnik přistupoval s velkou pokorou a nechtěl tu vytvářet nic nastálo. Vstup na nádvoří z Býčího schodiště stojí na hřbetech býků, kteří mohou symbolicky tento nový prvek kdykoli odnést. V zastřešení se opět vyskytuje Semperovské textilní téma a mínojské sloupy jsou přeneseny z lublaňské pojišťovny, kde původně vznikly nedopatřením a chybám v projektu, ale Plečnikovy se natolik zalíbily, že se rozhodl přenést tento motiv do Prahy. Je zajímavé stopovat, jak se vzájemně ovlivňovaly Plečnikovy projekty pro Prahu a Lublaň. Různé architektonické články se po úspěšném vyzkoušení v jednom městě se posléze objevily také v druhé metropoli. Kupříkladu myšlenka slavného trojmostí ve středu Lublaně se zrodila v Praze, když Plečnik procházel vedle opravovaného Mánesova mostu po provizorní dřevěné lávce.

O prosazení Chotkovy silnice ve spodní části Jeleního příkopu na Klárově neúspěšně soupěřil s Antonínem Engelem. Petice proti Plečnikovu projektu³⁷⁾, byla posledním impulsem k uspíšení odchodu z Prahy.

Mimo Pražský hrad neměl Plečnik v Čechách mnoho příležitostí k realizaci. Nejznámější je kostel na Vinohradech, kde stojí 'ošklivé domy kolem velkého náměstí' a do jehož středu měl být posazen kostel Nejsvětějšího srdce Páně. Z původně zamýšlené sloupové fasády muselo kvůli snižování rozpočtů sejít. Nakonec byla realizována klinkerová fasáda podobná královskému hermelínu zakončenému límcem a girlandami. Stejně tak se nepovedlo uskutečnit decentralizovaný oltář a nízko zavěšené lampy inspirované kostelem sv. Františka v Lublani dokončil až Otto Rothmayer³⁸⁾. Rampa ve věži kostela vznikala přibližně ve stejné době jako Le Corbusierova vila Savoye v Poissy. Pro Plečnika byl však LC jen sociálním inženýrem. Plečnik svou rampou dokázal všem funkcionalistům, že svede stejné věci jako oni, ale nepovažuje to za důležité a umístil ji někam, kam mnoho lidí nechodí.

Plečnik vedl asketický život. Ve svém lublaňském domě (podobnému kamenné věži nebo sídlu poustevníka) neměl ústřední topení ani rádio. Rozhodl se oženit s architekturou a zůstal sám se svou prací, kterou dělal úplně zadarmo. Byl přesvědčen, že by se akademici neměli ženit, ale spláčet společnosti to, že jim umožnila vystudovat. Plečnik měl velkou úctu k českým řemeslníkům, kteří uměli lépe zvládat svoji práci, a proto raději spolupracoval s nimi a Slovincům je dával za příklad. Plečnika příliš nezajímalo, jak moc bude věc pohodlná, ale jak u toho bude člověk vypadat. Přestože stavěl nadčasově, tak si uvědomoval, že za sto let budou mít

Maks Fabiani: Kruhové Prešernovo náměstí s pomníkem, Lublaň 1905 a Jože Plečnik: Trojmostí, Lublaň 1936

37) Sádrový model tohoto projektu, který je dodnes k vidění v Plečnikově ateliéru, si odvezl sebou do Lublaně.

38) Po Plečnikovi převzal funkci architekta Pražského hradu, zprvu dohlížel na dokončení Plečnikových projektů a od 30. let již pracoval na Hradu samostatně až do 50. let, kdy tuto čestnou funkci předal Pavlu Janákoví.

lidé zcela jiné potřeby a své návrhy tomu přizpůsoboval. Ani antika nebyla podle něj dokonalá.

Prelovškova přednáška byla jen malou esencí jeho vědomostí o Plečnikově díle. V necelých dvou hodinách ani nešlo odkrýt celé spektrum Plečnikovy tvorby, ale stačilo k nastínění jeho významu při zrodu dvou nových států. Plečnik nepůsobil jen ve své době na mladé studenty pražské Umprumky a lublaňské techniky, ale také nepřímě na celou generaci postmodernistů v 80. letech minulého století i současnou generaci architektů, kteří se po návštěvě Lublaně vracejí obohaceni převážně díky Plečnikovi.

4.5 Edvard Ravnikar

Edvard Ravnikar je považován za ústřední postavu slovinské architektury druhé poloviny 20. století. Narodil se jako nejstarší v rodině velkoobchodníka. Jeho dětství doprovází dějinné pohyby počátku století: vypuknutí první světové války, zrod království Srbů, Chorvatů a Slovinců a vyhlášení slovinského státu. K 15. narozeninám dostal od matky vůbec první Plečnikovu monografii od Kosty Strajniče³⁹⁾, která mu usnadnila rozhodování v dalším studiu. Po absolvování lublaňské německé reálky v roce 1926 se rozhodl ke studiu architektury ve Vídni, kde po čtyřech nepříliš šťastných semestrech se vrátil do Lublaně, kde po Vurnikově založení fungovala škola architektury teprve od roku 1921. Zároveň studoval z publikací tvorbu Le Corbusiera, F.L.Wrighta a E.G.Asplunda, jehož stavby ho zaujaly natolik, že dvakrát podnikl skandinávské cesty do Švédska. Ve Vídni se Ravnikar důkladně seznámil s tvorbou J.Plečnika (zejména pak Zacherlův dům) a po prázdninovém rozhovoru se k němu přihlásil v roce 1929 do mistrovské školy na univerzitě v Lublani. Součástí přijímacích zkoušek bylo také kreslení, které Ravnikarovi činilo velké obtíže, a proto si vzpomenu na Plečnikovy skici z publikace, kterou v dětství dostal a snažil se jim přiblížit, čímž si nejspíš naklonil i Plečnika, který přikládal při studiu kresbě velkou důležitost, což později ocenil i Le Corbusier, k němuž přijíždělo na stipendijní pobyty několik⁴⁰⁾ Plečnikových studentů včetně Ravnikara. Plečnik po vzoru svého učitele Otto Wagnera kladl umělecké a formální účinky před funkční využití. Teoretické práce a semináře prokládali praxí na skutečných Plečnikových projetech. V létě 1934 začal Ravnikar s pracemi na své diplomové práci požární zbrojnice, kterou musel obhájit u druhé profesora na fakultě, kterým byl Ivan Vurnik. Po menších těžkostech pramenících z toho, že byl Plečnikovým oblíbeným studentem, složil diplomové zkoušky 18.5.1935 a následně tři roky pracoval v Plečnikově ateliéru. V roce 1937 se Ravnikar zúčastnil své první soutěže na pomník padlým v první světové válce. Jeho vítězný projekt pro lublaňské Žale nesl jasný Plečnikův rukopis. Není náhodou, že Plečnik ve stejném roce začal se svým rozsáhlým projektem pohřebních kaplí pro Žale. Plečnikovy přísnosné zásady někdy způsobovaly, že se často rozešel s klienty a ti se zakázkou následně obraceli

39) STRAJNIČ K. *Jožip Plečnik*. Čelapi Popovac: Záhřeb 1920

40) Díky státní podpoře z bývalé Jugoslávie vycestovalo do pařížského ateliéru LC celkem 20 studentů

Edvard Ravnikar: Pomník padlým v 1. světové válce na Žale, Lublaň 1937-39

na asistenty a spolupracovníky. To byl také případ další významné Ravnikarovy zakázky, kterou byla galerie moderního umění. Tu si u něj vyžádal Izidor Cankar, tehdejší ředitel Slovinské národní galerie. Mladý Ravnikar tou dobou pracoval v Plečnikově kanceláři na plánech Národní a univerzitní knihovny. Cankar si od Ravnikara nejprve vyžádal ideový návrh, který se mu natolik zalíbil, že si u něj v roce 1938 objednal celý projekt. Ravnikar, který vycházel z Plečnikovy skici Aquarelineum) dodal plány až v roce 1939 po své pětiměsíční bezplatné stáži v pařížském ateliéru Le Corbusiera, kde byli Plečnikovi studenti vítáni pro svoje kreslířské schopnosti. V ateliéru na Rue de Severes 35 se Ravnikar podílel na plánech mrakodrapu do přístavu v Alžíru. Půlroční pobyt u pionýra moderní architektury významně ovlivnil výslednou podobu odevzdaného projektu, v němž se mísí původní Plečnikova škola a jeho klasického umění s Corbusierovým moderním pohledem na architekturu. Cankar si muzeum však stále představoval tak, jak ho navrhl Plečnik (na křížovém půdoryse s kupolí) a stavba mohla být dokončena, až když Cankar předal vedení projektu a odjel do Jižní Ameriky. Ravnikarovo muzeuma moderního umění bylo po Plečnikově knihovně nejrozsáhlejší meziválečnou investicí do kulturních staveb ve Slovinsku a otevřelo mu tak k ještě větším projektům. Po návratu od Le Corbusiera získal Ravnikar od magistrátu zakázku na přepracování rozvojových plánů Lublaně, které odvíjely v duchu Le Corbusierových zásad, ale upravených pro místní prostředí. Kromě velkých zakázek zpracovával menší projekty rodinných domů pro politiky Hribara a Pengova, v jejichž čistých liniích se rovněž značil duch moderny. Tehdejší spor mezi Plečnikovými stoupenci zastávajícími umělecký přístup a klasické hodnoty s Vurnikovými modernistickými stoupenci náhle ukončilo vypuknutí druhé světové války. V dubnu 1941 obsadili Lublaň Italové a Ravnikar byl internován do Palerma, během cesty na otcův pohřeb utekl a zbytek války strávil v úkrytu. Toto nucené přerušování tvorby zapříčilo přehodnocení myšlenek moderny a jejich užší prolnutí s tradicemi.

Po válce se architektům naskytlo množství práce při rekonstrukci poničených měst a vesnic, ale také budováním pomníků a památníků padlým vojákům. Také Ravnikar byl slovinským ministerstvem stavebnictví pověřen v roce 1947 vybudováním sídliště Litostroj. Ve stejném roce vystoupil z komunistické strany, což mu následně způsobilo řadu profesních komplikací. S mladými spolupracovníky se mu dařilo vítězit v urbanistických soutěžích. V roce 1946 byl Ravnikar společně s Edvardem Mihevcem jmenován mimořádným profesorem architektury na univerzitě v Lublani, kde se po následující 35 let ujal výuky urbanistického plánování a navrhování veřejných budov a vychoval celé generace slovinských architektů. V roce 1951 stál u zrodu časopisu Arhitekt, který měl upozorňovat na aktuální problémy a také informovat o aktuálním architektonickém dění v zahraničí. Na začátku 50. let se Ravnikarovi podařilo přivést do Slovinska výstavy

Edvard Ravnikar: Muzeum moderního umění, Lublaň 1938-51

41) GOLMANN K.F. *Edvard Ravnikar: Bauten und Projekte*, Štýrský Hradec: TU Graz 2005, s.85

42) Celá přednáška Williama J.R.Curtise na konferenci o E.R. 3.12.2007 v Cankarově domě byla věnována pouze tomuto jedinému projektu a Curtis společně s T.Krušecem a A.Vodopivcem o této stavbě napsal knihu: *Arhitekt Edvard Ravnikar spominski kompleks na otoku Rab, 1953*. Lublaň: Galerie Dessa, 2004

Edvard Ravnikar: Vzpomínkový komplex na ostrově Rab, 1953

Le Corbusiera i Alvara Aalto⁴¹⁾, z jejichž tvorby často sám čerpal. Zároveň také převzal výuku na Akademii výtvarných umění v Lublani, kde přednášel teorii umění.

Jak šlo již vyzorovat z jeho předválečných projektů, tak pozoruhodnou roli v Ravnikarově tvorbě představovaly pomníky a památníky. Brzy válce následovaly výtvarně jednoduché ale přesto silné náhrobky v Begunje a Draze, aby veškeré tyto zkušenosti nakonec zužitkoval v projektu hřbitova na místě fašistického tábora na ostrově Rab⁴²⁾, kde bylo v letech 1942-43 zabito přes 4000 partyzánů. V tomto místě se zdrcujícím příběhem Ravnikar stvořil gesamtkunstwerk hodný srovnání se Scarpou a jinými velikány. V roce 1958 se Ravnikar stal řádným univerzitním profesorem. Od akademického roku 1960/61 se mu podařilo prosadit studijní reformu tzv. Smer-B vedoucí k studiu designu. Kromě pedagogického působení jeho architektonický ateliér vítězil v řadě architektonických soutěží. Jeho brutalistní projekty z počátku 60. let nesly rukopis známého amerického architekta Paula Rudolpha. Do tohoto období se rovněž řadí vítězství v soutěži na podobu náměstí Revoluce. Ateliérem, kterým prošla řada jeho nadaných studentů, se později přejmenovala na studio Ambient dnes ho vede Ravnikarův synem Edo ml. Náměstí Revoluce v následujících dekádách doplnil ještě Cankarovo kulturní a kongresové centrum a obytné soubory Ferantov vrt A - F, čímž počtem staveb a velikostí zásahů v centru Lublaně daleko překonal svého učitele Jože Plečnika.

Projekt náměstí Revoluce představoval nové centrum politické moci ve Slovinsku. Prostorné náměstí k pořádání manifestací doplňovala dvojice mrakodrapů Ústředního a Výkonného výbor komunistické strany Slovinska, které se po svém dokončení staly nejvyššími stavbami ve Slovinsku. Celý soubor staveb vznikl dvacet let. Ravnikarovou snahou bylo vytvořit městské centrum, které by vyhovovalo monumentálním oslavám, ale také splňovalo funkci každodenního života. Hlavními prvky celé architektonické kompozice je dvojice administrativních věží a postranní křídlo obchodního domu lemujícího náměstí z východní strany. Tvarová a funkční pestrost (včetně způsobu provedení detailů) mělo za úkol lépe navázat na nedaleké historické centrum plné Plečnikova odkazu. Dvojice strukturalistických věží trojúhelníkového půdorysu vznikla ve spolupráci s inženýrem Ervinem Prelogem, který navrhl systém prefabrikovaných prvků vykonzolovaných z centrálního železobetonového jádra. Odlehčené konstrukční schéma pak kontrastuje s těžkým žulovým obkladem obvodového pláště, jehož záhyby a členění zároveň slouží ke stínění interiéru.

Kulturní centrum Cankarjev dom bylo původně zamýšleno jako místo politických mítinků, ale v současnosti patří mezi nejdůležitější kulturní instituci ve Slovinsku. Ravnikar se projektování snažil navázat na celkovou kompozici náměstí Republiky a také, aby kongresové centrum svojí hmotou nepřehlušilo okolní objekty. Vstupem z náměstí historicky odkazuje

na Semperovy teorii odívání a další historickou paralelu lze najít u způsobu mramorového opláštění, které se podobá helsinské Finladia Hall od Alvara Aalto.

Zatímco pozdější lublaňské náměstí nezapřelo reprezentaci nejvyšší politické moci v zemi, tak nové náměstí v Kranji si zachovalo příjemnou kompozici i měřítko vhodné ke každodennímu životu. Jeho budovu zasedacího sálu v Kranji lze považovat za klíčovou modernistickou stavbu v poválečném Slovinsku, která navíc předznamenává příchod brutalismu. Ravnikarovi se zároveň velice úspornými prostředky podařilo naznačit inspiraci místní lidovou architekturou. Ravnikar nové centrum v Kranji následující desetiletí doplnil ještě o hotel Creina, supermarket Globus a národní banku SRS. Zatímco v Lublani jeho stavby nepostrádají velkolepost a nezbaví se neustálého poměrování s Plečnikovými zásahy, tak v Kranji se Ravnikar mohl konečně uvolnit a naplno odhalit svoji poetickou duši se zaujetím pro detail. V akademických letech 1973/74 a 1980/81 Ravnikar vyučoval jako hostující profesor na Technické univerzitě ve Štýrském Hradci. Jednou z posledních realizací byla dostavba tiskárny Ljudska Pravica z roku 1981-82 v blízkosti Plečnikova Peglezenu. V roce 1985 mu byl lublaňskou univerzitou udělen titul 'zasloužilý profesor' a následně v roce 1987 získal za svoji celoživotní tvorbu Plečnikovu cenu. Kvalitu jeho projektů, realizací a pedagogické práci oceňovali také v zahraničí, kde v roce 1988 obdržel čestný doktorát univerzity ve Štýrském Hradci a současně ve Vídni Herderovu cenu udělovanou významným středoevropským osobnostem na poli umění.

Ravnikar za tři desetiletí působení na lublaňské univerzitě vychoval několik generací architektů, kteří do své tvorby přejaly některé z Ravnikarových principů a byli to právě oni, sdružení kolem časopisu AB, kdo v 80. letech vyzdvihl a ocenil v poválečné době opomíjenou Plečnikovu tvorbu.

Po Pražském jaru v době uvolnění politického napětí uveřejnil v roce 1965 časopis Architekt⁴³⁾ Ravnikarův článek, v němž apeluje na české kolegy, aby nerezignovali na svoji profesi a zakládali vlastní ateliéry a přestali působit pod hlavičkou obřích státních projekčních ústavů. Příkladem mohlo posloužit také pozdější slovinské sdružení Dessa⁴⁴⁾, které vzniklo v roce 1982 právě na pomoc provozování soukromých architektonických praxí v éře socialismu.

4.6 Oton Jugovec / smer B

Narodil se 19. října 1921 v Radlje ob Dravi jako mladší syn v rodině pojišťovacího agenta France Jugovce a Adely Pušnik pocházející Koroška. V roce 1926 se rodina přestěhovala do Lublaně, kde v Bežigradu absolvoval základní školu a chodil na kurzy violy. Od roku 1941 navštěvoval hudební konzervatoř a vedl populární jazzovou kapelu 'Veseli berači', kde hrál na klarinet a saxofon. Na začátku okupace se přidal ke hnutí Odpor a plnil úkoly pro tajnou službu. Na podzim roku 1943 po kapitulování Itálii se

Edvard Ravnikar: Cankarovo kulturní a kongresové centrum, Lublaň 1982-83

Edvard Ravnikar: Národní banka SRS, Kranj 1959-62

43) ŠLAPETA V. *Architektonická vzájemnost se Slovinskem*, Era 21, 6.2006, s.5

44) Umělecké sdružení samostatně činných architektů

přidal k partyzánům a byl aktivní především v oblasti Dolenjska. Zároveň nerezignoval na své umělecké vlohy. Jejich šíře mu však znesnadňovala rozhodnout, jaký obor by měl dál studovat. Po osvobození Lublaně byl ve skupině, která dala vzniknout rádiu Ljubljana. Krátce po válce se stal dopisovatelem listu Tanjug z italské Gorizie. V listopadu 1945 získal od československé vlády stipendium ke studiu architektury Vysokém učení technickém v Praze. Po dokončení šesti semestrů, během nichž se stačil oženit s Jelicou Izlaker, se v červnu 1948 vrací do Lublaně, kde nastoupil ke studiu architektury u prof. E.Ravnikara. V roce 1950 založil společně se S.Križaj, U.Vagaja, F.Šmid a dalšími sdružení Kolektiv B (také Bunker), které se nejprve scházelo ve sklepě Jugovcova domu v Gradišče. Sdružení Bunker bylo první poválečnou architektonickou skupinou, která se hojně účastnila soutěží. V roce 1951 absolvoval jednoměsíční arch. praxi v anglickém Coventry, kde tou dobou žil jeho starší bratr Edi. V roce 1953 promoval u prof. E.Ravnikara s diplomovým projektem Ústřední technické knihovny v Lublani. Mezi lety 1954-61 pracoval architektonické kanceláři Slovenija Projekt, kde jeho prvním zakázkou byla administrativní budova Glavna zadružna zveza projektovaná společně s E.Medveščekem. V roce 1955 projektoval družstevní řadové domy v Šiška, kam se s rodinou přestěhoval. V letech 1961-65 projektoval nukleární institut Jožefa Stefana v Podgorici, za nějž v roce 1967 získal Prešerenovu cenu. Ve stejné době odjel na dva roky pracovat do Libye. Po návratu v roce 1969 se stal ředitelem Regionálního institutu pro ochranu památek, kde zůstal až do svého penzionování v roce 1976. V tomto období vytvořil svoje nejvýznamnější stavby jako rekonstrukce kostela v Reče a ochranný přístřešek archeologických vykopávek Gutenwerth v Otoku při Dobravi. V roce 1978 začal znovu pracovat a získal místo inženýrské společnosti Pionir. O rok později získal Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu. V roce 1981 dokončil kulturní dům Španskih borcev. Ze zdravotních důvodů musel být ve stejném roce definitivně penzionován. V roce 1982 se oženil s architektkou Rozalijou Mulec a narodila se mu dcera Lena. Stále však projektoval ze svého domova. V roce 1986 získal stavební povolení k realizaci hlavního objektu Baza 20 v Kočvski Rog, který byl dokončen v roce 1988. V roce 1987 navrhl fontánu do lublaňského parku Tivoli. Zemřel 21. srpna 1987 ve Sremske Kamenici na komplikace po operaci srdce.

Oton Jugovec: Nukleární institut Jožefa Stefana, Podgorica 1961-65

Oton Jugovec: Přístřešek naleziště Gutenwerth, Otok při Dobravi, 1973

4.7 Vojteh Ravnikar / Skupina Kras

Narodil se v Lublani. Je druhým synem nejvýznamnějšího poválečného slovinského architekta Edvarda Ravnikara. Většinu dětství strávil v Nove Gorizi a na jihozápadě Slovinska v regionu Kras, podle něhož pojmenoval jedno z nejúspěšnějších architektonických sdružení konce 70. let. Po absolvování střední školy v Nove Gorici odešel studovat architekturu na univerzitu v Lublani, kde v roce 1973 získal diplom. Byl členem redakce časopisu

AB - Arhitektov bilten. Od roku 1983 pořádal Piranské dny architektury. V roce 1992 spoluzaložil a byl šéfredaktorem architektonického časopisu Piranesi. Zároveň stojí za zrodem Piranesiho ceny, která se uděluje od roku 1989 a je určena střeoevropským architektům (přičemž v roce 2004 ji získal Josef Pleskot za český konzulát v Mnichově a tři roky před ním ateliér HŠH za rekonstrukci Horního náměstí v Olomouci). Jeho nejvýznamnější stavby vznikly na západně Slovinska, mezi nimiž jsou poštovní úřad ve Vremenski Britof, radnice v Sežaně, hotel v Piranu či národní divadlo v Nove Gorici. V roce 1987 získal Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu. Od osmdesátých let vedl v Lublani ateliér, kam se v roce 1990 připojil Robert Potokar a od roku 2003 pak nesla kancelář název Ravnikar Potokar arhitekturní biro realizující po celém Slovinsku rozsáhlé administrativní a bytové soubory. Od roku 1993 až do své smrti působil jako profesor architektury na univerzitě v Lublani, ale také jako hostující profesor na univerzitě v italském Terstu (2002) a Trentu (2004-05). V roce 2006 získal Herderovu cenu udělovanou významným střeoevropským osobnostem na poli umění. Byl dlouholetým členem Slovinské akademie věd a umění (ZAPS).

V roce 2003 během proslovu při udělování Prešernovy ceny, která je nejvyšším slovinským oceněním v oblasti kultury a umění, se Ravnikar vrátil do doby vzniku skupiny Kras a vzpomenu, co jeho tvorbu nejvíce ovlivnilo. *“Začátek mé profesní dráhy se udál v regionu Kras, který je charakteristický jasně rozpoznatelnou architekturou a mimořádnou krajinou. Typickým architektonickým prvkem v Krasu je zeď, ale také jedinečný způsob navrhování a proplétání prostorů. V Krasu jsou to zejména napůl veřejné a napůl soukromé prostory před domem nazývané ‘borjač’ a také přechod z přírody, z venku do interiéru či soukromého prostoru, které mě nejvíce prodchly.”*

4.8 Boris Podrecca

Přestože se Boris Podrecca narodil v srbském Bělehradu, bývá mu dnes nejčastěji přisuzován titul nejslavnějšího slovinského architekta, což lze snadno vysvětlit jeho kořeny, ale především nečetnými kroky, které Podrecca během svého života pro Slovinsko podnikl. Jeho otec byl Slovinec z Terstu a matka pocházela z Hercegoviny. Zatímco zakladatel slovinské architektury Maks Fabiani vyrůstal v kosmopolitním slovinsko-italsko-německém prostředí, tak Podreccův svět byl obohacen ještě o jeden jazyk navíc. S otcem se bavil slovinsky, s matkou srbsky, se přáteli v dětství italsky a svojí ženou pak německy. Tato zkušenost mu usnadnila lépe porozumět nuancím jednotlivých kulturních prostředí a najít své vlastní místo. Po studiu gymnázia v Terstu a maturitě ve Vídni nastoupil v roce 1960 nejprve ke studiu architektury na Technické univerzitě a později ke studium sochařství a architektury na Akademii výtvarných umění ve Vídni, kde v roce 1968 získal diplom v mistrovské škole profesora Rolanda

Skupina Kras: Přístavba obecního úřadu, Sežana 1977-79

Skupina Kras: Obchod a poštovní úřad, Vremenski Britof 1978

Rainera, který vychoval celou generaci rakouských architektů. Rainerův způsob vyučování se zájmem o lidovou architekturu v různých zemích i časových obdobích mělo vliv na Podreccův způsob vnímání a interpretace historické architektury. Rainer se studenty analyzoval podobné druhy, zkoumal funkční uspořádání a další prvky, které byly následováníhodnými příklady humánní architektury, což Podreccu navracelo k zájmu o své kořeny. Ještě před diplomem stihl uspořádat ve Vídni výstavu o Plečnikovi, která později putovala do Terstu a Prahy. To vše dvacet let předtím, než si svět, Slovinci i samotní architekti začali uvědomovat význam a oceňovat Plečnikovu tvorbu. Podobný čin Podrecca zopakoval ještě počátkem 80. let, kdy nejen vídeňské publikum upozornil na osobu Makse Fabianiho, což byl Plečnikův předchůdce, jehož kariéra rovněž započala ve Vídni. S největším úspěchem se setkala Podreccova výstava, kterou o Plečnikovi uspořádal v roce 1985 pro pařížské Centre Pompidou v období, kdy již svět docenil Plečnikův význam.

Paralelu mezi vystavovanými osobnostmi a autorem výstav lze vysledovat v tom, že i Podreccova kariéra začala ve Vídni a teprve až po dlouhých třech desetiletích mohl začít tvořit i ve Slovinsku. Předtím, než se mu v 90. letech Slovinsko otevřelo, aby zde mohl začít stavět, tak nadále usilovně pracoval na zviditelnění Slovinska v zahraničí. V době omezeného pohybu mezi hranicemi zval mladé slovinské architekty k sobě do ateliéru a jako hostující pedagogy na Vídeňské architektonické semináře. Začínající slovinští architekti mohli být účastní jedné z nejprestižnějších letních škol architektury. Stejně tak jako pracovní pobyt v Podreccově vídeňském ateliéru pomohl seznámit se s metropolitním životem a do hloubky poznat kořeny a tvorbu zakladatelů slovinské architektury. Podrecca napomohl, aby se více vědělo nejen o Plečnikových a Fabianiho stavbách, ale aby v zahraničí mohli být informováni také o aktuálním dění. Podařilo se mu pozdvihnout slovinskou architekturu rovnocennému zájmu obdobných zemí jako Portugalsko nebo Finsko, které sice stojí na geografickém okraji Evropy, ale mohou nabídnout zajímavé stavby se silnými místními kořeny. Od raných počátků v roce 1976 Podreccova kariéra spojována s drobnými projekty, výstavnictvím a návrhy interiérů. A také jeho slovinské začátky nebyly jiné. Jedna z prvních možností byla realizace interiéru galerie DESSA, v níž se pokoušet navázat na řemeslnou dovednost z Plečnikových časů. Během socialistického plánování byl důraz na kvalitu materiálů a zpracování detailů odsunut do druhého plánu a vystřídán rekordními tabulkami prostavěných kubíků a počtu nových bytových jednotek.

Boris Podrecca: Galerie DESSA, Lublaň 1989

Podrecca měl od roku 1982 možnost pobývat jako hostující profesor na řadě zahraničních univerzit v Lausanne, Paříži, Benátkách, Filadelfii, Bostonu, Londýně, Harvardu, Záhřebu, Lublani, Terstu a Vídni. V letech 1988-2006 byl řádným profesorem na universitě ve Stuttgartu a vedoucí Ústavu navrhování a prostorové tvorby. Byl ředitelem Mezinárodních

architektonických seminářů ve Vídni, Stuttgartu a Benátkách.

Dalo by se říct, že se získáním svobody jeho země, dostal křídla i samotný Podrecca. Po desetiletích vytváření expozic a navrhování interiérů se k větším zakázkám se dostává až v posledních dvaceti letech. Zdařilá přestavba piranského náměstí⁴⁵⁾, kde se Podrecca poprvé dočkal realizace rozsáhlého zadání, mu otevřelo dveře ke ztvárnění veřejných prostranství v Salcburku, Vídni, Kremži, Celovci, Mariboru, Štýrském Hradci, Terstu a řadě dalších měst. Úspěch na poli nového ztvárnění nebývale velkého počtu náměstí si lze vysvětlit, že Podrecca (podobně jako Plečnik) vnímá město velmi citlivě z pohledu náměstí, promenád, ulic, nábřeží a parků, což je pro řadu ostatních architektů jen neuchopitelné prázdno mezi budovami. Podrecca do svých návrhů s jedinečnou identitou zápojuje kompiziční řeč čísel a geometrie⁴⁶⁾, která opět bývá neprávem zavržovaná jako pozůstatek Corbusierova modulu nebo ještě staršího zlatého řezu, ale právě čas dokazuje, že Podrecca vsadil na správnou kartu.

Po bok Podreccovy tvorby je třeba na stejnou úroveň stavět jeho přínos ve vytváření dobrého obrazu a propagaci slovinské architektury v zahraničí. Zatímco Damjan Prelovšek si vzal za úkol šířit osvětu ohledně Plečnikova díla a Andrej Hrausky zase mladé slovinské tvůrce, pak Podrecca jako most spojoval oba tyto tábory. Podrecca je příkladem pro naše architekty, kteří během komunismu opustili svoji zemi, zahořkli a raději se nehlásili ke svým kořenům. v Tuto přerušenu kontinuitu informovanosti na obou stranách železné opony Slovinsko pocítilo daleko méně právě díky nezištný a angažovaným architektům, což jim v počátcích 90. let usnadnilo start na mezinárodní scéně.

Na rozdíl od jiných zahraničních hvězd toho Podrecca v České republice mnoho nepostavil. Přestože ho české publikum zná z výstav a přednášek, tak zatím jedinými zadavateli jsou rakouské kulturní instituce, které mu v Praze svěřili návrh dvou interiérů: Rakouské kulturní fórum a galerii Oskara Kokoschky.

Marco Pozzetto ve svém doprovodném textu k autorské výstavě v Piranu na konci 80. let popisuje způsob Podreccovy práce jako, který „je cokoli jiného než přímočarý, poněvadž za již stávajícími formami vždy nejprve hledá kognitivní původ, následně pak zkoumá legitimitu zachování tradičních postupů a materiálů, aby se přiblížil jejich potřebám. Zároveň však bere v úvahu nutné prolétání historie s logikou naší dnešní doby.“⁴⁷⁾

45) GEHL, J. GEMZOE, L. *Nové městské prostory*. Brno: Nakladatelství Era, 2002, s.216

Boris Podrecca: Předláždění Tartiniho náměstí, Piran 1986-92

46) ZSCHOKKE, W. *Boris Podrecca Arbeiten 1980-95*, Basilej: Birkhäuser, 1996. s.172

Boris Podrecca: Hotel a konferenční centrum Mons, Lublaň 2000-04

Boris Podrecca: Bytový dům Vila Urbana, Lublaň 2004-08

47) POZZETTO, M. *Pirano, Sacile, Salisburgo* - výstavní katalog. Piran: Občine mest Piran, 1987

5. Vývoj architektury na příběhu staveb

Ucelené shromažďování podkladů a vypracování analýz umožnilo detailnější porovnání historických příkladů mezi sebou i se současnou moderní architekturou. Kromě hodnotového posuzování stavebně-technických údajů bylo další metodou porovnání architektonických konceptů, typologického řešení a vývoje jednotlivých odvětví. Kromě chronologického vývoje je proto občas třeba odchýlit se ke komplexnímu pohledu na jednu problematiku. Za příklad by mohla posloužit typologie výškových budov, staveb pro dopravu nebo minimalistické architektury, kde právě slovinskí architekti drží několik pozoruhodných primátů. Vedle rozboru typologických přístupů v průběhu doby bude pro české publikum stejně objevný slovinský pohled v přístupu k historickému odkazu a rekonstrukci památek.

5.1 Lublanice

Voda znamená život. A neplatí to jen pro biologické organismy, ale také pro městské struktury. Osady byly zakládány na březích vodních toků odnepaměti. Původní strategický význam vody spojený s dalšími pragmatickými účely se postupem času s rozvojem civilizace a technologií proměnil v přidanou hodnotu zpříjemňující život ve městě. Lidé se ve žhnoucí zástavbě během horkých letních dnů intuitivně stahují k vodě. Kromě ochlazujících účinků plní voda rovněž funkci čištění prašného městského vzduchu a v neposlední řadě má plynoucí vodní hladina podobně uklidňující efekt jako zeleň.

Strategický význam Lublanice⁴⁸⁾ obtékající svými oběma rameny kopec Grič byl zřejmým důvodem k založení římské osady i středověkého hradu. Případ Lublaně je specifický v tom, že od středověku se řeka proměnila ve veřejnou stoku, kam byly orientovány pavlače, pokoje služebnictva a lidé se pohodlně zbavovali odpadků z domácností. Reprezentativní fasády se obracely do náměstí Mestni trg s radnicí, kde se také odehrával hlavní obchodní a společenský život. To se podařilo změnit až se novoklasicistní obnovou města po ničivém zemětřesení v roce 1895 a především díky řadě Plečnikových zásahů, které od 30. let opět učinily řeku každodenní součástí městského života. Plečnik v pozici neoficiálního městského architekta se nezaměřoval pouze na řeku, ale celkové vylepšoval Fabianiho urbanistický plán a obohacoval jej o náměstí, promenády, široká schodiště i volně stojící sloupy, na jejichž umístění přicházel během svých procházek městem. Nejvýznamnější Plečnikovy zásahy se však přece jen soustřeďují kolem tehdy zanedbaného břehu Lublanice. Návštěvníci se nejčastěji setkávají s tzv. Trojmostím (1929-36), který vějířovitě propojuje Prešernovo náměstí se Starým městem. Inspiraci pro rekonstrukci historického Františkánského mostu Plečnik našel v provizorní látce při opravách pražského Mánesova mostu, a tak po návratu do Lublaně připojil charakteristické dva postranní peší mosty se schodišti k níže položené městské promenádě. Tímto

48) Řeka Lublanice (slov. Ljubljanica) měří celkem pouhých 41km a deset kilometrů za Lublaní se vlévá do Sávy.

J.Plečnik: Trojmostí, Lublaň 1929-36

elegantním řešením se Plečnikovi podařilo nejen zachovat historický most, ale také přijít s levnějším řešením než navrhovali městští odborníci. Kromě terasovitého obezdění naspů začaly od 30. let v centru vyrůstat po obou březích další Plečnikovy stavby, ale hlavní účinek těchto zásahů nastal až po dokončení zdymadla (1939-44) na konci regulovaného toku řeky Ljubljanica využívaného k ovládnutí výšky hladiny v historickém centru Lublaně. Původní Plečnikův návrh počítal s tím, že promenáda u stavidla skončí a vrátí se zpátky do města. Kvůli tomu Plečnik v blízkosti zdymadla navrhl na březích dvě malá náměstí. Samotné stavidlo je koncipováno jako dům na vodě podporovaný trojicí vznešených sloupů. Do hlavic ionských sloupů jsou vloženy tváře v etruském slohu, které upřeně hledí na odtékající vodu.⁵⁰⁾ Proti proudu řeky jsou umístěny etruské nádoby s dračími hlavami posazené na nízkých dórských sloupech. Trojice hlavních pylonů připomíná architekturu egyptských hrobek. Stavidlo vytváří dojem pevně usazeného celku a zdůrazňuje tím svůj primární účel regulace vodního prvku. Postupem času přibyl na pravém břehu lineární stavba hlavní tržnice (1940-42) tvořící krytou sloupovou promenádu a rybím trhem v podzemí, kde se můžete v rybí restauraci téměř dotknout vodní hladiny. Přestože v centru města narazíte na Plečnikovo dílo na každém kroku, zůstala z myšlenek na úpravy nábřeží na papíru a čekala na dokončení dalších generací. Od 90. let pokračovali v úpravách prostředí kolem Lublanice manželé Vozličovi, kteří za úpravu Cankarjevova nábřeží získali v roce 1994 Plečnikovu cenu. Poté následovaly jejich úpravy Hribarjevova nábřeží a k němu navazující Dvorní náměstí z roku 2002. Při dodržení původních Plečnikových principů se jim podařilo vytlačit z náměstí automobily a navrátit charakter středomořského náměstí. Protiváhu Ševcovského mostu (1931-32) měl představovat Reznický most, který měl zároveň dotvořit prostřední část městské tržnice a propojit nábřeží Adamič-Lunder s novou tržnicí na opačném Petkovškově nábřeží. Plečnikův návrh byl unikátní v tom, jak elegantním způsobem se vypořádal s výškovými nerovnostmi obou nábřeží, ale především v tom, že most představovala široká krytá kolonáda s prodejními stánky. Po téměř tři čtvrtě století se Lublaň rozhodla o dostavění Reznického mostu, přičemž nejbližší se Plečnikově myšlence, avšak zcela v současném provedení, se podařilo přiblížit ateliéru SVA. Jejich návrhu předkládá dům-most se třemi úrovněmi. Horní a spodní plošiny vytváří dvojici krytých úrovně. Platformy o rozměrech 39 x 19m umožňují rozšíření obou Plečnikových nábřežních trhů také na spodní i horní úroveň nového mostu. Všechny tři plošiny jsou doplněny štíhlými zvonovitými sloupy, které se střídavě rozšiřují nahoru nebo dolů a jsou pevně svázané s konstrukčním prostorovým uspořádáním mostu. Sloupy jsou na plošinách rozmístěny ve dvou podélných řadách, které v každé úrovni ponechávají uprostřed volný prostor. Sloupy na plošině ustupují ze všech stran, aby mohl mezi zábradlím a sloupy vzniknout třímetrový průchod. Celá konstrukce mos-

50) Podobný námět použil Plečnikův učitel Otto Wagner u Neusdorfského jezu (Vídeň 1898), kde Weyrovi lvi hledí vstříc přitékajícímu Dunaji.

Atelje Vozlič: Úprava Dvorního náměstí a Hribarova nábřeží, Lublaň 1995-2002

Jože Plečnik: Projekt Reznického mostu, Lublaň 1939

Sadar Vuga Arhitekti: Projekt Reznického mostu, Lublaň 2010

tu měla být z betonu, sloupy pak z umělého kamene a dlažba z teracca. Všechny tři úrovně jsou děrované a zakryté skleněnými dlaždicemi, které propouštějí difúzní světlo. Spodní plošina je napojena na regulované Petkovškovo nábřeží se spodním zakrytým tržištěm a svislými komunikacemi před vstupem do nového parkoviště. Kolem sloupů se neustále odehrávají obchodní aktivity, které nejsou zaměřeny na prodej potravin. Odtud pokračují komerční aktivity směrem na Petkovškovo nábřeží. Točitá rampa, určená chodcům i cyklistům, spojuje spodní a horní úroveň na každém konci a dosahuje až k hladině řeky, kde navazuje na ponton – zastávku pro lodní dopravu. Horní plošina rozšiřuje plochu centrálního tržiště směrem nad řeku. Tato plošina končí na Petkovškovém nábřežím jako 'městský balkón', výchozí bod při pořádání společenských událostí na hrázi. V této části a po obou delších stranách mostu jsou umístěny lavičky. Střední část horní úrovně je určena pro pořádání kulturních událostí. Horní plošinu kryje baldachýn, který poskytuje stín jako i ochranu při nepříznivém počasí. Návrh Řeznického mostu přináší dvě rozdílné městské atmosféry umístěné nad řekou Ljubljanici. Spodní úroveň je plnější a hlučnější s rovnoměrně rozptýleným denním světlem. Horní úroveň má sklon neustále se měnit, v jednu chvíli je plná a za okamžik vyprázdňená, sluncem zalitá během odpoledne, zastíněná během dne, ale pořád s výhledem na okolní dění podél řeky a na Petkovškově nábřeží.

Jurij Kobe (Atelier Arhitekti): Řeznický most, Lublaň 2010

Breda Bizjak (BB Arhitekti): Nábřežní pavilon, Lublaň 2006

51) Autorem železobetonové konstrukce, která v roce 1901 představovala jednu z první železobetonových k-cí v Evropě, byl profesor na brněnské Technice Josef Melan.

Breda Bizjak, Boris Podrecca: Přístaviště u Žitného mostu, Lublaň 2010

Nakonec se však realizoval návrh ateliéru Jurije Kobe s lehkou ocelovou konstrukcí, na jejímž protikladu vůči Plečnikovu mostu ještě přidala skleněná pochůzí plocha. Před dokončením Kobeho nového Řeznického mostu dokončila mladá lublaňská architektka Breda Bizjak v roce 2006 naproti Plečnikově tržnici lehký ocelový pavilon lehce usazený na zatravněném svahu. Pavilon složený z šestice zaoblených kovových segmentů vypletených tenkými ocelovými lany a porostlý zelení byl jednou z prvních moderních realizací pokračujících v Plečnikově myšlence zatraktivnění řeky ve městě. Z kaskádovité paluby z exotického dřeva se nabízí nový netušený pohled nejen na řeku a tržnici, ale také barokní kupole kostela a hradní kopec v pozadí.

Poris Podrecca, jeden z nejznámějších současných slovinských architektů, postavil v roce 2010 nedaleko secesního Dračího mostu⁵¹⁾ a svého polyfunkčního domu Vila Urbana tzv. Žitný most spojující jeho stavbu se stejnojmenným náměstím na protějším břehu. Zajímavostí tohoto pěšího mostu s rozponem přes 30 metrů je, že mírně prohnutá mostovka na sebe plynule nenavazuje, ale uprostřed vytváří dva ozuby – kapitánské můstky – s nezvyklými výhledy na město. Ke zvolnění a zastavení vybízí také lavičky od Bredy Bizjak rozdělující proudy chodců na mostě. K návrhu přiléhá ještě zastávka vyhlídkové lodě. Monolitická betonová hmota zastávky vystupující nad koryto kopíruje svah a vytváří další příležitosti k posezení i pro ty, kdo nepokračuje dál na dřevěné molo, aby se svezl lodí.

Kromě zásahů v historickém centru se Plečnik soustředil také na oblast Trnovo, kde sám bydlel a kam navrhl lineární kaskádovitě nábřeží, kterému dnes přezdívali Plečnikova pláž. Z původně dočasněho objektu stabilizujícího břeh se stala jedna z nejpříjemnějších částí Lublaně vyhledávaná všemi skupinami obyvatel.

Ambiciózní úpravy nábřeží horního toku Lublanice, které započaly v roce 2004, si vyžádaly přes půl miliardy korun. Na projektu navracajícím řece status prominentního veřejného prostoru se podílelo celkem osm ateliérů (Boris Podrecca, Atelier arhitekti, BB arhitekti, Atelje Vozlič, Dans arhitekti, Trije arhitekti, Medprostor, Urbi), nakonec získal v roce 2012 získal Evropskou cenu ze nejlepší veřejný městský prostor.

Soubor městských zásahů revitalizace nábřeží Lublanice 2004 - 2010.

5.2 Příběh Národní a univerzitní knihovny

Obraz Lublaně je dotvářen desítkami Plečnikových zásahů od velkých urbanistických projektů až po komorní městský mobiliář, přesto si jedna stavba zasluhuje zvláštní pozornost. Univerzitní knihovna stojí v samém centru na poklidné ose Vegovy ulici lemované řadou další budov pro vzdělávání. Knihovna je pro svou jedinečnost nositelem identity, odrazem historie města a doslova klasickým dílem *'Plečnikovy Lublaně'*.

O neshodném vzniku vypovídá skutečnost, že vedle Plečnikova projektu, který vznikl na přímou objednávku univerzity již na přelomu let 1930/31, se o přízeň ucházel také funkcionalistický návrh Ivana Vurnika, který až do konce 20. let minulého století obhajoval zdobný *'národní sloh'*, ale po svém návratu z Paříže začal pod vlivem Le Corbusiera hlásat puristické formy v architektuře. Nikým nevyzvaný Vurnikův protinávrh sklídil u mezinárodního publika, které bylo tehdy unášeno funkcionalistickou vlnou, daleko větší ohlas, nicméně realizací knihovny byl pověřen Plečnik, který před započítím stavebních prací v roce 1936 konečné plány značně upravil. Plečnik budovu koncipoval jako *'chrám lidské vzdělanosti a moudrosti nezbytný pro pro zdravý rozvoj národa a jeho samostatnosti'* ⁵²⁾. Kromě toho měla budova sloužit ke cti města i v případě, kdyby přestala sloužit svému původnímu účelu.

Vnější rozměry Plečnik převzal po předchozí renesanční budově bývalého

Jože Plečnik: Úprava nábřeží ve čtvrti Trnovo, Lublaň 1930

Jurij Kobe: Navazující úprava nábřeží Trnovo, Lublaň 2010

Matej Vozlič, Vesna Košir-Vozlič: Úprava nábřeží Krakovo, Lublaň 2010

Jože Plečnik: Slovinská národní a univerzitní knihovna, Lublaň 1930-41

Nevyžádaná funkcionalistický protinávrh NUK Ivana Vurnika z roku 1934.

52) PRELOVŠEK, D. *Josip Plečnik: Život a dílo*. Brno: ERA, 2003. s.98

„Plečnikův jazyk se v současné době vytratil. Přitom jeho jeho mistrovské stavby zrcadlí klasickou architekturu dokazují, že starý jazyk může oživit a být nově vnímán. ... Na příkladu univerzitní knihovny je vidět, jak hrubé kameny z mohutného soklu pronikají do horních pater, čímž stavba není rozdělena do dvou různých částí.“

Z přednášky Christiana Kereze
5.6.2008 na Univerzitě v Lublani

Aueršperského paláce zničeného během zemětřesení v roce 1895. Výsledná hmota včetně výšky římsy měla především zacelit ránu po zbouraném paláci a teprve v dalším plánu řešit provoz knihovny a otázky, kam umístit více než milionu svazků knih. Plečnik přitom vycházel z projektu Univerzitní knihovny ve Vídni z roku 1910 od svého učitele Otto Wagnera. Obvodový plášť knihovny tvoří cihly a kámen z jihoslovinské vesnice Podpeč (podpeški apnec), ale také kameny z knížecího paláce a římských hradeb, na něž narazili při hloubení základů. Národní a univerzitní knihovna (NUK) je bezpochyby jedním z klíčových monumentů 'Plečnikovy Lublaně', očividně vyjevující autorovu zálibu v monumentalitě, která zde byla vytvořena z hodnotných materiálů a povznášející působivostí. To je zejména patrné u hlavního schodiště obloženého tmavým mramorem. Cesta návštěvníků dále vede z tlumeně osvětlené vstupní haly do impozantního foyer a odtud do 'světla vědění a osvětlení' hlavní čítárny s desetimetrovou výškou stropu. Zajímavostí v dřevem obložené čítárně představuje zábradlí vytvořené z trubek pro plynové vedení s mosaznými spojkami. Hrubá stavba byla dokončena v roce 1941, ale z důvodu poškození během války se zařizování interiéru protáhlo až roku 1947.

„V každém hlavním městě je zpravidla jedna charismatická budova, která je symbolem a nositelem identity daného místa. Podobné stavby nám mohou mnoho prozradit o dějinách a politice, inovacích nebo obstrukcích, charakteru a duši, typologii a mentalitě, atd. To souvisí s určitým uceleným postojem, který umožnil jedinečnost objektu. Jestliže se ohlédneme zpět, tak se nám nabízí příklady staveb podobných Plečnikově univerzitní knihovně: Poštovní spořitelna od Otto Wagnera ve Vídni, Bibliothèque Sainte-Geneviève od Labrouste v Paříži, městská knihovna od Asplunda ve Stockholmu, palác Stoclet od Hoffmanna v Bruselu, dům a muzeum od Soane v Londýně a Müllerovu vilu od Loose v Praze. Tyto stavby patří mezi stavitelské skvosty, kulturní památníky nebo domácí dějiny a jejich zvláštní charakter nelze zařadit do úzkých encyklopedických souvislostí; jejich vysublimovaná kvalita a virulence odolává jakémukoliv slohovému zařazení. Plečnik dosáhl jako žádný jiný architekt v uplynulém století maximální proměny klasického jazyka vyprovokování na samou mez s ohledem na skutečný čas. Jeho oscilace mezi moderností a zpátečnictvím vytváří možnosti vyvolávající ještě intenzivnější prostředí, kde jsou jakékoliv snahy o slohou sounáležitost anulovány. To je přesně množství a šíře Plečnikova postoje, kde spočívá jeho dnešní význam.“⁵³⁾

53) PODRECCA, B. *Vrstvy paměti*.
Záhřeb: Oris 51, 2008, roč.X, s.84-95

V roce 2012 se uskutečnila desetiletí očekávaná soutěž na novou Národní a univerzitní knihovnu (NUK II) v Lublani, která by měla stát v horní části území původní římské osady Emona nedaleko stávající knihovny od Jože Plečnika. V soutěžní porotě, které předsedal Aleš Vodopivec, zasedli

vedle místních architektů Petera Gabrielčiča a Janeze Koželje také známí zahraniční architekti Rogera Riewe či Carme Piem a především významný historik architektury Kenneth Frampton. V mezinárodně obsazené soutěži, kam se přihlásilo přes sto projektů zvítězily místní ateliéry: na prvním místě skončila Bevk s Perovićem, druhé bylo A.Biro a třetí místo získali Ravnikar Potokar. Teprve až na další oceněná místa se dostaly ateliéry z Německa, Holandska či Španělska. To svědčí o otevřenosti slovinské scény a schopnosti místních tvůrců se v silné konkurenci prosadit.

Na samotnou budovu jsou kladena velká očekávání nejen, že bude plnit důležitou vzdělávací, vědeckou a kulturní roli, ale také navazovat na Plečnikovo dílo. Soutěž nebyla jen velkou architektonickou událostí se šťastným rozuzlením pro slovinské tvůrce, ale sehrála důležitou roli na širším kulturním poli a popularizaci mezi veřejností.⁵⁴⁾ S obtížnou parcelou, kde je kromě významného archeologického naleziště také vysoká hladina podzemní vody, se nejlépe vypořádal lublaňský ateliér Bevk Perović architekti. Přestože obě knihovny od sebe dělí bezmála 70 let, tak již při prvním ohledání lze zjistit určité formální podobnosti. Kompaktní hmota s rovnou střechou lehce vyčnívající nad okolní zástavbu, vysoký řád na fasádě, ale zároveň hravost. V sloupovém řádu lze možná hledat paralelu v dalším slavném projektu: protinávru NUK Ivana Vurnika. K hradnímu kopci Grič se obě knihovny obrací jediným mohutným oknem. U obou budov je podobná i orientace čtenářských sálů. Zatímco Plečnik jej ve svém návrhu umístil jako vyvrcholení na závěr cesty po majestátním schodišti a člověk si v něm připadá jako v katedrále, tak Bevk s Perovićem situovali hlavní čtenářský sál do centra dění uprostřed dispozice a po bocích vztyčili hradby knih. Plečnikův sál má dostačující osvětlení, ale kontemplativní náladu bez možnosti výhledu. Kaskádovitý sál Bevka s Perovićem nabízí uchvacující výhled východním směrem na historické centrum a kopec Grič. Že se Bevk s Perovićem umí adekvátně postavit nejvýznamnějším architektonickým památkám dokazuje také jejich kompletní rekonstrukce Galerie moderního umění od Edvarda Ravnikara.

5.3 Příběh Moderní galerie

Budova lublaňského Muzea moderního umění představuje důležitý milník slovinské architektury 20. století hned z několika důvodů: jedná se o první významnou Ravnikarovu zakázku v Lublani a především zračí Plečnikův odkaz i Ravnikarův odklon od svého učitele. K zakázce se mladý Ravnikar dostal, když jako čerstvý absolvent nahradil v polovině prosince 1935 Plečnikova asistenta Janka Valentinčiča a od počátku 1936 pracoval v Plečnikově kanceláři na plánech Národní a univerzitní knihovny. Izidor Cankar, tehdejší ředitel Slovinské národní galerie, si od Ravnikara vyžádal ideový návrh, který se mu natolik zalíbil, že si u něj v roce 1938 objednal celý projekt. Ten však Ravnikar dodal až v roce 1939 po své šestiměsíční

Bevk Perović architekti: Vítězný návrh NUK 2 (2012).

54) Úvodní slovo předsedy poroty Aleše Vodopivce ve výstavním katalogu NUK II, ZAPS 2012, s.10

Edvard Ravnikar: Muzeum moderního umění, Lublaň 1938-51

55) Zde pracoval na plánech mrakodrapu do přístaviště v Alžíru.

Plečnikova skica tzv. Aquarelineum (klasický křížový půdorys s kupolí), jehož se pak Cankar u Ravnikara dožadoval.

stáží v pařížském ateliéru Le Corbusiera⁵⁵⁾. Půlroční pobyt u pionýra moderní architektury významně ovlivnil výslednou podobu odevzdaného projektu, v němž se mísí původní Plečnikova škola a jeho klasického umění s Cobusierovým moderním pohledem na architekturu. Při řešení detailů se Ravnikar hodně těžil ze své tříleté práce na národní knihovně. Při pohledu na fasádu nebo zakončení střechy lze najít přímou paralelu k Plečnikově knihovně (třebaže s použitím odlišných materiálů). Okna s dělením z umělého kamene jsou zapuštěna do fasády, čímž se odvolávají na Semperevu metodiku. Motiv centrálního sloupu uprostřed oken zase připomíná Plečnikův styl. Okno pro vrátného je ukryté za děrovanými kamennými deskami, poněvadž další otvor ve fasádě by rušil. Baldachýn kryjící vstup je rovněž Plečnikovým motivem s tím rozdílem, že mu Ravnikar propůjčil funkci balkonu přístupného z horního patra. Budova Muzea moderního umění byla po Plečnikově knihovně nejrozsáhlejší meziválečnou investicí do kulturních staveb ve Slovinsku.

Velkolepý zvýšený nástup a symetrická kompozice vypovídají o snahách dodat muzeu institucionální vážnost. Nízkým profilem a kompaktní fasádou by se dal objekt považovat za příklad moderní architektury. Na druhou stranu se Ravnikar intenzivně zabýval muzeální typologií a způsobům vystavování moderního umění, kterému je primárně určeno. Uvědomoval si, že budovu je tu kvůli umění a ne naopak.⁵⁶⁾ Nepřál si, aby návštěvníci ve jeho stavbě bloudili a převzal jednoduchý ale variabilní systém uspořádání místností. Muzeum tvoří jednoduchý kvádr disponující velkou hlavní místností 12 x 15 m, třemi sály 8 x 25 m a čtyřmi menšími galeriemi 12 x 6 m. Kromě těchto sálů s horními světlíky jsou v muzeu ještě další místnosti s bočním osvětlením. Ravnikar chápal, že každý umělec je individualita a vystavování ve společné instituci nemusí každý snést. Nabídl tak prostory, které se prvně snaží být rovnocenné a následně také co nejvíce variabilní, aby šlo uspořádat umělci prohlídkovou cestu přesně na míru. Přestože se jednalo o jednu z nejnákladnějších meziválečných budov, nepodařilo se po technologické stránce vyrovnat obdobným příkladům ze zahraničí, což se podařilo napravit v letech 2006-09, kdy muzeum prošlo celkovou rekonstrukcí pod dohledem lublaňské dvojice Bevk a Perovič, kteří kromě nahrazení za modernější techniku také rozšířili provoz a zpřístupnili veřejnosti část suterénních prostorů. Tvář Ravnikarova muzea byla očištěna a jedni z nejlepších dnešních slovinských architektů se postarali o důstojný příspěvek soudobé architektury.

56) RAVNIKAR, E. *Kronika slovenskih mest*, roč. VII, č.2, Lublaň 1940, s.65-74

Bevk Perovič arhitekti: Rekonstrukce a rozšíření Muzea moderního umění, Lublaň 2006-09

5.4 Příběh Národní galerie

Ve slovinských obrozeneckých kruzích byla na konci 19. století velmi akutní potřeba postavit v Lublani Národní dům, v jehož velkém sále se měly konat významné společenské události. Národní dům však měl být také sídlem místního Sokola a sloužit mu jako tělocvična. Roku 1894 se

na realizaci Národního domu uspořádala v Lublani první veřejná architektonická soutěž, v níž zvítězil český architekt František Edmund Škabroud. Jeho projekt neskrýval inspiraci pražským Národním divadlem.

Slovinská Národní galerie byla založena v roce 1918 a po sedmi letech od svého vzniku se nastěhovala do horních prostorů Národního domu. Stavba se dvěma postranními křídly je koncipována jako bazilika s velkorysým schodišťovým traktem. Zaoblený tvar střechy akcentuje hlavní vstup podobně jako u pražského Národního divadla. Dva vedlejší vchody ze stran prozrazují rozmanité funkce skrývající se uvnitř této neorenesanční stavby. Národní galerie zde vystavuje stálou sbírku slovinského moderního umění od středověku až do konce 19. století a také mnohé krátkodobé výstavy.

Na počátku 90. let vznikl pro potřeby Národní galerie na severním okraji pozemku nový pavilon podle projektu Edvarda Ravnikara, který byl nejvýraznějším slovinským architektem druhé poloviny minulého století. Se stavebními pracemi této postmodernistické přístavby se začalo v roce 1993, ale již brzy nato byla realizace kvůli architektové smrti zastavena.

Chybějící centrální část mezi neorenesančním Národním domem a postmoderním Ravnikarovým pavilonem zaplnil až v roce 2001 lublaňský ateliér Sadar Vuga Arhitekti. Po soutěži na Obchodní a průmyslovou komoru představoval projekt centrální části Národní galerie druhé vítězství v architektonických soutěžích a druhou významnou zakázku pro tuto mladou kancelář. Půdorysná stopa a přibližné rozměry byly již předem dány stejně jako stavební program. Záměrem architektů bylo vytvořit jednoduché přístřeší, které by propojilo obě dvě budovy v jeden celek a poskytlo ochranu pro fontánu Robba, která doposud chýtrala na náměstí před radnicí a přemístěním do Národní galerie se mělo zamezit zhoršování jejího stavu. Barokní fontána navržená Francescem Robbou je jedním z mála jeho dochovaných děl ve Slovinsku. Kašna má představovat tři řeky, které se v Lublani stékají. Když byla centrální část Národní galerie dokončena, tlak veřejnost zabránil fontánu přemístit, a tak po dobu dalších pěti let zůstala stát na svém původním místě a dále chýtrala. Poté zastupitelé odsouhlasili vytvořit před radnicí repliku a originál konečně přemístit do Národní galerie. Necelého půl kilometru od sebe najednou stály dvě stejné fontány: originál a napodobenina, v čemž lze spatřovat paralelu Michelangelova Davida ve Florencii. Architektky zajímalo umístění dvou totožných fontán ve zcela odlišných prostředích. Bylo zajímavé sledovat proměnu městského mobiliáře v muzejní exponát: v uzavřeném prostředí zní voda jinak, světlo je jiné a v interiéru lze atmosféru zcela ovládnout.

Hlavní nosnou konstrukci centrálního pavilonu tvoří soustava paralelně uspořádaných ocelových rámců připomínajících tahací harmoniku⁵⁷⁾. Rámy zprostředkovávají dynamický zážitek neustále se proměňujících výhledů z venku dovnitř a naopak. Nová vstupní budova tvoří vsunuté pojítko mezi dvěma nesourodými částmi muzea. Název projektu 'Monitoring structure'

Josef Zitek: Národní divadlo, Praha 1868-81, 1883

František E. Škabroud: Slovinská Národní galerie, Lublaň 1893-96

Edvard Ravnikar: Přístavba Slovinské Národní galerie, Lublaň 1993

Sadar Vuga Arhitekti: Střední část Národní galerie, Lublaň 2000-01

Sadar Vuga Arhitekti: Střední část Národní galerie, Lublaň 2000-01

57) SVA přirovnávají k šatům japonského módního návrháře Issey Miyake

odkazuje na skutečnost, že Národní galerie není opravdovou moderní uměleckou galerií, ale sbírkou klasického umění, které je náročnější na instalaci a vyžaduje také více soustředění při prohlížení. Staticky aranžované expozice jsou v obou bočních křídlech, zatímco středovou vstupní část architekti pojali opačně. Během přechodu z jedné budovy do druhé návštěvníci pocítí možnost zhluboka se nadýchnout, podívat se ven, zažít sérii měnící se perspektivy okolního města a samozřejmě spatřit historickou fontánu. Vnitřní prostor je rozdělen do tří výškových úrovní – vstup s knihkupectvím, přijímací částí a šatnou, mezipatro pro konání slavnostních recepcí a horní galerie. Centrální část slouží jako městský obytný prostor, vtahuje dovnitř městský život a je využíván veřejností pro mimomuzejní aktivity. Do zbytkového prostoru mezi dvěma institucemi s neměnným program dokázali Sadar s Vugou vložit dynamický prvek, který je velice živou a městotvornou scénou, kde se mohou lidé těšit z výhledu do volného parku na jedné straně a do kompaktní městské zástavby na straně druhé.

Je škoda, že z fontány, kolem které se točil celý příběh a do velké míry jí byl uzpůsoben také interiér vstupní části, zbyl v současnosti pouze sokl. Šest let po dokončení střední části byli Sadar s Vugou osloveni, aby svůj návrh přepracovali a přeměrovali nový hlavní vstup do galerie, který je dnes poměrně nelogicky obrácen směrem k městskému okruhu a do parku Tivoli, namísto aby směřoval na opačnou stranu do města, což jejich nový návrh napravuje.

5.5 Mrakodrapy

Výškové stavby odpradáвна sloužily jako symbol moc. Když přeskochíme starověké příklady a podíváme se do Evropy, spatříme, že středověkým městům dominovaly věže kostelů a katedrál, aby se později s nárůstem moci světské moci připojily do utváření panoramatu také radniční věže. S rozvojem průmyslové společnosti vzrůstala potřeba ukázat svoji moc také u obchodních společností. Urputný závod o nejvyšší stavbu odehrávající počátkem minulého století v Novém světě nechal Evropu z velké části chladnou.

Po stoletém závodu přestala i Amerika lačnit po této metě a v současnosti se titul nejvyšší stavby světa mezi sebou přetahují ropné země v Perském zálivu⁵⁸⁾ se stále přehřátější čínskou ekonomikou.⁵⁹⁾ Není jistě bez nezajímavé, že za všemi těmito stavbami stojí americké či evropské architektonické kanceláře, ale vraťme se do pionýrské doby vzniku prvních mrakodrapů a jejich ohlasů v Evropě. Za první příklad mrakodrapu na Balkáně je považován lublaňský **Nebotičnik**, což je slovinský výraz pro mrakodrap. Autorem byl absolvent pražské techniky Vladimír Šubic, jehož celoživotní tvorba se spojena penzijním ústavem, pro který Nebotičnik vznikl. Pro Šubicovu tvorbu je dále příznačné zaujetí o nejposlednější inženýrské poznatky a moderní trendy v architektuře, což se projevilo

58) KOOLHAAS, R.. *Frontline*. Al Manakh. Amsterdam: Volume 12, 2007. s.194

59) MARS, N.. *Beijing Boom Tower*. The Chinese Dream, Rotterdam: 010 Publishers, 2008. s.250

Vladimír Šubic: Nebotičnik, Lublaň 1931-33

také v návrhu Nebotičniku. Po neblahých a stále čerstvých zkušenostech ze zemětřesení v roce 1895, museli již autoři prvních slovinských mrakodrapů počítat se seismickými opatřeními. Například Vladimír Šubic společně s inženýrem Stanko Dimnikem používal při zakládání poznatky z Japonska a jeho Nebotičnik stojí na 18 metrů hlubokých pilotech, což dodnes činí z Nebotičniku jednu z nejbezpečnějších objektů v Lublani. V době svého vzniku byl Nebotičnik devátou nejvyšší budovou v Evropě. Původně měl mít původně pouze osm poschodí, ale nakonec povyrosl o dalších pět pater a na chvíli se stal nejvyšší obytnou stavbou v Evropě. Třináctiposchodový objekt Úřednického penzijního ústavu výrazně proměnil panorama města utvářené barokními věžemi kostelů. Sedmdesátimetrový Nebotičnik vznikl přibližně ve stejném období jako Rockefellerovo centrum v New Yorku a přináší podobný symbolický význam s klasickým trojdílným členěním hmoty podle Sullivanových zásad. Dům byl od samého počátku projektován jako multifunkční s nadstandardními obchody, kanceláři i byty. Dvoupatrová kamenná podezdívka s obchody slouží k přímému styku s kolemjdoucími, další tři poschodí jsou využívány jako kanceláře, v šestém až devátém podlaží jsou soukromé byty a v nejvyšších třech patrech je kavárna s vyhlídkovou věží, která byla v červenci 2010 opět zpřístupněna. Objekt, který měl utvářet nové komerční centrum Lublaně, byl uvnitř zároveň velmi moderně vybaven. Vedle seismického způsobu zakládání to byla i pokroková železobetonová konstrukce či dvojice výtahů a impozantní točité schodiště. Vnitřní dispozice s kruhovým schodištěm umístěným v zadní části věže je promyšlena racionálně a do nejmenších detailů včetně zakomponování uměleckých děl. Neoklasicistní sloh v základně se na vrcholu střídá se secesí. K realizaci dílčích částí byla přizvána celá řada významných architektů: pavilon na střešní terase (L.Kham, I.Medved), tempietto (M.Mušič, J.Plečnik) či interiér kavárny (M.Sever, B.Stupica). Východní fasádu ozdobila čtyřmetrová socha na sloupu od Lojze Dolinara. Úkolem vystupujícího sloupu bylo lepší provázání soklu mrakodrapu s obytným dřikem. O sochařskou výzdobu horní lodžie se po postaral France Gorše. Vladimír Šubic je podepsán také za pozdějším západním obytným křídlem navazujícím na Nebotičnik.

Nejen z urbanistického, ale i historického hlediska, představuje Slovenska cesta jednu z nejdůležitějších ulic v Lublani. Osa ulice procházející od jihu na sever napříč celým městem a kopíruje tak historickou cestu z římského období. Tato cesta představuje výkladní skříň moderní slovinské architektury, kde se jako perly skví výškové stavby z průběhu celého s století. Mrakodrap **Metalka** je po Šubicově Nebotičniku druhým výškovým objektem na této hlavní lublaňské třídě. Metalka však nedosahoval takové výšky jako Nebotičnik a měřil o deset metrů méně. O titul nejvyšší slovinské stavby Nebotičnik nepřipravila ani Ravnikarova dvojčata TR3 ze 70. letech na dnešním náměstí Republiky (scházel jeden metr). Zatímco Šubicův

Edo Mihevc: Administrativní budova Metalka, Lublaň 1959-63

mrakodrap se ještě řídil Sullivanovými zásadami o trojdílném členění, tak Edo Mihevc, přestože byl Plečnikovým žákem, se zhlédl v čistých liniích v Miesovy Seagram Buiding (1958). Metalka je příkladem rychle rostoucí obchodní společnosti, která chtěla dát všem vědět o svém úspěchu a předvést svoji moc obyvatelům městu. Mrakodrap, který pro Metalku na přelomu 50. a 60. let postavil architekt Edvard Mihevc, měl zobrazovat význam společnosti, což by pochopitelně nešlo bez tichého souhlasu politiků, a její suverénní úlohu v pokřivené ekonomice. Mihevc se pro řešení sporného zadání přitahujícího tehdy řadu pozornosti a kritiky rozhodl využít na západě osvědčený 'Miesovský' model jednoduchého štíhlého kvádrů prozrazujícího za uniformní zavěšenou fasádou svoji konstrukci. Výška domu byla předem dána kvůli ochraně celkového panoramatu města, jemuž doposud vévodily barokní zvonice, hradní návrší a nově také Nebotičnik, který byl obrazem moderního rozrůstajícího se města. V příběhu lublaňských mrakodrapů představuje Metalka příchod nového a rychlého konstrukčního řešení, které od 60. let udávalo standard administrativních budov po celém světě. Mihevcův přístup byl však odlišný v užším zapojení průmyslového designu, což je nejvíce patrné na zavěšeném hliníkovém plášti, který navrhl Branko Kraševac. O dodávku konstrukce se postarala slovinská společnost Impol a dům se tak proměnil ve vývěšný štít technologického pokroku obchodníka. Po vzoru Seagram Buiding také Metalka ustupuje od uliční čáry a vytváří městský předprostor. Z Metalky se následně stal vzor pro řadu dalších výškových staveb v Jugoslávii a pro slovinskou architekturu 60. let měla Metalka stejně velký význam, jakou měl Nebotičnik ve 30. letech minulého století.

Edvard Ravnikar: Mrakodrapy TR3 na náměstí Republiky, Lublaň 1974

Dominanci mezi lublaňskými věžemi si podobně jako nadvládu ve slovinské architektuře 20. let převzal Edvard Ravnikar, jehož projekt urbanistického ztvárnění náměstí Republiky představuje největším poválečným projektem centra Lublaně dokumentující nejen svou rozlehlost, ale také výškou politickou moc v zemi. Jeden z dvojice mrakodrapů připadl Ústřednímu výboru a druhý pak Výkonnému výboru komunistické strany Slovinska. Celý soubor vznikl dvacet let, přičemž během této doby se řada prvků změnila, avšak původní koncept zůstal zachován. Ravnikarovou snahou bylo vytvořit městské centrum, které by přes svoji monumentální povahu splňovalo také funkci ke každodennímu životu. Hlavními prvky celé architektonické kompozice je dvojice administrativních věží a postranní křídlo obchodního domu lemujícího náměstí z východní strany. Během výstavby se k návrhu připojila řada dalších hmot a staveb, z nichž nejvýznamnější je Cankarovo kulturní a kongresové centrum navazující na jižní část náměstí a nápadně se podobající helsinské Finladiá Hall od Alvaro Aalto. Tvarová a funkční pestrost (včetně způsobu provedení detailů) mělo za úkol lépe navázat na nedaleké historické centrum plné Plečnikova odkazu. Dvojice strukturalistických věží trojúhelníkového půdorysu vznikla ve spolupráci s inženýrem

Ervinem Prelogem, který navrhl systém prefabrikovaných prvků vykonzolaných ze centrálního železobetonového jádra. Tato konstrukce umožnila při navrhování dispozic naprostou volnost. Odlehčené konstrukční schéma pak kontrastuje s těžkým žulovým obkladem obvodového pláště, jehož záhyby a členění zároveň slouží ke stínění interiéru. Ztvárněním veřejného prostoru byli pověřeni sochaři Slavko Tihec, Marjan Tršar a krajinný architekt Vladimir Vremec. V Ravnikarových věžích, jejichž interiéry nově navrhl Matej Vozlič, dnes sídlí bankovní dům NLB a současně se staly prestižní adresou řady velvyslanectví.

Zatímco Ravnikarovy dvě věže na náměstí Republiky měly vyznačovat novou jižní bránu do města, tak o tři roky později (1963) se uskutečnila soutěž na Bavarski dvor, který ztvárňoval severní bránu do Lublaně. V soutěži tehdy zvítězil architekt Milan Mihelič s clusterem výškových budov, z čehož se podařilo realizovat jen čerpací stanici, mrakodrap S2 a telefonickou ústřednu MATC. Mrakodrap S2 (dokončený 1981) o jeden metr (71m) překonal Nebotičnik a po téměř půlstoletí jej připravil o titul nejvyšší slovinské budovy.

Severní brána má dodnes silný růstový potenciál. Kvůli nekoncepčním urbanistickým zásahům ze strany města bylo území po dlouhá léta sužováno dojmem nedokončeného torza. Významná křižovatka vedle Miheličova mrakodrapu 'Poslovna stolpnica S2', kde se Slovenska cesta střetává s vnitřním městským okruhem železniční dráhou, je v současnosti postupně doplňována o další výškové objekty od Sadara s Vugou (komplex Emonika měl vzniknout do roku 2011) nebo Borise Podreccy, jehož soutěžní návrh zvítězil v roce 2008 na novou podobu Bavarski dvor v sousedství Miheličovy mezinárodní automatické telefonní ústředny a dává tak naději, na celkové dokončení a urbanistickou nápravu místa.

Slovenska cesta však není nekonečná a od 70. let se moderní výšková zástavba přesunula severně za železniční dráhu, kde Slovenska cesta plynule přechází v Dunajskou cestu. Cílem také bylo zakrýt těmito výstavními budovami podél hlavní příjezdové cesty do Lublaně nízkou bytovou zástavbu ležící hned za nimi. Lublaň tak měla pro příjíždějící působit větším a velkolepějším dojmem. Již ve 30. letech za železnicí podél jedné z nejdůležitějších ulic ve městě vyrostl Plečnikův stadion pro sdružení Orel. Na konci 50. let zde vyrostlo lublaňské výstaviště s řadou architektonicky zajímavých pavilonů (Hala A od M.Miheliče, E.Simčiče a I.Arnautoviče získala v roce 1959 Prešerenovu cenu). A tak nebylo s podivem, že se za železnicí začaly stěhovat také výškové objekty. Projekt obchodního centra Astra⁶⁰ od Savina Severa z druhé poloviny 70. let zaujímá celý městský blok a kromě dvou nárožních výškových objektů jej tvoří nízká uzavřená hmota s obchodními prostory. Severova Astra představuje první slovinskou stavbu s dvojitou skleněnou fasádou s odvětrávanou mezerou. Vnější skleněný plášť objekt zároveň ochraňoval před vnějším hlukem z ulice.

Mrakodrap S2 (1981) na Bavarski dvor od Milana Miheliče

Sadar Vuga Arhitekti: Projekt komplexu Emonika, Lublaň 2008

Boris Podrecca: Vítězný projekt na nový Bavarski dvor (druhý zleva 2008)

Obchodní centrum Astra (1970) na Dunajske ulici od Savina Severa

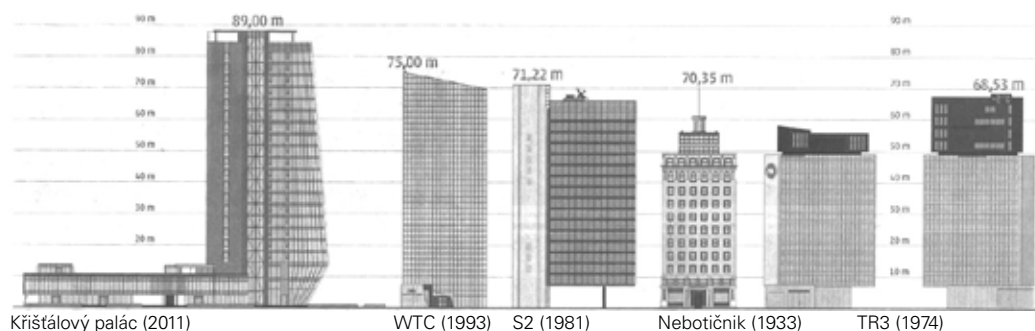
60) DOLENEC, M.: *Savin Sever architekt*, Lublaň: NUIT, 2003. s.70

Objekt je zajímavý také po konstrukční stránce, kdy kompozice čtyř identických párů betonových stěn vytváří nárožní kanceláře a jinak ponechává zbytek dispozice volný bez potřeby dodatečných podpor či ztužujících jader. V 90. letech se pokračovala výstavba mrakodrapů na sever a posouvala se dále od centra. Andrej Černigoj navrhl v roce 1993 administrativní komplex World Trade Center (WTC), který s výškou 75 metrů překonal o čtyři metry legendární Nebotičnik. Kvádry s namodralou zrcadlovou fasádou jsou výsledkem globalizovaného stylu a mohly by ve skutečnosti (jak jejich název napovídá) stát kdekoliv na světě. Od roku 2000 začaly pro lublaňskou severojižní osu platit nové regulativy a stavby, které se jimi musely řídit, mají přijatelnější vzhled i měřítko. Ať už to jsou bytové domy Stožice od manželů Vozličových, administrativní centrum Brinje od Nande Korpnika či aktuální polyfunkční dům Dunajski vogal od atliéru A.Biro, všem těmto objektům je společné, že na rozdíl od dřívějších mrakodrapů si tyto stavby kladou za cíl vytvořit nižší hmotou přívětivější uliční frontu. V posledních letech se výstavba mrakodrapů přesunula východním směrem do čistě privátní komerční zóny BTC⁶¹, kde také v roce 2011 vyrostl dvadacetipodlažní Křišťálový palác od nepřiliš známého Atelje S, který se svojí výškou 89 metrů převzal po WTC titul nejvyšší slovinské stavby. Touha stavět stále výš je člověku vlastní, a tak se nejspíš můžeme těšit na brzké pokoření titulu.

Křišťálový palác (2011) v areálu BTC od Atelje S

61) *Odlehčené hlavní město – urbanistické scénáře pro Lublaň*, projekt Berlage Institute, Era 06.2006, s.46

5.6 Malé stavby

Na zcela opačném konci vůči mrakodrapům stojí malé objekty pavilonů, kiosků, prázdninových domků či horských útulen. Dobrý architekt se však pozná tak, že se umí vypořádat s finančním nebo prostorovým limitem. V případě tak malé země, jakou je Slovinsko, to platí dvojnásobně. O velkém účinku relativně drobných městských zásahů se lze převědit na historických příkladech pravěkých menhirů, antických sloupů, barokních kašen i klasicistních pavilonů. Mistrem v umísťování drobných staveb do městského prostředí byl ve Slovinsku bezesporu Jože Plečnik, který po řadě velkých urbanistických zásahů v meziválečném období byl se vznikem jugoslávské federace upozaděn jako vzpomínka na starou dobu království SHS a byly mu přidělovány pouze malé zakázky, ale právě na nich Plečnik dokázal svůj um a sílu. Z řady pomníků, arkád, schodišť a

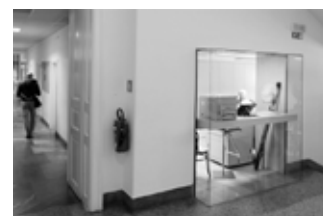
dláždění je učebnicovým příkladem jeho úprava Zoisovy ulice v místě bývalých městských hradeb. Na této cestě oddělující historické centrum od čtvrti Krakovo, leží škola architektury, kde Plečnik strávil několik dekád vzděláváním nových generací, ale ještě déle se Plečnik zabýval drobnými úpravami této ulice, které mu trvaly od roku 1927 až do 1956. Z řady drobných, nepostřehnutelných a nadčasových úprav nejvíce zaujme samotný vstup do školy architektury stojící samostatně na osmici sloupů před neoklasicistním objektem školy. Čtveřice diagonálně rozmístěných dvojsloupů spočívá na čtyřech mohutných patkách doplněných do kříže dvojicí lamp z umělého kamene. Menší baldachýn podpíraný čtveřicí sloupů je celý překrytý dalším vrstvou. Podobný princip zdvojení lze dohledat již u Plečnikových pražských realizací z 20. let. Tento racionálně nezdůvodnitelný postup má velmi silné psychologické účinky v utvrzování významu objektu – v tomto případě instituce školy architektury. Uvnitř budov Plečnik sám navrhl několik detailů, především pak ve své pracovně, která následně před dokončením nového křídla od A. Biro sloužila jako knihovna. V Plečnikovské tradici drobných významných objektů navázal sám děkan Peter Gabrijelčič, který potmělou atmosféru budovy z 19. století rozjasnil v roce 2004 vstupní vrátnicí. Do studeného prostředí teracových podlah, šedých dveřních křídel a bílých stěn vložil transparentní vrátnici vystlanou světlým dřevem. Prosklená není jen vystupující okno pro vrátného, ale také postranní vstupní dveře a okénko podatelny. Jednoduchý návrh bez zbytečných detailů je extraktem Gabrijelčičovy tvorby složené z čistých linií a jednoduchých forem ať už se jedná o pěší most nebo rodinný dům.

O tom, jaký velký význam může mít malý objekt prokázal v 60. letech slovinský designér Saša J. Mächtig, jehož modulární pavilon K - 67 z roku zakoupilo do svých sbírek designu 20. století newyorské muzeum MoMA. Moduly ze ztuženého polyesteru mohly sloužit jako samostatné buňky nebo se sdružovat v libovolných kombinacích. Průmyslově vyráběné moduly plnily rozličné funkce od novinových stánků, budek hlídačů parkoviště až pro prodejny párků a svérázný studentský bar⁶²⁾. Podobně jako prostorovou variabilitu nabízel výrobce také různobarevné varianty. Nejvíce exemplářů (32) se pochopitelně zrealizovalo ve Slovinsku, ale s dalšími kiosky se šlo střetnout také v Polsku (20), NDR (4) nebo Slovensku (2)⁶³⁾. Dnešní době stánky dožívají ve značně zbledlém stavu a nadávají tušit jejich zašlou slávu.

Obdobné minimalistické pavilony instaluje od roku 2000 v těžko dostupném prostředí Julských alp slovinský architekt Miha Kajzelj, jehož noclehárny mají za úkol poskytnout přístřeší v nehostinných podmínkách. Nízký rozpočet, složitý terén i větrem ošlehaní uživatelé mají lví podíl na výsledné podobě horských bivaků, které se hodně blíží k minimalistickým lodním kajutám, k nimž s obdivem vzhlížel již Le Corbusier⁶⁴⁾. Miha Kajzelj jich v Julských alpách zatím postavil tři. Každý další typ se učí z chyb svých předchůdců.

Jože Plečnik: Vstupní přístřešek do Fakulty architektury, Lublaň 1954

Peter Gabrijelčič: Vrátnice Fakulty architektury, Lublaň 2004

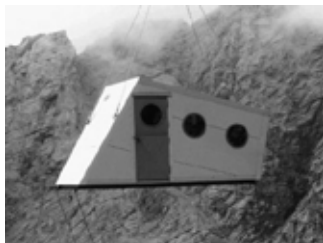
Saša Mächtig: Modulární kiosky, 1967

62) ŠUSTAR, H. *K-67*. Brno: Era 21, 6.2006, s.59

63) KÜHNEL, H. *K67 The Kiosk Shots - a European project between public space and politics*. www.publicplan-architects.com. 19.4.2004

64) CORBUSIER, L. *Towards a new Architecture*. Londýn: J.Rodker, 1931. s.92

65) ČELIK, M. *New Architecture in Slovenia*. Vídeň: Springer Verlag, 2007. s.161

Miha Kajzelj: Horská nocležna Bivouac 2 v horském sedlu 1965 m.n/m, Kotovo sedlo 2005

Dekleva Gregorič arhitekti: Dům XXS, Lublaň 2002-04

66) Aljoša Dekleva v rozhovoru „Zpět ke kořenům“ s Fabianem Wallmüllerem pro rakouský server gat.st, 28.3.2006

První (na Stolové hoře ve výšce 1600 m. n/m) celodřevěný ještě spočíval na betonových základech byl těžký a trpěl řadou neduhů. Druhý (v Kotově sedlu ve výšce m. n/m) již představuje plechovou kapsli usazenou na ocelových nohách pod skalním převisem, kam byla již zkompletovaná dopravena vrtulníkem.⁶⁵⁾ Dojem lodní kajuty vzbuzovala i čtveřice kruhových oken s výhledem do kamenité krajiny. Zatím poslední třetí leží pod nejvyšším vrcholem Kamnicko-savinjských alp (pod Grintovcem ve výšce 2070 m. n/m) již nabízí “horolezecký luxus” až pro šest osob. Na třech podlažích se tu lze kochat řadou výhledů z panoramatických oken. Kajzeljovy kapsle rozeté v drsné krajině dosvědčují, jak málo stačí k uspokojení základních potřeb obývání, ale také minimalistickým designem zbaveným všeho nepotřebného dokládá význam malých objektů v kontextu slovinské architektury. Tento fenomén nejlépe shrnul Aljoša Dekleva, jehož dům XXS pro své rodiče se zapsal mezi nejznámější slovinské mikro-stavby: *„Pro Lublan je Plečnik stále ještě největší známkou. Jeho architektura je momentálně daleko důležitější než jakákoliv současná architektura - alespoň z turistického hlediska. To je pro nás principiálně dobré. Guggenheimovo muzeum v Bilbao nebo Kunsthaus v Grazu jsou samozřejmě něco zcela jiného, nejsou také žádným relevantním vzorem pro Lublaň. Eventuální by byla varianta jako v Kodani. Všechny tyto projekty ale vznikají v neposlední řadě také z politické vůle. Na základě dominance privátních investorů není tohle ve Slovinsku dobře možné. Co bych si ještě přál? Aby stát veřejně financované projekty lépe ošetřoval, co se týká organizování soutěží, výběrem dobrých projektů a prosazování kvalitní architektury. Slovinsko je malá země, máme jen jednu Lublaň. Každá budova se počítá.“*⁶⁶⁾

5.7 Vzdělávání

Život každého člověka je utvářen od útlého dětství. Po vlastním domově jsou nejčastějším místem trávení času jesle a mateřská škola. Prostředí, v němž si utváříme prvotní sociální vazby, by měla být přikládána velká důležitost. Ve vysloužilých kontejnerech či panelových stavebnicích bude mít úsilí vychovatelek podstatně menší účinek než tam, kde se přirozeně cítíme dobře. O tom, jaký má význam prostředí, v němž vyrůstáme a následně se celý život pohybujeme, shrnul v jednom ze svých projevů i Winston Churchill, který řekl, že *„nejprve my stvoříme naše stavby, a ty nás pak následně utvářejí.“*⁶⁷⁾

Prameny o prvních vzdělávacích stavbách na území dnešního Slovinska lze dohledat již ve dvanáctém století⁶⁸⁾ většinou podobě klášterních škol. Jedna z prvních diecézních škol vznikla v roce 1186 v Koperu, který tehdy spadl do sféry vlivu Benátské republiky. Na území Lublaně to byla škola patřící pod farnosti sv. Petra (1250) a sv. Mikuláše (1345). První výuka ve slovinštině začala po vydání první slovinské knihy v roce 1550 a následně založení gymnázií v Celovci a Lublani. Podobně jako u nás se v 18. století

67) CHURCHILL, W.S. Z proslovu 28.10.1943 k poslanecké sněmovně při jednání ve Sněmovně lordů.

68) HRAUSKY, A. *School buildings in Slovenia before 1981 in Contemporary School Architecture* v knize *Slovenian Architecture 1991-2007*. Vídeň: Springer Verlag, 2008. s.14

díky školní reformě Marie Terezie a Josefa II. podařilo odloučit vzdělávání od církve a přenést tuto úlohu na stát. Po snahách založit ve Slovinsku univerzitu se toto podařilo až po první světové válce, kdy byla v roce 1919 založena slovinská Univerzita v Lublani. Založení druhé univerzity (v Mariboru) trvalo další půlstoletí až do roku 1975 a v pořadí třetí univerzitou se stala univerzita Primorska v Koperu založená v lednu 2003.

První stavby, kterou by šlo zařadit mezi moderní vzdělávací budovy, začaly vznikat po zemětřesení v roce 1895 z iniciativy tehdejšího starosty Ivana Hribara. Lublaňská radnice v roce 1888 iniciovala společně Josipem Gorupem, obchodníkem z Rieky, vznik prvního dívčího lycea **Mladika**. Autorem v byl v roce 1893 tehdy nejslavnější slovinský architekt Maks Fabiani. V roce 1910 pak městský architekt Ciril Metod Koch připojil k budově obytné křídlo s apartmány pro učitele s vlastním vchodem. Se vznikem nového státu začala budova v roce 1991 sloužit ministerstvu zahraničních věcí, pro jehož potřeby objekt zrekonstruoval v roce 2000 architekt Jurij Kobe. S respektem k původnímu Fabianiho návrhu pak k budově přidal požární schodiště a dvoupodlažní parkoviště pod nádvořím. Z českého pohledu by mohla být zajímavá budova střední průmyslové školy na Aškercově ulici v Lublani od brněnského architekta Vojtěcha Dvořáka v historizujícím slohu. Ve 30. letech přišli funkcionalističtí architekti s novými vzdušnými dispozicemi s dostatečně prosvětlenými učebnami a především bez tmavých a dlouhých chodeb. Jedním z předních autorů školních budov byl architekt Emil Navinšek. Autorem prvního školy pavilónového typu obklopeného zelení byl Plečnikův žák Danilo Fürst. Jeho stavba ve **Stražišči** u Kranje se následně stala vzorem moderního školství ve Slovinsku

Dalším následováníhodným experimentem byla školka **Mladi Rod** od Stanko Kristla, pro něhož byl vztah uživatele a prostoru stejně tak důležitý jako konstrukční stránka stavby. Kristl se rovněž zabýval sociologickým a psychologickým účinkem prostoru na děti a toto téma zužitkoval i při sepisování své doktorské práce. Kristlovi byla rovněž vlastní touha po inovaci. Ať dostal jakékoliv zadání, vždy hledal nové odpovědi a novátorská prostorová řešení, což je patrné i z jeho návrhu mateřské školy **Mladi Rod**, kterou tvoří trojice kruhových pavilónů lehce se vznášejících nad travnatého parku uprostřed poválečné rezidenční čtvrti Bežigrad na severu Lublaně. Každý z pavilónů byl navržen jako samostatně funkční jednotka složená z 4-6 dětských heren rozložených do kruhu jako okvětní lístky. Hlavní myšlenkou školky, která se nepodobá žádné jiné stavbě, kde děti doposud měly možnost vyrůstat, bylo prostor co nejvíce otevřít ke slunci a do zahrady, aby děti nabyly dojem, že se nachází v přírodním prostoru. Kristlova škola představuje nejčistší příklad strukturalismu ve slovinské architektuře, který v té době získal pozitivní ohlas nejen u odborníků, ale také v tisku a získal řadu mezinárodních ocenění. Byl vážný zájem postavit další podobné školky v Bělehradu či Západním Berlíně⁶⁹⁾, ale projekt narazil

Dívčí lyceum Mladika (1910) od Makse Fabianiho

Základní škola Stražišče u Kranje (1959) od Danilo Fürst

Mateřská škola Mladi Rod (1972) od Stanko Kristla

69) GLAŽAR, T. Glažar, GREGORIČ, T. Stanko Kristl, Kindergarten – Elementary space. Záhřeb: Oris 47, 2007. roč.9, s.154-163.

na nedostatek pochopení politiků.

V 90. letech bylo chování politické elity osvícenější. První roky samostatné Slovinské republiky vzniku veřejných budov mnoho nepřály. V době ekonomického boomu se stavěly především administrativní a komerční stavby pro rychlou spotřebu. Škola v Kočevje od Nicholase Dodda, Tadeje Glažara, Vasa Peroviće a Arne Vehovara je první výjimkou, která získala řadu ocenění a brzy také následovníky v podobě dalších kvalitních realizací školních budov. Příklad střední ekonomická škola v Murské Sobotě na samém východě Slovinska dokládá snahu státních institucí změnit investicemi do vzdělanosti ekonomickou situaci v této oblasti. Architekti dokazují, že i s nízkými rozpočtem a nepříliš výhodnou parcelou lze vytvořit pocit výjimečnosti a jedinečných prostorových zážitků. Školní stavby nejsou jen učebny, menzy nebo sportoviště, ale také koleje, kde studenti tráví většinu svého volného času. Návrh studentského ubytování Poljane od lublaňského ateliéru Bevk Perović architekti může směle konkurovat západoevropskému standardu. Prosklená budova ukrytá za děrovanou hliníkovou fasádou přímo neodhaluje, co se uvnitř odehrává, ale dává pouze tušit. K vysokému standardu celého objektu přispívá i designové vybavení pokojů. Na studentská léta v těchto kolejích nepůjde zapomenout a absolventi odchovaní těmito kolejemi budou nejspíš chtít žít i nadále v podobném prostředí a obrátí se zakázkou svého vlastního bydlení na architekty. I tak lze budovat architektonické povědomí ve společnosti.

N.Dodd, T.Glažar, V.Perović, A.Vehovar: Základní škola 'Ob Rinži', Kočevje 1995-2002

R.Benda, P.Hočevar, M.Zorc: Střední ekon. škola, Murska Sobota 2004-07

Bevk Perović architekti: Studentský dům Poljane, Lublaň 2004-06

5.8 Ornament

U vinohradského kostela Nejsvětějšího srdce Páně (1932) Plečnik původně plánoval použití dvojitého opláštění. Z interiéru měly být po vzoru Semperovských idejí použity textilními prvky architektury, což se nakonec nerealizovalo a vnitřní stěny zůstaly z režného zdiva, kde odkazuje na biblický chrám v Jeruzalému. Plečnik však myšlenku zcela neopustil a promítl textilní ráz na vnější fasádu z rudých cihel pravidelně prokládaných světlými žulovými kvádry, což mělo představovat královský hermelínový plášť. Obraz Ježíše krísta jako krále dokresluje říšské jablko umístěné na vrcholku zvonice. S podobným tématem ornamentální fasády se lze setkat Wagnerova vídeňského projektu Poštovní spořitelny (1906), kde hliníkové nýty jen zdánlivě fixují kamenný obklad k fasádě. V tomto o čtvrt století dřívějším případě se však jednalo o geometrizující motiv bez promyšleného duchovního podtextu. Wagnerovi šlo hlavně o to konečně oprostít svoji tvorbu od florálních secesních motivů ve prospěch geometrie, což bylo jednak reakcí na Olbrichův spolek, ale také bližší Wagnerově technické preciznosti. Prvním příkladem ze současnosti, který se výrazovými prostředky podobá fasádě Plečnikova kostela na Vinohradech je obchodní dům bauMax-x (1999) v Mariboru, jehož autory jsou bývalí manželé Hrvoje Njirić a Helena Paver Njirić. Jejich použití Plečnikovy sakrální symboliky na fasádu supermarketu

by šlo vnímat jako rouhání nebo lépe jako kritiku společnosti a konzumního života lidí, kteří považují víkendové nakupování v klimatizovaných halách za nejlépe možný strávený čas. Chorvatská kancelář njirić+njirić přizvaná v 90. letech kvůli několika zakázkám do Slovinska měla odstartovat příliv zahraničních architektů a jejich know-how. To se však nepodařilo, přestože výběr byl promyšlený. Žádnému z východoevropských architektů se zatím nepodařilo překonat mezinárodní úspěch Hrvoje Njiriće, kterém v roce 1997 vyšla monografie u prestižního španělského nakladatelství El Croquis a až do roku 2005 byl profesorem na technické univerzitě ve Štýrském Hradci. Trojúhelníková parcela vymezená rušnými tepnami a přesné zadání obchodního domu v Mariboru poskytovalo architektům jen malé pole pro kreativitu. Kromě fasády však dokázali také namířit svoji pozornost na problematiku parkování a způsob zastřešení velkých nákupních hal. Zůstaneme-li však u fasád, tak vrcholové zakončení a geometrický ornament na supermarketu se výrazně blíží Plečnikovu kostelu. Barvy jsou však prohozeny. Njirićovi nezůstali u pouhé citace a bezobsažného zdobení. Plechové štíty na fasádě jsou podobně jako sloupky na krajnici opatřeny červenobílou reflexní vrstvou, která v noci odráží světla projíždějících aut. Tímto řešením vtipně posunuli Plečnikovské téma do soudobého kontextu automobilové civilizace.

Druhým příkladem, který dále rozvádí Plečnikovu fasádu vinohradského kostela, je sociální bydlení Polje (2005) na západním okraji Lublaně od dvou zástupců generace Sixpack. Matija Bevk a Vasa J. Perović mají ve své tvorbě jak luxusní domy v rezidenčních čtvrtích, tak i celé urbanistické komplexy pro rodiny s nízkými rozpočty. Šestice bloků bytových domů musela ctít stávající zastavovací plán.

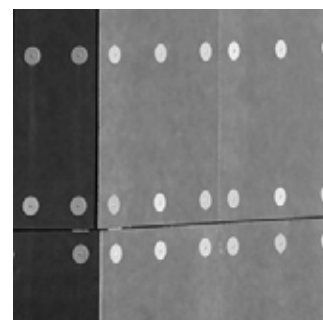
Zavěšení balkonů pomocí táhel je industriálním prvkem odkazujícím na blízkost železnice. Stejně tak do ruda zbarvené sklocementové obkladové panely mohou odkazovat na zrezivělé kolejnice nebo domy svým vzhledem na tvar vagónů. Nabízí se však také možnost spatřovat na červené fasádě zdobené ornamentem paralelu daleko hlubší. Lze tu spatřovat barevnou podobnost s vinohradským kostelem, ale namísto Plečnikova giagonálně rozvrženého rastru Bevk s Perovićem používají ortogonálně orientovaný ornament, který se navíc s funkční potřebou připevnit panely k fasádě domu. To by šlo zcela jistě provést daleko méně nápadným způsobem a s menším počtem přichycení. Silně naddimenzované podložky totiž zároveň slouží jako levně pořízený ornament, čímž dokazují, že v sociálním bydlení nemusí být vše podřízeno čistě funkci a diktátu co nejnižších stavebních nákladů. Bevk s Perovićem se ve své průvodní zprávě zmiňují o konceptu "kůže se stříbrnými terčíky", kterým se dostávají až k Semperovým představám o chápání fasády. Hliníkové disky o průměru 8 centimetrů mají ještě blíže k projektu vídeňské Poštovní spořitelny, kde Otto Wagner rovněž použil hliníkové "knoflíky", které jen

Jože Plečnik: Kostel Nejsvětějšího srdce, Praha 1932

njirić + njirić arhitekti: Obchodní dům bauMax-x, Maribor 1999

Bevk Perović arhitekti: Sociální bydlení Polje, Lublaň 2005

zdánlivě fixují mramorové desky k fasádě, přičemž jejich hlavní účel byl ozdobný. Zatímco u Njirićova supermarketu neměly fasádní "odrazky" žádné funkční využití, tak hliníkové "terče" na sociálních bytovkách plní svoji funkci, jsou však zvětšeny. Oba příklady mají za úkol přilákat pohled diváka od základního objemu stavby směrem k detailu.

5.9 Dlaždice

Použití keramických dlaždic na fasádě Wagnerova domu Majolikahaus (1899) vzbudilo v tehdejší Vídni malé pozdvižení. Kachličkový rastr byl však přemalován květinovými motivy a ozdoben kovovými girlandami, takže ve srovnání s Fabianiho palácem Portoix & Fix (1900), který stojí jen několik set metrů od Majolikahaus, působil stále decentně. Fabiani byl Wagnerovým blízkým spolupracovníkem, avšak s projektem Portoix & Fix svého slavnějšího kolegu zcela zastínil. Geometrizující ornament na fasádě domu tvoří čtvercové žlutozelené dlaždic z leštěného kamene. Zrcadlící plocha fasády opticky zmírňuje účinek velké hmoty stavby na své okolí. Fabiani touto fasádou naznačil kudy se bude ubírat modernistická architektura. Hladký kamenný obklad si po něm vyzkoušeli jak Plečnik na Zacherl Haus (1905), Wagner na Postsparkasse (1909) tak i Loos na Michaelerplatz (1911). Nepravidelnost abstraktních obrazců na Fabianoho fasádě je dána volbou přírodního materiálu, který nikde nemá stejný odstín. Na dobových snímcích je ornament výraznější a postupem času se kontrast zmenšoval, ale již tehdy byla každá z dlaždic odlišná.

Otto Wagner: Majolikahaus, Vídeň 1899

Maks Fabiani: Portoix & Fix Building, Vídeň 1900

Sadar Vuga Arhitekti: Condominium Trnovski Pristan, Lublaň 2004

V realizaci domu Trnovski pristan (2004) od slovinských architektů Jurije Sadara a Boštjana Vugy lze spatřit odraz obou předešlých historických příkladů. Jejich dům s patnácti byty má skutečné měřítko vídeňských bytových domů a hodí se spíše tam než do lublaňské čtvrti Krakovo. Velká hmotu je proto různě narušována a rozčleňována, aby lépe splynula s okolní drobnou zástavbou. Kachličkami obloženou fasádu autoři vykládají jako "pixely tvořící dialog s okolními vrbovými listy a zbývající zelení" rostoucí na břehu řeky Ljubljanica, což je patrné především na podzim, kdy se listí začne svojí barevností blížit fasádě domu, ale hlavní paralelu lze spatřovat právě s Fabianiho vídeňskou stavbou. Už tím, jak se "dům mlok" adaptuje do svého okolí. Podobně chtěl Fabiani odlesky fasády zmírnit účinky velkého hmoty svého domu. Sadar s Vugou použili k pixelizaci obrazu moderní techniku, kterou usilovali, aby se fasáda „při prvním letmém pohledu zdála za hranicí běžné představitosti“. Stejně tak oba návrhy používají tmavé rámování okenních otvorů. Zatímco venkovní fasáda má svého předchůdce v modernistní budova, tak interiér domu Trnovski pristan se se nebojí použít rostlinné secesní ornamenty. Nejde však o pouhé kopírování. Úpravou a následným tiskem na novodobé materiály je ornament dále rozvíjen.

6. Katalog staveb

Největší část dizertační práce se věnuje konkrétním příkladům staveb, které byly vybudovány ve Slovinsku od počátku minulého století až do dneška. Kompletní zpracování stovky budov se zaměřuje na objekty pocházejících převážně od současných tvůrců, přičemž řada z nich se již stačila proslavit v zahraničí, avšak po studiu odborných pramenů se podařilo objevit tvůrce a historické objekty, které nejsou v mimo území Slovinska příliš známé, ale měly pro utváření místní scény nebývale velký význam. Většinu těchto budov se podařilo osobně navštívit, fotograficky zdokumentovat a v lublaňských knihovnách k nim dohledat dobové materiály. Vedle raných vídeňských realizací Makse Fabianiho a Jože Plečnika se v soupisu prací objevilo také hledání národního slohu Ivana Vurnika. Průřez tvorby nejvýznačnějšího poválečného architekta Edvarda Ravnikara začíná předcorbusierovským obdobím, přes komorní soubor staveb v severoslovinském Kranji až do rozsáhlý lublaňský urbanismus náměstí Revoluce. Z poválečného období jsou vedle Ravnikarových staveb prezentovány příklady high-tech architektury Milana Miheliče, dopravních staveb Savina Severa s Jože Koželjem, experimentů školních pavilonů Stanko Kristla až po nový slovinský regionalismus Otona Jugovce. Významnou roli při prosazování slovinské architektury v zahraničí sehrál Boris Podrecca, jemuž jsou věnovány dvě realizace, které naopak pomohly v jeho návratu na domovskou scénu.

Předrevoluční období a generaci současných profesorů na Fakultě architektury v Lublani zastupují postmoderní stavby Janeze Koželje, kontextuální přístup Aleše Vodopivce, strohá architektura Jurije Kobehe a navazování na rodinné tradice Vojteha a Edo Ravnikarových.

Silně zastoupená Generace Sixpack (Bevk Perović architekti, Dekleva Gergorič architekti, Elastik, Machtig Vrhunc Arhitekti, OFIS architekti, Sarda Vuga Arhitekti,) je zmapovaná více než dostatečně. Velká pozornost je proto upřena na ty kanceláře Andreje Kalamara, Nande Korpnika, Tomaže Krušce či Maruši Zorec, kterým Hrauskyho galerie Dessa nevěnovala tolik prostoru, přestože si zaslouží, aby se i jejich realizace dostaly do širšího povědomí. Kromě uceleného zmapování historického vývoje na konkrétních příkladech přináší práce také pohled na aktuální tvorbu nejmladší generaci třicátníků, která následovala po 'Sixpacku'. Vedle mediálně zdatného Matvže Čelika a minimalisticky zaměřeného Miha Kajzelj, jehož drobné stavby odkazují na slavné kiosky Saši Mächtiga z šedesátých let, až po týmy architektů ukrývající se za cizojazyčnými názvy a zkratkami: Spacelab, Monochrome, Stratum, Plusminus30.

6.1 Chronologický přehled staveb

1. **Rakouská poštovní spořitelna** ve Vídni od Otto Wagnera, 1906 (s.62)
2. **Budova Portoux & Fix** ve Vídni od Makse Fabianiho, 1900 (s.63)
3. **Palác Urania** ve Vídni od Makse Fabianiho, 1910 (s.63)
4. **Zacherlův dům** ve Vídni od Jože Plečnika, 1905 (s.64)
5. **Kostel svatého Ducha** od Jože Plečnika, 1913 (s.64)
6. **Družstevní obchodní banka** v Lublani od Ivana Vurnika, 1922 (s.65)
7. **Sokolský dům s tělocvičnou** v Lublani od Ivana Vurnika, 1926 (s.65)
8. **Kostel sv. Františka z Assisi** v Lublani od Jože Plečnika, 1927 (s.66)
9. **Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně** na Královských Vinohradech v Praze od Jože Plečnika, 1932 (s.67)
10. **Nebotičnik** v Lublani od Vladimira Šubice, 1933 (s.68)
11. **Žehličkový dům** v Lublani od Jože Plečnika, 1934 (s.69)
12. **Kostel sv. Michala** na lulaňských blatech v Črna Vas od Jože Plečnika, 1938 (s.70)
13. **Hřbitov Žale** v Lublani od Jože Plečnika, 1940 (s.71)
14. **Slovinská národní a univerzitní knihovna** v Lublani od Jože Plečnika, 1941 (s.72)
15. **Muzeum moderního umění** v Lublani od Edvarda Ravnikara, 1951 (s.73)
16. **Budova Hlavního družstevního svazu** v Lublani od Emila Medveščeka, 1956 (s.74)
17. **Hlavní železniční nádraží** v Mariboru od Milana Černigoje, 1954 (s.75)
18. **Zasedací sál lidového výboru** v Kranji od Edvarda Ravnikara, 1960 (s.76)
19. **Hotel Creina** v Kranji od Edvarda Ravnikara, 1970 (s.77)
20. **Obchodní dům Globus** v Kranji, 1972 (s.77)
21. **Komerční budova Metalka** v Lublani od Edo Mihevce, 1963 (s.78)
22. **Nákupní centrum Šiška** v Lublani od Miloše Bonča, 1964 (s.79)
23. **Parkovací domy Triplex A a B** ve Slovinsku od Savina Severa, 1966, 1970 (s.80)
24. **Parkovací dům PPH** v Lublani od Jože Koželje, 1973 (s.80)
25. **Parkovací dům TGH-48** v Lublani od Savina Severa, 1969 (s.81)
26. **Mateřská škola Mladí Rod** v Lublani od Stanko Kristla, 1972 (s.82)
27. **Náměstí Republiky** v Lublani od Edvarda Ravnikara, 1974 (s.83)
28. **Mezinárodní automatická telefonní centrála** v Lublani od Milana Miheliče, 1978 (s.84)
29. **Kulturní dům Španělský republikánských bojovníků** v Lublani od Otona Jugovce, 1981 (s.85)
30. **Kostel vtělení Kristova** v Dravljeh od Marko Mušiče, 1985 (s.86)
31. **Bytový dům Poljanska cesta** v Lublani od Janeze Koželje, 1988 (s.87)
32. **Galerie DESSA** v Lublani od Borise Podreccy, 1989 (s.88)
33. **Předláždění Tartiniho náměstí** v Piranu od Borise Podreccy, 1992 (s.89)
34. **Střední zdravotnická škola** v Lublani od Jurije Kobe, 1998 (s.90)
35. **Obchodní a průmyslová komora** v Lublani od Sadar Vuga Arhitekti, 1999 (s.91)
36. **Knihovna France Bevka** v Nove Gorici od Vojteha Ravnikara, 1999 (s.92)
37. **Dům Acman** v Griže od Nande Korpnika, 1999 (s.93)
38. **Obchodní dům Baumaxx** v Mariboru od Njirić + Njirić arhitekti, 1999 (s.94)
39. **Arcadia Lightwear** v Lublani od Sadar Vuga Arhitekti, 2000 (s.95)
40. **Mercator Shopping Center** v Nove Gorici od Sadar Vuga Arhitekti, 2001 (s.96)
41. **Fontána** v Solkan od Sadar Vuga Arhitekti, 2001 (s.97)
42. **Střední část Národní galerie** v Lublani od Sadar Vuga Arhitekti, 2001 (s.98)
43. **Bytové domy Šiška** v Lublani od Bevk Perović arhitekti, 2001 (s.99)
44. **Kancelářský objekt Linde M.P.A.** v Lublani od Vozlič Atelje, 2002 (s.99)
45. **Obytný soubor Mostec** v Lublani od Maechtig Vrhunc Arhitekti, 2001 (s.100)
46. **Hřbitov Srebrnice** v Novo Mesto od Aleše Vodopivce, 2001 (s.101)
47. **Administrativní budova Lev** v Lublani od Andreje Kalamara, 2002 (s.102)
48. **Obchodní centrum Portoval** v Novo Mesto od Janeze Koželje, 2003 (s.102)
49. **Kancelářský dům Šmartinka** v Lublani od A.Biro, 2002 (s.103)
50. **Vila se 'spodní' přístavbou** v Bled od OFIS arhitekti, 2003 (s.104)

51. **Základní škola na Rinži** v Kočevje od Dodd, Glažar, Perović a Vehovar, 2003 (s.105)
52. **Rezidence holandského velvyslance** v Lublani od Bevk Perović arhitekti, 2003 (s.106)
53. **Dům Blejec** v Lublani od Bevk Perović, 2004 (s.107)
54. **Přestavba hradu na knihovnu Dr. F. Šušnika** v Ravne n. Koroškem od Maruši Zorec, 2004 (s.108)
55. **Rozšíření a rekonstrukce městského muzea** v Lublani od OFIS arhitekti, 2004 (s.109)
56. **Dům XXS** v Lublani od Dekleva Gregorič, 2004 (s.110)
57. **Vlastní dům Krakovo** v Lublani od Aleše Vodopivce, 2005 (s.111)
58. **Kondominium Trnovski pristan** v Lublani od Sadar Vuga Arhitekti, 2004 (s.112)
59. **Bytový dům Gradaška** v Lublani od Sadar Vuga Arhitekti, 2006 (s.113)
60. **Obchodní budova Maksimilijan** v Celje od Nande Korpnik, 2005 (s.114)
61. **Obchodní dům Tuš** v Celje od Marjana Županče, 2005 (s.115)
62. **Nová tržnice** v Celje od Arhitektura Krušec, 2009 (s.115)
63. **Lázně Termalija** v Podčetrteku od Enota, 2005 (s.116)
64. **Orhidelia Wellness** v Podčetrteku od Enota, 2009 (s.116)
65. **Hotel Sotelia** v Podčetrteku od Enota, 2006 (s.117)
66. **650 Apartments** v Lublani od OFIS arhitekti, 2006 (s.118)
67. **Obytný blok Tetris** v Lublani od OFIS arhitekti, 2007 (s.119)
68. **Sociální bydlení Polje** v Lublani od Bevk Perović arhitekti, 2005 (s.120)
69. **Sociální bydlení** v Izole od OFIS arhitekti, 2006 (s.121)
70. **Matematická fakulta univerzity** v Lublani od Bevk Perović arhitekti, 2006 (s.122)
71. **Komerční a skladové prostory Velux-Kalcer** v Trzin od Arhiveda, 2006 (s.123)
72. **Polyfunkční dům Dunajski vogal** v Lublani od A.Biro, 2006 (s.124)
73. **Parkovací dům Novi Šarabon** v Lublani od A.Biro, 2006 (s.125)
74. **Skalní vily** v Celje od Arhitektura Krušec, 2007 (s.126)
75. **Celjska koča** v Celje od Arhitektura Krušec, 2007 (s.127)
76. **Lanovka na hrad** v Lublani od Ambient, 2006 (s.128)
77. **Bytový dům Jurčkova pot** v Lublani od Enota, 2007 (s.129)
78. **Sběrna železného odpadu** v Neverke od Dekleva Gregorič arhitekti, 2007 (s.130)
79. **Rozlučková kaple Teharje** v Celje od Arhitektura Krušec, 2007 (s.131)
80. **Sociální bydlení Poljane** v Mariboru od Bevk Perović arhitekti, 2007 (s.132)
81. **Obytný soubor Srncvea** v Mariboru od Aleše Vodopivce, 2007 (s.133)
82. **Kongrecové centrum** v Brdo při Kranju od Bevk Perović arhitekti, 2007 (s.134)
83. **Fotbalový stadion Ljudski vrt** v Mariboru od OFIS arhitekti, 2008 (s.135)
84. **Bytový dům Senik** v Cerklje od OFIS arhitekti, 2007 (s.136)
85. **Rektorát univerzity Primorska** v Koperu od Plusminus30, 2007 (s.137)
86. **Rozšíření městské knihovny** v Grosuplje od A.Biro, 2007 (s.138)
87. **Ekonomická škola** v Murska Sobota od Benda Hočevar Zorc, 2007 (s.139)
88. **Dům D** v Lublani od Bevk Perović arhitekti, 2007 (s.140)
89. **Náměstí s venkovním oltářem** v Brezje od Maruši Zorec, 2008 (s.141)
90. **Dot envelope supermarket** v Lublani od OFIS arhitekti, 2008 (s.142)
91. **Kaple pro poslední rozloučení** v OFIS arhitekti, 2009 (s.142)
92. **Pohraniční obchod** v Gruškovje od Enota, 2009 (s.143)
93. **Sportovní hala** v Podčetrteku od Enota, 2010 (s.143)
94. **Páteřní vesnické domy** v Podpeč od OFIS arhitekti, 2010 (s.144)
95. **Obytný soubor Razgledi** v Perovo od Dekleva Gregorič arhitekti, 2011 (s.145)
96. **Sportovní centrum** ve Stopiče od Jereb in Budja arhitekti, 2011 (s.146)
97. **Výstavní a prodejní stadion** v jeskyni Postojná od Studio Stratum, 2011 (s.147)
98. **Mateřská škola Ajda** v Ravne na Koroškem od Jure Kotnik, 2011 (s.148)
99. **Rodinný dům Suha** ve Škofja Loka od Petera Gabrijelčiče, 2012 (s.149)

Österreichische Postsparkasse

autor: Otto Wagner

místo: Georg Coch Platz 2, Vídeň

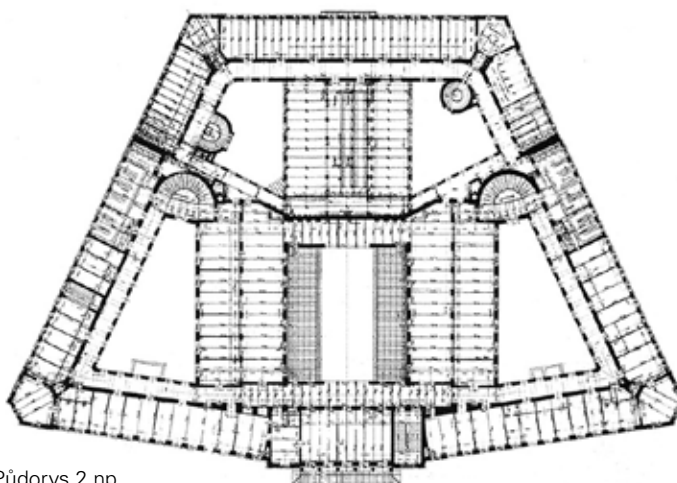
soutěž: 1897, 1903

realizace: 1904-06, 1910-12

Projekt Poštovní spořitelny Wagnerovi splnil sen postavit, podobně jako jeho učitelé, na vídeňské Ringstrasse alespoň jeden svůj projekt. Spořitelna zabírá celý městský blok a hlavní vstup do ní je z malého náměstí Georg Coch Platz ústícího do Ringstrasse.

Progresivně se rozvíjející bankovní instituce, kterou pomáhal v roce 1883 založit kontroverzní německý ekonom Georg Coch, se měla stát alternativou pro drobné střadatele. Prostory dominikánského kláštera, kam se po pár letech existence spořitelna přestěhovala, přestaly brzy dostačovat, a proto se v roce 1897 uskutečnila první soutěž. Teprva až z druhého kola uspořádaného v roce 1903 vzešel vítězný návrh, který se v následujících dvou etapách zrealizoval. Jedním z důvodů, proč se v roce 1903 rozhodla císařská poštovní společnost pro Wagnerovu architekturu byla rychlost, nízké náklady a snadná údržba jeho návrhu. Určitou roli hrála také image banky, která ji měla odlišit od ostatních soupeřů na poli bankovníctví. Otto Wagner, který prosazoval funkčnost staveb a zřikal se napodobování historických vzorů, byl jak architektem rakouského mocnářství, ale také stavitel nově doby. Wagnerova revoluční architektura se výborně hodila i pro reakční politiky, jakými byl Coch.

Na fasádách bylo upuštěno od klasických architektonických prvků. Hladký obklad z bílých mramorových desek ze Sterzingu připomíná bosáž a hliníkové "knoflíky" jen zdánlivě fixují desky k fasádě. Ve skutečnosti jsou totiž duté a tvoří jen geometrizující ornament. Prosklenou kovovou markýzu nad vstupem podpírají subtilní kovové sloupky. Vstupní halu se širokým schodištěm zdobí po císařova busta – symbol starého mocnářství, na druhou stranu chůzi po schodišti ulehčovalo moderní zábradlí z aluminia. Kompletně prosklená hala s bankovními přepážkami, luxferová podlaha prosvětlující přízemní podlaží se sejfy a hliníkové výduchy vzduchotechniky byly na svou dobu též nevídanými počiny. Jedním z důvodů, proč se klient rozhodl pro Wagnerovu architekturu, byla také rychlost, nízké náklady a pozdější snadná údržba.

Půdorys 2.np

Příčný řez bankovní halou

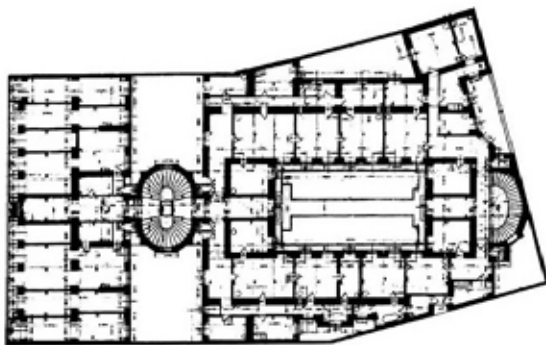
Hlavní vstup z Georg Koch Platz

Bankovní hala s prosklenou střechou i podlahou

Budova Portoix & Fix

autor: Maks Fabiani
 místo: Ungarngasse 59-61, Vídeň
 realizace: 1899-1900

Půdorys 1.np v zadní části pozemku se nacházela továrna

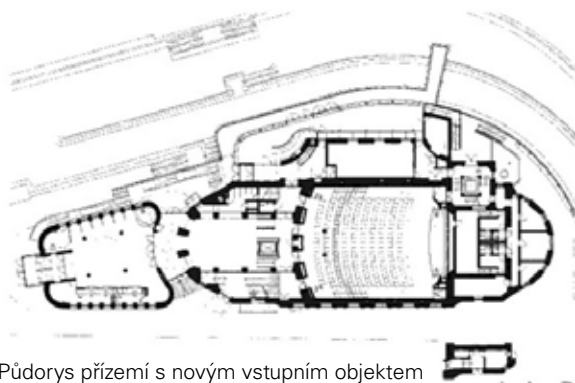

Hlavní průčelí s kachličovou fasádou s geometrizujícím vzorem

„Nový duch proudí zeměmi,“ vylíčil mladý Maks Fabiani, blízký spolupracovník Otto Wagnera, mistrovský ateliér na vídeňské Akademii. Ani on však nezůstal stranou a dal vzniknout ve vídeňském třetí okrsku stavbě, kterou přední americký historik Henry-Russell Hitchcock prohlásil nejranějším dílem vídeňské secese. Vzhled obchodního a kancelářského domu společnosti Portoix & Fix je na svou dobu nečekaně strohý. Fasádu totiž tvoří pouze čistá plocha s geometrizujícím vzorem z pyrogranitových čtvercových dlaždic. Glazovaný povrch odrážející světlo tak vizuálně odlehčuje mohutnou podélnou uliční frontu. Spodní dvě patra jsou ze železobetonového skeletu umožňujícího velké prosklení obchodních ploch do ulice. Fasádu horních tří kancelářských podlaží utváří pravidelně se střídající rastr oken lemovaných bronzovými deskami. V letech 1986-87 stavbu rekonstruoval německý architekt Peter Schweger, který se příliš nedržel původního vzoru.

Palác Urania

autor: Maks Fabiani
 místo: Uraniastraße 1, Vídeň
 realizace: 1909-10

Půdorys přízemí s novým vstupním objektem

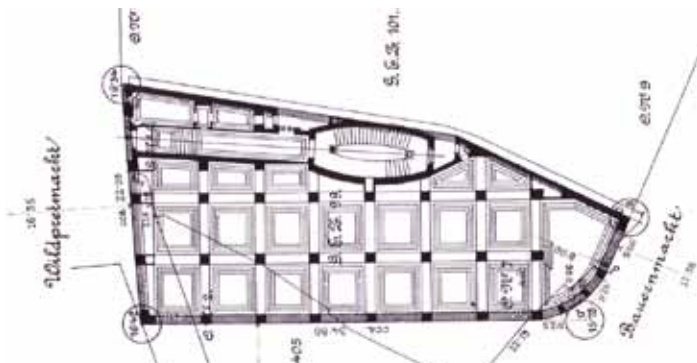
Nárožní pohled od Ringstrasse na novou vstupní část

Po vzoru berlínské Uranie z roku 1888 založili také ve Vídni s několikaletým zpožděním založili osvětový astronomický spolek, který v roce 1910 přesídlil z Prateru do nového objektu na břehu dunajského kanálu. Slavnostního otevření domu s veřejnou observatoří se ujal císař František Josef I. Za historizující formou Uranie překvapivě stál secesní architekt Max Fabiani, který se ve Vídni proslavil realizacemi právem řazenými k nastupující moderně. Kvůli barokním tvarům obou nároží se domu začalo přezdívat „baroccus fabiensis.“ Kromě observatoře se uvnitř nacházely také přednáškové místnosti, knihovna, kanceláře a kavárna umístěná v lehkém přístavku k severní fasádě s přímým výhledem na kanál. V roce 1935 byla připojena pokladna od Otto Schottenbergera a Adolfa Kautzkiho. Za druhé světové války byl objekt výrazně poškozen a observatoř zcela zničena. Na opravu se čekalo až do roku 1957, ale zásadní rekonstrukce se Urania dočkala až v letech 1994-2003 od Dimitrise Manikase.

Zacherlův dům

autor: Jože Plečnik
 místo: Bauernmarkt 7, Vídeň
 projekt: 1900
 realizace: 1903-05

Zadavatelem domu byl vídeňský továrník Johann Evangelist Zacherl, který v roce 1900 uspořádal pro Wagnerovy asistenty interní soutěž, v níž se prosadil Plečnikův návrh. Pozemek bytového domu s obchody leží v samém centru Vídně. Plečnikovi se mu podařilo udržet čistý koncept, jak z provozní tak estetické stránky. Fasáda byla na tehdejší dobu nebývalé hladká bez překypujícího dekoru. Jediným ornamentem jsou půl válcové kamenné pásy překrývající spoje granitových desek. Dům však zdaleka není puristický. O sochařskou výzdobu posledního patra se svými Atlanty postaral všerubský rodák František Metzner. Na zaobleném nároží nejvíce pozornosti poutá bronzová socha archanděla Michaela od Ferdinanda Andri. Dům je rovněž zajímavý z konstrukční stránky. Aby mohly být výkladce obchodů v přízemí co nejvíce otevřené do ulice, je celé první patro postaveno na železobetonových sloupech. Zbývající horní poschodí jsou již klasicky zděná.

Půdorys typického obytného podlaží

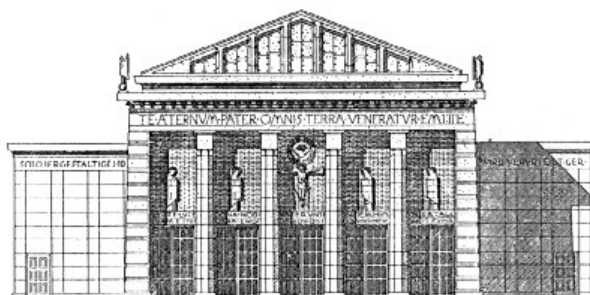

Nároží domu s výraznými Metznerovými Atlanty na atice

Kostel svatého Ducha

autor: Jože Plečnik
 místo: Herbststrasse 82, Vídeň
 realizace: 1910-13

Římsko-katolický kostel v šestnáctém vídeňském okrsku je první žebet. sakrální stavbou v Rakousku. Kostel měl být původně vyzdoben egyptskými motivy. Použitá technika odlévání betonu do dřevěného bednění však transformovala kulaté sloupy do hranatých tvarů s dórskými detaily. Prostorová kompozice vychází z ideálu staroslovanské křesťanské baziliky. Podle původního projektu měla soubor dotvářet ještě fara, komunitní sál a činžovní dům, což se ale nikdy nezrealizovalo. Situování kostela v blízkosti dělnické kolonie se promítlo v řešení detailů vycházejících ze světského prostředí. V roce 1910 ochází Plečnik do Prahy a řada detailů zůstává jen na papíře. Interiér kostela pak dotvořili jiní, jako například lampy, které na konci 70. let navrhl další významný architekt s jihoslovanskými kořeny Boris Podrecca. Po dokončení kostela se Plečnik nesetkal jen s porozuměním a musel si vyslechnout řadu kritických ohlasů.

Hlavní průčelí kostela

Pohled na čelní fasádu s hlavním vstupem do kostela

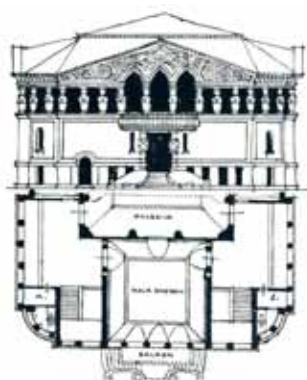

Zářivě červená uliční fasáda s barevnou mozaikou kolem oken

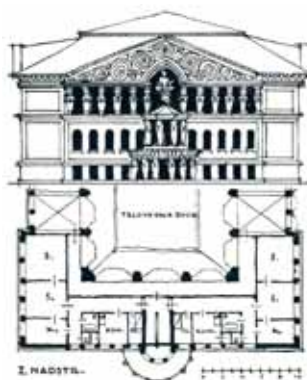
Družstevní obchodní banka

autor: Ivan Vurnik
 místo: Miklošičeva cesta 8, Lublaň
 projekt: 1921
 realizace: 1922

Zatímco Plečnik pro svoji tvorbu čerpal převážně z klasické architektury, pak Vurnikova budova družstevní banky na Miklošičově ulici v centru Lublaně je jedním z nejzdařilejších příkladů o pokus vytvoření tzv. 'národního slohu' ve slovinské architektuře. Touha po jedinečném architektonickém slohu byla po rozpadu Rakousko-Uherské monarchie vlastní většině zemí. Po skončení první světové války se tyto nově vzniklé státy pokoušely znovu najít pevné historické základy a ujasnit si vlastní identitu. Vurnik se rozhodl pro jihoslovanskou pestrost barev i vzorů odvozených z lidových krojů. Na výchozí směsici stylů se podílela také architektova žena Helena, která byla malířkou a ztvárnila secesní vzory kolem okeních otvorů. Vurnik bezezbytku zastavěl celý pozemek, přičemž v uliční části se nachází budova banky a v zadní části je umístěn činžovní dům. Spojující krčec mezi oběma stavbami byl využíván jako centrální bankovní hala pro klienty.

Vstupná část a čelní fasáda

Servisní část a zadní fasáda

Sokolský dům s tělocvičnou

autor: Ivan Vurnik
 místo: Tabor 13, Lublaň, Slovinsko
 soutěž: 1923
 realizace: 1926

Tělocvična sokolského spolku je postavena na místě, které bylo původně zamýšleno jako městský park. Sokolové zde již v roce 1919 vybudovali venkovní sportovní areál, k němuž nyní chtěli také připojit víceúčelovou halu. Vurnikova stavba obsahuje šestici různě velkých sálů, kam lze vejít trojicí osově umístěných vstupů. Jižní vstup s monumentálním předsazeným schodištěm nabízí přímé spojení s hlavním sálem. Severní vstup je naopak zahlobený a poskytuje přístup do administrativní části. Západní vstup spojuje tělocvičnu s venkovním atletickým oválem. Tento poslední vstup navíc disponuje v horním patře čestnou lóží a galerií pro hudebníky. Vurnikův návrh je natolik flexibilní, že podle potřeby lze všechny tři patra od sebe oddělit nebo naopak spojit. Celým domem prochází třináct metrů vysoký hlavní sál. Obdobné projekty sokolských domů v 'národním slohu' realizoval Vurnik ještě v Golniku a Kranji, ty však byly během druhé světové války zničeny.

Pohled na zadní fasádu se vstupem do servisní části

Kostel sv. Františka z Assisi

autor: Jože Plečnik

místo: Verovškova ulica, Lublaň

projekt: 1925

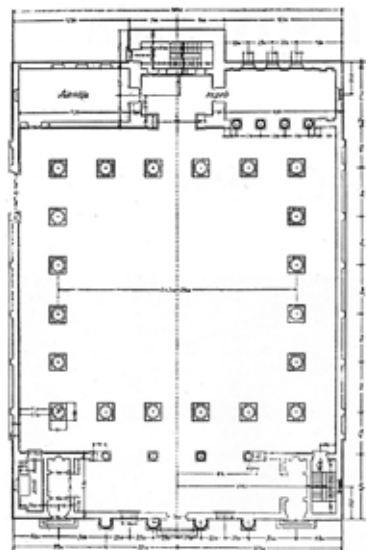
realizace: 1925-27, zvonice 1931

web: www.zupnija-siska.si

Farní kostel sv. Františka se nachází v městské části Šiška na severozápad od centra Lublaně. Původním záměrem františkánských bratrů postavit kostel zabránila první světová válka a po ní již přišel Plečnik s projektem, který ideově rozvíjel jeho návrh pro vinohradský kostel z roku 1922. Ten tvarově vycházel z řeckého chrámu, kde do čtvercového hlavního sálu vložil centrální prostor definovaný kruhovým sloupořadím. Hlavní oltář byl kvůli kruhové kolonádě posunut více doprostřed, kde stál přímo mezi věřícími, a centrální prostor vytvářel pro všechny účastníky obřadu silnější pocit pospolitosti. Podobný princip a účinky použil Plečnik právě u projektu kostela do Šišky, kde však byl kruhový centrální prostor nahrazen čtvercovým sálem se sloupovým rastroem pět metrů.

Projekt kostela doprovázely již tradičně finanční potíže, což se projevilo v některých improvizovaných řešeních, ale především ve zdoluhavém procesu výstavby, což se nakonec ukázalo jako pozitivní prvek, neboť lze u jediné stavby spatřit proměnu Plečnikova rukopisu. Během doby Plečnik navrhl v kostele všechny tři oltáře, kde se navracel k podstatě liturgie, přes předkřesťanské prvky přicházel s řadou renesancí inspirovaných návrhů, aby v interiéru kaple Panny Marie Bolesné nakonec přinesl důkaz, že se na stáří rád vracel k barokním formám. Plochý strop v kostele má dřevěný pohled s řadou horních oken připomínajících starokřesťanské baziliky, což byl pro Plečnika pravzor pro kostelní stavby. Zvonice nacházející se na ose hlavního vstupu prodlužuje vertikálnítu zadní oltářové stěny, jejíž výška dynamicky pokračuje směrem nahoru ke kruhové věži, zakončené strmou kuželovou střechou. Kostel byl vysvěcen v říjnu 1926, impozantní zvonice pak byla dokončena v roce 1931.

Kostel Svatého Františka z Assisi byl první větší Plečnikovou realizací v Lublani. Tato úžasná a velkolepá stavba zavedla do Lublaně nové měřítko a nové standardy. Po dokončení kostela nastalo neobyčejně plodné období realizace rozsáhlých urbanistických plánů, které daly vzniknout pojmu 'Plečnikova Lublaň'.

Púdorys přízemí

Čtvercový sál se sloupovým rastroem

Průčelí kostela s antikizujícími motivy a věží s kuželovou střechou

Kostel Nejsvětějšího Srdce Páně

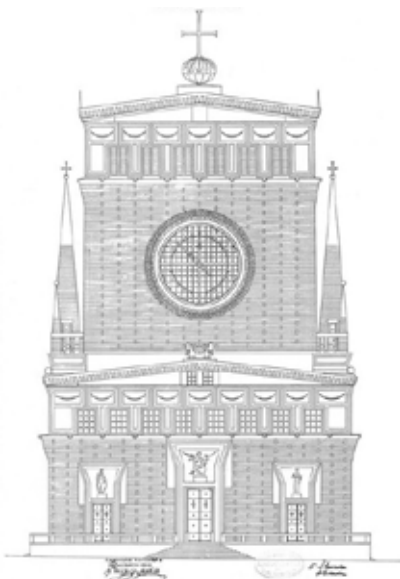
autor: Jože Plečnik

místo: Nám. Jiřího z Poděbrad, Praha

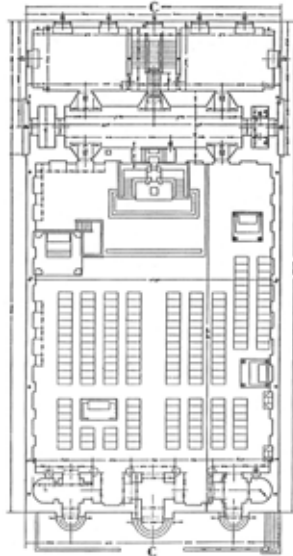
projekt: 1926-28

realizace: 1928-32

web: www.srdcepane.cz

Západní pohled na vstupní průčelí

Půdorys přízemí

Slovinský architekt Jože Plečnik je v Česku známý především jako prvorepublikový architekt Pražského hradu. Kromě toho se však na podobě města podílel i další výraznou stavbou. Jeho kostel Nejsvětějšího Srdce Páně na náměstí Jiřího z Poděbrad se stal neodmyslitelnou dominantou Vínohrad. Soutěž na výstavbu nového kostela byla vypisována v roce 1919. Plečnik sám se soutěže nezúčastnil, uspěli v ní však jeho žáci z Vysoké školy uměleckoprůmyslové. Porota později sama vyzvala Plečnika, aby návrh zpracoval. Ten jej dokončil v roce 1927, když výrazně pozměnil svou původní vizi, která předpokládala velkorysé zastavění prostoru dalšími budovami včetně školy, obytných domů či vítězného oblouku. Důvodem byl nedostatek finančních prostředků na tak náročnou výstavbu. V konečném návrhu snížil předpokládané náklady zhruba na třetinu.

V letech 1928-32 na náměstí vyrosla monumentální stavba se širokou věží obloženou režným zdivem. Při návrhu kostela se Plečnik nechal inspirovat starokřesťanskou architekturou. Obdélníkový sál má rozměry 26 x 38m a je vysoký 14m. Široká hlavní věž se šesticí zvonů a zakončená třímetrovou měděnou bání s křížem (královským jablkem) a dosahuje výšky 42 metrů. Ve věži je kruhové okno s hodinami o průměru 7,6 metru. V podzemí je prostorná kaple s valenou klenbou považovanou za Plečnikův nejspirituálnější prostor. Interiér kostela navrhoval převážně Plečnik, po jeho návratu do Lublaně práci převzal jeho následovník Otto Rothmayer. Sochařská výzdoba je dílem Damiána Pešana, obrazy křížové cesty namaloval František Doubek a barevnou výzdobu oken s motivem Srdce Páně navrhl Karel Svoboda. Plečnik navrhl i okolní úpravu náměstí. Ty však nebyly nikdy dokončeny.

Téměř čtvercový dispoziční sakrálního prostoru

Západní fasáda kostela s hlavním vstupem a širokou zvonici s hodinami v pozadí

Nebotičnik

autor: Vladimír Šubic

místo: Slovenska cesta 37, Lublaň

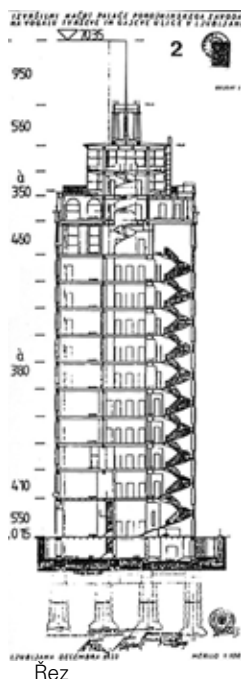
projekt: 1930

realizace: 1931-33

Lublaňský Nebotičnik, což je slovinský výraz pro mrakodrap, přenesl americkou honbu za nejvyšší stavbou na Balkán. Na počátku 30. let minulého století, kdy se na Manhattanu o titul nejvyšší stavby světa přetahovaly Chrysler Building s Empire State Building, slovinský architekt Vladimír Šubic společně s inženýrem Stanko Dimnikem postavili pro penzijní ústav první mrakodrap na Balkánu a devátou nejvyšší budovu v Evropě.

Po bezvýsledné soutěži byl požádán Jože Plečnik o radu, co by mělo na významném křížení Slovenske cesty a Beethovenovy ulice vzniknout, a ten dospěl k názoru, že by si místo zasluhovalo velkolepou nárožní stavbu. Dle těchto doporučení dům vyprojektoval architekt Šubic, který byl zároveň zaměstnancem penzijního ústavu. Nebotičnik měl mít původně pouze osm poschodí, nakonec však povyrosl o dalších pět pater a na krátkou chvíli se stal nejvyšší evropskou obytnou stavbou. Třináctiposchodový objekt Úřednického penzijního ústavu významně proměnil malebné lublaňských panorama barokními věžemi. Sedmdesátimetrový Nebotičnik vznikl přibližně ve stejném období jako Rockefellerovo centrum v New Yorku a přináší podobný symbolický význam s klasickým trojdílným členěním hmoty podle Sullivanových zásad. Dům byl od samého počátku projektován jako multifunkční s nadstandardními obchody, kanceláři i byty. Dvoupatrová kamenná podezdívka s obchody slouží k přímému styku s kolemjdoucími, další tři poschodí jsou využívány jako kanceláře, v šestém až devátém podlaží jsou soukromé byty a v nejvyšších třech patrech je kavárna s vyhlídkovou věží, která byla v červenci 2010 opět zpřístupněna.

Neoklasicistní sloh v základně se na vrcholu střídá se secesí. K realizaci dílčích částí byla přizvána celá řada významných architektů: pavilon na střešní terase (L.Kham, I.Medved), tempietto (M.Mušič, J.Plečnik) či interiér kavárny (M.Sever, B.Stupica). Východní fasádu ozdobila čtyřmetrová socha na sloupu od Lojze Dolinara. Vladimír Šubic je podepsán také za pozdějším západním obytným křídlem navazujícím na Nebotičnik.

Rež

Půdorys bytových poschodí

Půdorys admin. poschodí

Vyčínající kontura mrakodrapu při západu slunce

Pohled na město z lublaňského hradu

Žehličkový dům

autor: Jože Plečnik

klient: Elsa a Matko Prelovškovi

místo: Poljanska cesta 1, Lublaň

projekt: 1932-33

realizace: 1933-34

Perspektiva průčelí

Kompletní půdorysy

Žehličkový dům v Lublani je situován na výjimečně dlouhém a úzkém trojúhelníkovém pozemku, který uzavírá blok starých domů. Pro Plečnika to znamenalo výzvu, chtěl vytvořit stavbu, která by uvedla ulici a dodala jí městský zvuk. Matko Prelovšek, který byl vedoucím městského stavebního úřadu, si tak usilovně přál realizaci tohoto Plečnikova projektu, že zakoupil pozemek a nabídl financování stavby. Hmotu stavby tvoří jednotlivá poschodí působící jako na sobě nezávislé architektonické části řídicí se vlastním měřítkem a ornamentem. Štíhlá stavba je zakončena zimní zahradou a vlajkovým stožárem. Kvůli svému nezvyklému tvaru si budova brzy získala přezdívku „Peglezen – Žehlička“. Čelní dům uvozující ulici měl být přiměřeně vysoký, aby k němu šly napojovat další nově vzniklé stavby.

Asymetrická kompozice hlavní fasády je složená z renesančních prvků. Kombinace světlé omítky a šedého umělého kamene je charakteristickým prvkem palladiánské architektury. Válcovité schodiště vedoucí k sušárně v podkroví vystupuje z nepravidelné zadní fasády. Zatímco do významné Poljanské ulice se rozvržení fasády řídí přísnými pravidly, tak průčelí obrácené do Kapitelské ulice je daleko více rozehrané a kompozice oken se výhradně řídí potřebami interiéru. Podobný novodobý přístup lze vysledovat u zimní zahrady tvořené skleněnou výplní vsazenou do perretovských betonových okenních křížů, což Plečnik částečně zamaskoval řadou předsazených sloupů. Podobně skrytý je také jeden z nejslavnějších prvků celého domu, kterým je diagonálně rozdělené schodišťových ramen. Ramena se směrem vzhůru zužují, každé další navazující rameno se však vrací do své původní šířky, čímž vzniká optický klam zvětšující poměrně úzký schodišťový prostor. Strohost schodišťových stupňů, zábradlí omezené jen na nejnútnejší spoje a bílé stěny obdélníkového schodišťového prostoru nesou stejný rukopis, jaký ve stejném období použil Plečnik u rampy ve zvonové věži kostela kostela Nejsvětějšího Srdce Páně na pražských Vinohradech.

Nárožní pohled se sloupovým stožárem v popředí a zimní zahradou v nejvyšším podlaží

Pohled na hlavní exponované průčelí (vlevo Ravnikarova tiskárna Ljudska Pravica z roku 1957-61)

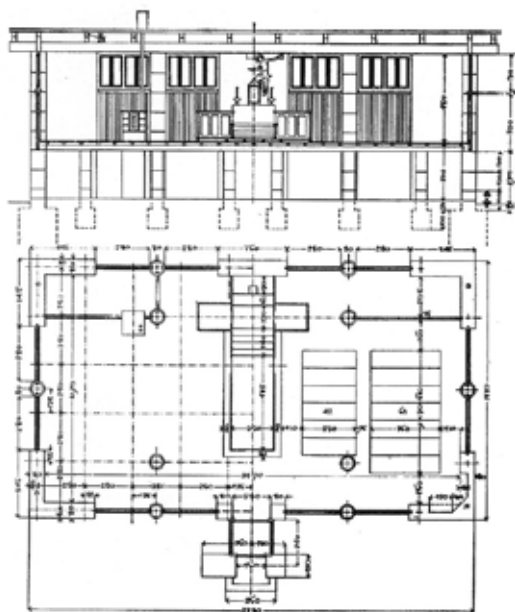
Kostel sv. Michala na blatech

autor: Jože Plečnik
 místo: Črna Vas, Slovinsko
 projekt: 1935-37
 realizace: 1937-38

Kostel na Lublaňský blatech vznikl na žádost trnovského faráře Fran Saleški Finžgar, který byl Plečnikovým sousedem a jeho častým zadavatelem projektů. Z nedostatku finančních prostředků a komplikacemi s pozemkem se realizace neustále odsouvala, až vypomohl velkostatkář Josip Koler, který na stavbu kostela odkázal část svého majetku, ale jak se později ukázalo, částka nebyla dostačující a projekt musel být znovu přepracován, aby se dal postavit co nejlevněji. V bažinatém terénu s komplikovaným zakládáním si musel Plečnik vystačit s darovaným dřevem a materiálem z místního kamenolomu.

Základ tvoří kamenné přízemí, kam je umístěn farářův byt, a mohutné nároží se smíšeného zdiva. Zbytek vyplňují dřevěné stěny a mohutné sloupy. Na cestě po schodišti do kostela v horním podlaží dominuje předsazená zvonice, jejíž šířka je z přístupové strany monumentální, ale tloušťka je pouze třetinová. Zvonice je od hmoty kostela odsazena také ze statických důvodů méně únosného podlaží. Zvonici tvoří plná hmota vylehčená osmi půlkruhovými otvory a cesta na vrchol věže vede po venkovním vykonzolovaném schodišti. Status dočasné stavby také nejspíš umožnil schválení formálně výrazného, ale po bezpečnostní stránce nevyhovujícího zábradlí pro hlavní schodiště z betonových sloupků.

V interiéru převládá světlé dřevo, šestice půlslopu a čtyři sloupy. Všechny tyto prvky jsou pomalovány lidovými vzory, které se dokonale hodí do zdejšího venkovského prostředí. Stejně charakteristickým prvkem jako zvonice při vstupu jsou pro projekt kostela sv. Michala také sloupy, na něž byly z finanční nouze použity svisle vyskládané betonové kanalizační skruže. Obvodové sloupy jsou omítnuty a vnitřní sloupy jsou přebroušeny a pomalovány geometrickými vzory. Odhalená střešní konstrukce nemá připomínat tradiční dřevěné krov, ale odkazovat do historie a vzbuzovat archaické asociace. Nedostatek financí Plečnika přiměl k řadě provizorií, z nichž mnohé prokázaly Plečnikovu nápaditost. Z finančních důvodů byly na zastřešení použity levné betonové tašky, které odkazují na římské období.

Púdorys kostela a podelný řez

Dřevěný interiér šířkové dispozice kostela

Celkový pohled na lublaňských blatech během sychravého podzimního dne

Hřbitov Žale

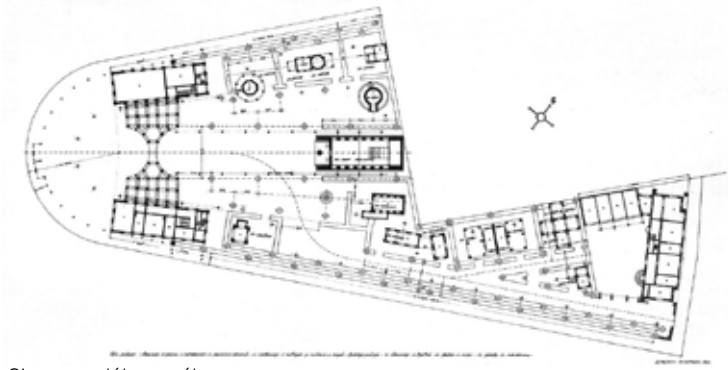
autor: Jože Plečnik

místo: Med hmeljniki 2, Lublaň

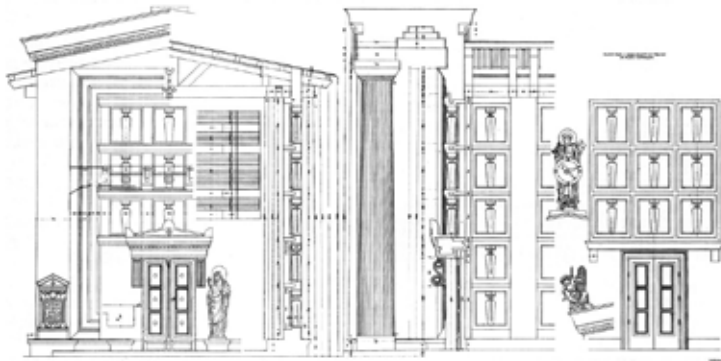
projekt: 1936-37

realizace: 1938-40

web: www.jh-lj.si

Situace celého areálu

Detaily hlavní pohřební kaple

Zadní objekt rakvárný

Vstupní pavilon do areálu Žale

Pro potřeby rychle se rozrůstající Lublaně vznikl koncem třicátých let minulého století na severovýchodním okraji města nový komplex, který spíše než tradiční pohřební stavby připomínal soubor drobných kaplí téměř nahodile rozmístěných v parku. V Plečnikových návrzích lze spatřovat inspiraci v antice a jiných historických obdobích, čemu se však architekt pokusil vyvarovat, bylo vzbuzovat ponurou hřbitovní atmosféru. U jednotlivých pavilonů lze vysledovat vlivy, ale nelze je přirovnávat k žádným známým historickým vzorům. Svou kompozicí pavilonů proložených drobnými prvky jako sloupy, kašny, lavičky se pokoušel probouzet naději a zahánět strach ze smrti.

Plečnikem preferovaný název 'Zahrada všech svatých' se brzy po dokončení změnil na staroslovanské pojmenování místa smutku – Žale, kam smuteční procesí vstupovalo symetrickou branou oddělující svět živých a zesnulých. Dvoupatrová kolonáda s volným prostorem mezi architrávy ubírá svou lehkostí z tíže smutku pozůstalých.

Po průchodu stromovou alejí se smuteční průvod ocitá před rozevřenou dvoupatrovou sloupovou kolonádou, za jejímž monumentálním obloukem lze ještě před projitím do "nového světa" spatřit mohutný dórský sloup hlavní pohřební kaple a před ním umístěný nižší baldachýn transformující textilní motivy do umělého kamene, což nebyla jediná Semperovská myšlenka, která byla Plečnikem v Žale uplatněna. Tvary kaplí jsou odvozeny od primárních architektonických typů jako mohyla, řecká svatyně nebo byzantský kostel. Plečnik využíval tuto rozmanitost, aby vyjádřil myšlenku rovnosti všech náboženství. Na konci areálu se truhlářská dílna na výrobu rakví, jejíž konstrukční uspořádání opět vycházelo ze Semperových myšlenek, kdy moderní architekti mohou s odkazem starého umění zacházet podle své vůle a historický tvar si dále přizpůsobovat novým potřebám a vhodný 'kostým' volit s ohledem na účel stavby.

V roce 1979 přestal areál sloužit ke svému pohřebnímu účelu, ale díky prosbám lublaňských obyvatel se zde od roku 1991 opět konají smuteční obřady.

Slovinská národní a univerzitní knihovna (NUK)

autor: Jože Plečnik

místo: Turjaška ulica 1, Lublaň

projekt: 1930-31

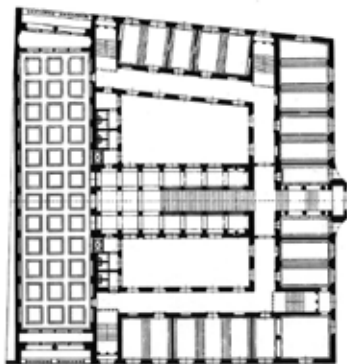
realizace: 1936-41

web: www.nuk.uni-lj.si

Obraz Lublaně je dotvářen desítkami Plečnikových zásahů od velkých urbanistických projektů až po komorní městský mobiliář, přesto si jedna stavba zasluhuje zvláštní pozornost. Univerzitní knihovna stojí v samém centru na poklidné ose Vegovy ulici lemované řadou další budov pro vzdělávání. Knihovna je pro svou jedinečnost nositelem identity, odrazem historie města a doslova klasickým dílem "Plečnikovy Lublaně".

O nesnadném vzniku vypovídá skutečnost, že vedle Plečnikova projektu, který vznikl na přímou objednávku univerzity již na přelomu let 1930/31, se o přízeň ucházel také funkcionalistický návrh Ivana Vurnika, který až do konce 20. let minulého století obhajoval zdobný 'národní sloh', ale po svém návratu z Paříže začal pod vlivem Le Corbusiera hlásat puristické formy v architektuře. Vurnikův protinávrh sklídil u mezinárodního publika, které bylo tehdy unášeno vlnou nových uměleckých směrů, daleko větší ohlas. Plečnik budovu koncipoval jako 'chrám lidské vzdělanosti a moudrosti nezbytný pro pro zdravý rozvoj národa a jeho samostatnosti'. Kromě toho měla budova sloužit ke cti města i v případě, kdyby přestala sloužit svému původnímu účelu. Vnější rozměry Plečnik převzal po předchozí renesanční budově bývalého Aueršperského paláce zničeného během zemětřesení v roce 1895. Výsledná hmota včetně výšky římsy měla především zacelit ránu po zbouraném paláci a teprve v dalším plánu řešit provoz knihovny a otázky, kam umístit více než milionu svazků knih. Plečnik přitom vycházel z projektu Univerzitní knihovny ve Vídni z roku 1910 od svého učitele Otto Wagnera. Obvodový plášť knihovny tvoří cihly a kámen z jihoslovinské vesnice Podpeč (podpeški apnec), ale také kameny z knížecího paláce a římských hradeb, na něž narazili při hloubení základů.

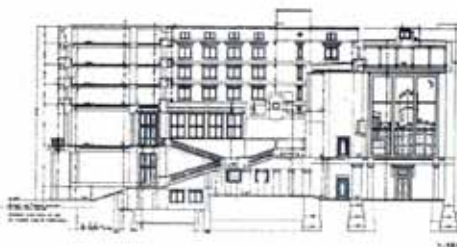
Národní a univerzitní knihovna (NUK) je bezpochyby jedním z klíčových monumentů "Plečnikovy Lublaně"; očividně vyjevující autorovu zálibu v monumentalitě, která zde byla vytvořena z hodnotných materiálů a povznášející působivostí.

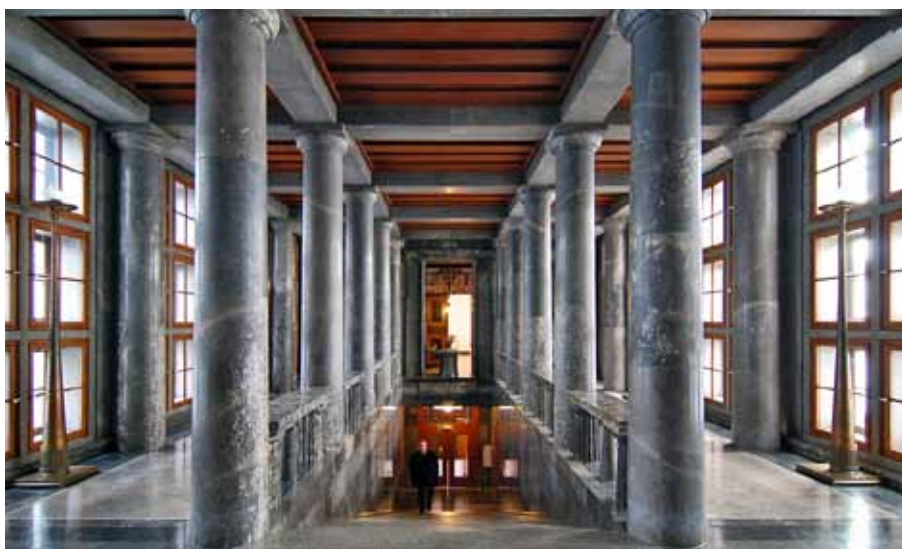
Půdorys 1.np

Detail jižní fasády

Podélný řez nástupním schodištěm

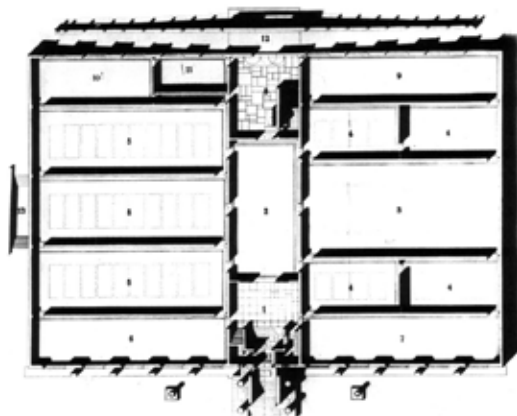
Nástupní schodiště do hlavního čtenářského sálu

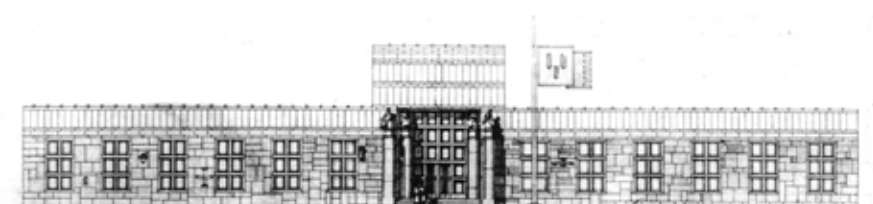
Západní fasáda knihovny do Vegovy ulice

Muzeum moderního umění

autor: Edvard Ravnikar
 místo: Tomšičeva 14, Lublaň
 projekt: 1938-40
 realizace: 1951
 web: www.mg-lj.si

Půdorys 1.np

Fasáda vstupního průčelí

Detail kamenné fasády

Pohled na hlavní vstup krytý baldachýnem

Budova lublaňského Muzea moderního umění představuje důležitý milník slovinské architektury 20. století hned z několika důvodů: jedná se o první významnou Ravnikarovu zakázku v Lublani a především zračí Plečnikův odkaz i Ravnikarův odklon od svého učitele. K zakázce se mladý Ravnikar dostal, když jako čerstvý absolvent pracoval od roku 1936 v Plečnikově kanceláři na plánech Národní a univerzitní knihovny. Izidor Cankar, tehdejší ředitel Slovinské národní galerie, si od Ravnikara vyžádal ideový návrh, který se zalíbil, že si u něj v roce 1938 objednal celý projekt. Ten však Ravnikar dodal až v roce 1939 po své šestměsíční stáži v pařížském ateliéru Le Corbusiera. Půlroční pobyt u pionýra moderní architektury významně ovlivnil výslednou podobu odevzdaného projektu, v němž se mísí původní Plečnikova škola a jeho klasického umění s Cobusierovým moderním pohledem na architekturu. Při řešení detailů se Ravnikar hodně těžil ze své tříleté práce na národní knihovně. Při pohledu na fasádu nebo zakončení střechy lze najít přímou paralelu k Plečnikově knihovně (třebaže s použitím odlišných materiálů). Okna s dělením z umělého kamene jsou zapuštěna do fasády, čímž se odvolávají na Semperovu metodiku. Motiv centrálního sloupu uprostřed oken zase připomíná Plečnikův styl. Okno pro vrátného je ukryté za děrovanými kamennými deskami, poněvadž další otvor ve fasádě by rušil. Baldachýn kryjící vstup je rovněž Plečnikovým motivem s tím rozdílem, že mu Ravnikar propůjčil funkci balkonu přístupného z horního patra. Velkolepý zvýšený nástup a symetrická kompozice vypovídají o snahách dodat muzeu institucionální vážnost. Nízkým profilem a kompaktní fasádou by se dal objekt považovat za příklad moderní architektury. Na druhou stranu se Ravnikar intenzivně zabýval muzeální typologií a způsobům vystavování moderního umění, kterému je primárně určeno. Muzeum tvoří jednoduchý kvádr disponující velkou hlavní místností 12 x 15 m, třemi sály 8 x 25 m a čtyřmi menšími galeriemi 12 x 6 m. Kromě těchto sálů s horními světlicy jsou v muzeu ještě další místnosti s bočním osvětlením.

Budova Hlavního druž. svazu

autor: Emil Medvešček

spolupráce: Oton Jugovec

místo: Slovenska cesta 41, Lublaň

soutěž: 1953

realizace: 1955-56

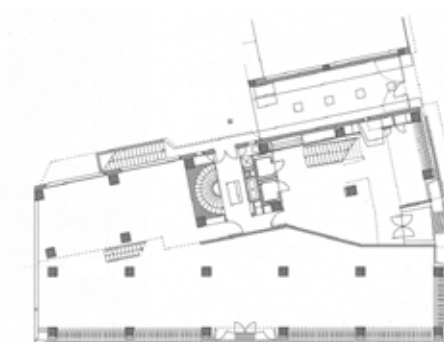
Po druhé světové válce nebyla touha hnát objekty do výšky a reprezentovat jimi něčí moc, ale vytvářet objekty, které budou lidem především sloužit. Celá západní scéna se shlédla v Le Corbusierových 'stojích na bydlení' a ani lublaňští architekti nebyli výjimkou. Nejvěrněji se Unité d'Habitation přiblížil Edo Mihevc s bytovým domem Kozolec, ale i nedaleká budova Hlavního družstevního svazu čerpá z Le Corbusierových principů.

V soutěži na novou budovu zakončující jeden z bloků Slovenske cesty zvítězil v roce 1953 Plečnikův žák Emil Medvešček, který se v projekčním ústavu Slovenija Projekt spojil s čerstvým Ravnikarovým absolventem Otonem Jugovcem. Přes rozdílnou zkušenost byla spolupráce na projektu překvapivě harmonická, přičemž Jugovec zodpovídal hlavně za ztvárnění interiéru. Původní soutěž byla na obchodní dům společnosti Slovenia Auto, ale realizovaný projekt budovy Hlavního družstevního svazu se lišil jak v programové náplni, tak celkovém konceptu, což výrazně znesnadňovalo celou práci. Zůstala však zachována snaha otevřít přízemí, použít zavěšenou fasádu a střechu vznášející se nad veřejnou terasou v nejvyšším poschodí.

Prosklené přízemní plochy vsazené do hliníkových profilů jsou zcela nezávislé na nosné konstrukci. Nad transparentním přízemím leží dvě mohutná administrativní křídla, která kvůli nepravidelnému klínovitému pozemku mezi sebou rozevírají komunikační zónu. Objekt se do hlavní ulice obrací pravidelným kamenným rastroem vyplněným dřevěnými okny s parapety z režného zdiva. V tomto projektu bylo také poprvé uplatněno pravidlo vyčlenit jedno procentu z rozpočtu na umělecká díla. V tomto případě se sochaři i malíři podíleli na přímém zakončení jejich výtvořů do objektu: ať už šlo o mosazné dveře sochaře Stojana Batiče, obklady sloupů Bogdana Groma, mozaiky ve stupní hale Lojze Spacala nebo stropní fresky France Miheliče. Přestože se velká část těchto děl dodnes nedochovala, jde o následovníhodné spojení umělců s architekty.

Půdorys typického admin. podlaží

Půdorys přízemí

Geometrická kompozice východní fasády do Slovenske cesty

Severní fasáda obrácená do náměstí současně zakončuje městský blok

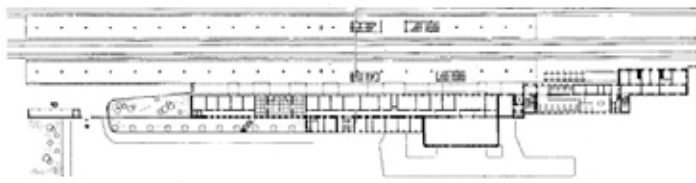
Hlavní železniční nádraží Maribor

autor: Milan Černigoj

místo: Partizanska cesta 50, Maribor

realizace: 1951-54

web: www.slo-zeleznice.si

Púdorys 1.np

Púdorys přízemí

Maribor, nejstarší druhé největší slovinské město, bylo odnepaměti významnou dopravní křižovatkou. Zmínka o nejstarší městě štýrské části Slovinska pochází již začátku 13. století. Význam osady ležící podél řeky Drávy pod hradem Markburg zesílil v polovině 19. století, kdy zde bylo vybudováno železniční spojení mezi Vídní a Terstem. Železniční trasa dotýkající se východního okraje historického centra napomohlo nebyvalému rozvoji města. Rozkvět průmyslu a ekonomiky zapříčil naléhavou potřebu regulačního plánu, aby se nemohlo město živelně rozrůstat a zachovalo si svoje historické kvality. Plečnikův žák Jaroslav Černigoj ustanovil počátkem 30. let minulého století základy moderní architektury v Mariboru, když ve funkcionalistickém duchu vytvořil v roce 1938 regulační plán města.

Milan Černigoje vystudoval u Plečnika o pět let později než jeho bratr Jaroslav a od 50. let provozoval v Mariboru vlastní ateliér, kde usiloval o navázání myšlenky funkcionalismu. Mezi jeho nejvýznamnějších realizace patří budova hlavního železničního nádraží pozoruhodná nejen pro svoji architektonickou, ale především urbanistickou hodnotu. Výrazná lineární stavba se severojižní orientací probíhá podél centrální městské komunikace Partizanska cesta a zároveň ukončuje osu Razglovy ulice vycházející ze středu města. Linearita návrhu logicky vychází z kopírování železniční tratě a potřeby nástupních perónů. Tuto dynamickou horizontální kompozici doplňuje jediný svislý prvek věže s hodinami. Centrální nástupní prostor je koncipován jako hala s bazilikálním osvětlením. Nádražní předprostor doplňuje lehký přístřešek chránící příchozí před rozmarnou počasí a v současnosti slouží také jako nástupiště autobusového nádraží. Na předsazenou železobetonovou desku podpíranou tenkými sloupy s hřibovými hlavicemi následně navazuje gradující hmota železniční budovy obložené kamennými deskami.

Lehký přístřešek na ocelových sloupech s hřibovými hlavicemi

Západní fasáda s hlavním vstupem do nádraží

Zasedací sál lidového výboru

autor: Edvard Ravnikar
 místo: Slovenski trg 1, Kranj
 projekt: 1954-55
 realizace: 1958-60
 web: www.kranj.si

Město Kranj leží přibližně 20km severozápadně od Lublaně a s více než 50000 obyvateli je čtvrtým největším slovinským městem. Zachovalé jádro raně středověkého města

leží na náhorní planině nad soutokem řek Kokra a Sáva. Po druhé světové válce se město začalo rychle rozvíjet díky úspěšnému elektronickému a gumárenskému průmyslu. Z toho důvodu vznikla potřeba nového správního centra na rozhraní severního okraje historického jádra a nově vznikající městské části. V soutěži uspořádané roku 1954 zvítězil návrh Plečnikova žáka Edvarda Ravnikara, který o několik let později zvítězil také v soutěži na nové hlavní náměstí v Lublani. Zatímco pozdější lublaňské náměstí nezapřelo reprezentaci nejvyšší politické moci v zemi, tak nové náměstí v Kranji si zachovalo příjemnou kompozici i měřítko vhodné ke každodennímu životu.

Zasedací sál vévodí severní straně náměstí dále lemovaného z východu třípatrovou administrativou a na západě šestipodlažním obytným domem. Nově vytvořený silniční obchvat následně zlepšil dopravu i celkovou urbanistickou situaci místa. Vlastní zasedací sál se skládá ze tří hmot a funkcí: reprezentační sál, zasedací místnosti a kanceláře vedoucích úředníků. Zasedací sál v Kranji lze považovat za klíčovou modernistickou stavbu v poválečném Slovinsku, která navíc předznamenává příchod brutalismu. Ravnikarovi se zároveň velice úspornými prostředky podařilo naznačit inspiraci místní lidovou architekturou. Kvádr zasedacího sálu spočívá na kruhových sloupech s hříbovými hlavice, které se promění v celoskleněném průčelí následně v široce zdůrazněné betonové pásy, aby následně zmizely v téměř neviditelné podpory ve tvaru V vynášející lehkou betonovou skořepinu.

Ravnikar nové centrum Kranje následující desetiletí doplnil o další objekty. Zatímco v Lublani jeho stavby nepostrádají velkolepost a neustálé poměrování s Plečnikem, tak v Kranji se Ravnikar mohl konečně uvolnit a naplno odhalit svoji poetickou duši se zaujetím pro detail.

Situace nového náměstí

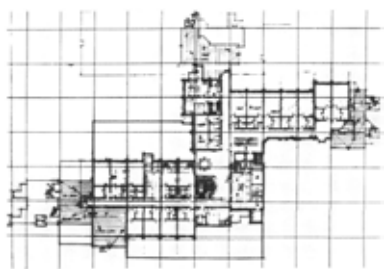
Půdorys přízemí

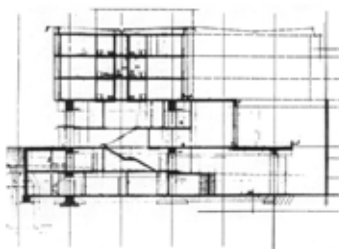
Prosklená přízemní část s mohutnými vstupními dveřmi a hříbovými hlavice železobetonových sloupů

Pohled na severní průčelí zasedacího sálu

Půdorys patra s hotelovými pokoji

Řez hotelem

Západní strana hotelu nad skalním srázem s výhledem do údolí

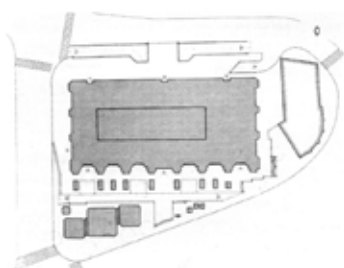
Hotel Creina

autor: Edvard Ravnikar
 místo: Koroška cesta 5, Kranj
 projekt: 1968
 realizace: 1970
 web: www.hotelcreina.si

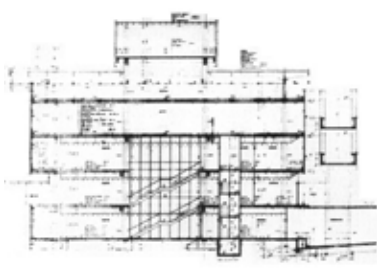
Po obecním úřadu a přilehlé budově banky navrhl Ravnikar v Kranji hotel, který umístil nad skalním srázem a jeho hmotou definoval západní tvář nového náměstí Revoluce. Objekt hotelu ustupuje od ulice a tlačí se co nejbliž ke skalnímu převisu. Samotný objekt tvoří železobetonová rámová konstrukce vyplněná rezným zdivem. Většina hotelového provozu je orientována západním směrem do údolí, kam se nabízí nejzajímavější výhledy. Zatímco do náměstí zachovává průčelí hotelu kompaktní podobu, tak směrem do údolí hmota působí, jako by se chtěla rozletět. Sám Ravnikar přirovnával svoje betonové výběžky na okrajích atiky k *“pěřovým ptačím ozdobám”*. Bohatě členěný tvar nad jihozápadním svahem Ravnikar srovnával se *“zámkem stojícím v harmonii s okolní přírodou”*. Hotel disponoval klasickou nabídkou služeb od krytého bazénu, sauny, kavárny a restaurace až po diskotéku.

Obchodní dům Globus

autor: Edvard Ravnikar
 místo: Koroška cesta 4, Kranj
 projekt: 1970-71
 realizace: 1972

Situace

Řez obchodním domem

Západní průčelí obchodního domu obrácené do náměstí

Obchodní dům Globus je Ravnikarovou čtvrtou a největší realizací v Kranji. Tímto objektem doplnil poslední chybějící stavbu na náměstí Revoluce plnící funkci nového městského centra. Mohutný kvádr s pláštěm z cortenového plechu podporuje dojem nedobytné pevnosti s vybíhajícími ‘bastiony’. Mírně se otevírá jen vstupní štěrbinou v přízemí. Zavěšený obvodový plášť je vyskládan z obřích plechů o velikosti 1,8 x 1,4 metru. Pro zjemnění mohutné plechové hradbu slouží vytlačený dekor složený ze tří menších kruhů uprostřed cortenových panelů. Hlavní vstup do objektu se nachází uprostřed západní fasády, další jsou na nárožích. Železobetonový skelet s hřibovými hlavicemi sloupů je zakončen lehkou ocelovou střechou nad parkovištěm v nejvyšším patře. Směrem do náměstí před obchodním domem leží ještě přízemní pavilon Lublaňské banky, který svým drobným měřítkem vytváří zjemňující přechod mezi náměstím a hmotou obchodního domu.

Komerční budova Metalka

autor: Edo Mihevc

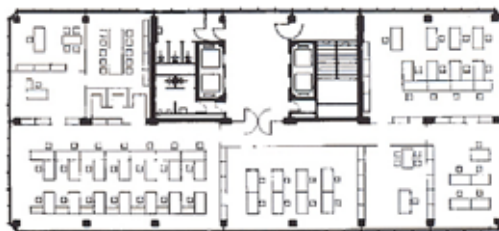
autor fasády: Branko Kraševac

místo: Dalmatinova ulica 2, Lublaň

realizace: 1959-63

Metalka je po Šubicově Nebotičniku druhým výškovým objektem na hlavní lublaňské třídě Slovenska cesta. Přibližně sto metrů severně od Nebotičniku vyrostl po třiceti letech v centru Lublaně další mrakodrap, který však nedosahoval takové výšky jako on a měřil o deset metrů méně než první výšková stavba na Balkánu. Zatímco Šubicův mrakodrap se ještě řídil Sullivanovými zásadami o trojdílném členění, tak Edo Mihevc, přestože byl Plečnikovým žákem, se zhlédl v čistých liniích Burnshaftova Lever House (1952), ale především v Miesově Seagram Buiding (1958).

Metalka je příkladem rychle rostoucí obchodní společnosti, která chtěla dát všem vědět o svém úspěchu a předvést svoji moc obyvatelům městu. Mrakodrap, který pro Metalku na přelomu 50. a 60. let postavil architekt Edvard Mihevc, měl zobrazovat význam společnosti, což by pochopitelně nešlo bez tichého souhlasu politiků, a její suverénní úlohu v pokřivené ekonomice. Mihevc se pro řešení sporného zadání přitahujícího tehdy řadu pozornosti a kritiky rozhodl využít na západě osvědčený 'Miesovský' model jednoduchého štíhlého kvádru prozrazujícího za uniformní zavěšenou fasádou svoji konstrukci. Výška domu byla předem dána kvůli ochraně celkového panoramatu města, jemuž doposud vévodily barokní zvonice, hradní návrší a nově také Nebotičnik, který byl obrazem moderního rozrůstajícího se města. V příběhu lublaňských mrakodrapů představuje Metalka příchod nového a rychlého konstrukčního řešení, které od 60. let udávalo standard administrativních budov po celém světě. Mihevcův přístup byl však odlišný v užším zapojení průmyslového designu, což je nejvíce patrné na zavěšeném hliníkovém plášti, který navrhl Branko Kraševac. O dodávku konstrukce se postarala slovinská společnost Impol a dům se tak proměnil ve vývěsní štít technologického pokroku obchodníka. Z Metalky se následně stal vzor pro řadu dalších výškových staveb v Jugoslávii a pro slovinskou architekturu 60. let měla Metalka stejně velký význam, jakou měl Nebotičnik ve 30. letech minulého století.

Půdorys typického podlaží

Půdorys přízemí

Jednotný hliníkový plášť ztvárněný Branko Kraševacem

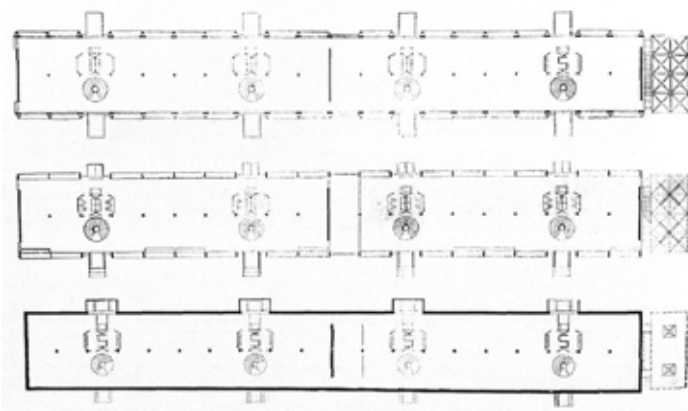
Objekt Metalky ustupující od uliční čáry, aby mohl vzniknout veřejný předprostor

Nákupní centrum Šiška

autor: Miloš Bonča

místo: Celovška cesta 111, Lublaň

realizace: 1960-64

Púdorysy všech podlaží

Lublaňskou čtvrt Šiška charakterizuje rozvolněná zástavba rodinných domů jejíž střed je zahuštěn panelovými domy z přelomu 50. a 60. let minulého století. Uniformní prostředí má však daleko humánnější měřítko než pozdější sídliště Fužina izolované na východu Lublaně. Přívětivý charakter lze přičítat také tomu, že architekti neopomněli pro místní obyvatele dobudovat odpovídající kulturní a komerční zázemí. Příkladnou modernistickou veřejnou budovou je kino Šiška z roku 1961 (2008 rekonstruovala Anja Planišček) od modernistického architekta Božidara Gvardjančiče a také komerční centrum z roku 1964 od architekta Miloše Bonči, jehož nízká podélná hmota lemující rušnou ulici Celovška a za ní schované tržiště s kulturním náměstím. Aby nákupní centrum zcela neizolovalo náměstí od ulice, tak je navrženo co nejtransparentnější, čímž vzniká dojem antické kryté kolonády. Z konstrukčního hlediska se jedná o jednotvárné opakování modulových prvků. Po architektonické stránce jsou nejzajímavější detaily v místě vstupu, schodiště a servisní části. Zbytek objektu zůstává co nejvíce odhrotněný a transparentní. V přízemí uprostřed se nachází volně průchozí pasáž a severní zakončení dotváří balkon s venkovním schodištěm podporovaným pouze dvěma sloupy. Tento balkon slouží jako jeviště či pódium s výhledem do náměstí. Prostor pod balkonem funguje jako lodžie odhalující impozantní podhled s odhalenými žebry. Všechny tyto prvky přispívají ke zlepšení veřejné funkce náměstí. Nosnou konstrukci tvoří železobetonový skelet vycházející z principů estetického inženýrství, přičemž i další prvky byly utvářeny s ohledem na průběh sil. Zbývající prefabrikované prvky jsou k železobetonovému skeletu připevněny nebo jen zavěšeny. Vsazené vstupy a výlohy jsou mírně vysunuty směrem ke kolemjdoucím, aby na fasádě vytvářely plastický vzor. Fasáda je zakončena převislou střechou. Komerční centrum Šiška je objekt s pečlivě vyvedenými detaily, z nichž číší ryzí geometrická poezie a racionální estetika navazující na meziválečnou modernistickou periodu avšak s brutalistní expresivitou betonových dílů a high-tech detaily na fasádě.

Pravidelně se opakující rastr východní a západní fasády

Na severním konci nákupního centra se nachází balkon s betonovými skulpturálními podpěrami

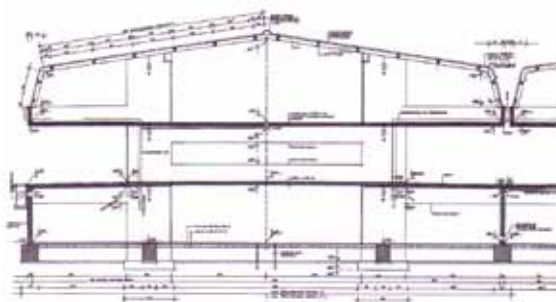
Parkovací domy Triplex A a B

autor: Savin Sever

místo: Slovinsko

realizace: 1966, 1970

Současně s poválečným rozvojem automobilismu vyvstal problém ulic zaplněných osobními automobily, který bylo třeba řešit hromadným parkováním. Na otázky víceúrovňových parkovišť nebyla ve Slovinsku povolanejší osoba než architekt S. Sever. O úspěchu parkovacích domů Triplex svědčí, že jich za tři dekády vyrostlo po celém Slovinsku přes 160 a nabídlo více než 13000 parkovacích míst. Obě varianty Triplexu od sebe dělí tři roky práce a vylepšování. Novější varianta se poučila z předchozích neduhů a vyměnila plechové opláštění za celobetonovou konstrukci nabídla také více místa k parkování a skladování. Jednoduchá lineárně řazená třípodlažní kompozice umožňuje zaparkovat na malé ploše překvapivé množství aut. Do suterénních a nadzemních poschodí se vjíždí po venkovních rampách. Majitelé přízemních kójí disponují krytým přístřeškem. Podzemní i nadzemní komunikace jsou rovněž kryté. Přes mohutnou konstrukci působí objekt odlehčeným dojmem.

Příčný řez typem Triplex A

Trojice parkovacích domů Triplex A na poválečném sídlišti Bežigrad na severu Lublaně

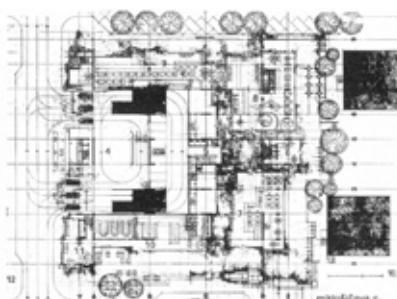
Parkovací dům PPH

autor: Jože Koželj

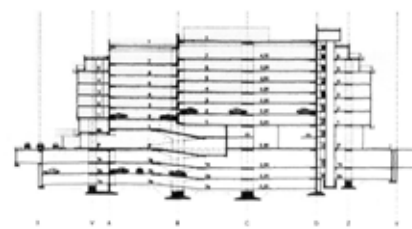
místo: Miklošičeva cesta, Lublaň

realizace: 1970-73

Postupem času se potíže s parkovacími místy stupňovaly a problém se ze sídlišť přesouval stále blíže do středu měst, kde však nešlo použít monofunkční čistě parkovací řešení. Jedním z nejzdařilejších příkladů je parkovací dům PPH na Miklošičevově ulici od Jože Koželje, jehož návrh zabírá celý městský blok. Koželj měl s velkými zásahy v centrech zkušenost již z 60. let, kdy byl součástí týmu prof. Ravnikara při koncipování lublaňského náměstí Revoluce. V tomto případě Koželj ukryl parkovací stání do tří podzemních podlaží a sedmipatrovou nadzemní část obalil jednotnou prefabrikovanou fasádou s kruhovými otvory vyplněnými čochovitým plexisklem. Mezi fasádními prvky jsou ponechány mezery, kudy do objektu proudí světlo a čerstvý vzduch. Obří komplex komě parkování obsahuje také hotel se zázemím a obchodní část v přízemí. Jednotlivé funkce jsou odlišeny pláštěm. Největší část domu je však vyhrazena krátkodobému a dlouhodobému parkování.

Parter městského bloku

Řez

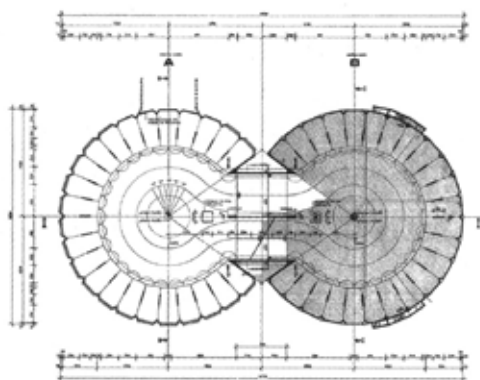
Východní fasáda parkovacího domu s čochovitými okny

Parkovací dům TGH-48

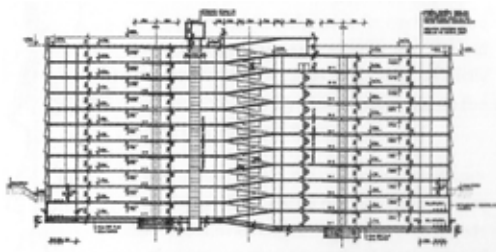
autor: Savin Sever

místo: Ambrožev trg 4, Lublaň

realizace: 1969

Půdorys typického podlaží

Podélný řez

Detail fasády

Výrazné válcovité hmoty experimentálního parkovacího domu

Zatímco Triplexy se těšily popularitě a stavěly jako na běžícím pásu, pak jeho další projekt parkovacího domu TGH-48 vznikl pouze v jediném exempláři. Triplexy vznikaly lineární skladbou parkovacích kójí za sebe. U THG-48 stavění probíhalo spirálovitým řazením, které mohlo pokračovat do nekonečna nebyt norem na obslužné a únikové vzdálenosti. Všudypřítomný nedostatek míst k zaparkování ve středu měst je v tomto případě vyřešen velice účinným způsobem stočením komunikace do spirály, čímž se minimalizovala půdorysná stopa a objekt nabývá pouze na výšce. Dvouválec, který zvenku těží ze svých výrazných skulpturálních kvalit, uvnitř disponuje překvapivě jednoduchým, prostorným a bezpečným způsobem parkování s obousměrným provozem. Oba válce jsou mezi sebou propojeny šikmým přemostěním. Parkovací plošiny ve válcích jsou tak vodorovné a výškové úrovně řidiči překonávají právě na těchto spojujících rampách mezi válci. Na každé plošině se po obvodu nachází 24 uzamykatelných parkovacích kójí, které lze přímo odvětrávat.

Nosná konstrukce je tvořena ze železobetonového skeletu. Centrální pilíř vynáší kruhovou stropní desku o poloměru 11 metrů zakončenou betonovým parapetem. Skleněnými garážovými vraty prochází denní světlo hluboko do interiéru.

Kruhová fasáda je seskládána z betonových prefabrikátů přivařených k železobetonové kostře. Tyto fasádní prvky se společně se skleněnými segmenty mírně odlupují a vytváří plastický šupinovitý dojem, což potvrzuje Severův přístup k průmyslovým objektům, jejichž konstrukcím často dodával umělecko-estetické kvality.

Vlastníci si dnes jednotlivé kóje přestavují, dostavují a vestavují další konstrukce, čímž se vytrácí celková lehkost objektu a přestává fungovat prosvětlení interiéru. V současnosti probíhají snahy o navrácení garáží do původního stavu, aby tento jedinečný Severův experiment zůstal zachován a nepostihl je osud jiných Severových staveb, které již byly nenávratně zbourány.

Mateřská škola Mladi Rod

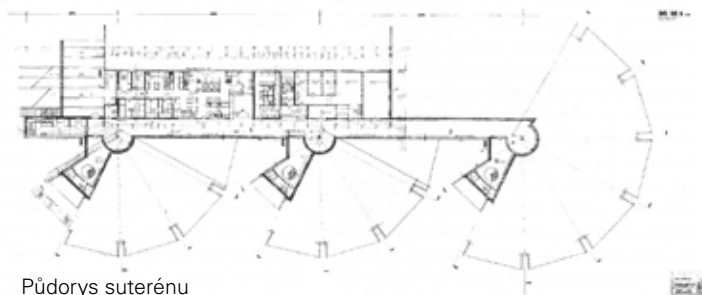
autor: Stanko Kristl

místo: Črtomirova ulica 14, Lublaň

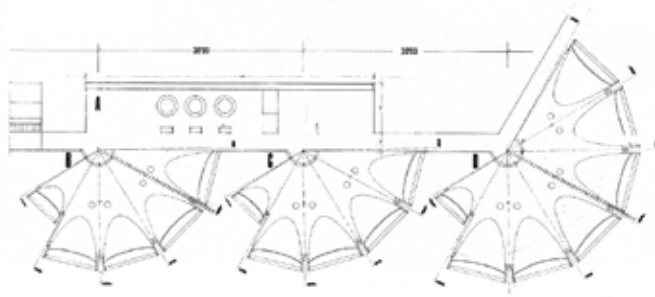
realizace: 1972

web: www.vrtec-mladirod.si

Život každého člověka je utvářen od útlého dětství. Po vlastním domově jsou nejčastějším místem trávení času jesle a mateřská škola. Prostředí, v němž si utváříme prvotní sociální vazby, by měla být přikládána velká důležitost. Ve vysloužilých kontejnerech či panelových stavebnicích bude mít úsilí vychovatelek podstatně menší účinek než tam, kde se přirozeně cítíme dobře. Pro slovinského architekta Stanko Kristla byl vztah uživatele a prostoru stejně tak důležitý jako konstrukční stránka stavby. Kristl se sociologickým a psychologickým účinkem prostoru na děti zabýval již během navrhování univerzitního klinického centra v Lublani (1967-76), přičemž toto téma zužitkoval i při sepisování své doktorské práce. Kristlovi byla rovněž vlastní touha po inovaci. Ať dostal jakékoliv zadání, vždy hledal nové odpovědi a novátorská prostorová řešení, což je patrné i z jeho návrhu mateřské školy Mladi Rod, kterou tvoří trojice kruhových pavilonů lehce se vznášejících nad travníkem uprostřed poválečné rezidenční čtvrti Bežigrad na severu Lublaně. Každý z pavilonů byl navržen jako samostatně funkční jednotka složená z 4-6 dětských heren rozložených do kruhu jako okvětní lístky. Hlavní myšlenkou školky, která se nepodobá žádné jiné stavbě, kde děti doposud měly možnost vyrůstat, bylo prostor co nejvíce otevřít ke slunci a do zahrady, aby děti nabyly dojem, že se nachází v přírodním prostoru. Výsledkem bylo deset kónických prostorů, které z psychologického hlediska nabízí lepší pocit ochrany než ortogonální systém, v nichž může pobývat až 275 dětí. Zatímco zvenku převládá pohledový beton, o jehož zjemnění se snaží dekor z otláčených polokoulí, tak v interiéru převládá teplá atmosféra navozena dřevem a textiliemi. Dělicí příčky jsou pouze do výšky 1,3 metru a dále navazuje transparentní zasklení, které umožňuje lepší dohled nad dětmi. Všechny tři pavilony jsou ze severní strany propojeny protáhlým křídlem, kam je umístěno veškeré zázemí, kanceláře a kuchyně poskytující svoje služby i okolním školkám. Spojující křídlo je z velké části zapuštěno do země a neruší tak dojem samostatných pavilonů. Navíc je celé provozně oddělené od dětského prostoru.

Půdorys suterénu

Výkres střechy

Pavilony školky na zahradě ukryté za plotem

Jednotlivé družiny vznášející se nad travníkem

Náměstí Republiky

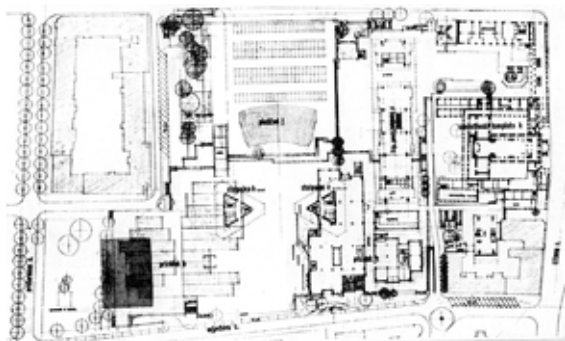
autor: Edvard Ravnikar

místo: Trg Republike 1, 2, Lublaň

realizace: 1961-74

Typický půdorys admin. podlaží

Situace

Zadní strana náměstí s nízkými kancelářskými bloky

Dvojice věží zahalených v ranní mlze

Leží tak blízko a přece jsou si tak vzdálené. Řeč je o projektu urbanistického ztvárnění náměstí Republiky Plečnikova žáka Edvarda Ravnikara, který po svém učiteli převzal i výuku poválečné generace slovinských architektů. Zatímco Plečnikovy návrhy utvářely v první polovině minulého století podobu centrální Lublaně, pak nedaleký Ravnikarův projekt západně od hlavní Slovenske cesty dal vzniknout největšímu poválečnému projektu v Lublani. V roce 1960 proběhla soutěž, v níž zvítězil Edvard Ravnikar a na jehož projektování se průběžně podílela celá řada Ravnikarových studentů jako např. Anton Bitenc, Miloš Bonča, Jože Koželj a další. Nové slovinské politické centrum vzniklo zahradách bývalého Voršilského kláštera. Kromě prostorného náměstí k pořádání manifestací a dvojice mrakodrapů pro Ústřední výbor a Výkonný výbor komunistické strany Slovinska byla součástí areálu také budova Lidového shromáždění z roku 1959 od Vinko Glanze. Celý soubor staveb vznikl dvacet let. Během této doby se řada prvků změnila, avšak původní koncept zůstal zachován. Ravnikarovou snahou bylo vytvořit městské centrum, které by vyhovovalo monumentálním oslavám, ale také splňovalo funkci každodenního života.

Hlavními prvky celé architektonické kompozice je dvojice administrativních věží a postranní křídlo obchodního domu lemujícího náměstí z východní strany. Během výstavby se k návrhu připojila řada dalších hmot a staveb, z nichž nejvýznamnější je Cankarovo kulturní a kongresové centrum navazující na jižní část náměstí.

Celý urbanistický komplex tvoří prostorově bohatý soubor víceúčelových objektů, podzemního parkoviště, obchodní pasáže, atrii a menších náměstí. Tvarová a funkční pestrost (včetně způsobu provedení detailů) mělo za úkol lépe navázat na nedaleké historické centrum plné Plečnikova odkazu. Dvojice strukturalistických věží trojúhelníkového půdorysu vznikla ve spolupráci s inženýrem Ervinem Prelogem, který navrhl systém prefabrikovaných prvků vykonzolovaných ze centrálního železobetonového jádra. Tato konstrukce umožnila při navrhování dispozic naprostou volnost.

Mezinárodní automatická telefonní centrála (MATC)

autor: Milan Mihelič

místo: Cigaletova ulica 15, Lublaň

soutěž: 1970

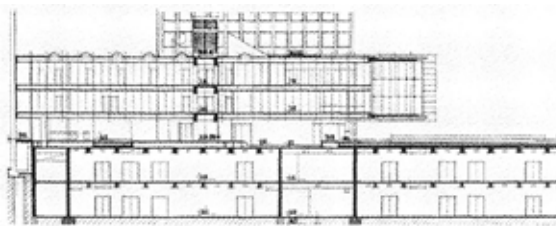
realizace: 1972-78

web: www.telekom.si

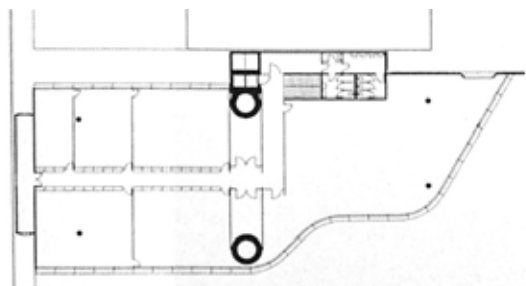
Zatímco Ravnikarovy dvě věže na náměstí Republiky měly vyznačovat novou jižní bránu do města, tak o tři roky později (1963) se uskutečnila soutěž na Bavarski dvor, který ztvárňoval severní bránu do Lublaně. V soutěži tehdy zvítězil architekt Milan Mihelič s clusterem výškových budov, z čehož se podařilo realizovat jen čerpací stanici, mrakodrap S2 a telefonickou ústřednu MATC. Severní brána má dodnes silný růstový potenciál. Kvůli nekonceptním urbanistickým zásahům ze strany města bylo území po dlouhá léta sužováno dojmem nedokončeného torza. Významná křižovatka vedle Miheličova mrakodrapu 'Poslovna stolpnica S2', kde se Slovenska cesta střetává s vnitřním městským okruhem železniční dráhou, je v současnosti postupně doplňována o další výškové objekty od Sadara s Vugou nebo Borise Podreccy, jehož soutěžní návrh zvítězil v roce 2008 na novou podobu Bavarski dvor v sousedství Miheličovy mezinárodní automatické telefonní ústředny a dává tak naději, na celkové dokončení a urbanistickou nápravu místa.

MATC je první slovinskou high-tech stavbou, která vzešla z architektonické soutěže uspořádané v roce 1970.

Autor vítězný návrh rozdělil do dvou částí: vlastní hmota telefonní ústředny se nachází v podzemí, zatímco kanceláře jsou umístěny ve dvou nadzemních podlažích. Přizemí tak zůstalo prázdné a lidé tudy mohou po ulici volně procházet. Horní administrativní část, která se vznáší nad chodníkem, podporují jen dva mohutné válcové výduchy vzduchotechniky a čtveřice tenkých ocelových sloupků. Zavěšený plášť zvlněné fasády tvoří bezrámové zrcadlové zasklení. Po konstrukční stránce i způsobem zrcadlení okolí na fasádě se MATC v mnohém podobá slavné budově Willis & Faber v Ipswichi od Lorda Normana Fostera, která byla dokončena o tři roky dříve. Mihelič si však obdobný způsob velkplošného zasklení vyzkoušel již dříve na obchodním domě v Novém Sadu, který pak zužitkoval a promítl do torza realizovaného v Bavarski dvor.

Podélný řez

Půdorys nadzemních kancelářských podlaží

Detail celoskleněné zrcadlové fasády

Dynamicky zvlněná fasáda probíhající podél rušné ulice

Kulturní dům Španělských republikánských bojovníků

autor: Oton Jugovec

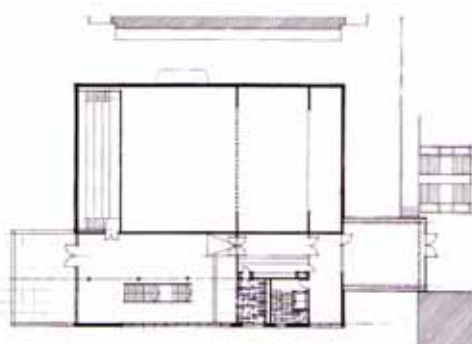
místo: Zaloška cesta 61, Moste, Lublaň

realizace: 1979-81

web: www.lgl.si

Podélný řez

Půdorys 1.np

Interiér divadelního sálu

Vstupní část kulturního domu s mohutným krytým vstupem

V kulturním domě, který za předchozího režimu nesl hrdý název 'Španělských republikánských bojovníků', ve čtvrti Moste na východním okraji Lublaně dnes sídlí mládežnické centrum s dětským divadlem. Narůžovělý betonový komplex s podobou vojenského bunkru byl součástí nově vybudovaného centra na bývalém dělnickém předměstí, jehož součástí byla také tržnice a obchody navěšené podél ulice Zaloška vedoucí do centra Lublaně.

Uvnitř jednoduché krabice s redukováním počtem okenních otvorů se nachází stejně jednoduchá a promyšlená dispozice. Přízemí je rozděleno jen na dvě části: auditorium a vstupní sál s dominantním schodištěm uprostřed. Všechny ostatní provozy tu hrají vedlejší roli a jsou maximálně zredukovány pouze na správnou funkčnost. Objekt má celkem čtyři poschodí, kam je přístup z různých stran a z různých úrovní, což umožňuje různorodé využití a soužití mnoha různých aktivit uvnitř jediné stavby. Zdánlivě introvertní samostatně stojící objekt ve skutečnosti slouží pro široké okolí jako aktivační prvek plný společenského dění. Obvodový plášť z betonových prefabrikátů se snaží napodobovat horizontální dřevěné obložení. Lineární okna volně rozházená po fasádě svým nízkým podélným profilem udržují celistvost hmoty. Důmyslné plastické členění vnějšku je zejména v přední části reminiscenci na slovinskou brutalistní tvorbu z přelomu 50. a 60. let, které byl mladý Jugovec aktivně účasten. Jedinou částí, která se více otevírá svému okolí, je hlavní vstup s mohutným vystupujícím přístřeškem a obřím oknem v horním poschodí s výhledem do ulice Zaloška. Tvořil za požití moderních prostředků, plně si však uvědomoval svoje vlastní kořeny a přispěl k tomu, co je dnes nazýváno regionalismem. Architekt zde zvolil cestu nekonkurovat svojí stavbou okolnímu prostředí. Jednoduše uspořádal vnitřní provoz, obalil jej zdrženlivým pláštěm a přirozeně vložil na předem dané místo bez potřeby předstírat nějakou monumentalitu vlastní řadě ostatních kulturních institucí.

Kostel vtělení Kristova v Dravljeh

autor: Marko Mušič

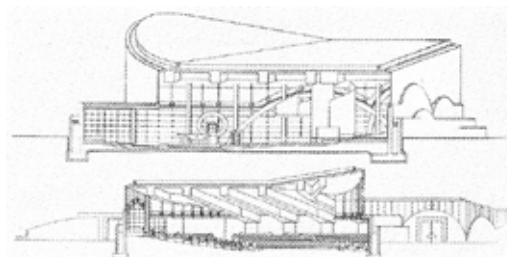
místo: Vodnikova cesta 279, Lublaň

realizace: 1975-85

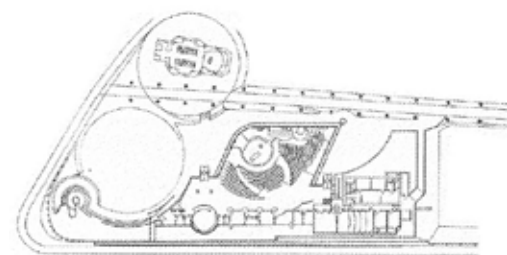
web: www.zupnija-dravljeh.si

Městská čtvrť Dravljeh ležící na severozápadním okraji Lublaně mezi Šiškou a Šentvidomem prošla v druhé polovině minulého století nebývalým rozvojem, kdy za dvacet let pětinasobně vzrostl počet obyvatel (ze 4000 obyvatel v roce 1964 na 22000 obyvatel v roce 1985), z čehož vzešly potřeby rozšířit nedostačující kapacitu barokního kostela svatého Rocha (Sveti Rok), který spočívá na starších románských základech. V sousedství starého kostela u cesty vedoucí k hřbitovu tak v polovině 70. let minulého století architekt Marko Mušič navrhl jednu z nejpozoruhodnějších sakrálních staveb 2. pol. 20. století ve Slovinsku. Mušič svým návrhem respektoval relativně malé rozměry původního kostela a rozhodl se tak umístit podstatnou část pod terén. Mušičova kruhová dispozice s pultovou střechou zohledňuje nový způsob obřadu uctívání Boha jako i dynamické křivky sousedního barokního kostela. K oltáři představujícímu střed kostela se od vstupu schází po křivce. Do zahluobeného amfiteátru, kam sluneční paprsky dopadají přes modře zabarvená okna, lze spatřit obrysy kostel sv. Rocha a vzrostlé lipové aleji. Zbývající prostory kostela jsou řazeny podél ulice, od níž hmota kostela směrem k aleji graduje. Organická forma složená z půlkruhů vytváří zvlněnou dispozici. Železobetonové stropní trámy slouží jako metafora nebeského klenby. Mírně svažující se střecha je osázená zelení. Při pohledu z ulice mizí rozdíl mezi stavbou a přilehlým parkem. Všechny prvky kostela nesou organický rukopis. Relikviář je navržen současně a střízlivě. Převažujícím materiálem použitým na oltář a další doplňky je bílý mramor. Lavice kruhovitě obíhají oltář a postupným oddalováním rovněž stoupají. Po dlouhých deseti letech stavebních prací byl kostel v roce 1985 vysvěcen.

Inspirace skandinávskou architekturou nebyla nijak výjimečná ani v bývalém Československu. Zatímco však většina architektů čerpala z tvorby Alvara Aalto (viz. Cankarjev dom od E.Ravnikara), tak Mušič se shlédl v organických křivkách manželského páru Raili a Reima Pietilä.

Řezy

Situace

Organicky ztvárněný blankytně modrý interiér kostela

Zapuštěná hmota kostela krytá zelení

Bytový dům Poljanska cesta

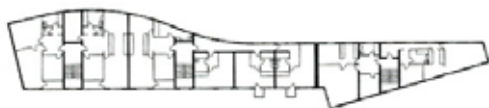
autor: Janez Koželj

místo: Poljanska cesta 22, Lublaň

realizace: 1986-88

Půdorys č.np

Půdorys 1.np - 3.np

Půdorys přízemí

Dynamicky zvlněná fasáda domu do ulice Poljanska

Průčelí nápadně podobné Plečnikově 'žehličce'

Architekt Janez Koželj navrhl tuto stavbu ve snaze odstínit tělocvičnu nedaleké školy od rušné ulice, což se mu podařilo téměř plochým domem s bytovými jednotkami v horních podlažích a prostorově komplexnějším obchodní parterem. Koželj však nebyl první, kdo se v Lublani setkal s podobným úkolem. V roce 1993 byl architekt Jože Plečnik postaven před podobný úkol. Na opačném konci stejné ulice se nacházel úzký trojúhelníkový pozemek, na němž Plečnik vybuďoval slavný Žehličkový dům.

Koželj svým návrhem zdává hold slavnějšímu předobrazu. V době navrhování byl Koželj redaktorem časopisu AB: arhitektov bilten, jehož spolupracovníky byli také Vojteh Ravnikar, Aleš Vodopivec nebo Jurij Kobe, a kteří stáli za odstartování postmoderní etapy ve slovinské architektuře.

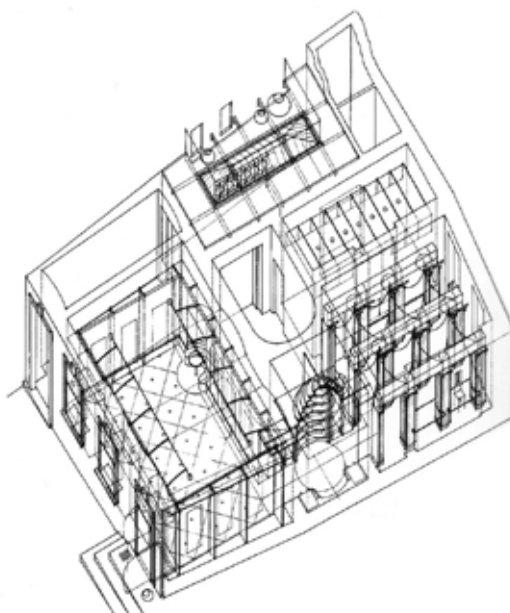
Půdorysný tvar domu vychází z neoptimálnějšího využití pozemku s přijetím všech jeho omezení. Koželjův klínový návrh je opatrně vložen do cesty Poljanské ulice, která dům obtáčí. Návrh hledá výškovou rovnováhu stejně jako v kompozici mezi jasnými liniemi a oblou křivkou. Architekt se navíc musel vypořádat s dalšími komplikacemi, jakými byla stáčejší se silnice a mírně se svažující pozemek. Kvůli výškovým nerovnostem v parteru jsou komerční prostory v přední části nižší, ale s postupným rozšiřováním také roste světlá a výška a v zadní části domu je vloženo mezipatro. Kvůli zvýšenému hluku z dopravy jsou obslužné místnosti bytů umístěny podél severní fasády směřující do ulice, zatímco obytné místnosti jsou směřovány na jih směrem do dvora. Stejně jako u Plečnikova návrhu představuje nejužší část domu jen zlomek fasády, který zabraňuje pohledům podél ulice a vytváří svůj vlastní prostor.

Stoupáním z Ambroževova náměstí se naskytuje podobný motiv žehličky jako u Plečnikova návrhu na opačném konci stejné ulice. Tuto postmoderní stavbu lze vnímat jako nejvýmluvnější příklad v Lublani oceňující architektonickou historii a znovu oživuje Plečnikovu tvorbu.

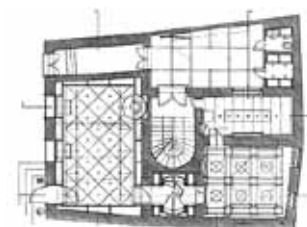
Galerie DESSA

autor: Boris Podrecca
 místo: Židovska steza 4, Lublaň
 realizace: 1989
 web: www.dessa.si

Jak může mít výstavní galerie s jedinou místností o velikosti obývacího pokoje v zapadlé uličce uprostřed Lublaně tak zásadní vliv na podobu slovinské architektury uplynulých dvaceti let? Odpověď hledáme v zadavateli i autorovi rekonstrukce. Autorem rekonstrukce interiéru galerie Dessa v duchu doznívající postmoderny byl v té době jednoznačně nejznámější žijící slovinský architekt Boris Podrecca a jeho klientem bylo sdružení DESSA (Umělecké sdružení samostatně činných architektů) zastoupených Andrejem Hrauskym. Sdružení Dessa původně vzniklo v roce 1982 jako sdružení 36 architektů, jehož účelem bylo napomáhat provozování soukromých architektonických praxí v éře socialismu. Postupem času se Dessa změnilo v neziskovou kulturní organizaci. Boris Podrecca patřil na přelomu 90. let mezi nejznámější slovinské architekty v hraničí, přičemž v rodné zemi toho příliš nepostavil. Projekt galerie Dessa, která se otevřela v Židovské ulici na jaře 1989, byl Podreccovým darem, aby mohlo vzniknout nové centrum slovinské architektonické, které by však navazovalo na Plečnikovu tradici. Do galerie se vstupuje po třech venkovních stupních z bílého mramoru vystupujících z pestré mozaiky uliční dlažby. Poslední ze stupňů je obzvláště široký, čímž na sebe společně se seříznutou mramorovou koulí kolemjdoucí upozorňuje a vyzývá ke vstupu. Výstavní galerie se nachází za kovovými dveřmi se štěrbinovým průzorem. Interiér galerie Dessa se skládá ze čtyř místností, přičemž každá je zasvěcena jinému stavebnímu materiálu – kámen v galerii, dřevo v knihovně, plast v kanceláři a textil v zasedací místnosti. Půdorys historického domu, v němž galerie sídlí, je nepravidelný, a tak je Podrecca místnosti 'vystlal' skříněmi či sloupovým rastrem. Umně ukryté odkládací prostory se střídají se skleněnými vitrínami umožňujícími rychlou a snadnou instalaci výstav. Druhou veřejně přístupnou místností je válcová příruční knihovna s aktuálními publikacemi. Za ní leží soukromá pracovna s pravidelným sloupovým rastrem, kde Andrej Hrausky společně se Špelou Leskovič usilovně pracují na popularizaci slovinské architektury.

Axonometrie

Půdorys přízemí

Detail vstupních dveří

Venkovní pohled na galerii

Průchozí válcová knihovna

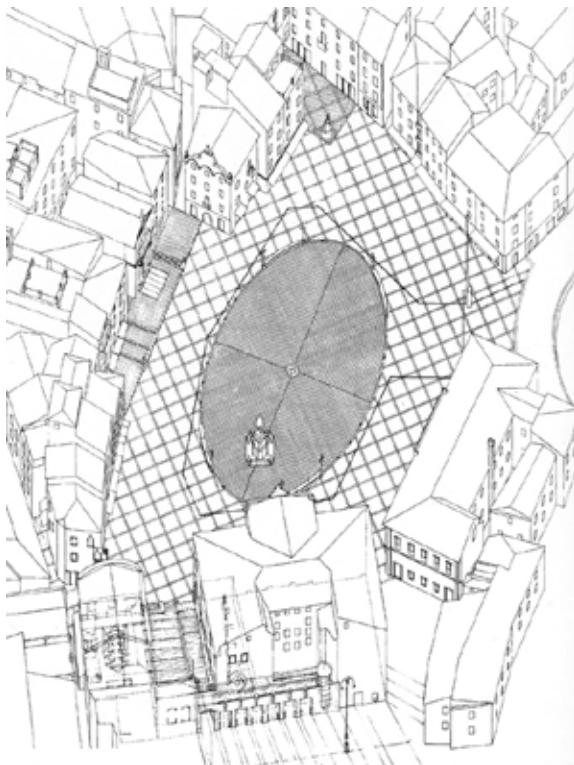
Předláždění Tartiniho náměstí

autor: Boris Podrecca

místo: Tartinije trg, Piran

projekt: 1986-89

realizace: 1989-92, 2007-09

Axonometrie náměstí

Slovinsko i přes svoji malou rozlohu dokáže nabídnout mnoho podob. Patří mezi ně i krátký kus jaderského pobřeží, kde leží pětitisícové přímořské město Piran přezdívané slovinské Benátky, což také prozrazuje jeho historickou náležitost ke slavnému městu na laguně. Starodávné obchodní a rybářské město leží na dramatickém skalním útesu, v jehož zálivu se jako perla ukrývá písčiná mělčina. V místech dnešního hlavního náměstí nesoucího jméno podle slavného rodáka houslisty Giuseppe Tartiniho se původně nacházel přístavní bazén, který však byl později zasypán a lodě se přestěhovaly o kousek dál do většího přístavu na širé vodě. Nepravidelný tvar náměstí lemují směsice domů z různých období od kostela ze 13. století, přes paláce z 19. století až po hudební sál. Podrecca se rozhodl tento prostor scelit prostřednictvím mírně vyduuté elipsy vepsané do prostoru bývalého přístavního bazénu. Tento výrazný prvek se stal ústředním bodem historického centra, přičemž v jednom z ohnisek elipsy spočívá Tratinioho pomník. Eliptickou plochu ze světlého travertinu lemují kamenné lavice a sloupy nočního osvětlení. Dokonale hladká centrální plocha je bez jakýchkoliv detailů a možnosti využití ponechává na fantazii místních obyvatel. Mezi centrální elipsou a přiléhajícími domy na náměstí je dostatek místa pro obchody, letní zahrádky a městský mobiliář. V roce 2007 se náměstí definitivně proměnilo na pěší zóna a okolí elipsy bylo vydlážděno čtvercovým rastrom, jak stojí v původním projektu z konce devadesátých let.

Rok 1989 znamenal definitivní pád železné opony, čehož Boris Podrecca na svých cestách mezi vídeňským ateliérem, stuttgartskou univerzitou a benátským letním sídlem využil k častějším návštěvám Slovinska. Na jaře 1989 Podrecca dokončil lublaňskou galerii Dessa, s níž úspěšně vstoupil na slovinskou architektonickou scénu. Následně proběhla přestavba pi-ranského náměstí, které Podreccovi otevřelo dveře ke ztvárnění veřejných prostranství v Salcburku, Vídni, Kremži, Celovci, Mariboru, Štýrském Hradci, Terstu a řadě dalších měst.

Eliptická mírně vypouklá travertinová plocha byla po dvaceti letech doplněna okolním rastrom

Letecký pohled na náměstí

Střední zdravotnická škola

autor: Jurij Kobe, M. Todorčič Toplišek

místo: Poljanska cesta 61, Lublaň

klient: Ministerstvo školství SR

soutěž: 1995

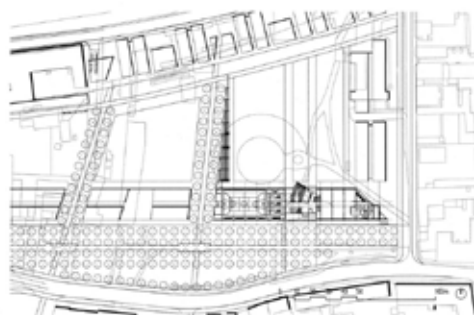
projekt: 1996-98

realizace: 1996-98

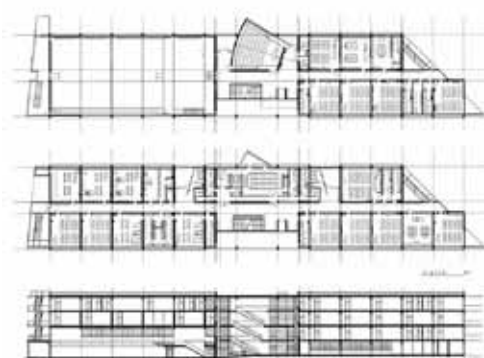
velikost pozemku: 10914 m²užitná plocha: 5863 m²

Levý břeh řeky Ljubljanica na východě města zabírá rozlehlý univerzitní nemocniční campus, který je od druhé světové války zaplňován dalšími budovami klinik a nemocnic od významných tvůrců. Zatímco řídké osídlený pravý břeh pokračující za Plečnikovým jezem zůstával dlouhé roky ležet ladem, až se v polovině 90. let ukázal jako vhodné místo pro vybudování nového areálu střední zdravotnické školy, která měla vzniknout v parku vysázeném počátkem osmdesátých let na uctění památky Titovy smrti. V Titově odkazu mají již Jugoslávci jasno, na druhou stranu díky tomu mohl vzniknout příjemný veřejný prostor osázený osmaosmdesáti stromy, které se následně staly součástí školní zahrady.

Při situování nové školy se Jurij Kobe nechal inspirovat urbanistickým plánem Makse Fabianiho na přestavbu Lublaně poničené zemětřesením v roce 1895. Škola lemuje Poljanskou cestu vyběhající z centra, přičemž lineární hmota školy se ukrývá ze již zmiňovaným Titovým parkem a není tak z rušné ulice vidět. Zeleň zároveň napomáhá k odfiltrování hluku z ulice a pročištění vzduchu v učebnách. Budova školy je rozdělena klasickým způsobem na centrální vstup a postranní křídla. Vše se podařilo vměstnat do jediné lineární kompozice. Odhalené průčelí železobetonového skeletu je postupně naplněno učebnami a ostatními vzdělávacími místnostmi. Centrální část školy je navržena jako vícepodlažní vstupní lobby s otevřeným schodištěm a výhledem do parku. Na vstupní halu se pak napojují další důležité součásti školy: knihovna, tělocvična a přednáškový sál, který ze školy mírně vyběhá a svým tvarem ozvláštňuje zadní fasádu domu. Svislý rastr železobetonového skeletu doplňují vodorovné okenní pásy. Směrem do ulice navíc vyběhá ještě jedna skleněná vrstva brání šíření hluku dovnitř budovy. Objekt zakončují trojúhelníkové balkony s venkovními únikovými schodišti. V zadní části pozemku se nachází sportoviště s tribunou vyběhající ze školy v podobě dynamicky ze zužujícího západního křídla.

Situace

Podélný řez a nadzemní podlaží

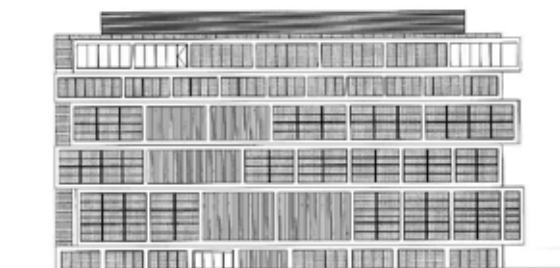
Hmota posluchárny vyběhající ze zadní části školy

Zakončení školy trojúhelníkovými balkony s požárními únikovými schodišti

Obchodní a průmyslová komora

autor: Sadar Vuga Arhitekti
 místo: Dimičeva ulica 13, Lublaň
 soutěž: 1996
 realizace: 1997-99
 velikost pozemku: 4640 m²
 užitná plocha: 18189 m²
 celkové náklady: 15 mil. euro
 web: www.gzs.si

Jižní fasáda

Půdorysy všech podlaží

Vertikální hala procházející celým domem

Pohled na hlavní fasádu obrácenou do náměstí

V červnu 1996 podepsalo Slovinsko dohodu o přidružení k Evropské unii a měsíc nato vznikla architektonická kancelář SVA. Spíš než politické okolnosti za to mohlo vítězství v soutěži na Obchodní a průmyslovou komoru v Lublani. Zakládající dvojicí byli Jurij Sadar, který do té doby působil třetím na lublaňské fakultě architektury jako profesorský asistent, a Boštjan Vuga, který rok předtím promoval na londýnské AA. Oba architekti společně pracovali již od roku 1992, ale teprve první vyhraná soutěž byla startovací impulzem pro vznik dnes asi nejznámější slovinské kanceláře.

Od rozpadu Jugoslávie v roce 1991 a následném uznání Slovinska v zahraničí, představuje pro zemi další důležitý milník rok 1996, kdy byla úspěšně dokončena transformace od plánovaného hospodářství k tržní ekonomice. Současně vznikla poptávka po nových institucích, které by čerstvě zrozenou republiku v zahraničí dostatečně reprezentovaly. Do budovy Obchodní a průmyslové komory se měla nastěhovat řada různých institucí doposud roztroušených po celé Lublani. Efektivním sjednocením mohla vzniknout moderní instituce, na niž jsou napojeny poloveřejné prostory fungující také jako malé kongresové centrum. Prostorové uspořádání nového sídla obchodní komory architekti přirovnali v ekonomické žargonu k 'mega-store' – nabízejícímu na jednom místě širokou paletu služeb. Stavební náplň je vtěsnána do svislé kompaktní formy, což umožnilo intenzivnější vztahy mezi jednotlivými částmi domu. Jasně programové navázání na konstrukci pomohlo urychlit výstavbu. Výsledkem racionalizace stavba potřebovala jen zadní část pozemku, zatímco přední polovina parcely slouží jako veřejné náměstí. Nevyplněné rámy seskupených kontejnerů a velkoformátové zasklení ulehčuje pronikání pohledů z venkovního náměstí do samého centra stavby. Z budovy se stal symbol reprezentující nejen instituci, ale také přístup státu k zadávání veřejných zakázek a důvěru v moderní architekturu.

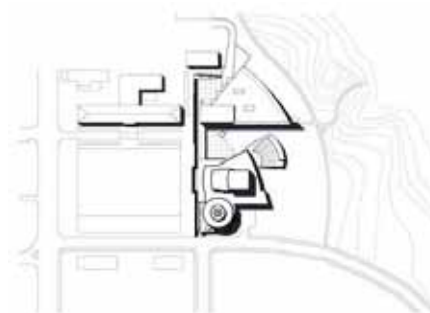
Knihovna France Bevka

autor: V.Ravnikar, R.Potokar, M.Zorec
 klient: Ministerstvo vzdělání a sportu
 místo: Trg Edvarda Kardelja 4, N.Gorica
 projekt: 1993-96
 realizace: 1995-99
 web: www.ng.sik.si

Nova Gorica je desáté největší město ve Slovinsku, která vzniklo po druhé světové válce na základě projektu Edvarda Ravnikara. Skutečný rozvoj města však nastal až po roce 1965 a dnes tu žije přes 30.000 obyvatel. Vojteh Ravnikar prožil v Nove Gorici dětství, zatímco jeho otec vytvářel plány nového města, které byly jen trochu mladší než jeho syn. Mezi architektem a městem vzniklo silné pouto a tak není s podivem, že nejvýznamnější stavby Vojteha Ravnikara musíme hledat právě zde v jihozápadním Slovinsku.

Páteř Nove Goricie tvoří východozápadní osa, na níž jsou navěšeny všechny důležité veřejné funkce od radnice, přes zdravotní středisko až po dopravní uzel na západním konci ulice. Východní konec páteřní ulice, který měl představovat kulturní a správní centrum Nove Gorice byl dlouhá léta rozestavěným torzem. K radnici od Vinko Glanze v duchu socialistického realismu z 50. let připojil Vojteh Ravnikar v 90. letech postmoderní budovu divadla Primorska a stejný architekt na konci milénia přidal modernistický objekt městské knihovny, která po půl století doplnila městskou mozaiku a dokončila hlavní náměstí.

Vojteh Ravnikar musel s budovou nové knihovny reagovat na složitou situaci. Náročný pozemek se do náměstí obrací racionální ortogonální fasádou, zatímco na opačné straně do parku rozevírá kruhovou výseč. Knihovna se výškově přizpůsobuje sousedícímu divadlu, s nímž ho spojuje 'pupeční šňůra' sloupové kolonády. Od vstupu z náměstí směrem k parku se vytrácí jak masivnost hmoty, tak i racionalita sloupového rastru. Do náměstí se knihovna obrací bílou omítkou s pevným okenním rastrem, zatímco do parku plášť tvoří skleněná membrána krytá betonovým břitem. Jednotlivá oddělení mezi sebou oddělují pouze dřevěné regály. Aby konstrukce nebránila ve výhledu, jsou pilíře co nejvíce zploštěny a umístěny vždy kolmo k zaoblené fasádě. Štíhlé pilastry i se zastřešením vybíhají ze čtenářského sálu ven do parku, kde je odhmotnění knihovny završeno a budova se pomyslně rozplývá v zeleni.

Situace

Půdorys přízemí

Půdorys 1.np

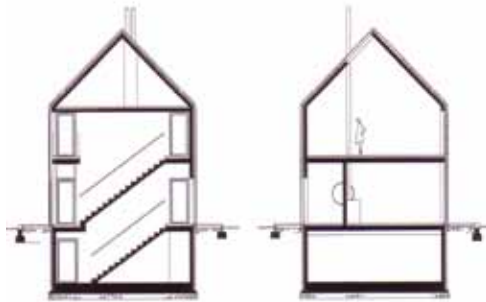
Odlehčená část knihovny s výhledem do parku

Racionální vstup do knihovny z náměstí

Dům Acman

autor: Nande Korpnik
 místo: Griže 2533, Griže
 klient: Acman d.o.o.
 projekt: 1999
 realizace: 1999
 užitná plocha: 286 m²
 plocha pozemku: 800 m²
 web: www.acman.si

Příčné řezy

Půdorys přízemí a patra

Dům leží ve vesnici Griže devět kilometrů západně od Celje. Místní regulativy novým stavbám předepisují sklon sedlové střechy i proporce blízké původním venkovským domům (v extrémních příkladech však zachází až k velikosti oken, barevnosti či materiálům střešní krytiny). Současně musí být respektovány žebřinové sušáky sena, které jsou nepřehlédnutelným odkazem předchozích generací slovinských zemědělců. Tento dům vzbudil mezinárodní pozornost a přinesl slávu autorovi, kterým je Nande Korpnik působící od 90. let v nedalekém městě Celje. Architekt dokázal díky šťastné souhře příznivých okolností splnit všechny požadavky úředníků. Za prvé si klient přál moderní dům, architekt přistoupil na svazující podmínky a především úředníci vydávající stavební povolení neshledali na první pohled v projektu nic závažného, protože splňoval veškerá nařízení. Korpnikovi se podařilo na základech bývalé stodoly vytvořit současný dům využívající moderní materiály a průmyslové detaily. Namísto tradiční venkovské stavby vytvořil jednoduchý geometrický tvar stejných rozměrů jako jeho předchůdce, ale je zabalen do blyštivého hliníkového pláště. Moderní stavba je zakletá do tradiční tvaru. Na domě není nic zbytečného, udržuje si zdrženlivý architektonický jazyk s dostatkem elegance. Nad obytným přízemím rodičů si majitelé v podkroví vybudovali módní studio na šití dámských šatů.

Objekt po svém dokončení vzbudil bouřlivou diskuzi, co všechno může na slovinském venkově vzniknout. Slovinské úřady se usilovně pokouší podobu venkova chránit. Ten však byl v řadě případů narušen již nekvalitní poválečnou výstavbou rodinných domků, takže ochrana pokřiveného rázu je pomýlená a několik málo zachovaných stodol příliš nezmůže.

Projekt získal v roce 2000 Plečnikovu cenu a současně byl nominován na Cenu Mies van der Rohe.

foto: Miran Kambič

Noční pohled na velkou rozzářenou plochu obytného prostoru

foto: Miran Kambič

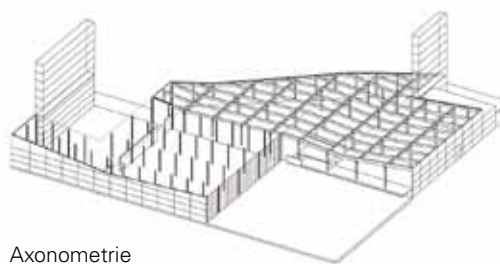
Moderní dům s historickým sousedem pro sušení dřeva

Obchodní dům Baumaxx

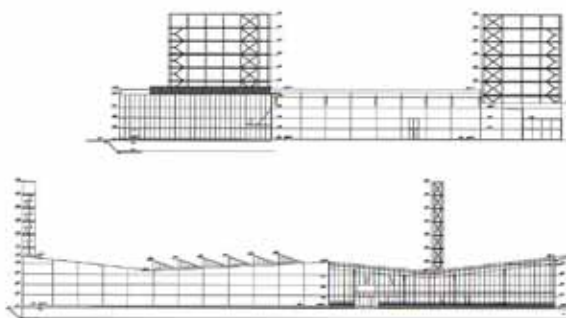
autor: Njirić + Njirić arhitekti
 klient: Baumaxx d.o.o.
 místo: Tržaška cesta 1, Maribor
 projekt: 1997
 realizace: 1999
 užitná plocha: 12500 m²
 web: www.baumax.si

Prvním příkladem ze současnosti, který se výrazovými prostředky podobá fasádě Plečnikova kostela na Vinohradech je obchodní dům bauMaxx v Mariboru, jehož autory jsou bývalí manželé Hrvoje Njirić a Helena Paver Njirić. Jejich oužití Plečnikovy sakrální symboliky na fasádu supermarketu by šlo vnímat jako rouhání nebo lépe jako kritiku společnosti a konzumního života lidí, kteří považují víkendové nakupování v klimatizovaných halách za nejlépe možný strávený čas. Chorvatská kancelář njirić+njirić přizvaná v 90. letech kvůli několika zakázkám do Slovinska měla odstartovat příliv zahraničních architektů a jejich know-how. To se však nepodařilo, přestože výběr byl promyšlený. Žádnému z východoevropských architektů se zatím nepodařilo překonat mezinárodní úspěch Hrvoje Njiriće, jehož koncept spočívá v obrácení poměru zastavěné plochy amerických hypermarketů. Oslava dopravy v podobě vyřezání pravidelných ploch parkoviště do nepravidelného tvaru pozemku, což mělo být posíleno zatravněnou střechou, která měla sloužit jako zvýšená krajina a být veřejně přístupná. Záporná reakce developera vrhla původní koncept do zcela jiné reality. Tuto střešní krajinu tak lze sledovat pouze na dálku. Surrealistická povaha krby na střešní terase bytu Bestégui od Le Corbusiera lze srovnávat k virtuální krajině části Hypermarketu. Všechny dovnitř obrácené plochy jsou zcela prosklená, zbývající obvodové stěny jsou slepé, ale uživatelsky přívětivé. Sjednocujícím prvkem je zatravněná střecha a obnovená umělá topografie. Obří zelené svahy Domu 'kotví' k místu čtveřice billboardů obracejících se k dopravním proudům.

Ihned po dokončení Slovinci 'objevili' neodpuštělnou podobnost k dílu jejich Otce. To, co původně vedlo k nutnosti vyřešení napětí mezi místem a náplní stavby, bylo náhle viděno jako rouhačské přepracování Plečnika. Není však křesťanský kostel tím správným typologickým předchůdcem pro stavby současného 'náboženství' konzumu?

Axonometrie

Západní a jižní pohled

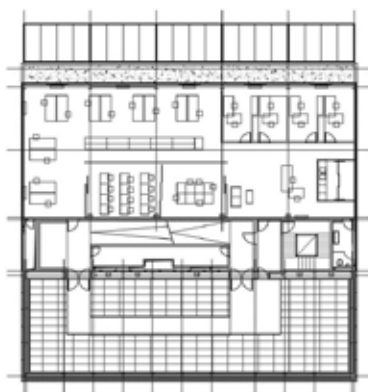
Dvoupatrová parkovací zóna uprostřed komerční dispozice

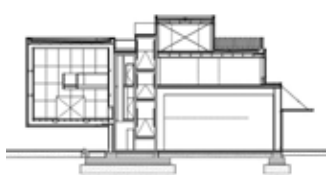
Rastr červených odrazek na jižní fasádě obchodního domu

Arcadia Lightwear

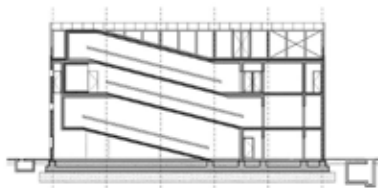
autor: Sadar Vuga Arhitekti
 klient: Arcadia, d.o.o.
 místo: Tržaška cesta 222, Lublaň
 realizace: 1999-2000
 velikost pozemku: 1415 m²
 zastavěná plocha: 637 m²
 užitná plocha: 1460 m²
 náklady: 1 mil. euro
 web: www.arcadia-svetila.si

Půdorys střešního patra

Příčný řez

Podélný řez

Dokonale zatemněný prostor prodejny svítidel

Uzavřený černý kvádr vznášející se nad parkovacím stáním pro zákazníky

Arcadia Lightwear je název společnosti specializující se na výrobu a prodej exkluzivních svítidel, které zde pořizuje a ve svých projektech používá většina slovinských architektů. Showroom Arcadia je současně první soukromá zakázka kanceláře Sadar Vuga Arhitekti. Do té doby naplňovali stavební program vzešlý na základě vyhraných architektonických soutěží. Tentokrát mohli již od samého počátku uskutečňovat sen, do něhož si klient přál promítnout všechny stránky svého profesního i soukromého života. Pro realizaci si vybral rušnou komunikaci v jihozápadní části lublaňského obchvatu. Zdejší chaoticky uspořádané komerční objekty se snaží řidiče zaujmout co nejbohatším tvaroslovím. Sadar s Vugou šli proti tomuto trendu a směrem do ulice zavěsili černou krabici bez dveří a oken odrážející v sobě jen světla projíždějících aut. Klient si rád vychutnává městský způsob života, zároveň však pro svoji společnost potřeboval velkou skladovací halu, kancelářské prostory a místo pro vystavování svítidel. Všechny tyto funkce se měly společně se střešním bytem majitele vejít do jediné stavby. Důležitým úkolem bylo také najít způsob, jak nalákat co výstavního prostoru co nejvíce návštěvníků. Po analýze místa a programu došli Sadar s Vugou k závěru, že nabídnou jen obchod nebo kancelářské prostory, ale přenesou sem na periferii celé spektrum městských veřejných aktivit. V tomto případě šlo o postupně řazení různých prostorů, které se návštěvníkům během jejich cesty odhalují. Již zvenku je patrné, že stavbu tvoří tři základní hmoty: stříbrným plechem obložený sklad v zadní části, uprostřed s krémovou omítkou je kancelářská část se střešním bytem a černý matný box zavěšený nad parkovištěm pro zákazníky. Pod černým boxem zároveň začíná cesta po osmi různých prostorových zážitcích završených střešní terasou s výhledem na vzdálenou krajinu s horami.

Mercator Shopping Center

autor: Sadar Vuga arhitekti

klient: Mercator d.d.

místo: Industrijska cesta, Nova Gorica

realizace: 2000-01

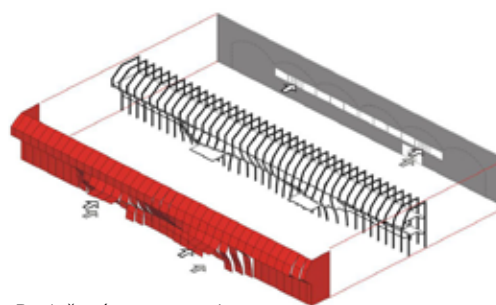
užitná plocha: 34753 m²

náklady: 12 mil. euro

web: www.mercator.si

Tvorbu SVA je dnes většina lidí spojuje s realizacemi významných kulturních a státních institucí nebo nadstandardním bydlením. Tyto projekty však představují pouhý zlomek z produkce jejich kanceláře. Dnes jsou Sadar s Vugou zvaní k účasti na prestižních zahraničních soutěžích a mohou si klienty vybírat, ale v počátcích své kariéry přibližně v polovině devadesátých let tvořily převážnou část jejich zakázek na první pohled možná nevýznamné zakázky od komerčních subjektů. I ke zdánlivě nudným úkolům však Sadar s Vugou přistupovali se zaujetím, brali je jako výzvu a snažili se je povýšit na opravdový architektonický úkol. Ať už to bylo jen o ztvárnění uliční fasády obchodního domu Müller na frekventované tepně v centru Lublaně (1999), obalení prodejní haly Müller v nákupním centru BTC optickým dekorem (2000) nebo přístavbu administrativního křídla ke skladové hale Drogerie Markt v průmyslovém areálu Litostroj (2003). V každém zadání dokázali najít téma, které se pro ně stalo výzvou a zároveň učinilo výsledek něčím výjimečným a jedinečným.

S příchodem tržního hospodářství bylo zapotřebí najít v průmyslové zóně na východním okraji Nové Gorice nové využití pro několik nevyužitých hal. Atelier SVA byl v roce 2000 pověřen proměnou velkých skladových hal na nákupní centrum obchodního řetězce Mercator. Dostali za úkol vyřešit plochu přes 30000 m², ale jako architekti se mohli projevit jen na úzkém pásu komunikačního jádra spojujícího nákupní zónu s dvoupodlažním parkovištěm. Z této malé části však dokázali vytěžit maximum a vznikl z ní symbol celého projektu. Za použití scénických prostředků vytvořili z červených pásů dynamicky zvlněnou skulpturu, kterou musí každý z návštěvníků projít. Z úzkého rudého pruhu, který se původně zdál být pouhou kulisou zakrývající nevzhledné haly, se rázem stal neurální bod nezbytný pro dobré fungování celého projektu.

Rozložená axonometrie

Půdorys přízemí

Půdorys patra

Koumunkační přístavba k prodejní hale

Vstupní část do supermarketu z parkoviště v 1.np

Fontána v Solkan

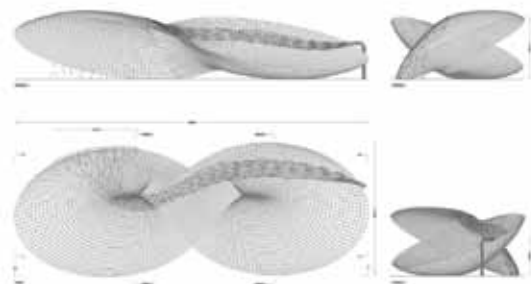
autor: Sadar Vuga Arhitekti

klient: Obecní úřad Solkan

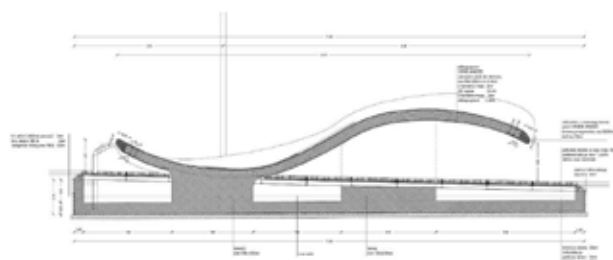
místo: Trg Jožeta Srebniča, Solkan

projekt: 1998

realizace: 2001

Počítačový 3D model

Podélný řez

Detail kamenných prvků fontány

Fontána si zasloužila prominentní umístění na hlavním náměstí v Solkanu

Solkan ležící na řece Soča u slovinsko-italských hranic. Solkan tvoří dlouhá ulice se dvěma hlavními náměstími (komerční a náboženské), z nichž vybíhá nekontrolovaná spleť úzkých uliček. Chaotická a ustavičně přestavovaná struktura malých rodinných domků je přijatelnější než strohý urbanismus nedaleké Nové Gorice, která s překotem vyrostla až ve druhé polovině minulého století.

S příchodem nového milénia se v Solkanu rozhodli oslavit tisícileté výročí od svého založení tím, že auta na náměstí opět vystřídají lidé a namísto parkoviště sem Sadar s Vugou navrnou kamennou fontánu odkazující se na přítomnost dvou přírodních elementů: Julských Alp a řeky Soči. Svým tvarem má fontána znázorňovat chování vody skákající po kamenec v korytu řeky. Digitální forma byla technicky náročně zhmotněna do betonových skořápek a obložena trojrozměrně zakřivenými kamennými deskami. Vodní film odráží sluneční paprsky, proudící voda vytváří neustále se proměňující obraz a zároveň se stará o zvukovou kulisu.

Tradiční funkcí kašen bylo poskytnout obyvatelům pitnou vodu. Často se nacházely na hlavním náměstí a sloužily také jako místo společného setkávání. Sadar s Vugou se v Solkanu pokusili nově uplatnit tuto její tradiční úlohu. Přestože výsledná forma fontány v Solkanu působí moderně, tak scénář celkového oživení náměstí byl více než klasický. Autům byla vymezena jen určitá část a okolo fontány se rozestavěly kavárenské stoly. Poněvadž je ve Slovinsku zvykem vysedávat na letních zahrádkách po celý rok, bude na náměstí panovat čilý společenský ruch i v zimě, kdy fontána nefunguje.

Fontána leží na rudém asfaltu uprostřed hlavního náměstí v Solkanu. Její tvar, umístění a vodní tok určuje protékající řeka a okolní hory. Na délku měří 9 metrů, široká je 3,75 metru a vysoká 1,75 metru. Tvoří ji dvě spojené betonové skořáčky. Z přilehlého chrliče na ně stříká voda. Voda zprvu protéká vydutou plochou, kde ztrácí svoji sílu a poté je unášena přes vypouklou plochu směrem k okapu.

Střední část Národní galerie

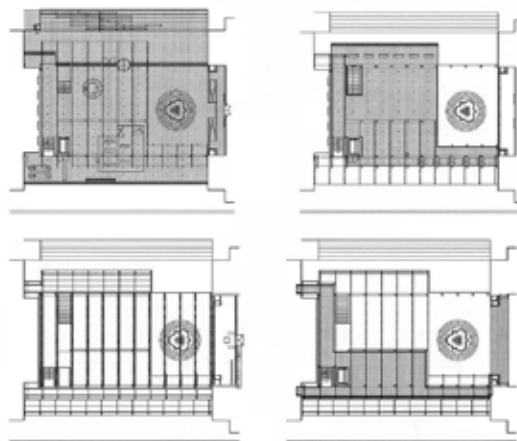
autor: František Edmund Škabrouč,
Edvard Ravnikar, Sadar Vuga arhitekti
místo: Prešernova cesta 22-24, Lublaň
soutěž: 1996
realizace: 2000-01
zastavěná plocha: 1140 m²
užitná plocha: 1650 m²
obestavěný prostor: 11050 m³
celkové náklady: 4 mil. euro
realizace: 1894-96, 1993, 2000-01
web: www.ng-slo.si

Ve slovinských obrozeneckých kruzích byla na konci 19. století velmi aktuální potřeba postavit v Lublani Národní dům, v jehož velkém sále se měly konat významné společenské události. Roku 1894 se na realizaci Národního domu uspořádala v Lublani první veřejná architektonická soutěž, v níž zvítězil český architekt František Edmund Škabrouč. Jeho projekt neskrýval inspiraci pražským Národním divadlem. Na počátku 90. let vznikl pro potřeby Národní galerie na severním okraji pozemku nový pavilon podle projektu Edvarda Ravnikara, který byl nejvýraznějším slovinským architektem druhé poloviny minulého století. Se stavebními pracemi této postmodernistické přístavby se začalo v roce 1993, ale již brzy nato byla realizace kvůli architektové smrti zastavena. Chybějící centrální část mezi neo-renesančním Národním domem a postmoderním Ravnikarovým pavilonem zaplnil až v roce 2001 lublaňský ateliér Sadar Vuga Arhitekti. Po soutěži na Obchodní a průmyslovou komoru představoval projekt centrální části Národní galerie druhé vítězství v architektonických soutěžích a druhou významnou zakázku pro tuto mladou kancelář. Půdorysná stopa a přibližné rozměry byly již předem dány stejně jako stavební program. Záměrem architektů bylo vytvořit jednoduché přístřeší, které by propojilo obě dvě budovy v jeden celek a poskytlo ochranu pro fontánu Robba.

Hlavní nosnou konstrukci centrálního pavilonu tvoří soustava paralelně uspořádaných ocelových rámců připomínajících tahací harmoniku. Rámy zprostředkovávají dynamický zážitek neustále se proměňujících výhledů z venku dovnitř a naopak. Nová vstupní budova tvoří vsunuté pojítko mezi dvěma nesoudržnými částmi muzea. Během přechodu z jedné budovy do druhé návštěvníci pocítí možnost zhluboka se nadýchnout a podlédnout na chvíli ven.

Perpektiva

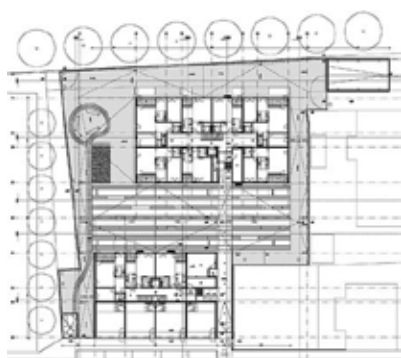
Půdorysy

Černé ocelové rámy definují transparentního meziprostoru s barokní kašnou

Abstraktní prosklený krček klenoucí se mezi neo-renesancí a postmodernou

Púdorys přízemí

Dům za Plečnikovým kostelem sv. Františka nabízí ve dvou objektech 47 bytů a 4 obchody

Bytové domy Šiška

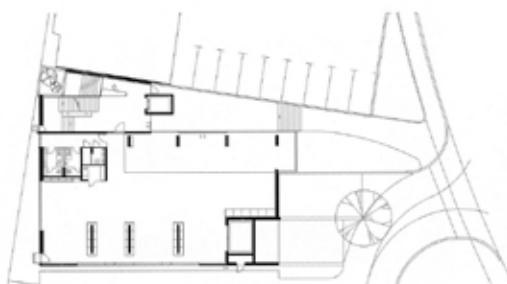
autor: Bevk Perovič arhitekti
 klient: Rudis d.d., Trbovlje
 místo: Aljaževa ulica 8, Lublaň
 projekt: 1999-2000
 realizace: 2000-01
 užitná plocha: 5000 m²

Obytný soubor je postaven v blízkosti Plečnikova kostela sv. Františka z Assisi v městské čtvrti Šiška. Architekti ponechali kostelu jeho dominantní roli a využili ho jako scénické pozadí pro svůj vlastní návrh. Dva obytné domy jsou umístěny tak, aby mezi sebou vytvářely zahradní prostor sloužící jako ohnisko celého komplexu a současně jako filtr mezi oběma bloky. Z obytného komplexu, podobně jako v jeho okolí, je zcela odstraněna doprava a parkování je situováno do podzemí. Je rozpoznatelný hlavně díky svému průčelí: teplé zemité barvy a pravidelné, i když ve stejný moment rozmanité, geometrické rozmístění oken vytváří silný dojem. Architekti se pokusili ovlivnit hmotný obraz stavby vytvořením jednotného detailu na fasádě, který se v různých variacích opakuje po celé budově.

Kancelářský objekt Linde M.P.A.

autor: Matej Vozlič, Vesna Vozlič
 klient: Linde MPA d.o.o.
 místo: Vodovodna 99, Lublaň
 projekt: 1999-2001
 realizace: 2001-02
 zastavěná plocha: 2200 m²

S pádem komunismu skončil také monopol řady státních podniků. V nově nastaveném konkurenčním prostředí buď rovnou zanikly nebo se musely těžce restrukturalizovat, což byl také osud strojírenského podniku Litostroj ve čtvrti Brinje na severu Lublaně. Rozlehlý a značně zdevastovaný průmyslový areál se proměnil až s příchodem úspěšných menších společností, které si sebou přinesli také kulturu v podnikání. Jedním z podniků, kterým skutečně záleželo na tom, v čem budou jejich zaměstnanci pracovat, byla společnost Linde MPA obchodující s technickými plyny. Zadavatel byl ochotný vymezit celou třetinu pro místa, kde se budou moct zaměstnanci rekreovat. To se jim vrací v podobě soustředěných a výkonných pracovníků. Za obálkou z pohledového betonu se v přízemí ukrývá vodní jezírko s dřevěnou palubou a zelení, následují velkoplošné kancelářské prostory a celý objekt uzavírá rozlehlá střešní terasa.

Púdorys přízemí

Betonový plášť se před svým okolím neuzavírá, panely nepřiléhají a umožňují vzájemný kontakt

Obytný soubor Mostec

autor: Maechtig Vrhunc Arhitekti

klient: Město Lublaň, Imos d.d.

místo: Koseze, Lublaň

soutěž: 1995

realizace: 1998-2001

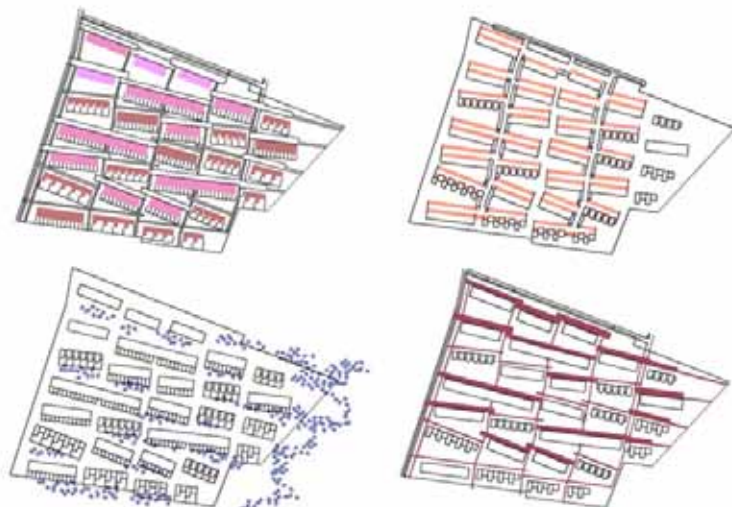
velikost pozemku: 89000 m²

užitná plocha: 80960 m²

celkové náklady: 85 mil. euro

Komu to jen finance trochu umožnily, tak se po uvolnění trhu s nemovitostmi, rozhodl opustit panelák a vyplnit si sen žít ve vlastním domě obklopeným zelení. Hlad po těchto tužbách měly naplnit velké obytné soubory, které však byly z důvodu širší dostupnosti budovány z levných materiálů. Toto období živelné výstavby, kdy se prodalo vše, co se postavilo, mělo za pozitivní následek také úspěch mladých architektonických kanceláří, které se s developery pouštěly do stavebního dobrodružství. Jedním z prvních příkladů byl obytný soubor Mostec na západním úpatí kopce Rožnik v lublaňské čtvrti Koseze. V urbanistické soutěži pořádané v roce 1995 tehdy zvítězili tehdy ještě studenti místní univerzity Tomaž Mächtig s Uršou Vrhovec, kteří si tak velké zakázce přizvali svoje spolužáky Roka Omana, Špelu Videčnik, Matiju Bevka a Vasu Peroviče, aby jim pomohli na devítihektarovém pozemku postavit 457 bytových jednotek, 97 rodinných domů, 579 podzemních parkovacích stání a 400 garáží.

Na exkluzivním pozemku, který byl z východní a jižní části obklopený lesem, na západě ležel přímo u břehu jezera Koseški bajer a ze severu sousedil s rodinnou zástavbou, měla původně vyrůst exkluzivní diplomatická čtvrť. Hlavní devizou bydlení na městském předměstí byla jednoznačně příroda, což ovlivnilo urbanistické utváření celého souboru. Výsledná struktura připomínající tkaninu nabízí řadu mikroprostředí bez jasného těžiště. Cílem architektů nebylo vytvořit rezidenční čtvrť zasazené do přírodního prostředí, ale vytvořit syntézu, kde se oba tyto světy prolínají. Příroda tak může dynamickou urbanistickou kompozicí volně procházet. Během prvních měsíců výstavby však investor přehodnotil svůj záměr a seškrtnal rozpočet tak, že se zmenšily dispozice a vybraly nejlevnější materiály, což na jednu stranu bylo pro mladé architekty zklamáním, ale také výzvou. Místo několika diplomatů si mohlo příjemné městské bydlení uprostřed zeleně dopřát mnohonásobně víc lidí.

Urbanistická kompozice

Volná lineární struktura umožňuje pronikání zeleně

Letecký pohled na obytný soubor

Hřbitov Srebrniče

autor: Aleš Vodopivec

zahradní architektura: Dušan Ogrin

sochař: Janez Pirnat

klient: Komunala Novo mesto d.o.o.

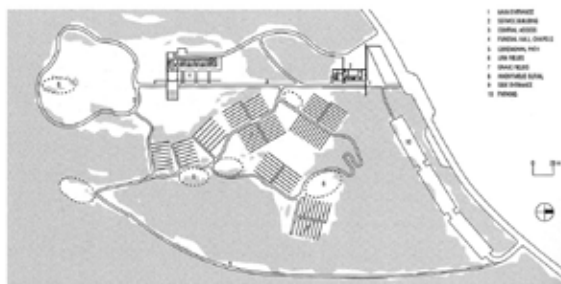
místo: Srebrniče 1A, Novo Mesto

soutěž: 1989

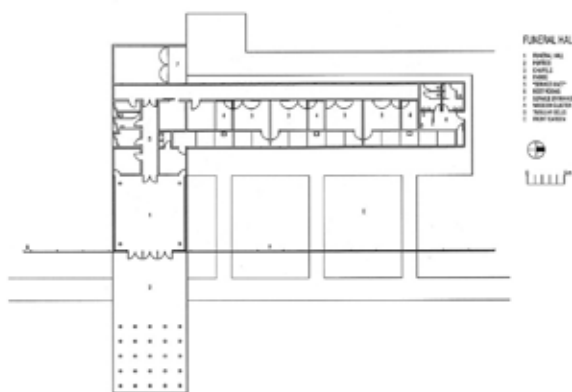
realizace: 2000-01

užitná plocha: 80000 m²

web: www.komunala-nm.si

Situace

Půdorys pohřebního sálu s kaplí

Komorní zákoutí před smuteční síní se sochou od Janeze Pirnata

Celkový pohled na hlavní přístupovou cestu

Hřbitov Srebrniče se nachází na západním okraji čtyřicetitisícového města Novo Mesto. V současné době je realizována první část z rozsáhlého projektu lesního hřbitova, jehož konečná podoba vyšla z veřejné soutěže z roku 1989, v níž zvítězil Aleš Vodopivec. Počáteční fázi tvoří přibližně osm hektarů vymýcených ve stávajícím lese, kam byly umístěny dvě nové stavby: správní budova a pohřební sál se čtyřmi kaplemi oddělenými mezi sebou světlíky. Kromě těchto budov vzniklo také nástupní prostranství, parkoviště a především velký hřbitovní areál a urnový háj. Mírně stoupající přístupová cesta směřuje pozornost návštěvníků k úzkému pohledu za branou pomyslně oddělující oba světy. Příchodem k bráně se výhled na hřbitovní louky stále více otevírá až k dospění do obřadního sálu, který je vrcholem vizuálního spojení se hřbitovem.

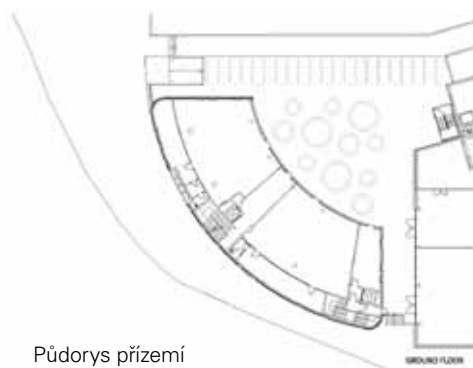
Jednoduchost konceptu potvrzuje, že byl areál rozdělen do několika menších částí s různým využitím. Urnový háj v jednom ze segmentů se ukrývá pod korunami stromů, zatímco hroby jsou na volných mýtinách, do další části je umístěna rozprašovací louka a ostatní plochy slouží k načerpání nových psychických sil. Všechny tyto části jsou přehledně napojeny na podélnou osu. Architektura staveb s jasným vnitřním provozem je s okolní krajinou v harmonickém vztahu. Umírněné a čisté tvary nesnesou žádné přebytečné detaily nebo ornamenty. Jedním z mála ozdobných prvků jsou sochy od Janeze Pirnata, který ke svým dílům použil kameny nalezené na místě v průběhu stavby a dokončil je pouze několika dobře promyšlenými údery palice.

Při krajinařských úpravách bylo jejich hlavním cílem co nejvíce uchovat a využít stávající krajinu a samovolnou morfologii. Švýcarský architekt Christoph Luchsinger přirovnává hřbitov k „místu, kde byste se měli cítit lépe než kdekoli jinde na tomto světě“. Kompletní návrh bude zabírat 36 hektarů a stane se tak největším hřbitovem ve Slovinsku.

Administrativní budova Lev

autor: Andrej Kalamar
 místo: Gosposvetska cesta, Lublaň
 užitná plocha: 4200 m²
 projekt: 1999-2001
 realizace: 2002
 náklady: 2,3 mil. euro
 web: www.regal-gh.si

Budova se nachází na rohu jedné z nejušnějších křižovatek ve městě. Hustý silniční provoz, tak měl dopad na výslednou podobu návrhu i definování nového zklidněného prostoru v jinak urbanisticky velmi rozmanitém prostředí. Viditelná nadzemní část objektu, tvořená kanceláři a maloobchodními prostory, představuje pouze třetinu z celkové stavby. V podzemí se nacházejí další tři patra uzpůsobené pro parkování a další funkce sousedního hotelu. Navržená ochrana proti dopadům hluku z křižovaty spočívá v tom, že je budova orientovaná dovnitř, kde společně se sousedními objekty vytváří nádvoří, které je základem pro veřejné aktivity. Zaoblená minimalistická forma vnějších pláště reaguje na pohyby projíždějících řidičů. "Obraz chromozomu" na svislých oknech vytváří pohyb o širokém spektru, vrstvy zvlněného plechu ve dvou kontrastních barvách reagují na pohyb změnou barvy.

Púdorys přízemí

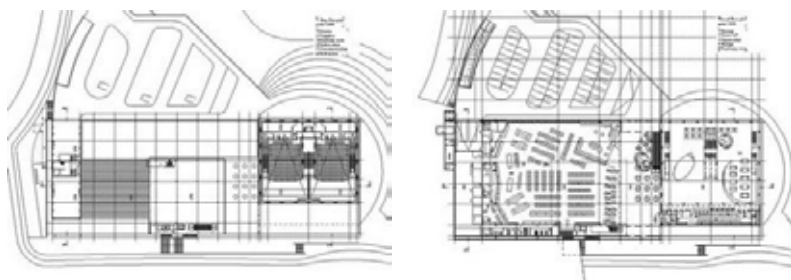

Dynamicky zaoblené nároží administrativní budovy na jedné z nejušnějších křižovatek ve městě

Obchodní centrum Portoval

autor: Janez Koželj, Jože Jaki
 místo: Topliška cesta 2, Novo Mesto
 projekt: 2002
 realizace: 2003

Nákupní zóny představují cíle trávení volného času stále většího počtu obyvatel a nelze se jim ubránit. Architekti Koželj s Jakim z ateliéru Arhé se rozhodli vytvořit obchodní centrum, které by nerezignovalo na architektonickou profesi a dokázalo nabídnout kvalitní prostředí k životu. Jejich projekt měl sice nízký rozpočet, ale mohl těžit z výborné pěší dostupnosti z centra a blízkosti zeleně podél řeky Krka. Architektům se podařilo přesvědčit klienta i město, aby přes řeku mohla vzniknout dřevěná lávka pro pěší spojující střed města s obchodním centrem. Aby stavba svému okolí příliš nedominovala, tak je část zapuštěna do země. Ze základové platformy pak vyrůstají trojice kvádrů barevně odlišené podle své funkce (multikino je červené, obchody jsou žluté a administrativa je modrá). Barevné rozdělení funkcí se propisuje také do ztvárnění interiéru.

Púdorys přízemí

foto: Miran Kambič

Barevná kompozice nadzemních objektů slouží k jasném oddělení funkcí a také snazší orientaci

Kancelářský dům Šmartinka

autor: A.Biro

klient: ISO d.o.o., Primorje d.d.

místo: Jarška cesta 10 a,b , Lublaň

soutěž: 1998

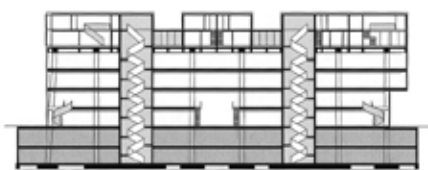
projekt: 2000-01

realizace: 2001-02

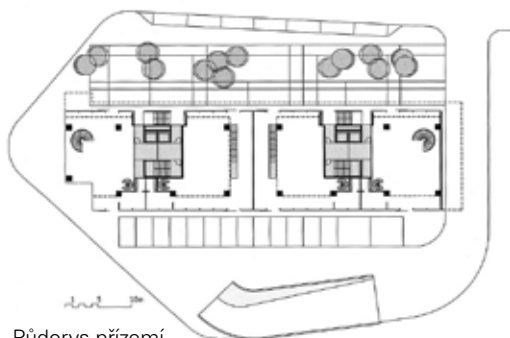
užitná plocha: 8410 m²

náklady: 4,4 mil euro

web: www.smartinka.si

Podélný řez

Půdorys přízemí

Východní fasáda domu s původními hromadnými garážemi před ním

Jižní strana domu s přilelou zahrádkářskou kolonií

Území na severu Lublaně mezi hřbitovem Žale a nákupní zónou BTC představovalo ještě nedávno území nikoho mezi Plečnikovou věčností a rychlospotřební architekturou obchodních staveb. Po dokončení severního úseku městského okruhu se z ulice Šmartinka stala jedna z hlavních přístupových tepen do centra a začala se rychle plnit developerskými projekty. Dynamicky se měnícímu prostředí odpovídá také architektura, která jako by se vzpírala místním regulativům a vše bylo maximálně podřízeno jedinému cíli – flexibilitě a zisku. Jedním z prvních počínů v této oblasti byl polyfunkční dům Šmartinka, který tehdy působil jako obří meteorit dopadnuvší do zahrádkářské kolonie. Klient však dobře tušil, jak se bude situace v následujících deseti letech vyvíjet. Přesto dům mezi polorozpadlými garážemi stále vypadá jako z jiného světa. Autor návrhu přitom dokázal využít místní regulativy ke svému prospěchu a navrhl na sebe pestrou sbírku funkcí od suterénního parkování, obchody v přízemí, horními kanceláři a celý je korunován bydlením v nejvyšších patrech. Kromě netradiční hmotové kompozice s výraznými střešními boxy na sebe objekt upoutá i použitím nákladných hliníkových panelů a velkoplošného zasklení. Funkční rozložení je logické a lze ho vysledovat i zvenku podle různého obvodového pláště. Během výstavby nebyli známí budoucí vlastníci bytů ani nájemci kanceláří. Dispozice musely proto umožňovat co největší variabilitu, zůstaly většinou prázdné a čekaly na svého pozdějšího uživatele. Obchodní a kancelářské plochy jsou mezi sebou odlišeny různými druhy velkoplošného zasklení. Vrchní obytná část je po jedné odlišným způsobem: jako tři samostatné rodinné domy posazené na střešní terasu. Se spodním objektem mají společné jen instalace a komunikační jádro. Zbývající části přecházejí nebo ustupují, aby vytvořily kryté třešní zahrady, odkud si majitelé bytů mohou užívat dostatek soukromí a mít přitom velkolepý výhled na město.

Vila se 'spodní' přístavbou

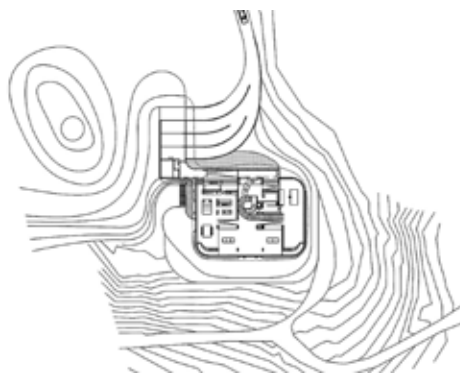
autor: OFIS arhitekti
 místo: Kolodvorska cesta, Bled
 projekt: 2001
 realizace: 2001-03
 užitná plocha: 1200 m²
 velikost pozemku: 2 hektary
 celkové náklady: 2,5 mil. euro

Projekt vily se 'spodní' přístavbou představuje rozšíření domu z 19. století nacházejícího v překrásném alpském letovisku na břehu jezera Bled. Historická vila i okolní krajina jsou pod přísnou ochranou Ústavu národního dědictví. Klientovým hlavním požadavkem bylo rozšířit hlavní obytný prostor na dvojnásobek stávající vily a navíc, aby většina místností byla orientovaná směrem k jezeru.

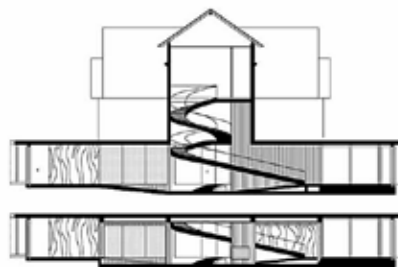
Nejtěžším úkolem bylo najít způsob, jak začlenit novou 700 m² přístavbu při akceptování všech omezení, které si vyžadovala vila i okolní krajina. Návrh umístil všechny nové prostory pod přízemní podlaží stávající vily. Rozšíření vytváří kolem domu kruhovou základnu, "polštář" zakrytý terénem. Při pohledu od jezera se polštář ztrácí v okolní krajině. Fasády jsou kompletně prosklené s výhledem na jezero. Nerovnosti jsou využity k určení lokace a rozčlenění velkého a otevřeného přízemí.

Do nové přístavby byl umístěn hlavní obytný prostor (pomocná kuchyně, jídelna, televizní prostor, místo s krbem, pro poslech hudby, knihovna a pracovna). Každodenní obslužné prostory jako například šatny, hlavní kuchyně a koupelna pro hosty jsou umístěny za sklepními zdmi původní vily. Z původní vily se stala soukromá klidová zóna s dětským prostorem v prvním poschodí a nejvyšším patrem vyhrazeným pro rodiče.

Hlavní vstup do domu je z malého nádvoří a navíc je umístěn mimo centrální osu domu; vstupuje se do něj z boku ze starých sklepů odhalených v nové části části. Poté se projde kolem zakřivených ramp a pod schodištěm, kde se otevírá třípodlažní hala představující jádro historické vily, zatímco zorná osa vás navádí směrem k jezeru do nové obytné části domu. Zakřivené schodiště vymezuje jednotlivé části, propojuje starou a novou část a sehrává úlohu hlavního komunikačního jádra v domě. Všechny místnosti a volné prostory jsou spojeny se schodištěm a centrálním halou.

Situace

Řez

foto: Tomaž Gregorič

Volně plynoucí prostor s dřevěným obložením podlah, stěn i stropů

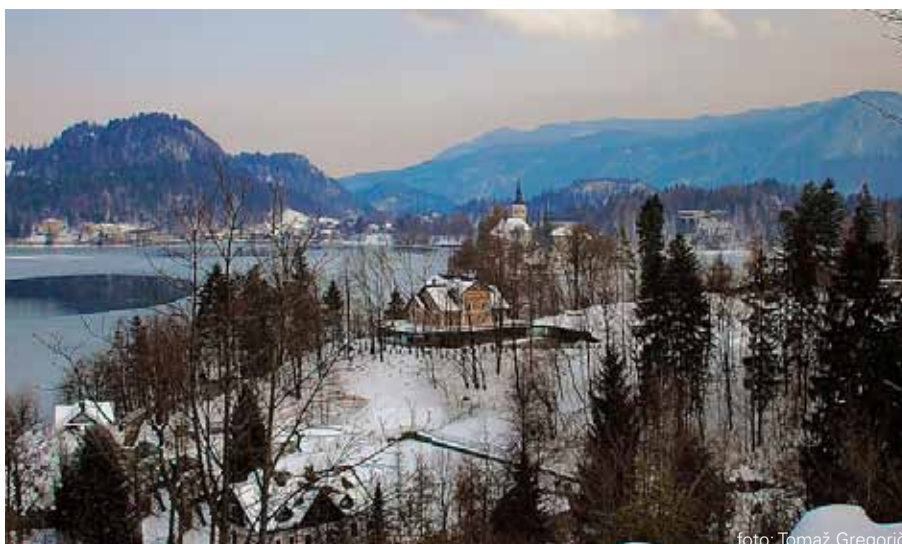
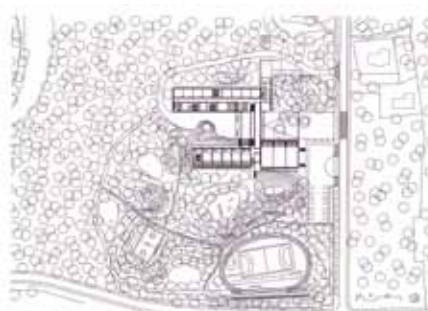

foto: Tomaž Gregorič

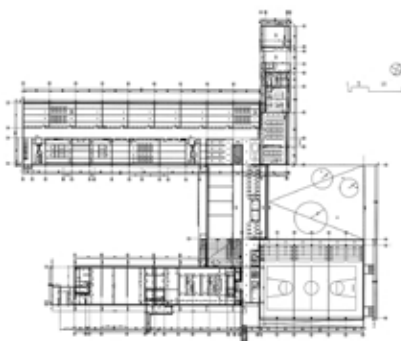
Kontinuální prosklený pás pod historickou vilou na kopci nad jezerem Bled

Základní škola na Rinži

autor: Nicholas Dodd, Tadej Glažar, Vasa Perovič, Arne Vehovar
 zahradní architektura: Ana Kučan
 místo: Cesta v Mestni log 39, Kočevje
 klient: Městský úřad Kočevje
 soutěž: 1995
 projekt: 1995-97
 realizace: 1997-2002
 užitná plocha: 5700 m²
 velikost pozemku: 8 hektarů
 celkové náklady: 4,591 mil. euro
 web: www.osobrinzi.si

Situace

Půdorys přízemí

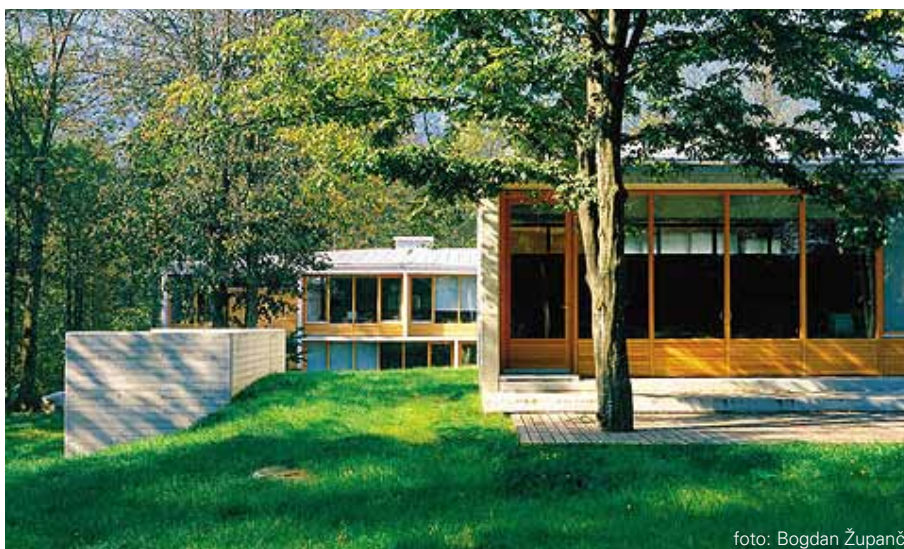

foto: Bogdan Županč

Úzké a propojení školy s okolní přírodou

foto: Bogdan Županč

Vstupní část školy s tělocvičnou po levé straně

Základní škola ležící v desetitisícovém městě Kočevje na jihu Slovinska získala svůj název podle protékající řeky Rinža. Kromě netradičního umístění uprostřed lesa stojí za pozornost také tým autorů složený z mladých studentů architektury lublaňské univerzity, přičemž řada z nich si po dokončení stavby založila vlastní úspěšné ateliéry. První roky samostatné Slovinské republiky vzniku veřejných budov mnoho nepřály. V době ekonomického boomu se stavěly především administrativní a komerční stavby pro rychlou spotřebu. Škola v Kočevje je světlou výjimkou a proto zaujala poroty různých soutěží, které se oceněním snažily upozornit a získat následovníky. Škola byla v roce 2002 oceněna mezinárodní Piranesiho cenou a o rok později také Plečnikovu cenu. Soutěžní komise vybrala tento projekt již v roce 1995 z důvodu příkladného zacházení, jak by se mělo správně stavět v zalesněných oblastech. Nová škola stojí na rozhraní města a kopcovitě krajiny s řadou hlubokých krasových dolin, bujně vegetace a opuštěné pískovny. Autoři vítězného se rozhodli návrhu propojit školy s lesním prostředím pomocí stezek, sportovišť a venkovních společenských zón. Samotnou hmotu školy je tvoří dvojicí křídel ve tvaru písmene U obrácených do lesa. Severní vstupní křídlo směřující k přístupové cestě obsahuje poloveřejné funkce jako je knihovna, jídelna a víceúčelový sál. V opačně obráceném jižním křídle jsou pak jednotlivé učebny, které jsou obklopuje lesní krajina navržená přední slovinskou zahradní architektkou Anou Kučan. Obě školní části se od sebe liší nejen zvoleným konstrukčním systémem, ale také pojednáním vnitřních povrchů. Provoz je navržen logicky a úsporně. Svou otevřeností se škola snaží navázat úzký vztah s okolní zelení. Součástí návrhu je i dřevěný nábytek a sklopné dřevěné panely rozdělující prostor učeben.

Rezidence holand. velvyslance

autor: Bevk Perović arhitekti

klient: Nizozemské min. zahr. věcí

místo: Draga 52, Lublaň

projekt: 2002

realizace: 2002-03

podlažní plocha: 450 m²

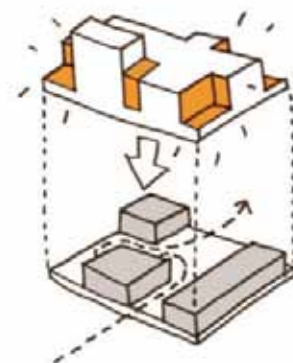
web: www.mfa.nl/lju-en

Napadají mě tři způsoby, jak může vzniknout nová ambasáda. Za prvé si ministerstvo zahraničí do dané země přiveze vlastního architekta. Může tak v zahraničí prezentovat obraz stavebního umění svojí země. Nejde však o dokonalou představu, poněvadž autoři velvyslanectví musí zčásti reagovat na místní podmínky a potřeby. Další možností je, kdy stát přizve k návrhu svojí ambasády některého z místních architektů. Tímto gestem je projevena důvěra a složena poklona architektům dané země. Zbývajícím a dobře osvědčeným využívaným způsobem je zakoupení vily v lukrativní čtvrti nebo historického domu v centru města. Rekonstrukce a návrhy interiérů těchto staveb potom oslovují daleko užší spektrum architektů.

Rezidence holandského velvyslance v Lublani je příkladem, kdy byla mladá slovinská kancelář pověřena realizací diplomatické stavby reprezentující jednu z architektonicky nejpestřejších zemí světa. Nizozemské ministerstvo zahraničních věcí, které svěřilo zakázku místnímu ateliéru, tímto gestem jen potvrdilo, že se architektura ve Slovinku již dávno odtrhla od úrovně zemí bývalého sovětského bloku a její reprezentanti zaujímají srovnatelnou pozici s holandskými architekty. Koncept navrženého objektu je odvozen ze specifických potřeb velvyslance. Přízemí je určeno k recepcím a administrativě, zatímco všechny soukromé pokoje jsou umístěny v prvním patře. Rozdílný obsah se odráží ve fasádě, kde je přízemí otevřeno do zahrady, zatímco horní patro, obložené dřevem, je více obráceno do sebe. V přízemí se nachází studovna, obývací pokoj, hala a jídelna, které jsou prostřednictvím dveří pospojovány v jedné rovině, což upomíná na holandskou tradici. Horní dřevěná část není ve stejné výšce. Společně s ústupky balkonů a teras vzniká dynamický účinek připomínající neoplasticismus.

Půdorys přízemí a 1.np

Schéma

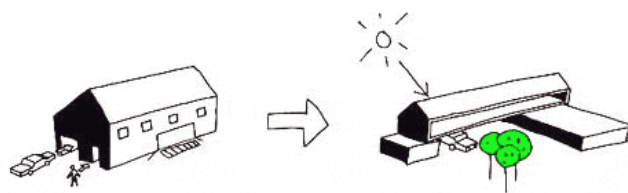
Klidové dřevěné boxy nad společenskou zónou v přízemí

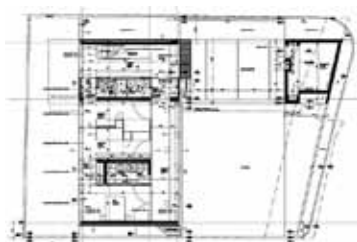
Vstup do rezidence ambasadora

Dům Blejec

autor: Bevk Perović arhitekti
 klient: Maja Štefula, Gašper Blejec
 místo: Pot v Smrečje 28a, Lublaň
 projekt: 2002-03
 realizace: 2003-04
 zastavěná plocha: 190 m²
 velikost pozemku: 500 m²

Schéma

Půdorys přízemí

Půdorys patra

'Most' obývacího pokoje nad krytým parkovacím stáním

Situování domu v přímé blízkosti lesa

Když jsme dorazili k rodinnému domu ve vesnici Črnuče na okraji Lublaně, okamžitě mi naskočila paralela mezi vilou pro manžele Pszczolkovi. Paralelu neshledávám ve formě, konstrukci ani použitém materiálu, ale v silném výrazu soudobého bydlení, odvaze stavebníka, kvalitě architektů a také spoustě dětských hraček roztroušených po domě i na trávníku kolem. Pan Gašper Blejec měl navíc šťastnější ruku při volbě pozemku. Dům sice stojí v podobně neutěšeném prostředí se sousedy bez vkusu, ale lublaňský dům zachránila nedaleká příroda a také jednoduchý princip dvou podélných oken, kde jedno přivádí sluneční světlo a zároveň chrání před pohledy zvědavých sousedů a druhé okno se velkoryse otevírá uklidňujícím pohledům do lesa. Hlavním mottem projektu se stalo 'zprostředkování' – dům se měl stát prostředníkem mezi chaotickou anonymní předměstskou zástavbou a přírodním okolím. Dům je koncipován jako standardní atriiový typ tvořený dvěma křídly 'rámuje' prostor zahrady. Křídla jsou rozdělena do dvou úrovní, aby šlo vložit krytá parkovací stání pod obytnou část domu. Umístěním domu skoro k okraji pozemku a zvýšením úrovně zahrady byla eliminována potřeba vytvářet kolem malého pozemku plot.

Klasické 'rozdělení' domu na společenskou a klidovou část je v tomto případě obráceno tak, že se ložnice nachází v přízemí. Klidovou část tvoří ložnice a koupelny pro děti a rodiče. Pokoje, které jsou navrženy jako minimální buňky, mohou být mezi sebou pomocí posuvných skládacích panelů vzájemně propojeny, podobně jako je tomu u japonského domu, kde nejsou hranice mezi jednotlivými částmi jasně čitelné. Hlavní obytná část domu je zvednutá nad terén, odkud nabízí panoramatický výhled do blízkého lesa na severu. Podélné okno na jižní straně bylo posunuto o dva metry nad úroveň podlahy, aby umožnilo proniknout slunci do místnosti, ale zároveň omezilo možnosti pohledů z okolních domů.

Přestavba hradu Ravne na knihovnu Dr. France Sušnika

autor: Maruša Zorec

zahradní architekt: Ana Kučan

místo: Na gradu 1, Ravne n. Koroškem

soutěž: 2002

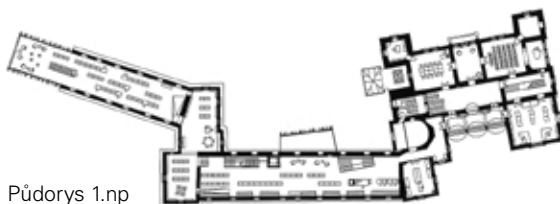
realizace: 2004

web: www.rav.sik.si

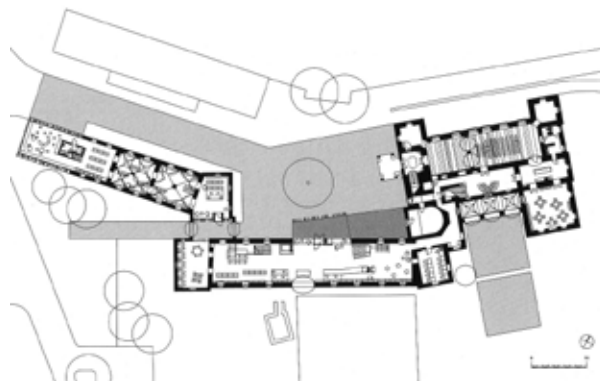
Severoslovinské Ravne na Koroškem leží v překrásné přírodě obklopené vysokými horami. Nad městem tyčí se středověký hrad, který je významnou chráněnou kulturní památkou ukrývající ve svých útrobách jednu z největších knihoven v zemi s řadou unikátních publikací. Pozdně gotické panské sídlo, které však bylo v 19. století přestavěno v neobarokním duchu se nachází ve středu města, však díky svému situování vysoko nad údolím řeky Meža působilo vždy trochu odtažitě a vzdáleně. Knihovna Dr. France Sušnika sídlí v hradu již od roku 1949. Hlavním úkolem bylo vměstnat provoz moderní oblastní knihovny s velkými sbírkami knih do středověké dispozice hradu a celek pak propojit s okolními pozůstatky starého průmyslového města. Je chvályhodné, pokud může stará památka ožít novou funkcí a nestane se z ní prázdná skořápka občasně vytržená ze své letargie prázdninovými prohlídkami turistů, ale naplní se každodenním provozem s tak ušlechtilým posláním jako knihovna. Maruše Zorec se podařilo většinu nových funkcí umístit dovnitř stávajícího objektu a nově připojené hmoty kontinuálně a přirozeně navázaly na danou situaci. Knihovna je koncipována jako otevřený prostor, který se v panském sídle volně větví do různých částí. Mezi nejdůležitější části, které jsou veřejnosti volně přístupné, patří společenský sál s možností pořádat výstavy, kavárna a hlavní čtenářský sál. Tyto části se nachází v renesančním křídle, které bylo zrekonstruováno tak, aby se co nejvíce přiblížilo své původní podobě. Nově přistavěné křídlo hlavní části knihovny se řídí pravidly památkářů na ochranu historického dědictví. Obě nové rozšiřující hmoty jsou zasazeny do 'krajového' rastru z černých kovových rámců. Přestože jsou nové pavilony protikladem k historickému komplexu, drží se umírněně a působí, jako by původní stavbu dále rozvíjely. Obvodový plášť ze svislých černých břitů za sebou odhaluje prosvitající skleněnou skořápku. Tyto lamely zároveň slouží jako ochrana interiéru před přímým slunečním světlem a poskytují čtenářům pocit soukromí.

Podélný řez

Půdorys 1.np

Půdorys přízemí

foto: Miran Kambič

Minimalistické zásahy do parku pochází od Any Kučan - nedochované základy jako lavičky

foto: Miran Kambič

Rastr černých kovových rámců plynule navazuje a rozšiřuje historickou stavbu o čtenářský sál

Rozšíření a rekonstrukce městského muzea v Lublani

autor: OFIS arhitekti
 klient: Mestni muzej Ljubljana
 místo: Gosposka 15, Lublaň
 projekt: 1998-2000
 realizace: 2000-04
 užitná plocha: 1500 m²
 náklady: 6,71 mil. euro

Rez

Půdorysy všech poschodí

Projekt zahrnuje rekonstrukci a rozšíření Auerspergského paláce v srdci historického centra Lublaně. Palác i samotný pozemek má velmi bohatou historii sahající skrze středověk k římskému období a dle nálezů v místě dosahuje až do pravěku.

Současnou podobu domu i jeho půdorysné rozložení ovlivnil mimo jiné fakt, že sám objekt i jeho využití se v průběhu historie mnohokrát změnil. Nepřehledný labryrint ne vždy na sebe plynně navazujících prostor nebyl pro umístění programu muzea lehkým zadáním. Tento architektonický rébus vyřešili nejlépe v roce 1998 architekti z ateliéru OFIS, kteří se svým razantním spirálovým konceptem ve vyhlášené architektonické soutěži zvítězili. Spirála v jejich návrhu elegantně propojila jednotlivé výstavy a sekce muzea, současně v sobě skryla veškeré funkce zajišťující zázemí návštěvníků

V hloubce přibližně tří metrů pod stávajícím terénem začíná první část expozice. V tomto místě se v době starověku nacházelo vstupní podlaží původní budovy na jejímž místě byl později palác postaven. Stejně jako se postupem doby zvedala úroveň terénu, stoupají i návštěvníci po linii prohlídky vzhůru a prostřednictvím exponátů i jakoby dále v čase. V rámci prohlídky mají lidé možnost znovu pomyslně vstoupit na pozůstatky římské silnice, či do barokních fragmentů historické Lublaně.

Motiv spirály mohou návštěvníci vnímat již z upraveného nádvoří paláce, jehož plocha se jakoby rozbíhá ve dvou směrech. Horní z desek, sledující původní trasu římské silnice, tvoří střechu dalším exponátům i z následujících historických období.

Druhá z desek funguje jako střecha nad vykopávkami uchovanými v podzemí, stoupá nad nádvoří a vytváří výhledovou terasu nabízející návštěvníkům atraktivní pohled na nádvoří i vznešenou budovu paláce. Do něj se spirála zarývá a prochází skrze jeho zdi aby ve výšce přibližně čtyř metrů pokračovala jako balkónová plošina s výhledem do hlavní haly interiéru.

Podzemní část spirály s odkrytými vykopávkami a veřejnou kavárnou

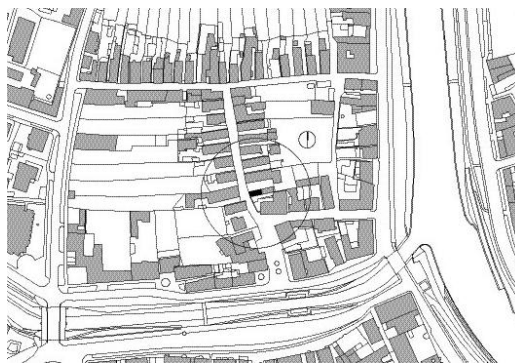
Historické nádvoří muzea, odkud vyrůstá nová spirála procházející následně celým domem

Dům XXS

autor: Dekleva Gregorič arhitekti
 místo: Kladežna ulica 15, Lublaň
 projekt: 2002-03
 realizace: 2003-04
 velikost pozemku: 45 m²
 užitná plocha: 37 m²
 zastavěná plocha: 43 m²
 náklady: 62000 Euro

„Slovinsko je malá země, máme jen jednu Lublaň. Každá budova se počítá.“

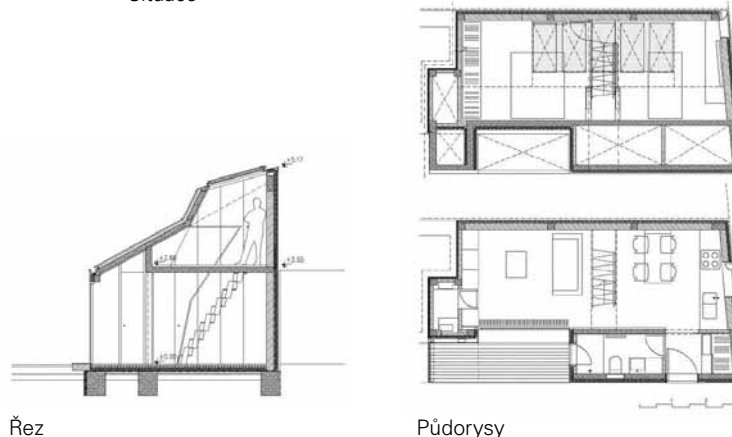
A.Dekleva

Situace

Ze svazujících limitů častokrát vzejdou zajímavější výsledky, než když vám klient ponechá zcela volná křídla. Dům XXS (eXtra-eXtra-Small) navrhl Aljoša Delkeva pro své rodiče ještě před založením společného ateliéru se svojí dnešní ženou Tinou Gregorič. Nezvykle malý pozemek leží v malebné lublaňské čtvrti Krakovo, která je dnes přísně chráněnou historickou částí města. Základní hmotu nového domu již předem určily stavební předpisy vycházející z tvaru původního výminku, který na místě stál předchozí století. Nově navržený dům slouží manželskému páru žijícímu na venkově k přenocování a občasným návštěvám města. Hlavním úkolem bylo začlenit všechny obytné funkce do neskutečně malého objemu a poněvadž je celý dům orientován na sever, bylo dalším neshadným úkolem přivést otvory ve střeše dostatek slunečních paprsků do obytného prostoru v přízemí. Pravidla památkového úřadu umožňují umísťovat na střeše světlíky, ale v tomto případě se světlíky vystupují a vyklánějí ze střešní roviny směrem k obloze. Toto vysunutí zároveň umožnilo začít obývat také podkroví a využít jej jako ložnici. Dalším místem, kudy se dostává nepřímé slunce do interiéru je obří posuvné okno směřující severně do malého dvorku. Střechu i fasády architekti navrhli z cetrisových desek. Podobná jednoduchost ve výběru materiálu panuje i v interiéru, kde je použitý pohledový beton, terazzo, překližka a železo.

V současnosti je domek o rozloze 43m² využíván trochu častěji, protože v něm občas kromě prarodičů pobývá i sám architekt a jeho malá ratolest. Kouzlu čtvrti Krakovo propadl i jiný významný slovinský architekt a pedagog na nedaleké fakultě architektury Aleš Vodopivec, který si o rok později než XXS a o padesát metrů severněji zrekonstruoval pro svoje potřeby malý přízemní domek.

Řez

Půdorysy

foto: Aljoša Dekleva

Jednoduchý světlý interiéru s ocelovým schodištěm

Dům s pultovou střešou kopíruje tvar původní stavby

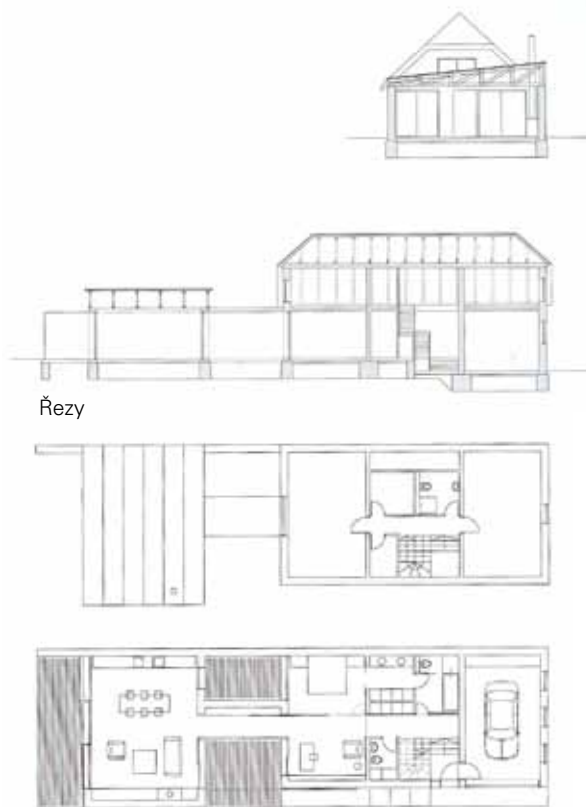
Vlastní dům Krakovo

autor: Aleš Vodopivec

místo: Kladežna ulica, Lublaň

projekt: 2004

realizace: 2005

velikost pozemku: 1019 m²užitná plocha: 182 m²

Půdorysy přízemí a horního patra

foto: Miran Kambič

Výhled z obývacího pokoje do zahrady

foto: Miran Kambič

Dřevěná přístavba má charakter kůlny jaké jsou běžné na dvorech za domem

Malebná lublaňská čtvrť Krakovo si dodnes zachovává svůj původní charakter, a proto si právem zasluhuje přísnou ochranu historiků. Nevelké území bývalé středověké vesnice z 15. století, která dříve zásobovala nedaleký klášter čerstvou zeleninou, dnes tvoří přibližně pět ulic s domy z 18. století. Kouzlu této čtvrti propadl i profesor nedaleké fakulty architektury Aleš Vodopivec, který si padesát metrů severně od slavného domu XXS zrekonstruoval pro svoje potřeby přízemní domek, k němuž do zahrady přistavěl malý dřevěný pavilon. Dům XXS pro Deklevovy rodiče a vlastní Vodopivcovo bydlení názorně dokazují, že tu lze žít moderně a přitom uchovat původního ducha, pro který si tuto oblast všichni cení. Vodopivcův dům leží na protáhlém pozemku, který je široký pouhých 10 metrů a na délku měří 110 metrů. Z ulice není nic vidět. Architekt co nejvěrněji zrekonstruoval fasádu původního domu z 18. století. Opravdové dobrodružství začíná až po vstupu dovnitř, přestože i zde byl autor zdrženlivý a pokorný jako při rekonstrukce vnějšku. Přístavba v podobě jednoduchého boxu obloženého svíslými latěmi z jedlového dřeva připomíná kůlnu jaké jsou běžně vidět na dvorech za domem. Podlaha obytné části domu je ve stejné úrovni jako okolní terén zahrady a tím dokonale stírá rozdíl mezi vnitřkem a vnějškem. Kontinuální prostor je citlivě komponován vzhledem ke svému okolí i světovým stranám. Místo pro klid a odpočinek se nachází uvnitř původního domu, následuje pracovna, úzká chodba, přístavba a navazuje venkovní zahrada. Pavilon se v jídelně otevírá rannímu slunci a obytná část má naopak dostatek odpoledního slunce. Z ložnice je pak intimní výhled do uzavřené zenové zahrady. Box lze také pomocí posuvných stěn zcela uzavřít. Žaluzie mají stejně svíslé latování jako masivní obvodové stěny s tím rozdílem, že mohou propouštět světlo. Vodopivcův komorní dům z ulice nespazíte, nebyla ani tak medializována jako nedaleký XXS a přitom se v ní daleko lépe zrcadlí duch čtvrti Krakovo. To je však způsob, jakým Vodopivec tvoří celý život. Pozorní si jeho práce všimnou a odborné publikum ocení.

Kondominium Trnovski pristan

autor: Sadar Vuga Arhitekti

klient: Begrad D.D.

místo: Trnovski pristan 22, Lublaň

realizace: 2002-04

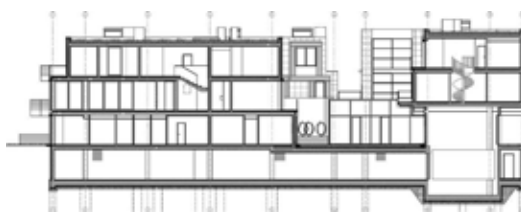
velikost pozemku: 4640 m²užitná plocha: 4010 m²zastavěná plocha: 1365 m²

náklady: 4.0 mil. euro

Kondominium je dvoupatrový nájemní dům s patnácti individuálně navrženými byty, vstupní lobby, vnitřní zimní zahradou a venkovním letním atriem. Základní hmota domu je nazrušena, rozdělena a nemonolitická, což usnadnilo osvětlení všech bytů a větší propojení interiéru s vnějším za pomoci teras, vykonzolovaných balkonů a zimních zahrad. Rozčleňování hlavního objemu stavby pokračuje v nepravidelném rytmu balkonů, které vyčnívají daleko od stavby směrem do zahrady. Výsledný požadovaný efekt fasád obytné stavby známé jako Kondominium Trnovski pristan byl docílen za pomoci techniky pixelizace. V očích pozorovatele je posunuto vnímání ve velikosti stavby a zároveň se zároveň vztah mezi stavbou a jejím okolím. Velké okenní otvory se svými širokými černými rámy jsou mezi sebou vzájemně propojeny. Vypadá to, jakoby vzájemně spojená okna defragmentovala hmotu stavby a zároveň tvořila podpůrnou část domu, což se samozřejmě nesmysl. Mezi tuto těžkou strukturu okenních ráků jsme natáhli lehkou membránu zhotovenou z keramických dlaždic tak, aby pixelizace změkčila okraje mezi tmavými okny a jasnou, světlou keramickou clonou. Ve dne, kdy se sluneční světlo odráží od oken, působí skleněné plochy také tmavě. Černé pixely keramických dlaždic zjemňují okraje oken a vážou je ke světlé keramické membráně. Při vzdáleném pohledu na stavbu se účinek ještě zvětší. Světlé pixely (většinou žluté) keramických dlaždic znovu obnovují dialog s "přirozenými pixely" tvořenými z vrbových listů a zbývající zelení podél nábřeží. Tímto způsobem se tzv. "dům mlok" adaptuje do svého okolí a současně vytváří nový kontext.

Půdorys 1.np

Řez B-B'

Detail kachličkové 'mločí' fasády

Příjezdová cesta k bytovému domu. Po levé straně jsou krytá parkovací stání

Bytový dům Gradaška

autor: Sadar Vuga Arhitekti

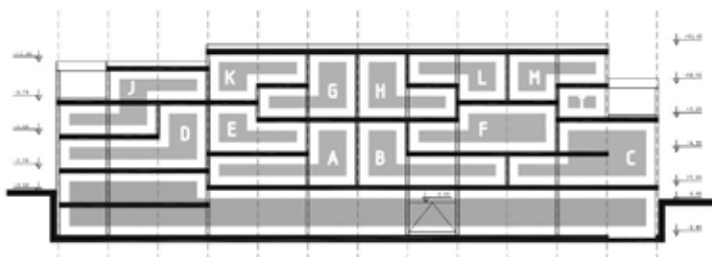
místo: Gradaška ulice 20, Lublaň

realizace: 2003-06

klient: Lesnina Inženiring d.d.

velikost pozemku: 1545m²zastavěná plocha: 795m²užitná plocha: 3800m²zastavěný objem: 14850 m³

Půdorys 3.NP

Podélný řez

Detail fasády kombinující zrcadlové sklo, frézovaný kámen a profilovaný plech

Severní fasáda domu usazená do vesnického prostředí čtvrti Krakovo

Bytový dům Gradaška leží jižně od bývalých městských hradeb v lublaňské čtvrti Krakovo. Ve středověku tato osada sloužila k zásobování nedalekého kláštera čerstvými potravinami. V historii území procházelo jen nepatrnými proměnami, dokázalo si tak uchovat svoji kompaktnost a díky tomu je dnes celé pod ochranou rukou památkářů. Vedle starousedlíků místo přitahovalo také umělce a společnost nonkonformní lidí. Bez větší úhony přečkalo i období Titova režimu - jugoslávští architekti postavili novodobou městskou hradbu z paneláků až daleko za Krakovem. Po osamostatnění Slovinska si začali hodnoty tohoto území uvědomovat také finančníci a developeré. Vedle kultivované transformace - Aleš Vodopivec si pro sebe velice citlivě zrekonstruoval jeden z řadových domů a architektonická dvojice Aljoša Dekleva s Tinou Gregorič opět pro svoje potřeby navrhli dům XXS dokonale citící tvar předchozí stavby - se tu souběžně probíhá mnoho vlastnoručních nástaveb a dostaveb. Místo se zahušťuje, ale pořád tu zůstává spousta volných pozemků, které místním usedlíkům slouží jako zeleninová políčka v těsné blízkosti městského centra. Právě tyto lukrativní záhony nedají mnoha stavebníchtivým osobám spát. Gradaška je proto svým způsobem precedens, který odstartoval developerské aktivity v lublaňské čtvrti Krakovo. Při první návštěvě převážily negativní pocity. Po načerpání vesnické atmosféry místa mi sem dům z mnoha důvodů nezapadal. Čtyřpodlažní dům se dvanácti mezonetovými byty o rozloze 90-350 m² a 39 místy pro zaparkování není typologií, která by do této části města bezproblémově zapadala. Současně se lze divit lidem, kteří nemají ze svých drahé pořízených bytů adekvátní výhled. Na fotografii zachycující situaci před postavením domu Gradaška, lze spatřit přibližně stejně velké hospodářské budovy, které okupovaly pozemek stejně nekompromisně. V tomto ohledu nový bytový dům zlepšil úroveň daného místa, zda-li prospěl také Krakovu, už není tak jasné.

Obchodní budova Maksimilijan

autor: Nande Korpnik

klient: Maksimilijan d.o.o.

místo: Ljubljanska cesta 5, Celje

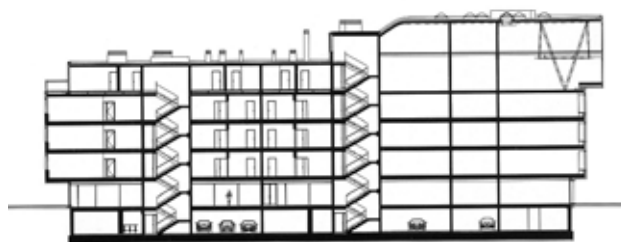
realizace: 2005

web: www.maksimilijan.si

Město Celje se může hrdě pyšnit titulem hlavního průmyslového města ve Slovinsku. Přestože poválečný rozvoj města se zaměřoval především na budování nových továren a dělnického bydlení, tak nikdy nezůstala zcela zapomenuta jeho středověká sláva. V 15. století, kdy panství v Celje ovládalo polovinu území dnešního Slovinska a zároveň získalo rozsáhlé pozemky v jižním Maďarsku a Chorvatsku, představovalo jedno z důležitých center v Evropě. Po výrazném útlumu průmyslu v posledních desetiletích se rozvoj města znovu zaměřil na opomíjené historické centrum, přičemž největší pozornost stavebníků přitahují blízká předměstí, které se všeobecně jeví jako výhodná investice. Jedním z takových projektů je i polyfunkční dům Maksimilijan nabízející směsici obchodních prostorů, pronajimatelných kanceláří i luxusních bytů v horních poschodích. Objekt, který leží v blízkosti historické městské brány na rušné křižovatce, okamžitě zaujme svým nezvyklým amébovitým tvarem a ještě více předsazenou nástavbou. Kolem pozemku každodenně projdou tisíce obyvatel směřujících z autobusového a vlakového nádraží do centra a podél městského parku pak dále k řece Savínja. Kromě rušné dopravy se na této křižovatce potkávají i různé výškové úrovně okolních domů, což zohledňuje i nový objekt. Spodní část s kancelářemi výškově navazuje na uliční linii historických domů vycházejících ze starého města, zatímco dvoupatrová nástavba se vztahuje nově vznikajícímu modernímu městu. Objekt se skládá ze tří úrovní: obchodní přízemí, na ně navazují tři běžná poschodí a celý dům je završen dvoupatrovým skleněným penthousem vyklánějícím se do křižovatky. Daleko důležitější je však vnitřní dělení uprostřed na dva samostatné bloky. Zatímco jižní část obrácená do města slouží k bydlení, pak v části do rušné křižovatky jsou kanceláře. Vnitřní rozdělení lze vyčíst i z fasády podle rozdílných oken. Dlouhé okenní pásy obíhající kolem zaoblených nároží napomáhají ke zvýšení dynamiky celé stavby a nastínění nového rozvoje celého města Celje.

Púdorys střešní nástavby

Podélný řez

Pohled na dům z přilehlého městského parku

Zadní strana domu obrácená do parkoviště

Vstupní část do supermarketu s přečnívající střechou

Pohled ze zásobovací zóny supermarketu na zvlněnou střechu

Situace

Pohled shora na rozehranané střechy městské tržnice

Obchodní dům Tuš

autor: Marjan Županč

klient: Engrotus d.o.o.

místo: Kidričeva ulica 30, Celje

realizace: 2005

web: www.tuscc.si

Budova se nachází na přístupové cestě do Celje, třetího největšího města ve Slovinsku. Je postaveno z betonových prefabrikátů a konstrukčně jako i programově je rozděleno na tři části: velký skladovací prostor vzadu, nákupní centrum uprostřed a přední vstupní část. Jako u podobných staveb znělo zadání postavit co největší možný objem, který by šlo efektivně využívat, za co nejnižší možnou cenu. Župančův návrh přetváří svoje okolí, beztvare průmyslové prostředí, na identifikovatelné místo. Velká kovovými plchy obložená střecha překrývá uzavřená prostor pod sebou a propůjčuje stavbě působivý skulpturální charakter. Velikost střechy a její tvar lze navíc zdůvodnit jako důsledek stavebního programu. Střecha působí, jako by se vznášela, což ještě umocňuje její proměnlivá tloušťka. Architekt se pokusil vizuálně zmírnit dopad velké a monolitické stavby, aby se jevila bližší lidskému měřítku.

Nová tržnice v Celje

autor: Arhitektura Krušec

klient: město Celje

místo: Linhartova ulica, Celje

užitná plocha: 410 m²

realizace: 2009

Tržnice se nachází v samém středu města. Již od svého počátku v polovině minulého století tržnice představovala centrum městských aktivit. Ve srovnání se starou tržnicí, je nová stavba navržena jako extrovertní městský prostor, jistý druh krytého náměstí přímo spojeného s okolním prostředím.

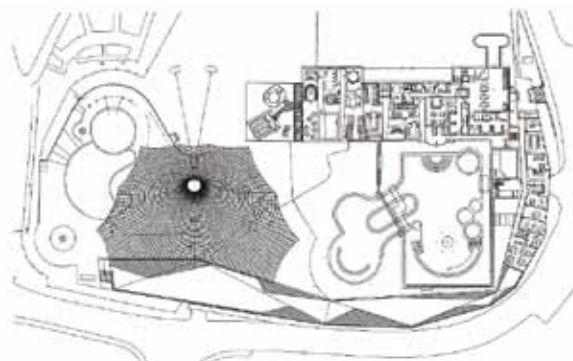
Novou tržnici tvoří velká kovová střecha zakrývající volné stánky i uzamykatelné boxy pouličních prodáváčů ovoce a zeleniny. Střecha je rozdělena na několik menších dílů, které rozdělují plochu do více výškových úrovní a zároveň vytváří přechody, kudy proniká sluneční světlo a v průběhu dne trh rozsvěcuje. Klínovité mezery, které umožňují tržišti těšit se z přirozeného osvětlení, mají také své konstrukční zdůvodnění. Monogramatické schéma tržnice vytváří neutrální pozadí akcentující barevnou různorodost ovoce, zeleniny a dalších výrobků dostupných ve stánkách.

Lázně Termalija

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac
 místo: Zdraviliška cesta, Podčetrtek
 užitná plocha: 7140 m²
 celkové náklady: 3,9 mil. euro
 realizace: 2003-05

Rozšíření lázeňského komplexu Trmalija je koncipováno jako sled různých prostorů navozujících u návštěvníků zážitky, které jsou jim povědomé z přírody. Hlavním cílem návrhu bylo stimulovat co nejvíce smyslů. Jednotlivé místnosti jsou obloženy živými barvami s graficky stylizovanými přírodními motivy (zrak). Všechny prostory jsou doplněny různými atmosférickými zvuky (sluch) a výrazným aroma (čich) k tomu, aby ještě více podnítily návštěvníkovy smysly.

Nová stavba se ovíví po okraji pozemku a sleduje přilehlou cestu. Během dne budova splývá se svým okolím, snaží se nebýt výbojná a tvářit se pouze jako plot, ačkoli večer a přes celou noc, kdy okolní stavby zmizí ve tmě, jsme svědky náhlé proměny. Lázně ožijí, začnou zářit jako billboard v přírodních barvách "vnitřního světa".

Púdorys přízemí

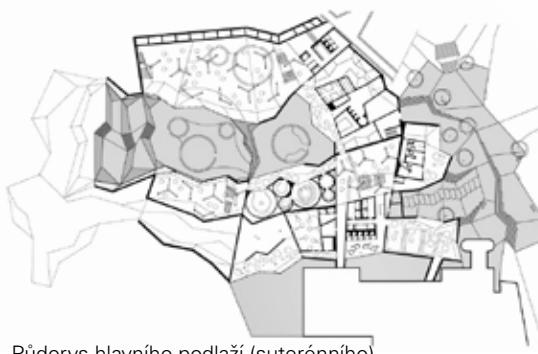
Lázně cloněné od příjezdové cesty rudou průsvitnou fasádou

Orhidelia Wellness

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac
 zahradní architektura: Bruto
 místo: Zdraviliška cesta, Podčetrtek
 užitná plocha: 9990 m²
 náklady: 13 mil. euro
 realizace: 2008-09

Hlavním cílem při navrhování stavby bylo co nejméně upozorňovat v okolí na svoji přítomnost. Zatímco naopak požadovaný stavební program wellness centra byl velmi rozsáhlý a v některých částech požadoval místnosti s velkým rozpětím i výškou. Klasické umístění stavby na trávník doprostřed pozemku by zcela zaplnilo poslední volné místo lázeňském komplexu a velkou měrou by degradovalo jeho územní kvality.

Nové wellness centrum je spíše než jako budova uspořádané jako krajina. Zvrásněné fasády vystupují jako podpůrné stěny rozdělující různé krajinné výškové úrovně. Středová pěší cesta je nyní přetažena přes střechu a nabízí návštěvníkům zcela nový zážitek z místa. Na obou koncích, kde se střešní stezka napojuje na vnitřní cesty, vznikají dvě menší veřejná náměstí, kde je dána přednost chodcům před dopravou. Nový objekt mezi sebou spojuje jednotlivé stavby a další části území do jediného celku.

Púdorys hlavního podlaží (suterénního)

Lázeňský svět zahloubený do terénu

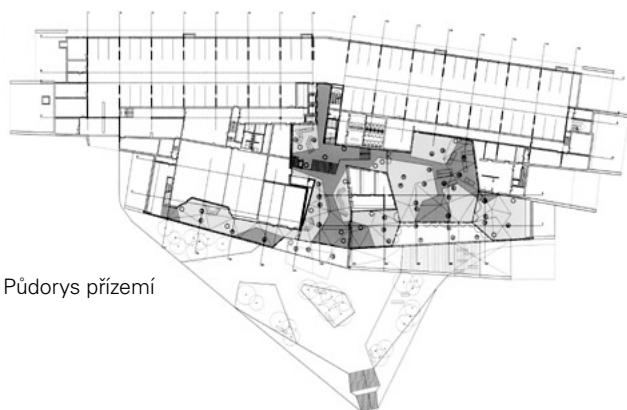
foto: Miran Kambič

Hotel Sotelia

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac
 klient: Terme Olimia
 místo: Zdraviliška cesta 24, Podčetrtek
 projekt: 2003-05
 realizace: 2005-06
 velikost pozemku: 9130 m²
 užitná plocha: 13300 m²
 stavební náklady: 12 mil. euro
 web: www.terme-olimia.com

Půdorys 1.NP

Půdorys přízemí

Pohled od příjezdové smyčky k hlavnímu vstupu do hotelu

Horní patro hotelového lobby s kavárenskými stoly

Dean Lah a Milan Tomac z ateliéru Enota patří mezi generaci nejmladších slovinských architektů, kteří založili svoji vlastní praxi hned po ukončení studia na lublaňské univerzitě v roce 1998. Jejich kritický postoj k architektonickým soutěžím má za následek, že se jich prakticky neúčastní. K osvědčeným klientům si dokázali najít cestu sami. Za své návrhy už sklidili mnohá ocenění. Průlomovým by se dal považovat rok 2006, kdy jejich ateliér získali významnou Piranesiho cenu a za projekt hotelu Sotelia obdrželi Plečnikovu cenu, která je ve Slovinsku nejvyšším architektonickým oceněním. Hotel Sotelia leží v údolí lázeňského města Podčetrtek přímo na hraničním přechodu do Chorvatska. Pokud si chcete prohlédnout lázeňský a hotelový s větším odstupem z protější svahu údolí, potom musíte při překračování drobné říčky přejít také Schengenskou hranici. Na chorvatské straně si okamžitě připadnete, jako byste se vrátili v čase o několik desetiletí. Zatímco se kolem Sotelie buduje ambiciózní lázeňské centrum přinejmenším regionálního významu, Chorvati se unášejí tempem ospalého vesnického života. Najednou cítíte, jak je Slovinsko malé. Když chcete získat od věcí odstup, musíte přejít do cizí země. Slovinské ambice však žádné hranice neznačí.

650 Apartments

autor: OFIS Arhitekti

místo: Mesarska cesta, Lublaň

soutěž: 2003

realizace: 2004-06

plocha pozemku: 15000 m²užitná plocha: 89800 m²

náklady: 52 mil. euro

Rozlehlé území kasáren a bývalých jatek na východě Lublaně se může chlubit docházkovou blízkostí do centra, je odtud blízko k řece Ljubljanici i na kopec Golovac. Na pozemek o velikosti 1,5 hektaru se podařilo vměstnat čtveřici obřích bloků, které celkově disponují neuvěřitelnými 650 byty. Projekt vynesl jejich autory, místní ateliér OFIS, nejen do širšího architektonického povědomí, ale také do hledáčku developerů. S bravurou dokázali vytěžit z pozemku maximum, čímž vznikly neohrabané hmoty s hlubokými dispozicemi, které však architekti dokázali ukrýt za pestrobarevnou fasádou.

Projekt čtyř činžovních bloků o délce 125 až 140 metrů zvítězil ve vyzvané soutěži především z ekonomických důvodů: autorům se totiž podařilo vytvořit nejvíce prodejní plochy na základě podkladů předepsaném městem s nižším indexem podlažích ploch než všechny zbývající návrhy.

Plánovaný čas pro přípravu dokumentace a pro výběr dodavatele byl velmi krátký: 650 bytů v čase kratším než osmnáct měsíců. Rozpočet byl také extrémně omezený: cílem bylo stavět úsporné byty a vejít se celkovými výrobními náklady do 500 euro/m².

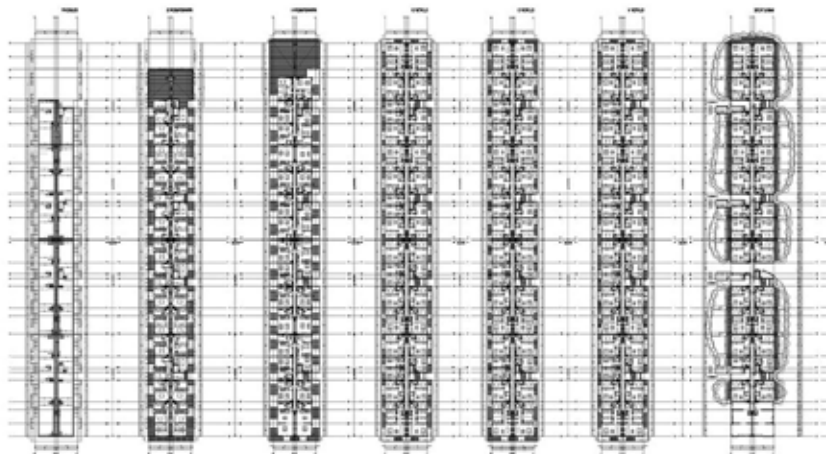
Každý objekt je rozdělen na čtyři stejné jednotky, každý s vlastními svislými komunikacemi a jádry. Objekt obsahuje 42 bytů v každé jednotce o různých velikostech - od malého 30 m² studia po 60 m² byty a až po větší podkrovní dvoupodlažní byty (85-105 m²). Jednotky se s nepatrnými odchylkami čtyřikrát opakují.

Fasáda je navržena ve dvou vrstvách, vnitřní průčelí a venkovní prostor je tvořen statickými prvky jako jsou lodžie, balkon, terasy a veranda. Druhá vrstva je složena z dřevěných panelů, skel a kovového zábradlí. Skladba bytů je taková, že každá garsoniéra má přinejmenším jeden balkon či lodžii.

Okolní krajina poskytuje kontrast ke geometrickému průčelí pomocí jemně zakřivených linií a dalších přírodních prvků. Ty narušují průhledy skrz komplex a tím vytváří přechody mezi veřejným a soukromým prostorem.

Situace

Půdorysy nadzemních podlaží

Severozápadní pohled s hnědými deskami

Jihovýchodní pohled na soubor s převládajícími černými deskami

Obytný blok Tetris

autor: OFIS Arhitekti

místo: Poljanska cesta 44, Lublaň

projekt: 2005

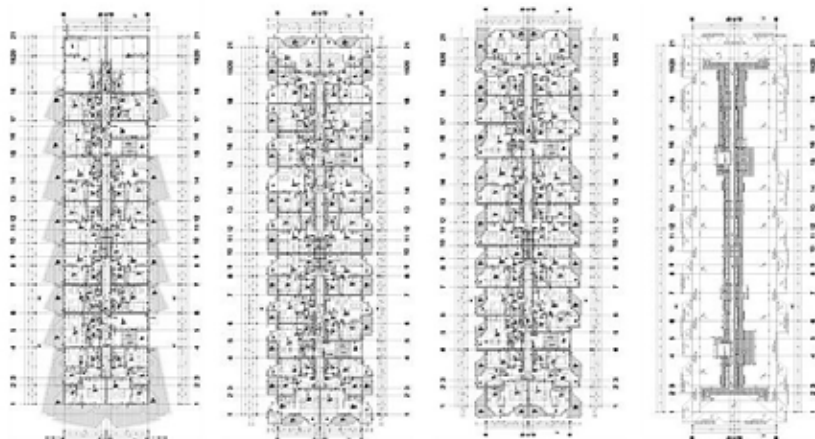
realizace: 2006-07

zastavěná plocha: 900 m²užitná plocha: 5000 m²

náklady: 4,5 mil. euro

Stituace

Půdorys všech nadzemních podlaží

Detail tetrisové fasády

Pohled ze zahrady

Obytný blok Tetris leží na území bývalých kasáren v sousedství rozsáhlého urbanistického celku od stejných autorů. Na rozdíl od obřího sídliště se 650 byty, které bylo dokončeno v roce 2006, působí čtyřpatrová 58 metrů dlouhá hmota komornějším dojmem. Z výkresů vyplývá, že se jedná o první z celkem tří identických staveb, které budou lemovat Poljanskou cestu.

Na sochařsky pojednané fasádě nového domu Tetris jsou mezi sebou jednotlivé byty jasně rozpoznatelné pomocí barevného obložení. Laminátové obkladové desky jsou laděny do zemitých tónů od béžové až po černou a jejich skladba na fasádě se nápadně podobá prastaré počítačové hře Tetris. Úkolem této dobře známé hry je poskládat do sebe co nejkompaktněji rozdílné padající prvky. U tohoto domu však bylo potřeba vytvořit 've hře co nejvíce chyb', čímž jsou rozuměny mezery pro okna a balkóny. Orientování těchto otvorů je pootočeno o 30 stupňů do klidnější jižní části. Navíc se tak autoři v budoucnu vyvarují přímým výhledům do protější dvojice plánovaných domů Tetris na východní a západní straně pozemku. Obě 58m dlouhé fasády jsou narušovány vertikálními pruhy velkoryse navržených lodžie, které podtrhují skulpturní výraz celé stavby. Na sever, kudy probíhá rušná komunikace, se dům obrací svojí kratší patnáctimetrovou stranou. V jižní části pozemku se nachází společná zahrada.

Každý z bytů (30 - 70m²) disponuje vlastní prosklenou lodžii. Díky vytlačení nosných konstrukcí do obvodového pláště lze vnitřní dispozice bytů lehce měnit podle přání zákazníka. Přestože rozpočet projektu počítal jen s částkou 650 euro/m², tak se architekti nevzdali kvalitních materiálů jako dubových podlah nebo žulové dlažby.

OFIS si vytvořili snadno rozpoznatelný rukopis, který je zaměřen na plastickou hru s fasádami. Svým uměním stavět zajímavě a levně si získali řadu developerů. Ze strany uživatelů dokáží jednoduchými prostředky svádět boj s monotónností velkých obytných bloků, čímž navozují důvěrnou a přívětivou atmosféru svých projektů.

Sociální bydlení Polje

autor: Bevk Perović arhitekti

investor: Javni stanov. sklad MOL

místo: Polje 371-376, Lublaň

projekt: 2002-03

realizace: 2003-05

velikost pozemku: 7500 m²

zastavěná plocha: 1730 m²

užitná plocha: 5200 m²

Šest bloků bytových domů je situováno na okraji města, s otevřeným polem na jedné straně, standardní kobercová zástavba ze dvou stran a rušná železniční trať na straně čtvrté.

Existující městský plán musí být dodržen – série souměrně umístěných staveb, pozice bez ohledu na jejich okolí. Projekt se tak stal cvičením v „rozpuštění“ a „přerovnávání“ původního plánu – pokus o stanovení centrální části pozemku jako park - „sociální kondenzátor“ - oblast, s umělými kopci s funkcí stěny - bariéry mezi různými sociálními a věkovými skupinami uživatelů a měřítka objemů jednotlivých staveb. Celá stavba je tak více vnímána jako soubor šesti jednotlivých staveb.

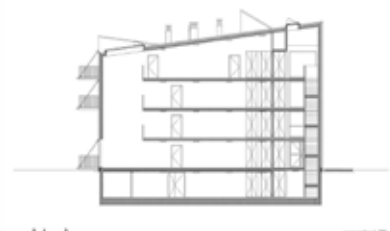
Každá budova obsahuje 13 bytů, velmi skromných co do velikosti. Balkóny jsou vystrčeny ze základního objemu budovy, s cílem dosáhnout jistého otevření malé bytové jednotky. Zavěšení balkónů pomocí táhel je industriálním prvkem, odkazujícím na blízkost železnice. Železnice jako téma je dále asociováno ve ferro-oxidově červeném zbarvení sklocementových obkladových panelů. Předimenzované talířové podložky – 8 cm hliníkové disky – přes panely, v poloze sledující náhodné velikosti panelů, posunuje primární vnímání základního objemu stavby směrem k detailu – ke konceptu obkladu-kůže se stříbrnými terčíky.

Situace

Púdorys přízemí

Podélný řez

Společný travnatý dvůr s dětským hřištěm a odpočinkovými plochami

Obytný soubor na východním okraji Lublaně při pohledu přes sousední pole

Sociální bydlení v Izole

autor: OFIS arhitekti

klient: Slovinský fond bydlení

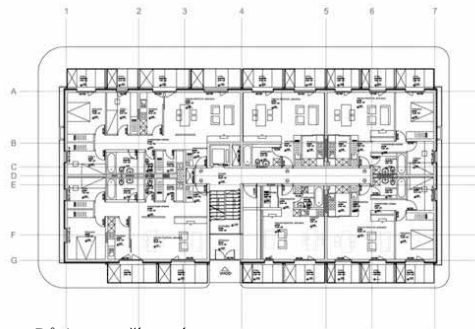
místo: Ulica Zvonimira Miloša, Izola

projekt: 2003

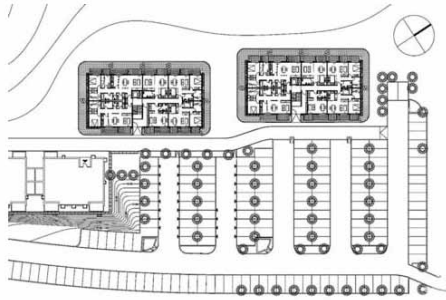
realizace: 2004-06

velikost pozemku: 4000 m²zastavěná plocha: 4588 m²

náklady: 3,08 mil. euro

Půdorys přízemí

Situace

Projekt je vítězným soutěžním návrhem na dva bytové bloky. Soutěž byla vyhlášena Slovinským fondem bydlení, což je státem zřízená instituce pro podporu výstavby nízkonákladových bytů mladé rodiny. Projekt byl vybrán jako nejlepší z hlediska ekonomického, racionálního a funkčního. Zvítězil především díky poměru hrubé zastavěné plochy a výsledné plochy určené k prodeji, redukce společných prostor umožnila udržet nízkou cenu. Podpisem smlouvy jsme se zavázali, že čisté náklady na jeden metr čtvereční budou podle přípravné projektové stavební dokumentace činit 600 Euro. Důležitým hlediskem byla také flexibilita návrhu.

Obytné bloky se nacházejí na kopci s výhledem na záliv v Izole a na okolní kopce. Základním urbanistickým zadáním byly dva obytné bloky o velikosti 60 x 28 m, požadovaná kapacita byla třicet bytů různých velikostí a uspořádání, od garsonek po třípokojové byty. Byty jsou malé, pokoje mají nejmenší velikost, kterou umožňují slovinské normy. Uvnitř bytů nejsou žádné prvky nosné konstrukce, což umožňuje maximálně flexibilní uspořádání.

Vzhledem k místnímu středomořskému klimatu je důležité rovněž řešení venkovních prostor a zastínění. Projekt počítal s tím, že každý byt bude mít jakousi verandu, která zajistí chráněný, zastíněný a přirozeně odvětrávaný prostor přecházející v interiéru. Textilní zástěny chrání balkony a byty před zvědavými očima, ale díky tomu, že jsou částečně průhledné, umožňují obyvatelům výhled na záliv. Perforované boční panely zajišťují prostupnost, proudění vzduchu a odvětrávání prostoru. Syté barvy vytvářejí v jednotlivých bytech specifickou atmosféru. Boxy na stranách každého balkonu nabízejí prostor pro umístění klimatizačních jednotek. Malé místnosti jsou vizuálně zvětšeny perspektivou textilních zástěn, která propojuje exteriér a interiéru.

'Včelí úly' balkonů přilepených k fasádám

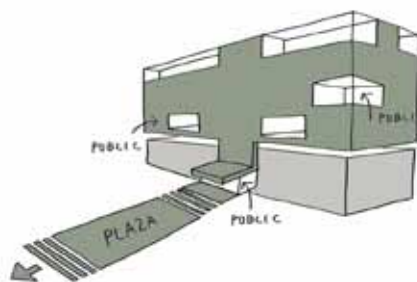
Sociální bytový dům s výhledem na moře

Matematická fakulta lublaňské univerzity

autor: Bevk Perović arhitekti
 klient: Univerza v Ljubljani
 místo: Jadranska ulica 21, Lublaň
 velikost pozemku: 5000 m²
 užitná plocha: 4000 m²
 projekt: 2002-04
 realizace: 2004-06
 web: www.fiz.uni-lj.si

Nová budova matematické fakulta stojící v hlavním areálu univerzity v Lublani není novou stavbou v pravém slova smyslu. Ve skutečnosti jde o třípatrovou nástavbu ležící na střeše stávající dvouposchodové budovy, která má odlišný stavební program. Nová fakulta ze staré stavby doslova vyrůstá, ale navzdory své dominantní úloze umožňuje staré stavbě zachovat si její důstojnost a nezávislost.

Nová fakulta je stavbou 'bez přízemí' a proto se snaží veřejné školní prostory rozmístit do řady transparentních 'místností' vykrojených ze stavební hmoty vznášející se nad městem. Od nenápadného vstupu zvýrazněného sníženým 'závěsem' z potíštěného skla vede osvětlené schodiště do druhého patra, z něhož se stalo 'přízemí' nové stavby. Zde se nachází přednáškové sály a dvě velké společenské oblasti. Ve vyšších podlažích pak následuje další program školy a vše zakončují dvě malé městské zahrady umístěné v nejvyšším patře. Ať už při pohledu na programové uspořádání nebo haptické zacházení s povrchy, architektura stále zůstává konstrukčně jednoduchá a přesně formulovaná. Elegantní skleněný plášť potíštěný stejným vzorem, ale s různou hustotou, prozrazuje programovou náplň ukrytou za ním. Tři úrovně průhlednosti odpovídají třem různým druhům využití – od velmi hustého potisku pro počítačové místnosti po velice rozptýlený tisk pro standardní učebny. Opakující se nahodilá grafika vytváří téměř plastický povrch stavby. Budova je zároveň stereometrická, jednodimenzionální, hranolem, potažená kůží, nepodájným monolitem i dynamickou strukturou. Nerušený výhled bez potisku mají pouze veřejné a společenské prostory školy. Prosklené otvory s výškou přes celé podlaží vytváří citlivý dialog vnitřku stavby s venkovním městem. Se sousední budovou fakulty fyziky je vytvořen vztah prostřednictvím venkovního prostranství s veřejným náměstím a parkovištěm.

Schéma

Půdorys 5.np

2nd floor

Půdorys 3.np

3rd floor

Výhled z odpočinkové zóny na konci chodby ve třetí patře

Potíštěný skleněný plášť matematické fakulty s přidruženým únikovým schodištěm

Komerční a skladové prostory Velux-Kalcer

autor: Arhiveda d.o.o

klient: Kalcer d.o.o.

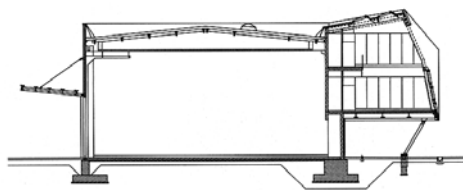
projekt: 2005-06

realizace: 2006

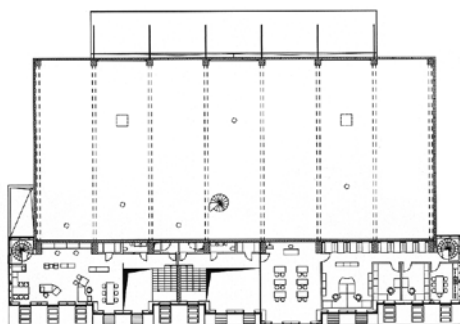
užitná plocha: 1500 m²

místo: Ljubljanska cesta 51, Trzin

web: www.kalcer.si

Příčný řez

Půdorys 1.np

Vícepodlažní administrativní část s velkými prosklenými plochami stěn i střechy

Jihovýchodní fasáda z Veluxů souží firmě zároveň jako reklamní plocha

S příchodem slovinské nezávislosti na počátku devadesátých let a díky rychlému hospodářskému rozvoji vyrostly v mnoha slovinských městech nové průmyslové a obchodní zóny, které většinou vznikaly bez jasně urbanistické koncepce a architektonické vize, ale spíše jako souhra nových hospodářských podmínek, vidiny kapitálu a ambicí novodobých investorů. Obchodní a průmyslové centrum Trzin se proto skládá z objektů navržených v různých architektonických stylech, od čistě komerčních skladových prostor postavených z prefabrikovaného betonu až po honosnou pyramidu ze skla a kamene, v níž sídlí jedna slovinská banka. Takový chaos architektury většinou přivádí k zoufalství, na druhou stranu však poskytuje nové architektonické příležitosti.

Hlavní téma budovy vychází z přeměny jednoho architektonického prvku v abstraktní kubus fasády s rovinami v různých sklonech, které vytváří základ pro vestavbu řady světelných průzorů střešních oken VELUX. Jasně definovaná lamela ve tvaru kubusu volně přiléhá k betonové zdi skladu, podporována pouze štíhlými ocelovými sloupky. Kubus plovoucí fasády se dívá na čtyřproudovou dálnici Lublaň - Trzin a tvoří vizuální dominantu na konci obchodní a průmyslové zóny. Represntativní membrána budovy je otočena k rušné hlavní silnici a naznačuje zakončení obchodního a průmyslového centra Trzin. Část komerční i skladová jsou spojeny v jedinou budovu, mají však různý design a lze je od sebe rozeznat. Očividný kontrast obou částí propojuje nenápadný motiv nepravidelných vodorovných spár ve fasádě. Fasáda s mnoha zlomy se stává abstraktní střechou s různými sklony, která určuje její rytmus a následkem toho pozměněné vnímání budovy. Od stropu k podlaze vede shora dolů přes obě patra šestnáct řad oken. Plovoucí efekt a podélný vzhled komerčního kubusu jsou dále zdůrazněny oběma koncovými třímetrovými průměry, které zlomovou stavbu opticky prodlužují při pohledu ze silnice.

Polyfunkční dům Dunajski vogal

autor: A.Biro, Spacelab

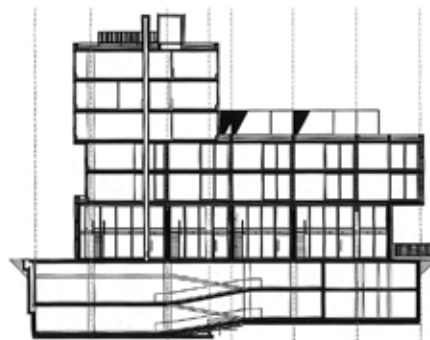
klient: Mreža Jit d.o.o.

místo: Dunajska cesta, Lublaň

realizace: 2006

Slovenska cesta, severojižní osa protínající Lublaň, představuje výstavní síň slovinské architektury. Vyrůstaly na ní první mrakodrapy, udávaly nové styly, architekti zde svými projekty reagovali na aktuální dění. Ulice však není nekonečná a v 80. letech se moderní výšková zástavba přesunula severně za železniční dráhu, kde Slovenska cesta plynule přechází v Dunajskou cestu. Cílem také bylo zakrýt těmito výstavními budovami podél hlavní příjezdové cesty do Lublaně nízkou bytovou zástavbu ležící hned za nimi. Lublaň tak měla pro příjezdějíci působit větším a velkolepějším dojmem. Protože se jedná o jednu z nejdůležitějších ulic ve městě, byla v průběhu času místní regulace postupně zpříšňována.

Bytový dům Dunajski vogal, za který A.Biro získalo v roce 2006 Plečnikovu cenu, je první stavbou, která se plně řídila novými regulativy. Náročný objekt na jednom z mnoha křížení Dunajske cesty ustupuje zpět s výhledem budoucího rozšíření ulice o novou tramvajovou dráhu. Na rozdíl od dřívějších mrakodrapů si tato stavba klade za cíl vytvořit nižší administrativní hmotou uliční frontu, na níž shora přiléhá příčná hmota s bytovými jednotkami. Toto jednoduché uspořádání dvou hmot nezastíhuje v ranních hodinách ulici. Spojením kanceláří a bytů architekti využili ve svůj prospěch místní regulace a zároveň se jim podařilo vytvořit atraktivní místo k práci i běžnému životu. Kombinace tmavého režného zdiva a okenních pásů vytváří při pohledu z nároží zajímavého hada proplétajícího se budovou. Cihlový obklad objektu zároveň dodává dojem mohutnosti a solidnosti. Bytové jednotky s výhledem do ulice jsou z důvodu ochrany před venkovním hlukem ukryty za prosklenými lodžii. V současné době objekt stále výrazně převyšuje okolní zástavbu, ale počítá s tím, že se to v nejbližších letech změní a stavební boom brzy dospěje z centra až sem.

Řez V-Z

Půdorys 1.np

Půdorys 5.np

Pohled na západní fasádu z Dunajske cesty

Pohled z postraní ulice

Parkovací dům Novi Šarabon

autor: A.Biro

investor: Kranjska investicijska družba

místo: Zaloška cesta, Lublaň

soutěž: 2001

projekt: 2003-05

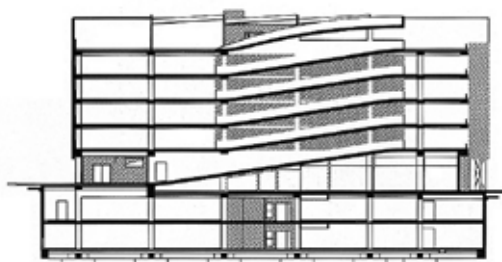
realizace: 2006

velikost pozemku: 3300 m²

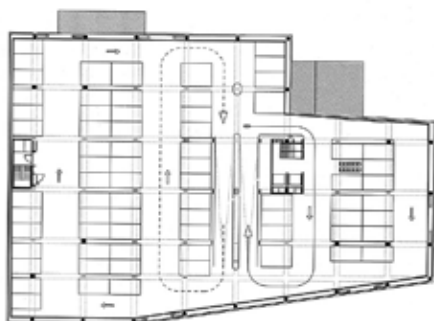
zastavěná plocha: 2900 m²

užitná plocha: 31000 m²

náklady: 12 mil. euro

Řez

Půdorys typického parkovacího podlaží

Střešní nástavba s administrativní částí

Kovová fasáda parkovacího domu obráceného do Chorvatského náměstí

Myšlenka postavit parkovací dům pro potřeby nemocnice na místě křižovatky dvou důležitých lublaňských ulic byla od samého počátku považovaná za přechodnou pomatenost. Bylo jasné, že rohová lokalita parkovacího domu je problematická kvůli vzdálenosti přístupu od křižovatky, že jeho nic neříkající fasády uberou kvalitu urbanistického prostředí v okolí nemocnice a že nenahraditelný prostor s výhledem na Plečnikovo Chorvatské náměstí na dlouhou dobu obsadí automobily. Garáže měly podle původních plánů „humanizovat“ obchodní prostory z jedné strany průčelí nebo na střeše. Již v průběhu soutěže se kombinace nízkých parkovacích a vyšších kancelářských podlaží ukázala jako noční můra. Problém nakonec vyřešil soukromý investor, kterému město předalo pozemek i s projektem. Ten vyškrtl kancelářská poschodí jako nesmysl a v přízemí, kde měla být pasáž s obchody, si přál postavit velký supermarket. Úlohou architektů tak bylo, aby předepsanou „krabici“ naplnili co nejvíce parkovacími místy a oděli ji do přitažlivého pláště.

Jedním z hlavních nákladů bylo pro provozovatele garáže větrání, což architekti vyřešili tím, že navrhli otevřenou fasádu a tím citelně snížili náklady na požárně-bezpečnostní zařízení. Plášť stavby byl navržen jako skládačka z trojúhelníkových mříží a speciálně profilovaných hliníkových lamel, které pod různými úhly odráží denní světlo do interiéru. Na rohu nemocničního náměstí se tak kolemjdoucí dočkají iritující architektonické iluze. Ploché povrch hliníkové škatule, do které je garáž zabalena, působí navenek trojrozměrně. Velké plochy fasády působí jako origami napnuté na živou červenou konstrukci, která prozařuje přes mříže.

I taková nežádoucí infrastruktura, jakou je parkovací dům, se s dobrým designem může stát zajímavou architekturou, která svým způsobem přispívá k pulzu města.

Skalní vily

autor: Arhitektura Krušec
 klient: Vender d.o.o.
 místo: Plečnikova ulica, Celje
 projekt: 2004-05
 realizace: 2006-07
 velikost pozemku: 3300 m²

Lublaňská architektonická kancelář Tomaže Krušce navrhla na skalnatém jižním svahu v blízkosti středu Celje dva bytové domy. Jednoduchost projektu nazvaného "Rock Villas" (Kamenné vily) se odráží v minimalistickém ztvárnění interiéru i vnějšího pláště. Jedním z hlavních cílů bylo navrhnout kompaktní hmoty, které by zachovaly místní topografii a po desetiletí se utvářející typologie charakteristickou pro část města. Aby se zachovaly nerušené výhledy ze stávajících okolních domů, tak jsou Kamenné vily ze severní strany navrženy pouze jako dvoupodlažní. Na jižní straně však kaskádovitě stékají po svahu dolů a dosahují výšky tří až čtyř podlaží. Každá z obou hmot je dále rozdělena na několik samostatných bytových jednotek s výraznými individuálními znaky, které relativně velké stavby rozehrávají a člení. Funkční rozvržení bytů se snaží co nejlépe reagovat na různorodé okolní podmínky. Byty ležící v některém ze tří spodních podlaží jsou přímo spojeny se zahradou, zatímco byty v horních patrech se sdružují kolem velkých slunečních teras. Jediný byt bez možnosti terasy naopak nabízí velký venkovní prostor na střeše domu. Každý z bytů tak nabízí výhody přímého spojení s venkovní terasou nebo zahradou s panoramatickým výhledem na siluetu Celje. Pohledy na město Celje s jeho středověkým hradem a okolní kopcovitou krajinou převládají ve většině místností. Parkování pro obyvatele a hosty je vyřešeno suterénním podlažím spojujícím obě budovy. Většina dopravy se odehrává v podzemí, čímž mohl být zachován zelený ráz svažitého pozemku.

Severní fasády

Jižní fasády

Situace

Jižní fasáda

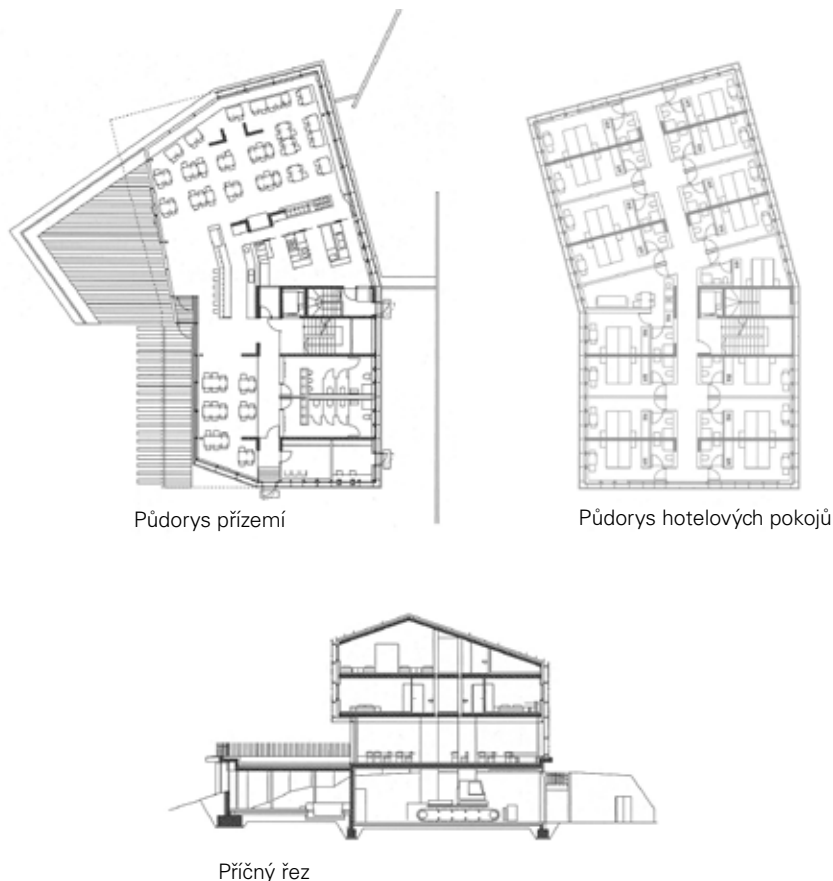
Detail boční fasády s dřevěným obložním

Hmoty rodinných domů vzpínající se nad prudkým svahem

Celjska koča

autor: Arhitektura Krušec
 klient: ZPO, TRC Celje
 adresa: Pečovnik 31, Celje
 projekt: 2005-06
 realizace: 2006-07
 užitná plocha: 800 m²
 celkové náklady: 2 mil. euro
 web: www.celjska-koca.si

Venkovní restaurace hotelu Celjska koča.

Stavba stupňovitě kopíruje klesající svah.

Každé hlavní město nabízí v porovnání se zbytkem země nabitější kulturní program a nepřehledné množství pracovních příležitostí. Nejinak je tomu v Lublani, kde se v místním revíru tísni a tvoří většina slovinských architektů. V hlavním městě a jeho okolí se rodí většina projektů, o kterých se pak dozvídáme ze stránek odborných publikací. Kvalitní architektura však není doménu velkých slovinských měst, ale proniká do stále odlehlejších koutů země. Jedním z takových příkladů je chata Celjska koča ležící v horách jižně od města Celje, kam si lidé již tradičně jezdí v zimě zalyžovat a v létě projít některou z turistických stezek. Dlouhá tradice relativně krátké sjezdovky sahá až do roku 1928, od kdy se tu pořádají závody v lyžování.

Nový projekt Tomaže Krušce nahradil na téměř stejném místě stávající polorozbořenou chatu. Autor nové horské chaty se v Celje narodil a většina jeho projektů byla realizována v okolí tohoto města. Krušec necítí potřebu rozlévat po světě důkazy své jedinečnosti, ale naopak upírá pozornost na zlepšení života ve vlastním rodném městě. Všem jeho projektům je společné citlivé zasazení do terénu, naslouchání potřebám okolí, pečlivá volba materiálu a dokonale odvedené řemeslo. Krušec se tomu naučil během studia u Petera Zumthora na univerzitě v Mendrisio a poté jako dlouholetý asistent profesora Aleše Vodopivce v Lublani. Podobně jako Plečnik upřel svoji pozornost na Lublaň nebo Ravnikar na Kranj, tak se Krušcovi daří svými stavbami zásahy ovlivňovat obraz Celje a jeho blízkého okolí.

Lanovka na lublaňský hrad

autor: Ambient d.o.o.

investor: Město Lublaň

místo: Krekov trg, Lublaň

projekt: 1988

realizace: 2000-06

celkové náklady: 7,2 mil. euro

web: www.ljubljanskigrad.si

Příhodnost místa si uvědomovali již Římané, na břehu řeky rozložili tábor s názvem Emona a z blízkého kopce sledovali dění na širé okolní planině. Ve středověku na kopci vyrostl hrad a obec pod ním již nesla název Lublaň. Myšlenka na vybudování 'hradního výtahu' se zrodila brzy po zemětřesení, když ji v roce 1897 prosazoval tehdejší starosta Ivan Hribar, ale prosadila ji až v roce 2000 se stoletým zpožděním starostka Vika Potočnik. Předražený projekt doprovázela řada obtíží, ale dnes lanovka na hrad každoročně přepraví 200.000 návštěvníků.

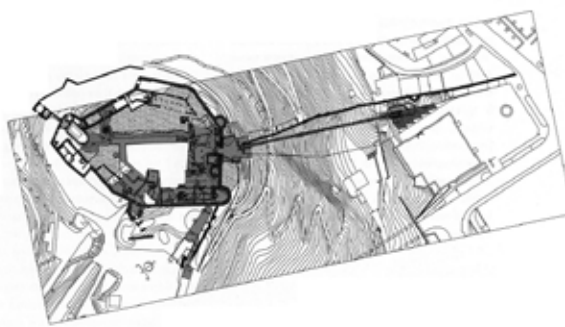
Bez zajímavosti není ani příběh samotného hradu, z něhož zůstala prakticky už jen historická kulisa, do níž již přes půl století vkládá Edo Ravnikar novodobou náplň. Mladý Ravnikar se k přestavbě hradu dostal se svými spolužáky Mihou Kerinem a Majdou Kregar záhy po dokončení školy na konci 60. let a od té doby kontinuálně pokračuje dodnes. Nejčerstvější zásah do siluety představující přímé propojení starého města s hradem prostřednictvím lanové dráhy.

Lanovka představuje unikát, který s výjimkou elektrického pohonu a ozubeného soukolí celý navrhli architekti. Není totiž běžné, že by si firmy vyrábějící eskalátory, výtahy či lanovky nechali do svého oboru mluvit. Absolvovat cestu lanovkou na hrad znamená silný zážitek od samého počátku. Již při čekání je skrze mírně prověšenou skleněnou střechu nástupního pavilonu vidět hrad, cílová stanice i přijíždějící kabina. Z důvodu co nejlepšího zprostředkování panoramatických výhledů na historické centrum Lublaně nemá kabina lanovky průhledné pouze stěny, ale také podlahu a střechu, jejíž skleněné lamely se mohou pro zlepšení odvětrávání také otevřít. Kabina nezajíždí přímo do hradu, ale jede podél zbytků středověkých městských hradeb a staví pod základy hradu. Návštěvníci pak vstupují přímo do podzemí.

Ravnikarův ateliér získal za přestavbu hradu po letech 1983 a 2004 Plečnikovu medaili potřetí v roce 2007 právě za projekt lanové dráhy na hrad.

Řez kopcem

Situace

Detail výtahové kabiny nabízející panoramatické výhledy na město.

Cílová stanice pod základy hradu

Bytový komplex Jurčkova pot

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac

krajinná architektura: Bruto
místo: Jurčkova pot, Lublaň

soutěž: 2004

projekt: 2004

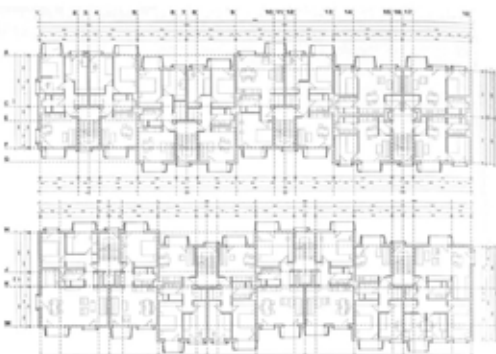
realizace: 2007

užitná plocha: 4620 m²

celkové náklady: 3,8 mil. euro

Situace

Půdorys 1.np

Detail výrazně plastické fasády ve vnitřním dvoře

Jižní průčelí s komerčními prostory v přízemí obrácenými do rušné silnice

V bytovém komplexu Jurčkova pot se architekti museli vypořádat s velmi charakteristickou situací „nového kapitalismu“, kdy investoři nejsou nuceni k dodržování minimálních standardů a jejich nutnost kumulovat zisk je takřka protichůdná se starostlivostí o veřejný prostor. Úloha architekta je proto limitovaná na návrh vzhledu, který prodává. Enota v tomto případě vyvinula velmi jednoduchý a relativně levný fasádní prefabrikát ve dvou velikostech: velkorozměrové pro lodžie a menší pro okna. Obě formy jsou na fasádě osazeny ve dvou různých zrcadlově obrácených orientacích, čímž vzniká plastická fasáda poutající pohledy a pozornost. Architekti aplikovali princip „jedna budova – jeden detail“, takže všechny detaily jsou jednotné. Projekt však přináší víc architektury než jen fasádu. Byty jsou situované do dvou paralelních bloků. Blok přiléhající k ulici je vyšší, poněvadž přízemí obsahuje veřejné prostory jako například obchody, kanceláře, kadeřnický salón. V této části jsou výtahy řazeny ke každému druhému schodišti. K větším bytům s terasami v nejvyšší úrovni se přistupuje jen dvěma schodišti, nižší podlaží s více heterogenními byty obsluhuje čtveřice schodišť. Bloky bytových domů zůstávají v souvislosti s vlastnostmi terénu (část bažin Barje) nepodsklepené. Tato část Lublaně zůstávala tradičně neobydlené právě z důvodu močalovitého podloží půdy, která byla rovněž nevyužitelná pro zemědělství jako i pro zakládání staveb. Toto území nikoho bylo v dobách Jugoslávie známé svým ilegálním osídlením imigrantů z jižních republik a absencí kanalizace a elektřiny. Nezávislé Slovinsko z politických důvodů toto osídlení zlegalizovalo a vybudovalo infrastrukturu. Vzápětí se tato oblast stala populární díky své dostupnosti k centru a regulací znemožňující výstavbu výškových budov. Oblast s tak udržela svůj jakoby idylický vesnický vzhled.

Sběrna železného odpadu

autor: Dekleva Gregorič arhitekti
 klient: Andrej Dolenc, Odpad Pivka
 místo: Velika Pristava 23, Neverke
 projekt: 2005
 realizace: 2007
 web: www.odpadpivka.si

Sejde z očí, sejde z mysli. V případě odpadků to platí dvojnásob. Obecně se spílá, že architektura degradovala na předmět každodenní spotřeby. Architekti dnes navrhují kozí chlévy nebo přístřešky pro popelnice. Díky častějšímu setkávání s architekturou na nejrůznějších místech se stane nedílnou součástí našeho života a o to více ji budeme vyžadovat. V případě recyklačního dvora v Pivce od lublaňské dvojice Dekleva Gregorič se můžeme alespoň dozvědět, kde naše odpadky jednou skončí.

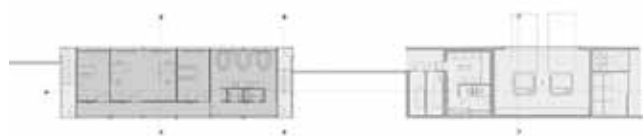
Provozovatel sběrný železného odpadu na okraji Pivky je po celou dobu své činnosti obklopen hromadami šrotu a těžkou technikou, že si ani nedovedl představit svoje sídlo jinak než těžkého železa. V lesích okolí Pivky se na rozlehlém pozemku každodenně roztřídí tuny kovového materiálu určeného k recyklaci. Nově navržený správní objekt se nachází na okraji velkého sběrného dvora a tvoří jen nepatrný zlomek z celého území. Objekt je složen ze dvou stejně velkých objemů: zvýšené administrativní části zabalené do kovového pláště a servisní budovy z pohledového betonu. Největší výzvou bylo vystihnout provoz a fungování recyklačního dvora, který se architekti pokusili obsáhnout velkou betonovou plošinou s jedinou dělicí stěnou, na níž visí administrativní a servisní křídlo. Umístění betonové plošiny muselo vyžadovat co nejmenší zemní práce a přitom zohledňovat okolní životní prostředí. Sběrný dvůr rovněž vyžadoval netradiční vybavení v podobě váhy příchozího odpadu. Zároveň se počítalo se snadnou recyklací samotného objektu po skončení jeho životnosti. V kontrastu s celkově hrubým prostředím se architektům podařilo do projektu zakomponovat i několik poetických detailů jako je směřování výhledů či dynamicky se měnící 'krajina železných kopců' za betonovou zdí.

Technická fasáda

Podélný řez

Půdorys 1.np

foto: Matevž Paternoster

Návštěvní část s parkovištěm pod kanceláři, odkud je výhled na krajinu železných kopců

foto: Matevž Paternoster

Technická část skládky obsluhovaná těžkou technikou

Rozlučková kaple Teharje

autor: Arhitektura Krušec

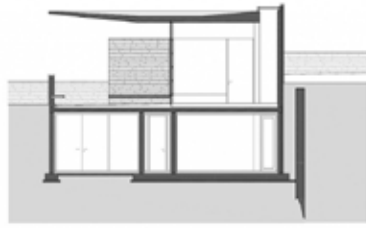
klient: město Celje

místo: Teharje, Celje

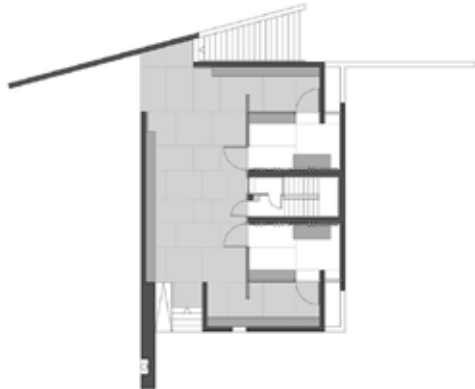
užitná plocha: 160 m²

projekt: 2005

realizace: 2007

Řez

Půdorys přízemí

Kaple se nachází na kopci uprostřed vesnického hřbitova s překrásnými panoramatickými výhledy do okolní krajiny. Architektonická kompozice z kamenných zdí o různých výškách obklopujících rozlučkovou kapli je navržena tak, aby bránila ve výhledech na stávající hřbitov a náhrobky, zatímco směřuje pohledy návštěvníků daleko za hřbitov na předně zmíněné přírodní kvality. Stěny jsou postaveny z místního pískovce, který pomáhal utvářet stavby v povodí Celje po dlouhá staletí. Kámen, který byl opracováván na místě, byl rozřezán uvnitř pohřební kaple pod světlíkem, takže pokud je vystaven slunečnímu svitu pod určitým úhlem, vytváří na stěnách dlouhé stíny a vytváří tak v interiéru neobyčejnou rozjímavou atmosféru.

Nejexponovanějším prvkem celé kompozice rozlučkové kaple je přesahující střecha zakrývající centrální plošinu a tím umožňuje pořádání rozlučkových obřadů i během nepříznivého počasí. Architekt chtěl zmírnit dojem z celkového objemu stavby, což je důvod, proč se hlavním dominantním prvkem stavby stala střecha vznášející se téměř beztížně na krytém náměstím.

Rozlučková kaple na hřbitově Teharje vytváří pomocí základních architektonických prvků jako podlaha, zeď a střecha příhodné místo ke vzpomínkám a přemítání. Společně s důrazem na výhledy do okolní krajiny a za použití zákonů přirozeného slunečního osvětlení se autor vyvaroval přímého navádění nebo oslovování návštěvníků, ale raději se pokouší navodit v rozlučkové kapli duchovní atmosféru pomocí abstraktních prvků, které jsou nezávislé na architektonické praxi.

foto: Miran Kambič

Vstupní část do rozlučkové haly

foto: Miran Kambič

Kaple situovaná uprostřed vesnického hřbitova

Sociální bydlení Poljane

autor: Bevk Perovič arhitekti
 klient: Bytový fond Maribor
 místo: Engelsova ulica, Maribor
 projekt: 2002-05
 realizace: 2005-07
 plocha pozemku: 9622 m²
 zastavěná plocha: 7731 m²
 užitná plocha: 16500 m²

Sociální bydlení Poljane leží v blízkosti rušné křižovatky na jižním okraji Mariboru. Tuto oblast za řekou Drávou se v posledních letech zaměřila řada stavebních firem a realizovala zde nákupní zóny i satelity rodinných a bytových domů. Jedním z neziskových projektů iniciovaných městem je sociálně zaměřený obytný soubor od lublaňské dvojice architektů Bevk Perovič, kteří navrhli kompozici čtyř staveb složenou ze dvou podélných domů a dvou věží. Soubor nabízí celkem 130 sociálními byty. Projekt byl přísně omezen stávajícím urbanistickým plánem, který musel být naplněn do posledního bodu. Návrh nahrazuje chybějící venkovní veřejné prostory společnými prostorami uvnitř staveb. Kromě toho se na zvýšené platformě nad podzemním parkovištěm nachází zatravněná plocha s dětským hřištěm, kde jsou obyvatelé chráněni před okolní rušnou dopravou. Do objemu stavby jsou vyřezány obří díry – veřejné 'prostory' –, které jsou určeny místním obyvatelům ke společnému životu a vzájemnému setkávání. Tyto prostory jsou buď zakryté – navrženy jako kryté venkovní hřiště nebo otevřené – jako střešní terasy otevřené k obloze.

Jednotlivé byty řazené podél středové komunikační chodby nejsou po typologické stránce nijak výjimečné, ale jejich individualita je vyjádřena pomocí oranžových balkonů přičleněných k půdorysům bytů. Balkony se na fasádě objevují na různých místech, slouží jako zvýrazňující prvek a udávají celému sídlišti dynamickou podobu. Z fasády lze snadno přečíst vnitřní členění celého bloku. Vyskládané dřevovláknité desky vyznačují jednotlivé byty zatímco průběžně probíhající horizontální pásy ukazují kde se nachází stropní desky. Výběr materiálu pro fasádu a její konečná výraz navazuje na průmyslových charakter okolního prostředí.

Příčný řez

Půdorys typického podlaží

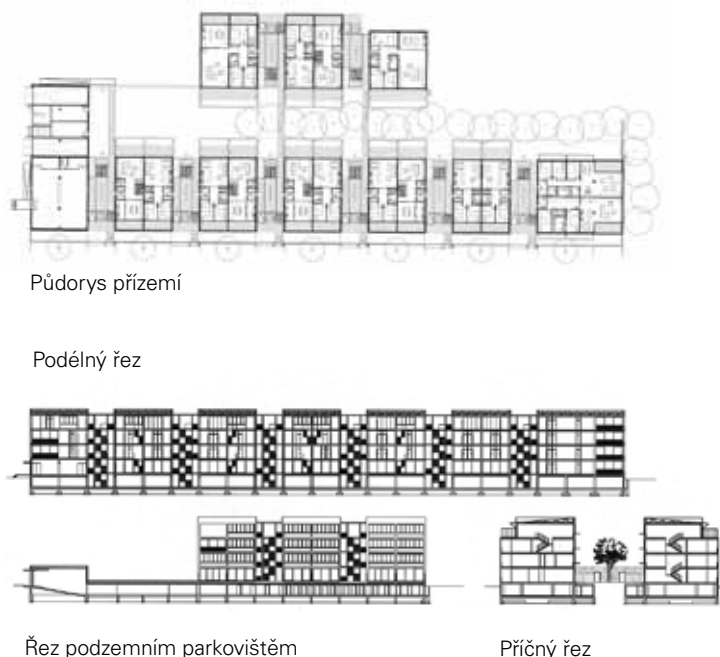
Linární kompozice na severním konci akcentují dvě věžové domy

Celkový pohled na soubor sociálního bydlení

Obytný soubor Srnčeva ulica

autor: Aleš Vodopivec, Gašpar Medvešek, Nena Gabrovec
 klient: Komunaprojekt d.d.
 místo: Srnčeva ulica, Maribor
 realizace: 2007

Jeden ze segmentů bytového domu s proskleným komunikačním jádrem

Jižní pohled na hlavní příjezdovou cestu s vinicemi v zadním plánu

Maribor je s téměř sto tisíci obyvatel druhé největší slovinské město, o jehož ambicích svědčí i to, že se stalo Evropským městem kultury pro rok 2012. Kromě kultury dokáže město nabídnout i řadu dalších důvodů k příjemnému životu. Centrum Mariboru se může pochlubit jedním z nejdelších nábřeží v zemi. Jižní předměstí se téměř dotýká lesních úbočí a nedalekých lyžařských sjezdovek, zatímco severní pohled nabízí viniční krajinu, která je nedílnou součástí panoramatu města. Tuto skutečnost si uvědomuje i řada stavebních firem a jižní část města za řekou Drávou prošla v posledních dekádách mohutnou bytovou výstavbou, přičemž nejkrásnějším místem k životu přece jen stále zůstává severní břeh s vilovou čtvrtí Koroška vrata ležící pod slavnými vinicemi západně od historického centra. Do směsice městských vil z 19. a 20. století nově přibyl obytný soubor od lublaňského architekta Aleše Vodopivce, jehož tvorba není tolik mediálně líbivá, ale o to víc přesvědčuje svojí kvalitou a nadčasovostí při každodenním užívání. Projekt deseti obytných domů na ulici Srnčeva se zaměřuje na náročné klienty vyžadující život ve městě, ale přitom se nechtějí zbavit všech výhod života v rodinných domcích se zahradou. Nově navržené hmoty se svými rozměry snaží přiblížit sousedním klasicistním vilám. Jednotlivé bloky jsou od sebe vzdáleny tak, aby se mezi ně vešly spojující venkovní terasy. Oddělené vstupy do jednotlivých domů společně s dostatkem volného prostoru zaručují obyvatelům pocit otevřenosti a zároveň soukromí. Použitý konstrukční systém se sruženými instalacemi v příčných stěnách umožňuje různé členění bytů či jejich spojování, aby se dispozice mohly přizpůsobovat aktuálním požadavkům jejich obyvatel. Při stavbě byly použity kvalitní a trvanlivé materiály - žulový obklad vnějších stěn, hliníkové okení rámy s předsazenými hliníkovými žaluziemi, prosklená komunikační jádra a masivní dřevěné podlahy -, což plně odpovídá představám bydlení v městských vilách.

Kongresové centrum Brdo

autor: Bevk Perović arhitekti

klient: JGZ Brdo

místo: Predoslje 39, Brdo pri Kranju

projekt: 2005

realizace: 2006-07

velikost pozemku: 25836 m²

zastavěná plocha: 2842 m²

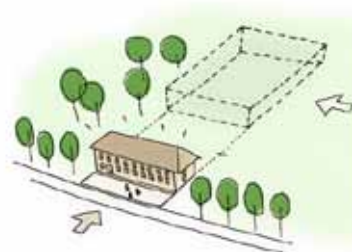
užitná plocha: 8454 m²

celkové náklady: 13 mil. euro

web: www.brdo.si

V první polovině roku 2008 bylo Slovinsko jako první východoevropský stát pověřeno předsednictvím Evropské unie. Za tímto účelem vzniklo nové kongresové centrum. Z logistických a bezpečnostních důvodů byl vybrán zámecký areál Brdo u města Kranj.

Rozsáhlý areál, který byl původně hraběcím sídlem, připadl po první světové válce k jugoslávskému království. Socialisti zámek po druhé světové válce zestátnili a Josip Broz Tito ho využíval během svých návštěv Slovinska. V těch dobách zde pobývali také Antony Eden, perský šáh Reza Pahlewi nebo Michail Gorbačov. Během krátké historie samostatného slovinského státu byl areál využíván k důležitým protokolárním účelům. Zavítal sem Bill Clinton, papež Jan Pavel II., princ Charles a v roce 2001 se zde poprvé setkali prezident Bush a Putin. Areál byl tedy na krátkodobé návštěvy významných osobností dobře připravený. Kvůli šestiměsíčnímu předsednictví EU však bylo zapotřebí upravit stávající budovy a vytvořit nové prostory kongresového centra. Kromě místa k pořádání konferencí Brdo také potřebovalo sál ke slavnostem, pro něž už nedostačovala kapacita starého hradu. Kongresové centrum je dispozičně rozděleno do tří samostatných zón: běžní účastníci se po vstupu do haly schází v bufetu a sálu, VIP hosté (ministři a jejich doprovod) využívají své soukromé místnosti a novináři mají zázemí v tiskovém centru. Tento stavební program architekti vložili do skleněného pavilonu, který umístili na louku za bývalou konírnu. Otevřený půdorys a prosklené stěny umožňují krásný výhled do parku a jezero ležící za budovou. Příroda je důležitým prvkem celého architektonického návrhu. Do stavby se vstupuje z jižního rohu, kde nízká kompaktní hmota v přízemí mírně ustupuje do pozadí a vytváří tak krytý přístřešek. O prosvětlení malého sálu se stará zelené atrium v podobě zatravněné rampy. Druhé atrium se pak nachází v prvním patře.

Schéma

Půdorys přízemí

Transparentní administrativní část s přímým vstupem na venkovní terasu

Nízká lineární hmota kongresového centra posazená na louku za bývalou konírnu

Fotbalový stadion Ljudski vrt

autor: OFIS arhitekti

místo: Mladinska ulica 29, Maribor

soutěž: 1998

realizace: 2006–08

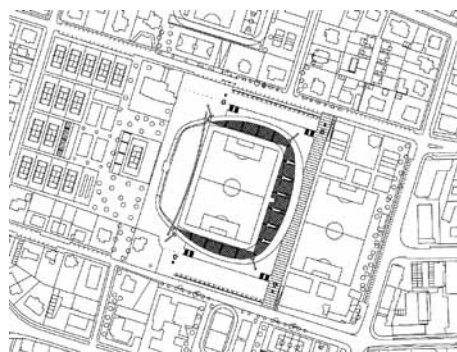
náklady: 10,8 mil. euro

užitná plocha: 3400 m²

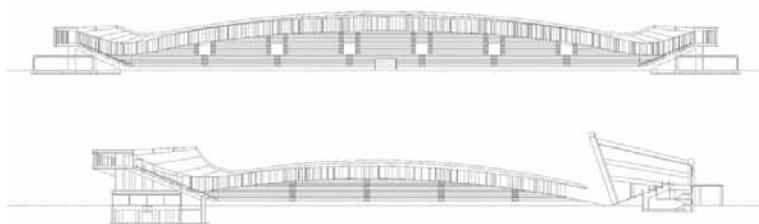
gps: x 46.5626 , y 15.6405

web: www.nkmaribor.com

foto: Tomaž Gregorič

Situace

Řezy stadionem

Průběžný ochoz za tribunami diváků s nerušným výhledem na obě strany

Východní pohled na stadion z tréninkového fotbalového hřiště

Lublaňský ateliér OFIS arhitekti byl dlouhé léta spojován se sochařskými variacemi fasád bytových domů. Jejich projekty však dokáží také úspěšně reagovat na historické prostředí a tradici. Prvním příkladem byla rekonstrukce Městského muzea v Lublani následovaná dvěma bytovými domy v Cerklje a Bohinjske Bistrici, které se odkazují se na tradiční venkovské stavby. Právě dokončený fotbalový stadion Ljudski vrt ve druhém největším slovinském městě je zdařilým příkladem přestavby, která dokáže místu pečlivě naslouchat, ale zároveň se jím nenechá svazovat. Černožlutý pás tribun lemující hřiště se svojí zvlněnou formou odkazuje na půlstoletí starou betonovou skořepinu. Zvolená tvar má svoje funkční opodstatnění vyplývající z vnitřního provozu a optimálního výhledu diváků na hrací plochu. Novou tribunu si lze nejlépe vychutnat při večerním fotbalovém zápasu uvnitř stadionu nebo zvenku jako vznášející se žlutou stuhu. V polovině šedesátých letech byla na západní straně hřiště vybudována tribuna krytá mohutnou klenutou střechou z betonu od Borise Pipana. Úkolem bylo proměnit hřiště na fotbalový stadion, rozšířit stávající budovu o kryté tribuny pro 12500 diváků a přidat další veřejné služby jako jsou 4 velké tělocvičny, fitness klub s bazény, obchody a restaurací. Vítězný návrh přišel s prstencem tribun vlnících se nad kompaktním soklem s veřejnými funkcemi. Nejvyšší a nejnižší body tribuny jsou určovány kvalitou výhledu diváka. Do rohů hřiště, kde jsou pohledy omezené, byly přemístěny vstupy na tribuny. Prstenec je tu snížen na úroveň nástupní roviny. Poté se začne jemně zvedat a svého nejvyššího bodu dosáhne uprostřed hřiště. V této části, kde se nabízí nejlepší výhledy na hřiště, je umístěno nejvíce sedadel. Chodba k tribunám má dvojí plášť, který skrývá místo pro VIP, novináře a občerstvení. Ve spodní části stavby se nachází kryté sportovní haly a obchody. Ze střechy soklu a nástupní úrovně se nabízí výhled na tréninkové hřiště.

Bytový dům Seník

autor: OFIS arhitekti

klient: Gradis G group

místo: Cesta v polico 31, Cerklje

projekt: 2005

realizace: 2006-07

užitná plocha: 7000 m²

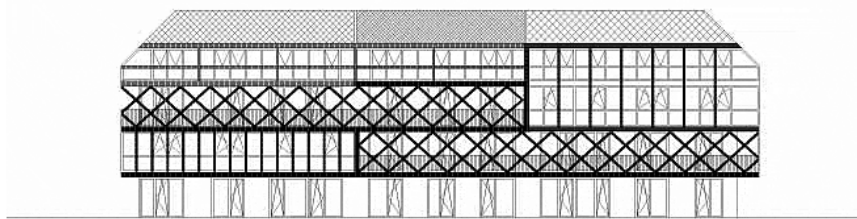
celkové náklady: 4,2 mil. euro

Hledání pravé tváře místa

Ve Slovinsku se rodí spousta zajímavých projektů sociálního bydlení, které ve výsledku nedávají najevo, že by jejich autoři museli výrazně bojovat s napjatým rozpočtem. Vždy se podaří najít prostředky, které projekt povýší na obdivuhodné architektonické dílo. Bytový dům 'Seník' v Cerklje patří navíc mezi ty příklady, které se rozhodly namáhat zkoumáním a interpretací tradiční architektury v oblasti Julských Alp.

Tak pestrou směsici funkčního využití, jaká se nachází v okolí stavby, by si nedokázal nikdo vymyslet. K současnému stavu se dospělo po mnohaletých přešlapech obecních úředníků podceňující nástroj územního plánování.

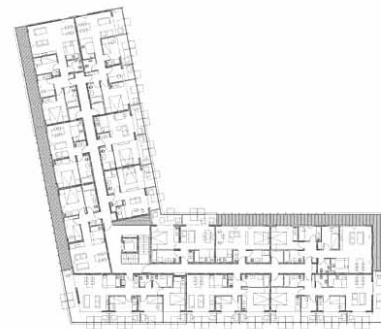
Na severu leží z poloviny zaplněný hřbitov, takže jeho velká část zatím slouží jako francouzský pak s pečlivě zastřiženým trávníkem i buksusy. Na západě si nevzhledný supermarket Mercator vyasfaltoval rozměrnou zásobovací zónu. Jejich zákazníci parkují společně s návštěvníky hřbitova. Jižně leží 'šmoulí' domek s předpisovou sedlovou střechou. Ve tomto slepenci dvou katalogových rodinných domků se prodává elektronika. Zbývající části jižní oblasti je infikována zástavbou nevzhledných rodinných domků. K bytům v přízemí patří také třímetrový pás zeleně, který přísně ohraničuje veřejný chodník, takže obyvatelům není dopřáno příliš soukromí. Východní strana do tohoto neutěšeného prostředí vůbec nezapadá. Působí jako z pohádky. Za polní cestou se pod mohutnou lípou ukrývá kamenný kříž. Louku posetou pampeliškami v dálce lemují skalité hory se zasněženými vrcholky (byl jsem tam v dubnu). Jedině kvůli tomuto pohledu se vyplatí, aby si zde lidé kupovali svoje byty. Do čtyř podlaží se architektům nakonec podařilo rozumně vtěsnat 54 bytů.

Jižní fasáda

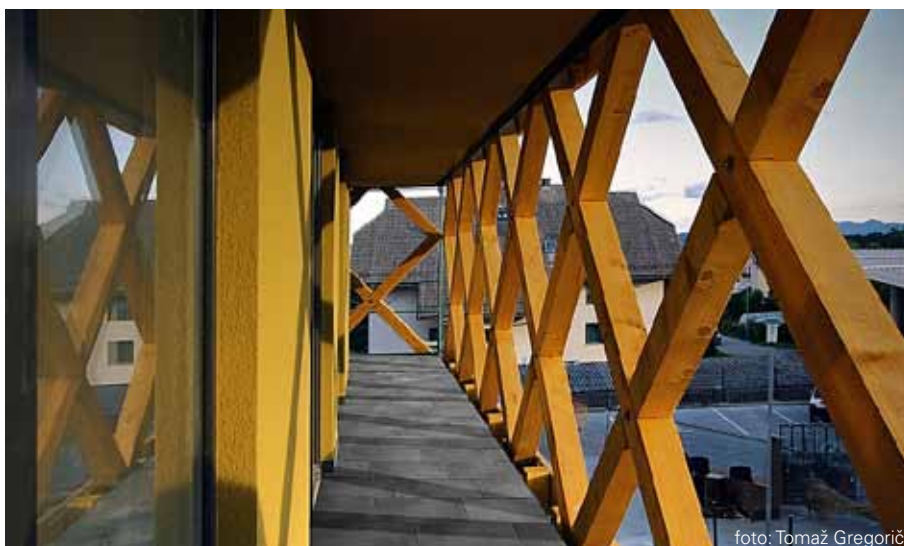
Půdorys přízemí

Půdorys 3.NP

Malebná kompozice bytového domu a kostela pořízená z parkoviště supermarketu

Zamřížované balkony bytů dnes slouží k zavěšení květináčů s muškátý

foto: Tomáš Gregorič

Rektorát univerzity Primorska a fakulta humanitních věd

autor: Plusminus30

klient: Univerza na Primorskem

místo: Titov trg 4, Koper

soutěž: 2003

projekt: 2004-05

realizace: 2005-07

velikost pozemku: 1300 m²

užitná plocha: 3290 m²

zastavěná plocha: 980 m²

web: www.upr.si

Podélný řez

Půdorysy přízemí

Půdorysy 3.np

Otevřený výhled ze schodištvé části na okolní domy

Nová přístavba v centru středověkého města

V roce 2003 byla vypsána anonymní soutěž na rektorát univerzity Primorska a fakultu humanitních studií. Univerzita tou dobou vlastnila v historickém centru Koperu tři budovy, přičemž dvě z nich jsou vysoce ceněnou kulturní památkou – paláce Armerija a Foresterija. Třetí budovou bylo rozšíření paláce Pretorska, což je radnice. Tuto přístavbu měla nahradit větší objekt, který by sloužil potřebám Fakulty humanitních studií, zatímco paláce Armerija a Foresterija měly být pouze citlivě zrekonstruovány. Hlavní pozornost při projektování renovace dvou paláců a nové budovy, bylo zachovat a vyčistit stávající kvality místa a zároveň vhodně do této citlivé městského území vložit nový stavební program rektorátu a fakulty humanitních studií. Armerija je určena potřebám rektorátu a je kompletně uzavřená, Foresterija společně s nově navrženou budovou jsou určeny pro Fakultu humanitních studií v Koperu a jsou mezi sebou propojeny dvoupatrovou skleněnou pasáží. Do Foresterie je umístěna veřejná část jako například knihovnu, informace a studentská jídelna, zatímco nová přístavba obsahuje posluchárny, kabinety pedagogů a správu fakulty. Návrh pro Armerija a Foresterija vyplývá z kombinace prostorových nároků klienta a požadavků Úřadu na ochranu slovinského kulturního dědictví, který usiloval o prezentaci historických prvků jako svědků proměny paláců v průběhu jeho historie. Nová budova má jasné funkční rozčlenění. Uprostřed domu se nachází komunikační část s denním světlem dopadajícím prosklenou střešou až do přízemí. Směrem do ulice jsou učebny a dvě stupňovité přednáškové místnosti. Na straně do vnitřního dvora jsou nad zachovanými věžeňskými celami z rakousko-uherské doby umístěny místnosti pro pedagogy a v horní mansardě je správa fakulty. Bývalé věžeňské kobky nyní slouží jako kanceláře pro studijní oddělení.

Rozšíření městské knihovny

autor: A.Biro

klient: město Grosuplje

místo: Adamičeva cesta 15, Grosuplje

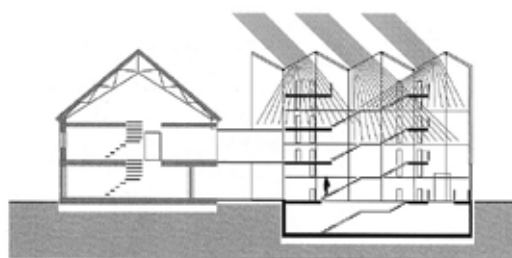
realizace: 2007

užitná plocha: 1820m²

celkové náklady: 2,6 mil. euro

web: www.gro.sik.si

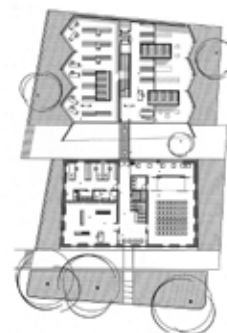
Dvacetitisícové město Grosuplje leží patnáct minut od Lublaně na dálnici směrem Záhřeb. Obec se za posledních 15 let rozrostla o třicet procent, což jí způsobilo řadu komplikací počínaje nedostačujícími kapacitami veřejných služeb včetně knihovny. Výpůjčky knih se ve městě nabízely již před druhou světovou válkou, ale jako nezávislá veřejná instituce začala působit až od roku 1962. V 70. letech se knihovna přestěhovala do vyvlastněného domu po místním podnikateli, ale až v roce 2003 se stavba dočkala významné rekonstrukce. S nárůstem knižních svazků a rozvojem moderních technologií vyvstala potřeba přístavby, kterou v roce 2007 provedlo lublaňské A.Biro. Nejsnazší cestou, jak získat více místa, bylo přistavět další hmotu na dvoře za historicky chráněným domem z konce 19. století. Původní dům se nachází na kopci v ose končící na opačné straně železniční stanici. Přední část domu dotváří čtveřice vzrostlých líp. Součástí projektu byla také citlivá rekonstrukce původního objektu, kde se nyní nachází kavárna, přednášková místnost a výstavní sál. Nové rozšíření, kam byly přestěhovány veškeré knihy, je koncipováno jako samostatný objekt propojený s historickou budovou pomocí skleněné lávky. V porovnání se starou budovou nabízí nová přístavba dvojnásobně více místa. Výsledná forma přístavby připomíná roztaženou harmoniku. Tvar zubaté střechy, která následně přechází v obvodový plášť, vychází z okolní zašpičatělých střech. Střídání plných a prosklených ploch přispělo kromě vnitřní světelné pohody také k velkorysému otevření interiéru s výhledem na dvůr a původní knihovnu. V projasněném interiéru převládá světlé dřevo použité na podlahy, schodiště a regály. Červenobéžové barevné schéma vychází opět z materiálů použitých v původní stavbě. Knihovna začala plnit funkci velkého městského obývacího pokoje, který nemá co skrývat. Objekt každodenně nabídne své služby až 750 návštěvníků, přičemž počet stoupá a 35% obyvatelů města již vlastní průkazku.

Podélný řez se sluneční osvětlením

Půdorys přízemí

Půdorys patra

foto: Miran Kambič

V interiéru převládá světlé dřevo a bílé omítky

foto: Miran Kambič

Historická budova v popředí a za ní nová přístavba knihovny

Ekonom. škola Murska Sobota

autor: R. Benda, P. Hočevár, M. Zorc

klient: Ministerstvo vzdělávání SR

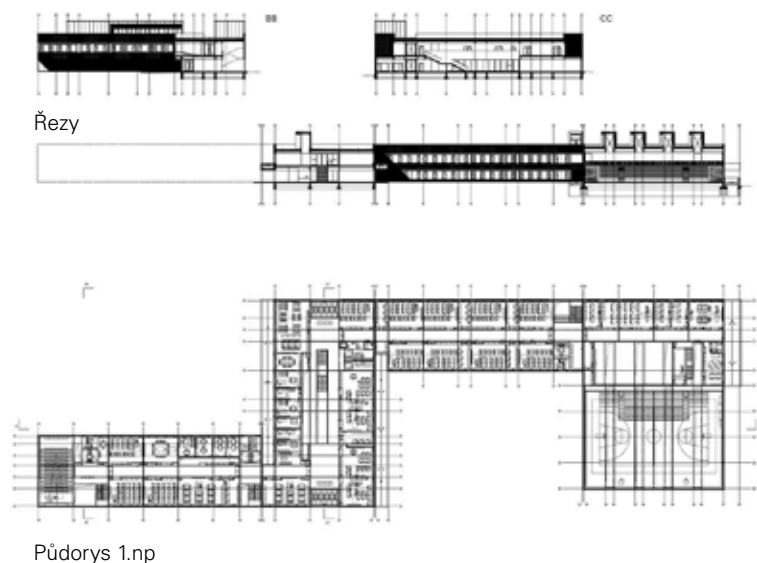
místo: Noršinska ulica 13, M. Sobota

projekt: 2004-07

realizace: 2006-07

užitná plocha: 9360 m²velikost pozemku: 28670 m²

celkové náklady: 10 mil. euro

web: www.ekonomskasolams.si

Venkovní běžecká dráha před cihelnou školní stěnou

Hlavní vstup do budovy

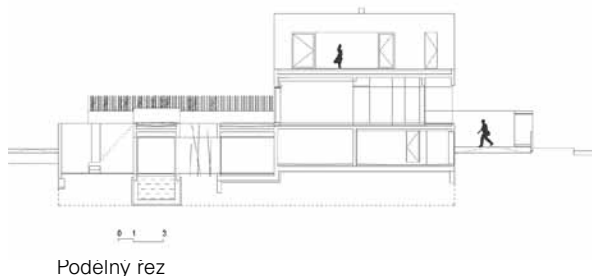
Střední ekonomická škola se nachází v Murské Sobotě, dvacetitisícovém městě v Panonské nížině na samém východě Slovinska. Zdejší oblast se potýká se slabší ekonomikou než ve zbytku země, což se místní úřady i státní instituce pokouší změnit řadou opatření, mezi něž patří také investice do vzdělanosti. Škola leží na předměstí, a přestože jí společnost dělájí nákupní zóny a průmyslové areály, tak stále dokáže těžit z výhody blízkosti lesů a luk. Školní areál je koncipován jako jednolitá protáhlá hmota meandrující podél celého pozemku. Vlastní budova skládá ze tří vzájemně propletených provozů s rozdílnými funkcemi. Vstupní část obsahuje hlavní univerzitní sál, přednáškové místnosti a knihovnu. Prostřední část, která slouží střední škole, má samostatný vstup a obsahuje víceúčelový sál, menší přednáškové místnosti, šatny, jídelnu a administrativní zázemí. V poslední části se nachází sportovní hala s několika dalšími cvičebnami. Meandrovitý tvar zároveň definuje venkovní prostory sloužící jako autobusová zastávka, park, zahrada, odpočinková zóna a atletický ovál. Celá budova je zvenku obložena tmavě šedým režným zdivem, čímž se chtěla jasně vymezit vůči pestrobarevným fasádám nákupní zóny a současně poskytnout neutrální pozadí při venkovních aktivitách. Cihelný obklad zároveň vytváří odkaz na zdejší keramickou a hrnčířskou tradici. Rozdělení velkého objemu školy do menších částí společně s využitím drobného keramického obkladu napomohlo ke zmírnění celkového dopadu a zlidštění měřítka stavby. Dlouhé pásy oken napomáhají k lepšímu provázání interiéru s vnějším prostředím a zároveň rámují výhledy do okolní krajiny. Interiér, který tvoří nedílnou součást projektu, je v porovnání s tmavým zdrženlivým zevnějškem daleko jasnější a barevný. Různobarevné schéma dveří, obkladových panelů i nábytku napomáhá k lepší orientaci uvnitř školy. Kvůli nízkému rozpočtu byly použity běžně dostupné stavební prvky s jednoduchými detaily.

Dům D

autor: Bevk Perović arhitekti
 místo: Rožna dolina, Cesta IX, Lublaň
 velikost pozemku: 628 m²
 projekt: 2005-07

Dům D se nachází ve věhlasné vilové čtvrti Rožna dolina nedaleko centra Lublaně. Stavební program určoval specifický životní styl klienta. Bezdětný pár si přál dům s jedním obývacím pokojem, jednou ložnicí a tělocvičnou. Navzdory jednoduchým požadavkům, byl úkol velmi komplikovaný – na relativně malém pozemku bylo vyžadováno příliš mnoho funkcí. Velká část domu je proto ukrytá pod zemí a tváří svůj vlastní vnitřní svět odloučený od okolí. Každé poschodí domu nabízí jinou úroveň soukromí a vztah k okolnímu prostředí. Podzemní tělocvična zahrnující pracovnu, posilovnu, saunu, plavecký bazén, hudební místnost a tři atria vytváří rozměrnou základnu domu pokrývající téměř celý pozemek. Ve spodní části přerušované atrii se odehrává neustálá interakce vnitřních a vnějších prostorů. Jednotlivé místnosti a plavecký bazén jsou rámovány skleněnými stěnami, které umožňují dennímu světlu pronikat hluboko do interiéru.

V prvním poschodí se nachází obývací pokoj s recepcí, otevřenou kuchyní a jídelní zónou, která pak pokračuje na venkovní terasu a zdvojnásobuje celkový prostor. Ozeleněná atria, která lze obcházet, působí jako malé zahrady nabízející letmé pohledy do spodní části. Z teras je výhled do sousední neupravované zeleně, která je pod ochranou a ve vlastnictví města, z níž se stává 'vizuální rozšíření' zahrady domu. V horním patře s ložnicí a sanitárním příslušenstvím se objevuje další plynulý přechod mezi vnitřkem a vnějškem, kde terasa má stejnou plochu jako ložnice. Z této terasy je panoramatický výhled směrem na město a okolí. Dům je koncipován jako řada pečlivě uspořádaných prostorových sekvencí počínaje předzahrádkou. Tato zahrada je otevřená, není oplocená jako zahrady v sousedství a vytváří téměř poloveřejný prostor, který náleží současně ulici i domu. Venkovní plošina z broušeného betonu vede k pozvolnému schodišti vedoucímu do úrovně obývacího pokoje domu. Různé oblasti využití uvnitř domu jsou mezi sebou odlišeny také použitím různých materiálů. Teracové podlahy vyznačují spíše veřejné zóny, zatímco soukromé oblasti mají dřevěné podlahy z douglasky.

Podélný rez

Půdorys obytného podlaží

foto: Miran Kambič

Výhled z pracovny přes otevřené atrium na vnitřní bazén

Meandrovitá betonová hmota jasně vyčnívá z okolní zástavby rodinných domů z 80. let

Náměstí s venkovním oltářem

autor: Maruša Zorec, Martina Tepina

klient: Františkánský klášter Brezje

místo: Brezje, Slovinsko

projekt: 2005

realizace: 2008

užitná plocha: 1790 m²

celkové náklady: 478.000 euro

web: www.rkc.si

Čelní pohled

Situace náměstí

foto: Miran Kambič

Čelní pohled na polootevřený oltář

foto: Miran Kambič

Otevřený oltář s kamenným schodištěm do náměstí

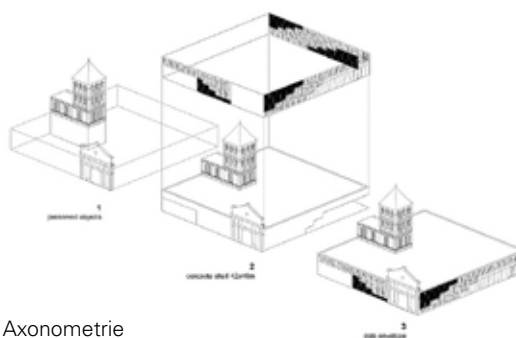
Úprava náměstí s venkovním oltářem pro kostel svatého Vída v Brezje, který je největším poutním kostelem na Slovinsku. Architektka musela brát v úvahu různá historická období a splňovat řadu přísných požadavků a ochranných předpisů. Poutní kostel svatého Vída byl postaven na konci 19. století. Náměstí před kostelem je nejhlavnější částí církevního areálu, poněvadž zde se veřejnost shromažďuje při bohoslužbách a dalších venkovních katolických obřadech. Během 20. století vzniklo pro úpravu náměstí několik projektů. Jedním z těch, které byly nakonec realizovány, je hladká kamenná po obvodu náměstí navržená Jože Plečnikem ve 30. letech minulého století. Maruša Zorec se spolupracovnicí Martinou Tepina rozhodly použít tuto zeď jako 'podpůrný' prvek nového objektu. Veřejné záchody a další obslužné místnosti byly umístěny za tuto zeď a elegantně tak zastíněny před zraky. Oltář, který stál dlouhá desetiletí před hlavním průčelím kostela, byl také umístěn podél zdi; ve skutečnosti byl do ní vložen. Toto zvláštní rozhodnutí mělo zásadní dopad na celé území. Kostel se nyní na náměstí těší ještě výsadnějším postavení a barevná mozaika, navržená v 60. letech Ivanem Vurnikem, nabývá na větším účinku.

Věřící nyní při venkovních obřadech sedí blíže k oltáři a mohou si vytvořit důvěrnější vztah k dění na pódiu. A co je možná nejdůležitější, následkem tohoto řešení se náměstí stalo ústředním sjednocujícím prvkem celého komplexu. 'Funguje' dvěma směry, spojuje kostel s volnou krajinou a spojuje oltář s parkem na opačné straně, který byl dosud od zbytku areálu opticky oddělený. Samotný oltář je zhotovený z oceli a betonu, ale jeho vnitřek je celý obložený březovým dřevem. Návrh úpravy náměstí je stejně jednoduchý: původně mělo být celé vydlážděno kamenem, ale z finanční důvodů bylo náměstí vydlážděno betonovými deskami. Pouze schody vedoucí k oltáři a k samotnému náměstí jsou zhotoveny z místního kamene.

Dot envelope_low cost shopping

autor: OFIS arhitekti
 klient: Mercator d.d.
 místo: Mesarska cesta, Lublaň
 projekt: 2006
 realizace: 2008
 celková užitná plocha: 2000 m²

V posledních letech se kultura nakupování ve východní Evropě nebývale rozmáhá. V případě projektu Dot envelope byli OFIS ostaveni opět před hotovou věcí, kdy měli pouhými kosmetickými zásahy zachránit celou budovu. Čerstvě dokončený supermarket obchodního řetězce Mercator se nachází na východním okraji městského centra Lublaně. Zdejší historické haly jatek musely ustoupit komerčním zájmům obchodních řetězců. Architekt byli přizváni na poslední chvíli ke ztvárnění obvodového pláště. Ti si dokázali vtipným způsobem poradit s napjatým rozpočtem, který by běžně vystačil jen na zakrytí jedné fasády. Prostou metodou odebrání materiálu vytvořili dekor, odpadový materiál znovu zrecyklovali na fasádě v podobě kruhových terčů a motiv teček posloužil společnosti Mercator v reklamní kampani. Jednoduchou myšlenkou se podařilo vylepšit celkový výraz prefabrikovaného objektu.

Axonometrie

foto: Tomaž Gregorič

Nízkonákladová puntíková fasáda obepínající typologizovanou nákupní halu

Kaple pro poslední rozloučení

autor: OFIS arhitekti
 místo: Krašnja, Slovinsko
 soutěž: 2005
 realizace: 2008-09
 zastavěná plocha: 135 m²

Kaple určená k poslednímu rozloučení se nachází ve vesnici nedaleko Lublaně. Pozemek leží vedle stávajícího hřbitova. Kaple je zařezána do svažujícího se terénu. Tvar kaple sleduje vrstevnice krajiny kolem hřbitova. Zakřivené stěny obepínají a zároveň rozdělují stavební program. Vnější křivka oddělující kopec od roviny kolem kaple zároveň tvoří hlavní nosnou zeď. Podél vnitřní strany této stěny jsou umístěny servisní místnosti. Vnitřní křivka obepíná hlavní prostor pro rozloučení s pozůstalým. Prosklená část tohoto prostoru se otevírá směrem k venkovní plošině, kde se mohou konat letní shromáždění. Ve stropě nad hlavním prostorem je umístěn katolický symbol v podobě ležícího kříže. Během dne tento kříž slouží také k osvětlení vnitřního prostoru a během noci naopak světlo vyzářuje. Na stavbě použitý leštěný beton, modřínové dřevo a sklo.

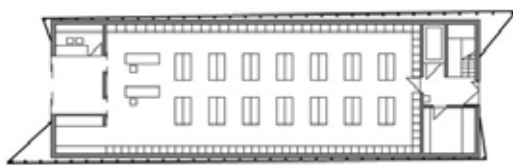

foto: Tomaž Gregorič

Noční pohled na hřbitovní kapli částečně zapuštěnou do terénu

Pohraniční obchod Gruškovje

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac
 klient: Regal GH
 místo: Gruškovje, Slovinsko
 projekt: 2005
 realizace: 2009
 užitná plocha: 550 m²
 budget: 450.000 euro

Půdorys přízemí

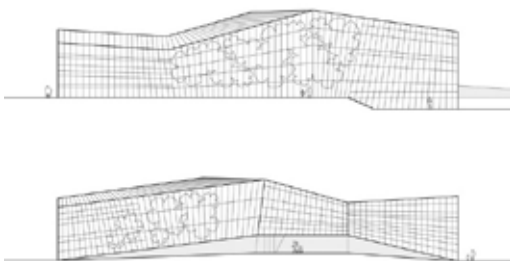
foto: Miran Kambič

Dynamická rozlámaná zlatá fasáda na hraničním přechodu

Stejně jako všechny ostatní bedny podél silnic na hraničních přechodech vytvářejí specifické prostředí, které se neřídí obvyklými prostory utvářejícími pravidly. Jde rovněž o prostředí, ve kterém je všechno vytvořeno tak, aby se podřídlilo funkci, zatímco estetika je neprávem zanedbávaná. Každá stavba umístěná do takového prostředí musí vyčnívat, aby byla sama rozpoznatelná. Obchod na hraničním přechodu Gruškovje leží na stísněném pozemku mezi dvěma cestami. Tvoří jej nenáročný stavební program a je chápán jako jednoduchý objem, u něhož je s povrchy zacházeno dvěma různými způsoby. Střeška a delší strany jsou zabalené do zlatého balicího papíru, zatímco dvě zbyváající plochy jsou nálevkovitě zformovány jako hlavní vstup a zásobování obchodu.

Sportovní hala Podčetrtek

autor: Enota / Dean Lah, Milan Tomac
 klient: Obecní úřad Podčetrtek
 místo: Zdraviliška cesta, Podčetrtek
 projekt: 2007
 realizace: 2010
 užitná plocha: 3570m²
 celkové náklady: 3,6 mil. euro

Fasády

foto: Miran Kambič

Červený nástupní terén do sportovní haly

Městská sportovní hala se nachází na hlavní příjezdové cestě do Podčetrteku poblíž lázeňského střediska Terme Olimia. Hala je umístěna přímo za původním silničním náspem. Hlavní vstup je směřován do silnici a přichází se k němu mezi dvěma cestami na opačných koncích náspu. Kvůli svým rozměrům výrazně překračujícím měřítko tradičních místních budov, není možné halu srovnávat s původní okolní architekturou. Zdá se však logické hledat podobnosti mezi většími lázeňskými soubory, zejména pak s objektem Termalija, který se nachází přímo přes ulici. Mezi oběma stavbami vzniká specifický dialog. Termalija na jedné straně působí prázdně, lehce, barevně, hravě, zatímco hala na druhé straně vystupuje spíše vážně, těžce, monolitně. Ačkoli je hala určena především ke sportovním aktivitám, může být rovněž využívána ke kulturním akcím s větším počtem návštěvníků.

Páteří vesnické domy

autor: OFIS arhitekti

místo: Podpeč

projekt: 2006

realizace: 2008-10

Lublaň obklopuje řada různě velkých venkovských souborů. Společně s rozvětveným hlavním urbanistickým jádrem vytvářejí město. Jak se město zevnitř rozrůstá, tak městské a venkovské formace mezi sebou vzájemně splývají. Nekontrolovaný rozvoj měst měl za následek, že historická venkovská typologie pomalu ztratila svůj vzor, charakter a kvalitu.

Vesnice Podpeč se pomalu stává typickou předměstskou oblastí. Ačkoli je opřena rozlehlými zelenými plochami s poli a divokou přírodou, nemají místní stavení žádné kvality těžící z nově vznikajícího životního prostředí.

Projekt je součástí urbanistické studie na přestavbu předměstských oblastí na vnějším okraji rychlostního okruhu Lublaně. Hlavní navrhovanou myšlenkou je zahušťování vesnických jader - tradičním rozvětřujícím se vesnickým rozvržením úzkých podlouhlých budov řadících se podél cesty s okolní zelení. Vnitřní cesta se chová jako páteř, osm pozemků s podélnými domy se větví jako žebra.

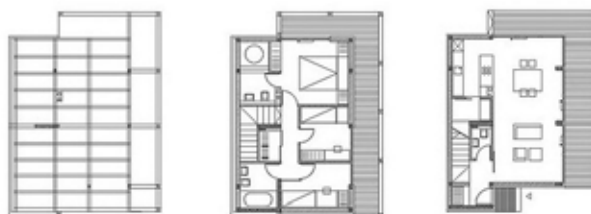
Tento druh pozemků s domy je zacílen na mladé rodiny, které si nemohou dovolit žít v centru a hledají svou vlatní zahradu pomalu se ztrácející v okolní zeleni. Na druhou stranu přináší do vesnické struktury nový život.

Za celkovou sumu 180.000 euro vznikl třípokojový dům se zahradou a třemi parkovišti. Jde o rozpočet, který si mladé páry mohou dovolit vypůjčit od banky za rozumný úrok. Základní koncept musel být proto založen na ekonomických, racionálních a flexibilních přínosech. Každá bytová jednotka má dvě poschodí, každé o velikosti 55 m². Výstavba každé jednotky je ukončena ve fázi bez dokončených podlah a zařizovacích prvků v koupelnách.

Přízemí tvoří centrální obývací pokoj a kuchyně se spíží. Obytná část má možnost přičlenit k sobě další místnost jako je pokoj pro hosta nebo pracovna. Obytná část se otevírá k vyvýšené verandě a do malé zahrady. První nadzemní podlaží sloužící jako klidová část tvoří tři ložnice se dvěma koupelnami a šatnou. Podél ložnic je dlouhá terasa s pergolou. Navržená sedlová střecha umožňuje místo pro chodbu nebo sklad. Použitými materiály jsou modřínové dřevo, omítka a sklo.

Situace

Typické půdorysy rodinných domů

Detail urbanistické struktury s výhledem na kostel svatě Anny na vrcholku kopce

Obytný soubor při pohledu od řeky

Obytný soubor Razgledi Perovo

autor: Dekleva Gregorič arhitekti

místo: Perovo, Kamnik

klient: SAVA IP d.o.o.

realizace: 2011

užitná plocha: 1760 m²

Půdorys 1.NP

Půdorys přízemí

foto: Miran Kambič

Výhled ze střešní terasy na okolní identické domy

foto: Miran Kambič

Celkový pohled na obytný soubor Perovo

Ve městě Kamnik na úpatí Savinjských Alp v současnosti vzniká řada obytných resortů těžících z krásné přírodní scenérie s výhledem na druhou nejvyšší horu Slovinska. Obytný soubor od lublaňského páru Dekleva Gregorič představuje povedený příklad moderní zástavby, která rovněž reaguje na charakter původní zástavby. Autoři se při koncipování nového areálu na jižním okraji města potýkali se dvěma úkoly: především bylo důležité vytvořit pro budoucí obyvatele kvalitní životní prostředí, ale také pokusit se nově zcelit vzhled osady Perovo, kterou dosud představovala různorodá směsice rodinného bydlení.

Jejich návrh představují poměrně vysoké a jednoduše koncipované objekty s následujícím architektonickým uspořádáním: přízemí se chová jako podstavec, z něhož vyčnívají dvě příkré pultové střechy. Tento způsob horního zakončení obloženého dřevem a výraznou mírou definuje celkový výraz obytného souboru utvářeného dvěma řadami dvojdomků, přičemž hustota horních pater je snížena z důvodu lepšího výhledu na Kamnisko-Savinjských Alp. Přes poměrně hustou zástavbu rodinných domů zůstalo důležité zachování základního stupně soukromí v zahradách. Dřevěné zahradní terasy, které přímo sousedí s obývacím pokojem, jsou orientované tak, aby se obyvatelé dvojdomků během svého venkovního pobytu vzájemně nerušili.

Přestože na situaci domky vypadají téměř identicky, dalším z klíčových prvků návrhu byla variabilita dispozic, aby se půdorysné schéma mohlo dle přání klienta změnit. Všechny nosné zdi jsou tak umístěny po obvodu, čímž lze místnosti uvnitř v přízemí i horní patře libovolně upravovat.

Sportovní centrum Stopiče

autor: Jereb in Budja arhitekti

místo: Stopiče 37, Stopiče

klient: Městský úřad Novo Mesto

soutěž: 2007

realizace: 2011

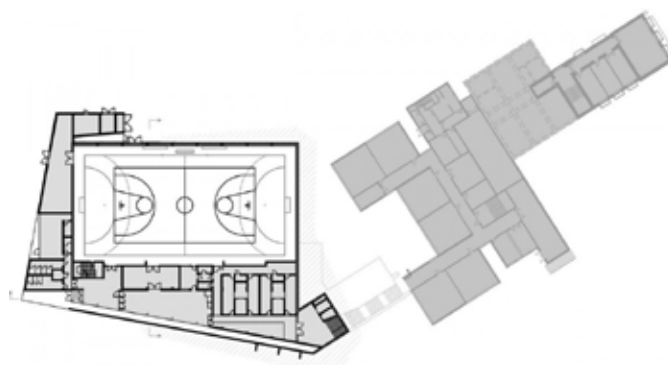
užitná plocha: 2350 m²

Sportovní centrum leží v malé obci Stopiče jihovýchodně od Novo Mesto, které je hlavním městem regionu Dolenjska. Střed obce dosud představovala jen škola s venkovním hřištěm. V roce 2007 uspořádal městský úřad architektonickou soutěž na novou podobu sportovní haly, v níž zvítězila mladá lublaňská dvojice Rok Jereb a Blaž Budja. Prvenství v soutěži a získání zakázky jim tak umožnilo opustit kancelář Ravnikar Potokar a založit si vlastní architektonický ateliér. Projekt má nabídnout novou odpověď na otázky, jak by měla vypadat současná veřejná vybavenost na slovinském venkově. Objekt slouží především jako krytá sportovní hala pro stávající základní školu a současně v odpoledním čase ho místní komunita využívá jako sportovní centrum. Centrum se svojí architekturou snaží hmotově, orientací ke světovým stranám i použitím materiálů reagovat na specifika zdejšího prostředí s malými venkovskými domy, kostelní věží a okolním zalesněným kopcem. Obslužné provozy sportovního centra, stejně jako napojení na původní školní budovu, jsou rozmístěny po obvodu stavby, která se svým tvarem přizpůsobuje svažujícímu terénu. Tento lemující prstenec vyrovnává výškové nerovnosti a současně zakrývá hlavní hmotu sportovní haly. Místnosti uvnitř objektu jsou rozesety kolem hlavní sportovní haly. Propojující vstupy, chodby a pasáže jsou navrženy tak, aby byly co nejvíce otevřené a prostupné. Okna mezi jednotlivými částmi centra umožňují návštěvníkům průhledy skrze celou budovu. Kromě hlavního jižního vstupu se lze do objektu dostat ještě západním služebním vchodem. Hlavní sportovní hala nabízí posezení pro 220 diváků.

Autoři se při navrhování sportovního centra obrátili na místní tradice a rozhodli se využít místní materiály, který nejlépe zapadají do vesnického prostředí. Ke snadnějšímu začlenění napomohlo rozsáhlé využití dřeva, pohledového betonu a plechové střechy. Fasády tvoří kvalitní modřínové dřevo a okna jsou zasazená do hliníkových rámců. Většina podlah je z teracca až na sportoviště, kde jsou parkety.

Podélný řez

Půdorys přízemí

foto: Blaž Budja

Otočné stěny umožňují rozšíření a propojení vnitřních prostorů

foto: Blaž Budja

Ptačí pohled na sportovní halu, z níž uprostřed vyrůstá dřevem obložený box

Výstavní a prodejní pavilon v jeskyni Postojná

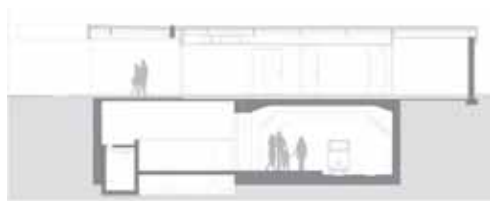
autor: Studio Stratum

místo: Jamska cesta 30, Postojna

klient: Postojnska jama, d.d.

realizace: 2011

web: www.postojnska-jama.eu

Příčný řez

Půdorys přízemí

foto: Miran Kambič

Skleněné stěny od podlahy ke stropu zaručují co nejužší kontakt mezi interiérem a jasnými

foto: Miran Kambič

Prosklená hmota pavilonu se jako zářivý červ line v temné jeskyni Postojná

Mezi největší perly Dinárského krasu na západě Slovinska jistě patří Postojnská jeskyně. Dvacetkilometrový podzemní labyrint, který patří mezi největší v zemi, během sezóny přiláká denně až 14000 turistů. Z toho důvodu bylo třeba zrekonstruovat přesluhující zázemí pro návštěvníky. Součástí nového výstavního a prodejního pavilonu v jeskyni Postojná je nyní také první podzemní poštovní úřad na světě. Úkolem pro architekta byla obnova původního pavilonu v koncertním sálu, u něhož se projevila jeho funkční i materiálová nevhodnost. Nový návrh nahradil nevhodně umístěné hygienické zázemí pro návštěvníky ze zvýšené platformy dovnitř dispozice a přímo jej propojil s novou biologickou čistírnou odpadních hmot. Celý objekt mohl vzniknout pouze na místě zčásti zbourané původní stavby. Regulace pro výstavbu uvnitř jeskyně navíc vyžadovala využití anorganických materiálů, které budou vyhovovat jednoduchému převozu podzemním vlakem na místo a umožní ruční montáž bez potřeby složité techniky. Celá stavba do nejmenších detailů vyhovuje přísným předpisům na ochranu životního prostředí a má nejmenším možným dopad na zdejší ekosystém. Koncept trvalé udržitelnosti se promítl také do návrhu vytápění, ventilace a první podzemní čistírny odpadních vod ve Slovinsku.

Výstavní a obchodní pavilon je rozdělen do dvou částí. Kompletně prosklená část pavilonu s přístupy na čtyřech místech, kopíruje svým tvarem stěny podzemní jeskyně. Uspořádání hmoty odpovídá neoptimálnějšímu nasměrování proudu návštěvníků od vstupu i k východu. Do renovované části pavilonu bylo umístěno nové hygienické zázemí návštěvníků jeskyně Postojna. Interiér výstavního pavilonu slouží jako univerzální prostor s integrovanými otvory a zásuvkami v podlaze pro libovolnou instalaci exponátů a výstavních panelů. Výstavní část s prodejem suvenýrů je kompletně prosklená a slouží jako další rozšíření výstavní síně.

Mateřská škola Ajda

autor: Arhitektura Jure Kotnik

místo: Javornik, Ravne na Koroškem

realizace: 2011

užitná plocha: 73 m²

web: www.vrtec-ravne.si

Ravne na Koroškem je dvanáctitisícové město na severu Slovinska, které se může kromě bohatého sportovního vyžití a jedné z největších knihovnických sbírek v zemi, pochlubit více než čtyřsetletou tradicí ve výrobě oceli.

Mateřská škola Ajda, která se nachází na jednom z panelových sídlišť z 80. let minulého století, nahradila dočasný přístavek z roku 2009 od stejného autora. Rychlý nárůst počtu malých dětí ve městě tehdy Jure Kotnik vyřešil použitím tří levných ISO kontejnerů připojených ke stávající školce. Kontejnerové řešení, které dokázalo během jediného dne rozšířit kapacitu o čtrnáct dětí, se místním osvědčilo a místní úřad souhlasil s trvalým připojením dalších třinácti prefabrikovaných dílců. Nová přístavba o celkové ploše 73 čtverečních metrů tak nabízí téměř dvojnásobek požadovaných ploch na dětskou hernu. Kontejnery jsou pod společnou střechou spojeny do jediného celku, přičemž prostory mezi jednotlivými kontejnery jsou využívány jako šatny, kryté terasy a vstupní hala. Stavba z kontejnerů měla tu výhodu, že pořizovací náklady byly podstatně nižší než u jiných nově vznikajících školek ve Slovinsku.

Školku Ajda tvoří tři hrací místnosti, dvě kryté terasy, dvě umývárny, šatna a víceúčelová vstupní hala. Vnitřní místnosti nejsou pouze prostornější než ve stávající školce, ale rovněž lépe osvětlené. Dlouhé prosklené fasády umožňují dětem lepší kontakt s okolní zahradou. Univerzální vstupní hala slouží také původní školce k pořádání výstav a divadelních představení, společnému čtení i hraní. Na jednom z nároží školky byla vybudována krytá terasa z týkového dřeva, kde si mohou děti hrát na čerstvém vzduchu během celého roku i při nepříznivém počasí. Podobně jako u dočasného přístavku je i zde součástí návrhu tzv. 'didaktická fasáda' tvořená antracitově zbarvenými izolačními panely, na nichž jsou rozloženy barevné magnetické pásky umožňující lehkou manipulaci k podpoře dětské představivosti. Fasáda tak napomáhá k lepší motorice, podporuje tvořivost a děti se mohou každý den těšit do školky, protože pokaždé vypadá trochu jinak.

Řezy

Půdorys přízemí

foto: Miran Kambič

Krytá celoročně obyvatelná terasa s podlahou z týkového dřeva

foto: Miran Kambič

Nový pavilon školky uprostřed sídliště z 80. let

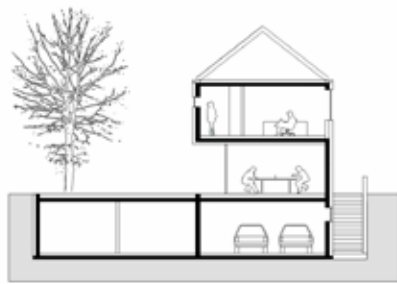
Rodinný dům Suha

autor: Arhitektura d.o.o.

místo: Suha, Škofja Loka

realizace: 2010-12

celkové náklady: 450.000 euro

Příčný řez

Půdorysy všech podlaží

Rodinný dům leží ve vesnici Suha na okraji proslulého středověkého města Škofja Loka. Dům nahradil jedno křídlo bývalého statku s typickým nádvořím. Místní předpisy předem určily tvar sedlové střechy i maximální rozměry, které šlo zastavět po zbouraném objektu. Investorem je syn vlastníka bývalé farmy, který má univerzitní vzdělání a ryze městské potřeby. Dům je umístěn na jihozápadním svahu klesajícím k řece Sora s panoramatickým výhledem na středověký hrad nad městem Škofja Loka. Hmota domu je orientována kolmo k vrstevnicím. Suterén se svojí terasou otevírá k řece, zatímco přízemí se prosklenými plochami obrací do bývalého hospodářského dvora a nejvyšší podlaží s ložnicemi směřuje na východ. Pro pěší i auto je přístup k domu z jižní strany. Zatímco auta jsou zavedena do suterénu, pěší se po pohodlném vnějším schodišti dostanou k hlavnímu vstupu v přízemí. Západní strana domu je zanořena do travnatého svahu. Dům svým situováním dodržuje kompozici původní farmy s velkým dvorem, kde se stále nachází majitelova usedlost a nové domy jeho dětí. Příčný řez se podobá písmenu Z: zatímco přízemí se kompletně otevírá na západní stranu, horní poschodí hledí východním směrem. Prostorové rozdělení domu je jednoduché a logické: v přízemí domu se nachází velká garáž, sklad, posilovna, kotelna a dílna. Přízemí tvoří dvanáct metrů dlouhý západně orientovaný obytný prostor, k němuž je ze severu připojeno schodiště, toaleta a vstupní část. V horním podlaží jsou na chodbu podél západní stěny s panoramatickým oknem napojeny ložnice s koupelnami. Chodba a ložnice jsou mezi sebou odděleny dlouhou šatní stěnou. Ložnice rodičů, která se může chlubit nejlepším výhledem na jih, se nachází na samém konci dlouhé chodby.

Marko Zoranovič

Obytná část domu s výhledem na východ do bývalého hospodářského dvora

Marko Zoranovič

Jižní fasáda domu s výhledem do údolí

7. SWOT analýza

7.1 Silné stránky

V historii nedostali Slovinci nic zadarmo. V prostředí geopoliticky ovlivňovaném ze všech stran se museli naučit nepolevovat a jít soustavně za svým cílem. Tuto zarputilost lze považovat za kladnou do té míry, pokud je usměrňována zdravými pochybnostmi.

Slovinsko těžilo výhody ze spojení v jugoslávské federaci, která nebyla natolik v područí Sovětského svazu a mohla udržovat styk se zahraničím a to nejen po ekonomické stránce, ale také se západními odborníky v různých oborech. Před zbývající zeměmi rozpadlé Jugoslávie si získalo díky včasnému vystoupení z federace a ukončení válečného konfliktu, který jinak neblaze postihl zbytek Balkánu.

Již na příkladu vícejazyčných domácností, v nichž vyrůstali Maks Fabiani či Boris Podrecca lze vylíčit dobrou znalost cizích jazyků. Slovinci si uvědomují, že malá země si ve styku s okolím nevystačí pouze s jednou řečí a ovládnutí více jazyků je nutnost. Silné sebevědomí podložené jazykovými znalostmi pak slovinským architektům usnadňuje účast v zahraničních soutěžích, kde poslední dobou sklízí úspěchy. Výhodou malé země je, že se v ní lze rychle zorientovat, snadno pokrýt a mít aktuální přehled o celkovém dění.

Další pozitivní vlastností je otevřenost, což se projevuje v přísunu zahraničních investorů, ale také, že neuzavírají před zahraničními architekty. Pořádáním mezinárodních soutěží se zvyšuje celková kvalita, nutí místní ateliéry neustále se zlepšovat a neusnout na vavřínech.

7.2 Slabé stránky

To, co bylo v předchozím bodu zmiňováno jako výhoda, lze z druhé strany považovat za slabinu. Příliš malá země, jakou je Slovinsko, může být v dnešní době jen velmi málo soběstačná a těžko se jí vzdoruje vnějším vlivům. Malý trh a svázaná architektonická scéna zároveň příliš nepodporuje konkurenční prostředí a brání ke vzniku alternativ a dalších proudů. Úzký okruh architektů způsobuje, že všichni se hned o všem dozví.

Přílišné sebevědomí může způsobovat, že se ateliéry nekriticky chlubí i podprůměrnou produkcí. Výsledky prezentované v ročenkách českého nakladatelství Prostor častokrát slovinskou produkci překonávají, ale nedávají o sobě dostatečně vědět.

7.3 Příležitosti

Slovinští architekti nabízené příležitosti většinou využívají. Velmi dobře si uvědomují konkurenci, která na trhu panuje a díky spolupráci ať už na domácí nebo zahraniční scéně se jim daří podávat na tak malou zemi nevídaný výkon. Ať se podíváme na Sixpack sdružující ateliéry se zcela odlišnými zkušenostmi, způsobem navrhování i výslednými realizacemi.

Početní převahy využili při prosazování slovinských zájmů v zahraničí. Potenciál spřízněných a etablovaných architektů v zahraniční efektivně využívají k výstavním nebo edukativním činnostem.

7.4 Hrozby

Na řadě příkladů historických staveb se lze přesvědčit, s jakou rychlostí místní architekti reagují na dění na zahraničních scénách a odtud přejímají moderní trendy do své tvorby. Za kladný lze považovat přínos vídeňské secese Maksem Fabiani, naopak nekritické převzetí myšlenek funkcionalismu Ivanem Vurnikem na konci 20. let stálo za pohřbením myšlenky na založení vlastního národního slohu a hledáním vlastní identity, což zároveň způsobilo mezigenerační jiskření nejen na akademické půdě, ale také na poli architektonických realizací. Stejný problém pak nastal počátkem 90. let, kdy se slovinští architekti pokoušeli za každou cenu a co nejrychleji dostat na úroveň západoevropské produkce, která však nezažila úpadek způsobený komunistickou periodou. Se vznikem samostatného slovinského státu se musela zrodit také nová generace poučených klientů a zručných řemeslníků, což mohli sami architekti jen těžko ovlivnit. Na řadě historických příkladů lze dohledat, jak podobná povrchní architektura zastarává a těžko se pak těchto módních výstřelků zbavuje. Další hrozbou se ztráta tváře slovinské architektury. To, co je z velké části prezentováno v zahraničních médiích, by také mohlo vzniknout kdekoliv jinde v Evropě. Současné stavby umě reagují na místo a potřeby, ale trpí neduhem univerzálního slohu, přestože jsme se v historii mohli přesvědčit, že slovinští architekti uměli přijít s vlastním jazykem. Nejde o to, vytvářet za každou cenu jasně odlišitelný rukopis, po vzoru hvězd světové architektury, ale reflektovat vlastní historii a vycházet z ducha místa. Za vzor by mohla nejen slovinským architektům posloužit soudobá tvorba ve švýcarském kantonu Graubünden, kde je v současných realizacích stále cítit duch engandinských domů, což třeba reflektovali v 70. letech Edvard Ravnikar v Kranji nebo jeho syn Vojteh Ravnikar se skupinou Kras na východě země. Evropa je obecně velmi diverzifikovaná. Nepřekvapují pětimilionové země, které hrají v globálním měřítku významnou roli. V případě Slovinska se však jedná o jednu z nejmenších evropských zemí a o silné pozici nemůže být řeč. O tuto oblast se v historii neustále přetahovaly sousedící mocnosti. V devatenáctém století existovaly tendence k přechodu na chorvatský jazyk. Během 2. světové války zažila násilnosti ze strany Itálie i Německa a při rozpadu jugoslávské federace od svých bývalých partnerských zemí. S uvolněním geografických a ekonomických hranic zemí hrozí rozprodání zahraničním investorům. Již od počátku 90. let lze spatřovat masivní přísun rakouských financí následovaný dalšími zeměmi. Tyto finance na jedné straně pomáhá v enormním rozvoji, ale i naopak zapříčiňují ztrátu svobody potřebné ke kvalitní tvorbě.

8. Závěry, výsledky řešení, přínos pro praxi

8.1 Shrnutí

O slovinském úspěchu se u nás nehovoří již pouze v odborných kruzích. Diskuze, které nemohly minout ani architektonickou profesi, se však většinou zakládaly na povrchním zprostředkování na dálku. Tato dizertační práce si kladla za úkol podat zprávu přímo z místa. Nezatíženým pohledem se zmapovala kontinuita panující ve slovinské architektuře již od Fabianiho časů. Podařilo se tak doložit, že se za současným úspěchem skrývají dlouhé roky kultivace společnosti, udržování zahraničních vztahů a osvícená politika. Kvalitní architektura představuje v celoroční produkci každého státu minoritní podíl, přesto v případě tak malé země a svázaného okruhu architektonické elity, se daří jak vzniku řady nadprůměrných realizací, tak i následná informovanost o těchto počinech. Slovinsko by se tak dalo přirovnat k malé rodinné firmě, která těží ze své flexibility a trpí neduhy z nedostatku zdravé soutěživosti více názorových proudů. Zároveň poukazuje, že za současnou pozicí Slovinska v evropském kontextu je dlouhodobá a usilovná snaha o evropskou integraci a uznání západu, což by mohl být recept i pro úspěch naší scény, aby se výraznější prosadila v evropském povědomí.

8.2 Přínos práce

Výsledná práce, která zaznamenává, shrnuje a vyhodnocuje, by měla posloužit především dalším kolegům, kteří budou mít zájem zabývat se do hloubky současnou o slovinskou architektonickou scénu. Kromě spolehlivého a detailního průvodce po stovce vybraných realizací z uplynulého století práce přichází také s výkladem propojujícím slovinské dějiny do jednoho kontinuálního příběhu. Dizertační práce předkládá vývoj, souvztažnosti a historické paralely, které usnadňují pochopení dnešní architektonické tvorby. Jedná se o první ucelený výklad moderní slovinské architektury českému publiku, přichází s v České republice doposud neznámými jmény autorů i jejich realizace. Výsledná práce nepředkládá univerzální recept na prosazení se ve středoevropském regionu, ale možnost vzít si ponaučení z úspěšného příkladu a obohatit se zkušenostmi z jiné kultury, která je nám přesto tak blízká, zcela jistě napomůže k reflexi a zamyšlení na vlastní tvorbou řadu českých architektů.

8.3 Význam pro praxi

Hlavním cílem práce bylo přinést širší povědomí o současné architektonické tvorbě a ne tak, jak byla českému publiku předkládána aktuálními autory a na nejzářivějších realizacích. Práce zbavuje tematiku závoje mediální dokonalosti. K dizertační práci jsem nashromáždil co největší množství informací k řešenému tématu, které se od roku 2006 průběžně objevují na internetových stránkách archiweb.cz sloužících dalším případným

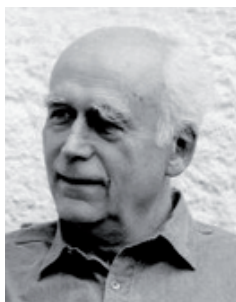
zájemcům s touhou vycestovat a přesvědčit se na vlastní oči, což dokládá řada již konaných odborných exkurzí čerpajících právě z mých zdrojů. Kromě studentů a akademiků se výsledky práce dostávají mezi české architekty, kteří se tak přímo a v celé šíři dozívají informace o tamější scéně.

8.4 Závěr

Zatímco se dnes nad osudem společné měny Euro vznáší sousta otazníků, ještě více ekonomů varuje na nad jeho přijetím a živí debaty o ztrátě národní identity, se Slovinci postavili čelem a způsobem sobě (malým zemím) vlastní. Nejenže převzali výhody plynoucí ze zavedení Eura, tak si dokázali podržet vlastní identitu a historický. Na počátku roku 2007, kdy Slovinsko přešlo z tolarů na evropskou měnu, se na rubové straně desetacentové mince objevil nerealizovaný návrh slovinského parlamentu od Jože Plečnika z pozdních 40. let. Plečnikova tvorba se na slovinských bankovkách neobjevila prvně. Již dříve zdobil jeho portrét společně s projektem Národní a univerzitní knihovny pěti set tolarovou bankovku. I v případě evropského platidla se Slovincům podařilo udržet vlastní identitu a nechat ožít nikdy nerealizovaný Plečnikův vrcholný projekt, který měl být sídlem slovinské vlády. To by mohlo být poučením pro českou architekturu: nebát se nových věcí, ale nezapomínat přitom na vlastní historii, zůstat otevřený a uvědomovat si, že velikost národa lze poměřovat i jinak než počtem obyvatel nebo rozlohou.

Rubová strana slovinské desetacentové euromince znázorňuje druhou verzi Plečnikova nerealizovaného návrhu Slovinského parlamentu (též Slovinská Akropole či Katedrála Svobody) z pozdních 40. let minulého století.

ARNAUTOVIĆ Ilija (*1924 Niš, Srbsko – †23.1.2009 Lublaň)

Narodil se v srbském městě Niš. V období 1945-48 studoval architekturu na Vysokém učení technickém v Praze a následně studium architektury 1948-53 na univerzitě v Lublani. Diplomoval u prof. E.Ravnikara. Většinu profesního života strávil Lublani a jeho tvorbu lze najít po celé Jugoslávii a v Alžírsku. Ovzduší vrcholného socialismu mu přesto umožnilo vytvářet budovy, jejich podstata vycházela z promyšlených konstrukčních principů a uváženého využití materiálů. V jeho panelových domech 60. - 80.let dodnes žije 57000 Slovinců.

BENDA Rok (*1974 Kranj)

Vystudoval architekturu v roce 2000 u prof. M. Bonča na univerzitě v Lublani. Od promoce pracuje jako samostatný architekt. Mezi jeho nejznámější projekty patří lékárna v Mengeš (2003), rekonstrukce márnice (2004) a hřbitova v Mengeš (2007), ekonomická škola v Murske Sobote (2007) a tržnice v Mariboru (2008).

BEVK Matija (*1972 Lublaň)

V roce 1999 vystudoval architekturu u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani. Od roku 1997 vede s V.Perović společný ateliér Bevk Perović architekti. Za svoji tvorbu získal šestkrát Plečnikovu cenu, dvakrát Piranesiho cenu a zvláštní uznání Mies van der Rohe Award 2007.

BITENC Anton (*6.1.1920 Šentvid pri Ljubljani – †14.6.1977 Lublaň)

Vystudoval v roce 1947 architekturu u prof. J.Plečnika na univerzitě v Lublani a posléze se stal na škole jeho posledním asistentem. Od roku 1967 vyučoval na Fakultě architektury kreslení zprvu jako odborný asistent a později jako profesor. Mezi jeho nejvýznamnější realizace patří památník národního osvobozenického boje, který Bitenc odvozoval z Plečnikových motivů. Za rekonstrukci kostela Narození Panny Marie získal v roce 1973 Plečnikovu cenu. V letech 1969-75 během výstavby Ravnikarova náměstí republiky se podílel na obnově voršilského kláštera, na jehož zahradách náměstí vznikalo. Kromě revitalizace a rekonstrukce starých kostelů navrhl také celou řadu nových kostelů (Dražgoše, Idrija, Koseze v Ljubljani, Poljane) a převzal tak po Plečnikovi žezlo v navrhování sakrálních budov ve Slovinsku.

BLENKUŠ Matej (*1971 Lublaň)

V letech 1997-98 byl v redakční radě časopisu List. V roce 1998 vystudoval architekturu u prof. M.Bonča na univerzitě v Lublani. V letech 1998-2002 získal stipendium pro mladé badatele a působil na Fakultě architektury v Lublani. V roce 1999 obhájil magisterskou práci na technické univerzitě v Helsinkách. Od 2000 se připojil do architektonické kanceláře A.Biro. V roce 2003 obhájil doktorskou práci na Fakultě architektury v Lublani. V roce 2003 získal Župančičovu cenu za administrativní budovu Šmartinka v Lublani a v roce 2007 získal Plečnikovu cenu za přístavbu ke knihovně v Grosuplje.

BONČA Miloš (*29.5.1932 Lublaň – †24.7.2006 Lublaň)

Po absolvování střední školy v Lublani roku 1950 vystudoval Fakultu architekturu v roce 1958 u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani. Svoje pracovní dovednosti si vylepšil během praxe ve Švédsku a v roce 1979 doktorát získal na Fakultě architektury ve Skopje. Od roku 1960 pracoval na Fakultě architektury v Lublani nejprve jako odborný asistent E.Ravnikara, od roku 1980 byl docentem a od 1985 řádný profesor, kde působil až do své smrti. Společně s E.Ravnikarem pracoval jako společník na projektu náměstí Revoluce (dnes náměstí Republiky, 1960-73) v Lublani. Bonča patřil po boku S.Severa, S.Kristla, M.Miheliče a O.Jugovce mezi první poválečnou generaci Ravnikarových žáků. Přestože velkou část svého života zasvětil pedagogické práci, tak stačil vytvořit řadu oceněných staveb. V roce 1987 získal Prešerenovu cenu za celoživotní dílo a 1994 Zlatou medaili univerzity v Lublani. V roce 2002 vydal přední slovinský historik Stane Bernik souhrnný katalog s názvem 'Arhitektura Miloše Bonče'.

BRATE Tomaž (*1963 Novo Mesto – †16.10.2008 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1987 na univerzitě v Lublani. Následně pokračoval v postgraduálním studiu, publikoval odborné články pro Oris, Hiše, AB a Piranesi. V letech 1988-98 spolupracoval s televizní stanicí TV Slovenia na pořadech o architektuře Studio City a Osmi dan. V roce 1991 se podílel na expozici slovinského pavilonu na benátském bienále a v roce 1996 putovní výstavy Slovinsko: 9 architektů (Madrid, Barcelona, Záhřeb,...). Byl spoluzakladatelem časopisu pro středoevropskou architekturu Piranesi, kde působil jako redaktor do roku 1998. V roce 2006 pomáhal ateliéru Sadar Vuga s expozicí Formula New Ljubljana, která reprezentovala Slovinsko na 10. bienále v Benátkách. V letech 1998-2001 byl poradce ministra kultury a od roku 2002 poradce na Ministerstvu kultury. Od roku 2003 byl zaměstnán na lublaňském magistrátu (v odboru kultury, následně hospodářství a dopravy).

BUDJA Blaž (*Slovinsko)

Diplomoval v roce 2000 na Fakultě architektury univerzity v Lublani a začal pracovat v ateliéru Ravnikar Potokar. Od roku 2007 provozuje s R.Jereb vlastní ateliér Jereb in Budja arhitekti. Kromě architektury a urbanizmu se věnuje také architektonické fotografii.

ČEFERIN Petra (*1969 Slovinsko)

Vystudovala Fakultu architektury na univerzitě v Lublani, získala magisterský titul na Fakultě architektury v Helsinkách, kde pokračovala v doktorském studiu na Fakultě humanistických studií s tezemi „Constructing a Legend: The International Exhibitions of Finnish Architecture 1957-1967“. Je autorkou řady článků o moderní architektuře a kritičkou současné architektury.

ČELIK Matevž (*1971 Slovinsko)

V roce 1998 vystudoval architekturu na lublaňské univerzitě. V letech 1997-2004 pracoval v lublaňské kanceláři Ravnikar Potokar. Současně však v letech 1999-2010 provozoval vlastní ateliér mcArhitekt, který za deset let své existence vytvořil přes třicet projektů. V březnu 2003 založil kulturní projekt Trajekt, který v roce 2004 získal Plečnikovu cenu za důležitý přínos ve vývoji slovinské architektury. Jeho odborné články otiskují chorvatský Oris, slovenský Arch nebo japonský A+U. V letech 2002-04 byl členem územního plánování města Bled. V srpnu 2010 byl zvolen ředitelem MAO (Muzea architektury a designu) v Lublani.

ČERNIGOJ Andrej (*1948 Maribor)

Narodil se v Mariboru do architektonické rodiny. V roce 1968 vystudoval architekturu u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani. V roce 1973 působil jako asistent prof. E.Ravnikara (Urbanismus a veřejné stavby) a v roce 1974 jako asistent prof. M.Mušiče (Dějiny architektury) následně se účastnil Urban Inovace Group v Los Angeles (CH.Moore, F.Gehry, C.Pelli,...). V roce 1978 magisterský titul na UCLA v Los Angeles, získal Fulbrightovo stipendium k dalšímu studium. V roce 1981 působil jako asistent prof.Kamnitz na UCLA v Los Angeles. V roce 1982 pracoval v londýnské kanceláři Mellvin Praxe & Partners. V letech 1985-92 pracoval jako samostatný architekt. Od roku 1992 vede v Lublani ateliér Genius Loci.

ČERNIGOJ Jaroslav (*1.6.1905 Bovec – †10.1989 Maribor)

Starší bratr architekta Milana Černigoje. Vystudoval architekturu v roce 1929 u prof. J.Plečnika na Technické fakultě v Lublani. Na počátku 30. let minulého století založil společně s A.Devem ateliér, jehož tvorba představoval základ moderní architektury v Mariboru. Na příklady spořitelny Drava (1931) je patrný odklon od svého učitele směrem k funkcionalismu. V roce 1935 se podílel na stavbě městského úřadu a v roce 1938 vytvořil regulační plán Mariboru a několika dalších měst. Po druhé světové válce se věnoval rekonstrukcím sakrálních památek, vytvářel grafický design a věnoval se žurnalistice.

ČERNIGOJ Milan (*9.3.1912 Tolmin – †4.4.1978 Maribor)

Mladší bratr architekta Jaroslava Černigoje. Vystudoval architekturu v roce 1934 u prof. J.Plečnika na Technické fakultě v Lublani. Jako samostatný architekt tvořil v 50. letech minulého století v Mariboru a jeho okolí (železniční stanice, hotel Slavija a sídlo dřevozpracující firmy v Limbuš).

ČERPES Ilika (*2.4.1957 Maribor)

Po vystudování gymnázia v Mariboru s vyznamenáním promovala v roce 1982 u prof. J.Koželje na Fakultě architektury univerzity v Lublani. Poté pracovala jako odborný asistent pod dohledem P.Gabijelčiča a J.Koželje. V letech 1984-2000 pracovala na Slovinském urbanistickém institutu. Podílela na přípravě dlouhodobého plánu rozvoje Lublaně. Na dvě volební období působila až do roku 1992 jako předsedkyně Svazu architektů. V letech 1990-92 byla členkou čteného výboru Mezinárodního architektonického semináře v Piranu. Od roku 1992 působí na Fakultě geodézie a později na Fakultě architektury univerzity v Lublani.

CIMOLINI Mika (*31.7.1971 Lublaň)

Vystudovala architekturu na lublaňské univerzitě, kde později působila jak odborná asistentka. Byla uměleckou zpravodajkou slovinské národní televize (TV Slovenia) a v roce 2001 promovala na amsterodamském Berlage Institute s výzkumnou prací "Whatever You Want" soustředující se na implementaci produktového designu a marketingových strategií do architektonických struktur. V roce 2004 založila v Lublani společně s I.Kebl vlastní ateliér Elastik. Žije v Lublani, je hostující profesorkou na Berlage Institute, mezinárodně publikuje řady článků a produkovala několik krátkých dokumentárních filmů z oblasti médií a designu.

COSTAPERARIA Josip (*1876 Krapje pri Novski, Chorvatsko – †1951 Lublaň)

Po absolutoriu na záhřebském gymnáziu odešel do Vídně, kde nejprve studoval architekturu na Technické univerzitě ve Vídni a pak v akademickém roce 1899/1900 na Akademii výtvarných umění u prof. O.Wagnera. Studium nedokončil, ale ještě v roce 1927 absolvoval na vídeňské Akademii jeden rok prof. C.Holzmeistersa. Do rozpadu Rakouska-Uherska žil v Terstu společně se slovinskou koncertní pěvkyní Mira Dev, s níž se později oženil. Nejprve spolupracoval s architektem Maksem Fabianim, kdy vedl stavbu slovinského národního domu v Terstu a obchodního domu v Gorici. Později spolupracoval se sdružením benátských inženýrů a designerů v Terstu, ale také sám realizoval několik menších projektů jako střední chlapeckou školu v Postojne (1907-09), školy Cyrila a Metoděje a Živnostenské banky v Terstu. Během Království SHS po první světové válce působil především v Lublani, kde navrhl Palác Lublaň (1923-25), dům Šuklje (1928), vilu Dular (1930-32) a především bytový dům Vrtača (1931-33), kterému se přezdívá 'šachovnice' a je prvním modernistickou bytovkou ve Slovinsku. Patřil do skupiny oponující Plečnikovi. Po druhé světové válce byl obviněn účasti na Fiera di Lubiana během italské okupace, ale později byl osvobozen. Pracoval na rekonstrukci a nové výstavbě Lublaně, přičemž nejvýznamnější je nástavba Justičního paláce (1949-53). Zemřel osamocen a v zapomnění. Až půl století po jeho smrti připravil Bogo Župančič Costaperariovy výstavu, kterou doprovodil katalogem jeho projektů.

DEKLEVA Aljoša (*1972 Postojna)

V letech 1996-98 pracoval pro lublaňskou kancelář Sadar Vuga Arhitekti. V roce 1998 vystudoval architekturu u prof. V.Ravnikara na univerzitě v Lublani. V letech 1998-2003 založil společně s D.Lah a M.Tomac architektonickou kancelář Enota. V roce 2001 vystudoval u P.Schumachera a Ch.Highta na AA v Londýně, kde následně založil mezinárodní architektonickou síť RAMTV. Od 2003 vede v Lublani společně s T.Gregorič vlastní architektonickou kancelář. V roce 2003 získal Plečnikovu studentskou cenu za nejlepší magisterský projekt. V roce 2004 se společně s pěti dalšími mladými kanceláři zúčastnil výstavy Sixpack. V roce 2004 získal Plečnikovu cenu za kulturní přínos s projektem Trajekt.org

DEŠMAN Miha (*1956 Gornji Grad)

Vystudoval architekturu u prof. M.Mušiče na univerzitě v Lublani a v postgraduálním studiu pokračoval na IUAV v Benátkách. Od roku 1982 působí jako samostatný architekt a je členem DESSA. Byl členem redakční rady knižní série Krt. Která v roce 1988 získala Plečnikovu cenu v oblasti teorie architektury. Od roku 1986 je členem redakční rady časopisu AB a od roku 1995 jeho šéfredaktor. Je autorem více než 150 odborných článků. V letech 2003-06 byl prezidentem DAL (Lublaňská arch. společnost) a od roku 2006 předsedou Plečnikovy správní nadace. Za svoje realizace získal v roce 1990 čestné uznání Piranesi a v roce 2004 Plečnikovu cenu. Od roku 2004 vede v Lublani společně s K.Dešman ateliér Dans arhitekti.

DEŠMAN PIRKMAJER Katarina (*1957 Lublaň)

Vystudovala architekturu u prof. M.Mušiče na univerzitě v Lublani a poté pokračovala v postgraduálním studiu na IUAV v Benátkách. Od roku 1982 působí jako samostatná architektka a členka DESSA. Za svoje realizace získala v roce 1990 čestné uznání Piranesi a v roce 2004 Plečnikovu cenu. Od roku 2004 vede v Lublani společně s M.Dešman ateliér Dans arhitekti.

DODD Nicholas (*1968 Shrewsbury, Anglie)

V roce 1990 získal bakalářský titul z architektury na Leicester School of Architecture. V roce 1993 získal stipendium NUFFIC nizozemského ministerstva kultury. V roce 1994 získal magisterský titul na Berlage Institute v Amsterdamu. Od roku 1998 působí v londýnském ateliéru Bennetts Associates.

FABIANI Maks (*29.4.1865 Kobdilj u Štanjelu - †18.8.1962 Gorica, Itálie)

Narodil se jako jedenácté ze čtrnácti dětí v notářské rodině ve vesnici Kobdilj v regionu Kras. Vyrůstal v kosmopolitním prostředí, kde se mluvilo italsky, slovinsky a německy. Po studiích na německém reálném gymnáziu v Lublani odešel do Vídně, kde v letech 1883-89 studoval u prof. K.Königa na Vysoké technické škole. Po úspěšném zakončení získal cestovní stipendium, které mu umožnil pobývat tři roky (1892-94) v Řecku, Itálii, Německu, Francii, Belgii a Anglii. Po návratu z cest pracoval na pozvání prof. O.Wagnera dva roky (1894-96) v jeho vídeňském ateliéru. Po této praxi se stal v roce 1896 asistentem u prof. K.Königa na vídeňské Technické vysoké škole, kde se v roce 1902 stal jedním z prvních absolventů tamějšího doktorského studia. V období 1896-1917 působil ve Vídni jako samostatný architekt. Jedním z jeho větších projektů byl urbanistický projekt přestavby Lublaně těžce poničené zemětřesením v roce 1895. V soutěži porazil historizující návrh C.Site. Městská rada jmenovala Fabianiho hlavním městským architektem a za podpory tehdejšího starosty I.Hribara realizoval v Lublani řadu významných budova. Blízký vztah ke straně slovinských nacionalistů mu otevřel cestu k Národním domů v dnešní italské Gorici (1903) a Terstu (1904). V období 1910-17 působil jako profesor ornamentalistiky a interiérového dekoru na vídeňské technice, kde vychoval celou generaci rakouských architektů J.Frank, O.Strnad, O.Wlach a další. V letech 1915-18 absolvoval vojenskou službu a po skončení první světové války byl vedoucím kanceláře na obnovu Gorice (1917-22). Jeho urbanistické zásady spojené s modernistickými metodami jsou nejlépe patrné na projektech Lublaně a území Gorice, kde stanovil zásady budoucího rozvoje pro 80 vesnic poničených během 1. světové války. V roce 1919 ho I.Vurnik, jeden z jeho vídeňských žáků, neúspěšně zval do Lublaně vyučovat architekturu na nově založené univerzitě. Fabiani odmítl a přestěhoval svoji architektonickou praxi do Gorice, kde setrval až do konce života. V letech 1924-27 vyučoval na gymnáziu v Gorici dějiny umění. Na konci roku 1935 byl zvolen za národní fašistickou stranu starostou v rodném Kobdilj, kde setrval po celou druhou světovou válku. Společně s C.M.Kochem přinesl do Lublaně vídeňskou secesi do Lublaně, kde mezi jeho nejznámější realizace patří palác Mladika (1896), Hribarův dům (1903) a přestavba Prešerenova náměstí s pomníkem (1905).

FILIPIČ Polona (*16.8.1972 Šempeter pri Gorici)

V roce 1999 vystudovala architekturu u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani. Po několika letech strávených v ateliéru J.Kobe a pozdější spolupráci s M.Gužič se rozhodla v roce 2003 pokračovat v magisterském studiu na Berlage Institute v Rotterdamu. V roce 2003 založila s Peterem Šenkem vlastní praxi Studio Stratum. Od roku 2006 spolupracuje s J.Koželjem na katedře urbanismu, kde se podílí se na pořádání mezinárodních workshopů a seminářů. Její realizace i vědecké práce byly publikovány v řadě zahraničních titulů.

FLORIJANČIČ Miloš (*1955 Lublaň)

V roce 1980 vystudoval architekturu u prof. M.Bonča na univerzitě v Lublani. V letech 1981-93 působil u prof. M.Bonča jako asistent. V letech 1989-91 založil časopis a vedl časopis List. V roce 1993 získal docenturu a 1998 profesuru na Fakultě architektury v Lublani. 1994-97 vyučoval také na Ústavu krajinné architektury pod Přírodo-technologickou fakultou. V letech 1995-97 byl prezidentem Asociace slovinských architektů. Od 1999 vede společně s M.Blenkušem v Lublani vlastní architektonický ateliér A.Biro, němž pracují také N.Slokar, B.Rupar či T.Kobe. V roce 2003 byl jeho parkovací dům Šmartinka nominován na cenu Mies van der Rohe a v roce 2006 získal Plečnikovu cenu za knihovnu v Grosuplje.

FÜRST Danilo (*6.4.1912 Maribor - †5.8.2005 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1935 u prof. J.Plečnika. Je jedním z průkopníků panelové výstavby obytných bloků, školních budov i průmyslových areálů po celém Slovinsku. Jeho tvorba osciluje mezi vyváženou architektonickou kompozicí v duchu J.Plečnika a naplnění všech podmínek pro kvalitní život po vzoru E.Ravnikara. D.Fürst je autorem prvního školního pavilonu ve Stražišči, který se následně stal vzorem moderního školství ve Slovinsku. Téměř dvacet let působil jako urbanista v Bosně a Hercegovině. Na sklonku kariéry se věnoval především komorní výstavbě sakrálních budov. V roce 1997 získal Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu.

GABRIELČIČ Peter (*12.4.1947 Maribor)

Po absolvování gymnázia v Mariboru se v roce 1966 zapsal ke studiu architektury na univerzitě v Lublani. Promoval v roce 1973 u prof. E.Ravnikara a o rok později získal místo asistenta na Fakultě architektury. V roce 1982 byl zvolen předsedou Družstva architektů v Lublani. 1983 se habilitoval docentem v oboru urbanismus a 1993 jmenován profesorem v oboru krajinné architektury. V roce 1995 nastoupil do funkce děkana na Fakultě architektury univerzity v Lublani. Je také vedoucím arch. kanceláře Arhitektura d.o.o. Byl hostujícím profesorem v Bělehradě (1990), Štýrském Hradci (1990), Miláně (1993-94), Birminghamu (1994), New Yorku (1995), Benátkách (1995) a Oxfordu (1995).

GASPARI Oton (*1911 – †1991)

V roce 1934 vystudoval architekturu u prof. J.Plečnika a posléze pracoval v největší slovinské architektonické kanceláři Slovenija projekt. Před II. světovou válkou začal navrhovat společně s T.Štrukelj budovu Radio Slovenije, která bylo dokončena až po válce. Jeho budova paláce PPT (1953) je považována za nejmonumentálnější příklady poválečného funkcionalismu ve Slovinsku. Mezi jeho nevýznamnější stavby patří kulturní domy v Trbovlje (1956) a Velenje (1962).

GAZVODA Davorin (*1965 Novo mesto)

Vystudoval obor krajinné architektury na Biotechnologické fakulty Univerzity v Lublani - bakalářský (1989), magisterský (1993). V roce 1996 získal doktorský titul Graduate School of Design na Harvardské univerzitě. Od roku 1989 působil jako asistent a vědecký pracovník na Ústavu krajinné architektury Biotechnologické fakulty Univerzity v Lublani, 1999 se stal profesorským asistentem, 2004 řádným profesorem a 2006 proděkanem. Během svých studií na Harvardu, působil také jako učitel. Později jako pedagog působil jako hostující profesor na Zonguldak University (Turecko), Utah State University (USA) a Beijing University (Čína). Kromě akademické dráhy měl také vlastní ateliér (1993-98), který spolupracoval na projektech s řadou významných architektonických kanceláří. Jeho nejvýznamnější realizací je vítězný projekt hřbitova Srebrniče, za nějž se třemi další spolupracovníky získal v roce 2000 Plečnikovu cenu a o rok později se dostal do užší nominace na evropskou cenu Mies van der Rohe. V současnosti působí jako řádný profesor Katedry krajinné architektury na Biotechnologické fakultě univerzity v Lublani a hostující profesor na Beijing University of Technology.

GLANZ Vinko (*31.7.1902 Kotor, Černá Hora – †20.2.1977 Lublaň)

Po ukončení studia v Zahřebu odešel do Lublaně studovat strojní inženýrství, s čímž však nebyl spokojen a v roce 1923 přešel studovat architekturu k J.Plečnikovi, kde v roce 1927 získal diplom. Na Plečnikovu přímluvu působil v letech 1930-41 na obnově Dubrovnika a těsně před kapitulací Jugoslávie odešel nazpět do Lublaně. Po osvobození se stal v roce 1953 radním ve výkonném výboru Socialistické republiky Slovinsko. U předválečných realizací (obnova fasády Konviktu v Šibeniku, restaurace Avala či Trubarjevův pomník) je patrný Plečnikův vliv. Po válce pak tvořil v duchu socialistické realismu, kdy navrhl řadu obytných a obchodních staveb v Brioni. Jeho nejslavnější realizací je budova Národního shromáždění Slovinské republiky na náměstí Republiky v Lublani.

GLAŽAR Tadej (*1964 Kranj)

V roce 1990 vystudoval architekturu u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani. V roce 1992 získal magisterský titul u prof. H.Herzberga na Berlage institute v Amsterdamu. Byl asistentem prof. J.Koželje na Fakultě architektury v Lublani. Získal Plečnikovu studentskou cenu za účast na Piranských dnech. V letech 2000-03 byl jedním z autorů projektu EU WINDS na výzkumu propojení současných technologií a systému výuky (spol. J.Koželj, R.Gole a M.Studen). V roce 2003 založil European Slovenia (spol. M.Studen a T.Brata). V současné době působí jako docent na Fakultě architektury univerzity v Lublani.

GREGORIČ Tina (*1974 Kranj)

V roce 2000 vystudovala architekturu u prof. H.Njiriće a V.Ravnikara na univerzitě v Lublani. V roce 2001 vystudovala architekturu u P.Schumachera a Ch.Highta na AA v Londýně a spoluzaložila mezinárodní architektonickou síť RAMTV. V letech 2002-04 vyučovala u prof. H.Njiriće na TU Graz. Od roku 2003 vede v Lublani společně s A.Deklevou vlastní architektonickou kancelář. V roce 2003 získala Plečnikovu studentskou cenu za nejlepší magisterský projekt. V roce 2004 se společně s pěti dalšími mladými kanceláři zúčastnila výstavy Sixpack. V roce 2004 získala Plečnikovu cenu za kulturní přínos s projektem Trajekt.

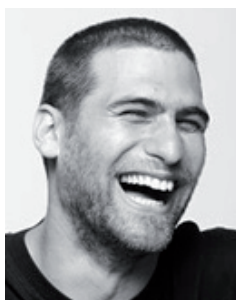

HOČVAR Primož (*1974 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 2000 u prof. M. Bonča na univerzitě v Lublani. Od promoce pracuje jako samostatný architekt a od roku 2001 je odborným asistentem na univerzitě v Lublani. Mezi jeho nejznámější projekty patří prefabrikované dřevěné domy Peterlin-Mašič v Žlebe (2006), rekonstrukce stadionu v Kamniku (2007), ekonomická škola v Murske Sobote (2007), tržnice v Mariboru (2008).a víceúčelový objekt Planina jug v Kranji (2007).

JAKI Jože (*1970 Novo město)

V roce 1996 vystudoval architekturu u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani, které současně provozuje vlastní architektonickou praxi. Společně s J.Koželjem navrhl v roce 2003 supermarket Portoval nominovaný na Cenu Mies van der Rohe 2004.

JAVORNIK Luka (*1980 Lublaň)

Vystudoval v roce 2006 krajinou architekturu na biotechnologické fakultě univerzity v Lublani a ve stejném roce 2006 založil společně s A.Kučan vlastní studio AKKA. Je členem skupiny PAZ!PARK. Jeho ateliér spolupracuje na návrzích krajiny s předními slovinskými architekty.

JEREB Rok (*Slovinsko)

Diplomoval v roce 2002 na Fakultě architektury univerzity v Lublani. Následně pracoval v řadě ateliérů, přičemž nejdéle v Ravnikar Potokar arhitekti. Od roku 2007 provozuje s B.Budja vlastní ateliér Jereb in Budja arhitekti. Největší podíl práce v jejich ateliéru je věnován analýzám a rozborům zadání.

JUGOVEC Oton (*19.10.1921 Radlje ob Dravi – †21.8.1987 Sremska Kamenica)

Narodil se v rodině pojišťovacího agenta, která se v roce 1926 přestěhovala do Lublaně. V roce 1941 začal Jugovec navštěvovat hudební konzervatoř a kromě toho vedl úspěšnou jazzovou kapelu. Na začátku okupace se přidal k partyzánskému hnutí. Krátce po válce byl dopisovatelem listu Tanjug z italské Gorizie. V listopadu 1945 získal od československé vlády stipendium ke studiu architektury Vysokém učení technickém v Praze. Po dokončení šesti semestrů se v červnu 1948 vrátil do Lublaně, kde nastoupil ke studiu architektury u prof. E.Ravnikara. V roce 1950 založil sdružení Kolektiv B (Bunker), které bylo první poválečnou architektonickou skupinou. V roce 1953 promoval u prof. E.Ravnikara s diplomovým projektem Ústřední technické knihovny v Lublani. Mezi lety 1954-61 pracoval v architektonické kanceláři Slovenija Projekt. V letech 1961-65 projektoval nukleární institut Jožefa Stefana v Podgorici, za nějž v roce 1967 získal Prešerenovu cenu. Ve stejné době odjel na dva roky pracovat do Libye. Po návratu v roce 1969 se stal ředitelem Regionálního institutu pro ochranu památek, kde zůstal až do svého penzionování v roce 1976. V tomto období vytvořil svoje nejvýznamnější stavby jako rekonstrukce kostela v Reče a ochranný přístřešek archeologických vykopávek Gutenwerth v Otoku při Dobravi. V roce 1978 začal znovu pracovat a získal místo v inženýrské společnosti Pionir. V roce 1979 získal Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu. V roce 1986 získal stavební povolení k realizaci hlavního objektu Baza 20 v Kočvski Rog. O rok 1987 navrhl fontánu do lublaňského parku Tivoli.

KALAMAR Andrej (*1966 Murska Sobota)

Andrej Kalamar vystudoval architekturu na univerzitě v Lublani, studium zakončil v roce 2003 specifikací na uzemní plánování. Ve stejném roce založil vlastní architektonickou kancelář – Studio Kalamar, jehož projekty získaly řadu mezinárodních ocenění. Zatímco většinu realizací ateliéru představují administrativní a veřejné stavby, tak projekty se pohybují od urbanismu po design nábytku. V ateliéru usilujeme o spojení dokonalého návrhu s technologickou inovací a funkcí.

KEBEL Igor (*1970 Murska Sobota)

Vystudoval architekturu v roce 1997 na univerzitě v Lublani, kde později působil jako odborný asistent. V roce 1999 získal na amsterodamském Berlage Institute magisterský titul za práci "Just in Time Infrastructure" zabývající se prototypy odvozenými od nových způsobů, jak dnes žijeme a pracujeme. Krátký čas pracoval jako vedoucí projektů v UN Studio (2000-03), působil jako hostující profesor na Berlage Institute a vyučoval na Staedelschule ve Frankfurtu (2004-07). Společně s M.Cimolini založil v Lublani vlastní ateliér Elastik. V roce 2008 spoluzaložil think-thank "InBetween". V současnosti žije a pracuje v Amsterdamu.

KERIN Miha (*1945 Lublaň)

Vystudoval v roce 1971 architekturu u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani, s nímž se pak podílel na projektu Babylon. V roce 1969 se spojil s E.Ravnikarem ml. a M.Kregar na rekonstrukci lublaňského hradu. Později založil společně s M.Kregar a E.Ravnikarem studio Ambient. Je držitelem tří Plečnikových medailí a jedné Plečnikovy ceny.

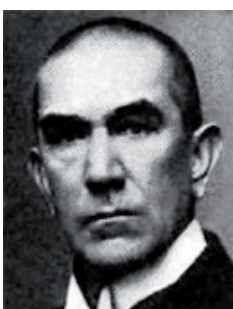
KLANJŠČEK Rok (*1967 Šempeter)

Vystudoval v roce 1991 architekturu u prof. M.Bonča na univerzitě v Lublani. V letech 1994-98 působil v lublaňském ateliéru Real Enginnering, který od roku 1998 vede a vlastní. Za projekt prázdninového areálu Nebesa získal v roce 2004 Plečnikovu medaili.

KOBE Jurij (*1948 Lublaň)

V roce 1972 se zúčastnil letní školy na londýnské AA (vedl A.Boyarski) a rok později pobýval na AA u B.Ansona jako student výměnného programu. V roce 1973 získal diplom u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani. V letech 1973-74 studoval filosofii na univerzitě v Lublani. Od roku 1973 spolupracoval s řadou různých architektů. V roce 1986 založil vlastní studio Atelier (od roku 2004 nese název ATELIERarhitekti). V roce 1996 byl jmenován docentem a 2007 jmenován řádným profesorem v oboru architektura.

KOCH Ciril Metod (*31.3.1867 Kranj – †6.5.1925 Lublaň)

Po studiích architektury v Lublani, Štýrském Hradci skončil na vídeňské Akademii, kde promoval v roce 1890. Pracoval jako kreslič u P.Supančiče až do roku 1893, kdy získal místo v lublaňské městské plánovací kanceláři. Společně s M.Fabianim přivezli z Vídně secesi do Lublaně. V secesním slohu postavil v pobořeném městě řadu vil, obytných domů i veřejných budov. V letech 1895-1910 navrhl Koch regulační plány Bled, Radovljica a okolí Bohinjského jezera.

KORPNIK Nande (*10.5.1962 Velenje)

Po maturitě na gymnáziu ve Velenje se v roce 1985 zapsal na Fakultu architektury univerzity v Lublani, kde v roce 1989 diplomoval u prof. V.Brezara. Na škole ho však nejvíce ovlivnil prof. J.Koželj vycházející z Rossiho 'Architectura della Citta', což zužitkoval ve svých teoretických textech na počátku kariéry. Od roku 1990 žije v Celje, kde také provozuje vlastní architektonickou praxi, pořádá přednášky, píše články do odborných publikací a usiluje o rehabilitaci poválečných architektů a průkopníků moderního urbanismu v jeho rodném Velenje. V roce 1995 získal dům Acman Plečnikovu cenu a jeho tvorba byla již třikrát nominována na Cenu Mies van der Rohe. Od roku 2007 je odborným asistentem na katedře architektury univerzity v Mariboru.

KOŠAK Aleš (*8.7.1974 Lublaň)

Na základní školu chodil v lublaňské čtvrti Trnovo. V životě ho nejvíce ovlivnil jeho otec, který provozoval stavební společnost a často ho bral na stavenišť. Ze slovinských architektů to byl Plečnikův žák D.Fürst. Během studia architektury pracoval v ateliérech Ravnikar Potokar, Avci Jurca Architects a s prof. A.Vodopivcem se zúčastnil soutěže na bytové domy Kodeljevo v Lublani. V roce 2003 vystudoval architekturu u prof. J.Kobeho na univerzitě v Lublani. Od roku 2000 vede se Š.Leskovic v Lublani vlastní ateliér AKSL arhitekti, s nímž vytvořil již přes stovku společných projektů.

KOTNIK Jure (*1980 Slovinsko)

V roce 2000 studoval na Akademii architektury a urbanismu v Rotterdamu a 2003 na polytechnice ve Valencii. 2006 si otevřel vlastní praxi a o dva roky později dokončil studium architektury u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani. Před dvěma lety otevřel pobočku své kanceláře v Paříži a stal se konzultantem Světové banky. V současnosti zde absoluuje doktorské studium u prof. J.Koželje.

KOŽELJ Jože (*25.3.1931 Metlika – †1995 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1958 architekturu u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani. Doktorskou práci obhájil v roce 1977 na univerzitě ve Skopje. Pracoval ve vídeňském ateliéru H.Schmidta a byl ve vítězném týmu prof. E.Ravnikara na návrh náměstí Republiky v Lublani. Od roku 1960 působil na Fakultě architektury, kde se postupně stal docentem (1978) a řádným profesorem (1984). V roce 1989 se stal na pět let děkanem Fakulty architektury a od univerzity získal Zlatou medaili.

KOŽELJ Janez (*19.8.1945 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1973 u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani a poté působil na škole jako jeho asistent, 1983 získal docenturu a 1996 se stal profesorem. V letech 1973-94 působil jako šéfredaktor časopisu Arhitektov bilten. Postavil řadu vysoce hodnocených budov jako např. polyfunkční dům Poljanska cesta (1988), bytový dům Novi Tabor (1991) v Lublani nebo bytové domy ve Štýrském Hradci (1998). Společně s A.Hrauskym a D.Prelovškem vydali několik publikací o Plečnikovi. Je autorem urbanistických studií řady slovinských měst. Na podzim 2006 se stal místostarostou Lublaně.

KREGAR Majda (*1941 Lublaň)

V roce 1968 vystudovala architekturu u prof. E.Ravnikara na univerzitě v Lublani. V roce 1969 se spojila s E. Ravnikarem ml. a M.Kerin, aby rekonstruovali lublaňský hrad a posléze založili vlastní studio Ambient. Mezi její hlavní realizace patří Bežigradski dvor v Lublani (2003), hotel Babylon v Bagdádu (1997), lázně v Radenici (1993), rekonstrukce Sv.Stefana v Černé Hoře (1980). Za svoje projekty byla třikrát oceněna Plečnikovou medailí a jednou Plečnikovou cenou.

KRISTL Stanko (*29.01.1922 Ljutomer)

Vystudoval v roce 1945 střední školu v Mariboru a v roce 1954 získal diplom u prof. E.Ravnikara na Katedře architektury Technologické univerzity v Lublani, poté v letech 1954-59 působil jako Ravnikarův asistent. Následně vedl projekt univerzitního lékařského centra (1969-76) a realizoval řadu dalších nemocnic doma i v zahraničí. V roce 1980 byl jmenován docentem v oboru veřejných staveb a 1981 získal titul doktor věd v oblasti architektury a od roku 1982 vyučoval na univerzitě v Lublani. V roce 1986 byl zvolen řádným profesorem a učil do 1993, následně 1996-2007 přednášel na katedře krajinné architektury Biotechnologické fakulty. Je autorem 61 realizací a 70 projektů. V roce 1970 získal Prešerenovu cenu za celoživotní dílo, 1974 pak získal Župančičovu cenu a 2009 Plečnikovu a Trendovu cenu. Od 2005 je řádným členem Slovinské akademie věd a umění (SAZU).

KRUŠEC Lena (*1976 Celje)

V letech 1995-2001 studovala architekturu na univerzitě v Lublani, kde diplomovala u prof. A.Vodopivce. Od roku 2002 vede společně s T.Krušcem vlastní architektonickou praxi.

KRUŠEC Tomaz (*1972 Trbovlje)

V roce 1997 studoval architekturu u P.Zumthora na univerzitě ve švýcarském Mendrisio. Po osmi letech studia architektury získal diplom v roce 1998 u prof. A.Vodopivce na univerzitě v Lublani. V letech 1999-2009 působil jako asistent prof. A.Vodopivce na lublaňské Fakultě architektury. Od roku 2002 vede společně s L.Krušec vlastní architektonickou praxi. V roce 2002 dokončil na Fakultě architektury v Lublani svoji doktorskou práci a od roku 2010 tu vede architektonické navrhování.

KUČAN Ana (*1964 Lublaň)

Vystudovala v roce 1990 krajinnou architekturu u prof. D.Ogrin na biotechnologické fakultě univerzity v Lublani. V roce 1992 absolvovala postgraduální studium na Harvard University, School of Design. V roce 1996 obhájila doktorskou práci na biotechnologické fakultě, kde od té doby působí jako docentka (1998) a následně jako profesorka (2005). Od roku 2001 přednáší krajinnou architekturu postgraduálním studentům Fakulty architektury univerzity v Lublani. V roce 2006 založila v Lublani společně s L.Javornik vlastní studio AKKA. Je členkou Slovinské a Evropské asociace krajinných architektů i sítě Le:Notre sdružující evropské školy krajinné architektury. Spolupracuje s předními slovinskými architekty, s nimiž již dvakrát získala Piranesiho cenu a jednu Plečnikovu cenu.

KURINČIČ Vid (*1980 Lublaň)

V letech 1997-2007 studoval architekturu na univerzitě v Lublani, kde diplomoval u prof. A.Vodopivce. V letech 2003-04 pracoval v lublaňském ateliéru Ravnikar Potokar a 2008-09 pracoval v amsterodamském ateliéru Knevel Architecten. Od proku 2004 pracuje v ateliéru T.Krušec.

LAH Dean (*1971 Maribor)

Vystudoval architekturu v roce 1998 na univerzitě v Lublani. V prosinci 1998 založil společně s A.Dekleva a M.Tomac architektonickou kancelář Enota. Od roku 2004 je členem výkonné rady Komory architektury a územního plánování Slovinska. Největší úspěch sklídl jeho projekt hotelu Sotelia v Podčetrteku, který v roce 2006 získal Plečnikovu i Piranesiho cenu.

LESKOVIC Špela (*27.9.1976 Lublaň)

Po základní škole v Krakovu a gymnáziu v Bežigradu se jí nepodařilo dostat ke studiu architektury. Příležitostně pracovala na kostýmech a scénografii pro S.Korun. V roce složila zkoušky vídeňskou Angewandte, kde studovala scénografii u prof. Klebera. V roce 2003 vystudovala architekturu u prof. M.Florijančiče na univerzitě v Lublani. Od roku 2000 vede s A.Košak v Lublani vlastní ateliér AKSL arhitekti, s nímž vytvořila již přes stovku společných projektů.

MÄCHTIG Tomaž (*1968 Lublaň)

Syn významného slovinského designera Saši Mächtiga. V roce 1998 vystudoval architekturu na univerzitě v Lublani. V roce 2000 pokračoval ve specializovaném studiu na Gnomon School for Visual Effects and Computation v Hollywoodu. Od roku 1995, kdy zvítězili v soutěži na obytný soubor Mostec, spolupracuje s U.Vrhunc a v roce 2003 založil v Lublani společný ateliér Maechtig Vrhunc Arhitekti.

MEDVEŠČEK Emil (*1911 Terst – †1993 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1937 u prof. J. Plečnika. Po válce získal zaměstnání v architektonické kanceláři Slovenija Projekt, kde společně s O.Jugovcem vytvořil v roce 1956 administrativní budovu Glavna zadružna zveza. Mezi jeho další významné stavby patří průmyslové objekty Sáva v Kranji (1948), Fyzikální institutu v Lublani (1948), Intereuropa v Koperu (1956), Hotel Lev v Lublani (1958) a úprava teplárny v Lublani (1960).

MIHELIČ Milan (*20.7.1925 Dolenji Lazi pri Ribici)

Po válce nastoupil roku 1946 ke studiu architektury u prof. E.Ravnikara. V letech 1947-48 studoval na technice v Praze. Promoval v roce 1954 s projektem Slovinského technického muzea. Po studiích pracoval ve skupině zabývající se výstavní architekturou. V roce 1959 získal společně s E.Simčičem a I.Arnautovičem Prešerenovu cenu za halu A na lublaňském výstavišti. Od roku 1955 působil jako výzkumný pracovník Institutu bytové výstavby OLO v Lublani, který po roce 1962 vedl a s nímž zvítězil v 11 arch. soutěžích. V letech 1963-67 byl předsedou Svazu architektů ve Slovinsku. V roce 1979 se spojil s architektonickou kanceláří AB a 1990 odešel oficiálně do důchodu, přičemž se stále podílel na projektování. V roce 2008 mu byla udělena Prešerenova cena i Plečnikova medaile za celoživotní dílo.

MIHEVC Edo (*8.7.1911 Terst – †4.6.1985 Izola)

Narodil se jako Eduardo Adolfo Corradini do minoritní slovinské rodiny v italském Terstu. V roce 1931 odmaturoval na lublaňském gymnáziu a zapsal se ke studiu architektury na univerzitě v Lublani. V roce 1932 se stal členem Komunistické strany Slovinska (KPS) a 1.8.1936 diplomoval u prof. J.Plečnika. V letech 1937-40 pracoval v řadě lublaňských architektonických ateliérů a před Druhou světovou válkou složil autorizační zkoušky. Během války se od roku 1941 aktivně účastnil vojenských operací, byl členem hlavního armádního štábu a velitelem brigády Gubčev. Po skončení války byl od května do listopadu 1945 delegátem Jugoslávie v Terstu a posléze rok vedoucím Úřadu slovinského ministra průmyslu a hornictví. V listopadu 1946 se stal docentem průmyslových a obytných budov na katedře architektury Fakulty inženýrství univerzity v Lublani. V roce 1949 zvítězil společně s M.Gregoričem v soutěži na továrnu Litostroj, v roce 1959 získal ocenění za projekt tovární haly Belinka. 1958 byl jmenován profesorem architektury na univerzitě v Lublani. V letech 1958-74 projektoval většinu turistických středisek po celém 42km dlouhém slovinském pobřeží. V roce 1964 postavil v Lublani mrakodrap Metalka. V roce 1965 získal cenu města Lublaň za vynikající výsledky v architektuře a 1969 získal Prešerenovu cenu za urbanistické řešení areálu Lucija v Portoroži. V roce 1981 odešel do důchodu a přestěhoval se z Lublaně do Portorože. O čtyři roky později mu Fakulta architektury univerzity v Lublani udělila titul emeritní profesor. Zemřel roku 1985 v přímořském městě Izola.

MUŠIČ Marko (*30.1.1941 Lublaň)

Marko Marijan Mušič se narodil 30. ledna 1941 v Lublani jako nejstarší syn akademického architekta, historika a teoretika Marjana Mušiče. V roce 1966 diplomoval u Edvarda Ravnikara na univerzitě v Lublani, posléze získával pracovní zkušenosti v Dánsku u Ejnar Dyggve a v USA u Louise I. Kahna. Jeho architektonické dílo lze rozdělit na tři období: nejprve to byla řada úspěchů v architektonických soutěžích koncem 60. let, kdy mohl experimentovat s urbanisticko-architektonickými vizemi a budovat bohaté filozofické i duchovní zázemí pro vlastní tvorbu. Následující období realizoval v regionech bývalé Jugoslávie řadu kulturní objektů, přičemž se snažil obsáhnout téma domoviny a současného venkova, což ho v 70. letech dovedlo k prohloubení nových forem kriticky reagujících na všeobecnou adoraci prostých forem. Od počátku 80. let probíhá postupná symbióza jeho tvorby s hudbou a tvůrčí přetlak ústí do řady utopických projektů. Od roku 2008 je vice-president Slovinské akademie věd a umění (SAZU) a v roce 2011 byl zvolen členem Evropské akademie věd a umění a také Černohorské akademie věd a umění.

MUŠIČ Vladimir Braco (*1930 Sevnica)

Je profesorem urbanismu na univerzitě v Lublani, vede urbanistický institut Slovinské republiky. Od 70. let je ústřední postavou urbanistického plánování ve Slovinsku. V 80. letech se stal klíčovou rolí při plánování urbanistického rozvoje Lublaně. Je čestným členem Slovinské akademie věd a umění (ZAPS).

NJIRIĆ Helena Paver (*1963 Varaždin, Chorvatsko)

V letech 1982-89 studovala Fakultu architektury univerzity v Záhřebu, poté pracovala v řadě záhřebských architektonických kanceláří (1989-90) a následně jako samostatná architektka ve Štýrském Hradci (1990-95). V letech 1990-2001 vedla s H.Njirić v Záhřebu společný ateliér njirić+njirić architekti. Od roku 2002 vede vlastní kancelář NPNj+. V období 1999-2001 působila jako profesorka na škole architektury v Záhřebu. V letech 2001-03 přednášela na Technické univerzitě v Berlíně. V roce 2003 byla jmenována docentkou na Fakultě architektury univerzity v Záhřebu. Od roku 2003 je vice-prezidentkou Chorvatské svazu architektů. V roce 2004 se stala kurátorkou chorvatského pavilonu na Benátském bienále. Ve školním roce 2004-05 byla hostující profesorkou na RWTH v Cáchách. Působila jako hostující kritik na ETSAB v Barceloně, Technické univerzitě v Berlíně, AA School of Architecture v Londýně a ETH Curych.

NJIRIĆ Hrvoje (*1960 Záhřeb)

V letech 1979-86 studoval na Fakultě architektury univerzity v Záhřebu, poté pracoval v řadě architektonických kanceláří v Záhřebu (1987-90) a následně pracoval jako samostatně činný architekt ve Štýrském Hradci (1990-96). V letech 1990-2001 vedl s H.P.Njirić v Záhřebu společný ateliér njirić+njirić architekti. Ve školním roce 1998-99 byl hostující profesor na Technické univerzitě ve Štýrském Hradci. V roce 2000 byl hostující profesor na Fakultách architektury v Lublani a Ferrare. V období 2000-05 byl děkanem a vedoucím Ústavu arch. typologií na Technické univerzitě ve Štýrském Hradci. Od roku 2001 vede v Záhřebu vlastní ateliér njirić+ architekti. V roce 2005 byl hostující profesor na College of Architecture v dánském Aarhusu a následně 2006 byl hostující profesor na univerzitě v italském Terstu. Od 2007 je nástupcem G.Domeniga na Fakultě architektury univerzity ve Splitu. Působil jako hostující kritik na HAB Výmar, ETSAB Barcelona, ETSAM Madrid, TU Vídeň, AA Londýn, ETH Curych, Strathclyde University of Glasgow, Politecnico di Milano, Southeast University of Nanjing.

OGRIN Dušan (*1929 Slovinsko)

Dušan Ogrin je emeritní profesor zahradní architektury, který stál u zrodu studijního programu krajinářské architektury na Univerzitě v Lublani, kde vyučoval navrhování, teorii a historii krajinářské architektury. V roce 1972 zavedl obor krajinářské architektury na biotechnologické fakultě na postgraduální stupni a o čtyři roky později na vysokoškolské úrovni. Jako hostující profesor vyučoval obor krajinné architektury na řadě univerzit v Evropě, Americe a Asii. 1983-92 vyučoval na Harvard University. Je pravidelným přednášejícím o plánování a tvorbě krajiny na univerzitách v Záhřebu a Pekingu. Jeho vědecké práce jsou v první řadě zaměřeny na základní problémy související s teorií krajinné architektury, generaci krajinných forem, obtížemi a projektovým jazykem. Vede výzkumné projekty v oblasti bydlení a plánovacích metod, hodnocením krajiny a teorií městské krajiny.

OMAN Rok (*1970 Lublaň)

V letech 1979-89 skákal závodně na lyžích. Společně se Š.Videčnik založil v roce 1996 vlastní ateliér OFIS. V roce 1998 vystudoval architekturu na Škola architektury v Lublani. V únoru 2000 získal diplom na Architectural Association v Londýně a následně Piranesiho cenu za obytný blok 16x68. V roce 2001 získal v Londýně ocenění Young Architect of the Year a Design Vanguard. V červenci 2001 zvítězil ve Štýrském Hradci v soutěži European 6. Získal také ocenění AR+D Awards a v roce 2006 nominaci na Cenu Mies van der Rohe. Přednáší v Chorvatsku, Anglii, Německu, Švýcarsku, Holandsku, Belgii, Španělsku, Číně a USA.

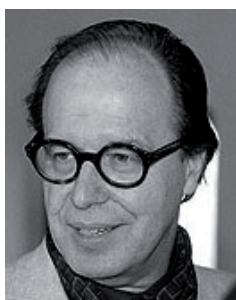
PEROVIĆ Vasa J. (*1965 Bělehrad, Srbsko)

V roce 1992 vystudoval Fakultu architektury na univerzitě v Bělehradu. V roce 1994 získal magisterský titul na Berlage Institute v Amsterdamu. Od 1997 vede s M.Bevk společný ateliér Bevk Perović architekti. Od 2010 je profesorem na Fakultě architektury na univerzitě v Lublani. Za svoji tvorbu získal šestkrát Plečnikovu cenu, dvakrát Piranesiho cenu a zvláštní uznání Mies van der Rohe Award 2007.

PLEČNIK Jože (*23.1.1872 Lublaň – †7.1.1957 Lublaň)

Pocházel z truhlářské rodiny. Ve Štýrském Hradci se vyučil truhlářem a následně pracoval ve vídeňské truhlářské firmě navrhující nábytek pro císařský dvůr. V letech 1894-98 absolvoval studium na Akademii výtvarných umění u prof. O.Wagnera, kde se též spřátelil s J.Kotěrou. Za úspěšné absolutorium získává po Kotěrovi Římskou cenu k dvouletému studijnímu pobytu v Itálii a Francii. Od roku 1900 samostatně projektuje a staví ve Vídni. Roku 1910 odchází na Kotěrovo pozvání do Prahy jako profesor dekorativní architektury na Vysoké škole uměleckoprůmyslové. Tím začala jeho kariéra v Čechách, která trvala téměř čtvrt století a vyvrcholila v roce 1920, kdy byl vládou ČSR ustanoven architektem Pražského hradu, kde spolu se svým žákem O.Rothmayerem pracoval na úpravách Hradu až do roku 1934. Od roku 1921 byl současně profesorem architektury na lublaňské technice, kde vychoval celou generaci meziválečných slovinských architektů a propůjčil Lublani novou tvář. Během druhé světové války přesunul výuku do svého ateliéru. Po jejím skončení však padl v nemilost nastupující komunistické strany a jeho role na univerzitě i architektonické scéně byla postupně zmenšována. Jeho tvorba čekala na rehabilitaci až do 80. let minulého století, kdy mu nastupující generace mladých postmoderních architektů uspořádala po Evropě výstavy a především ho začala v některých svých projektech citovat.

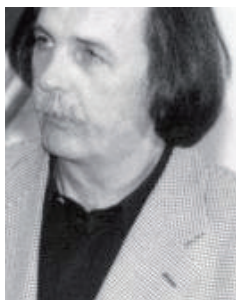
PODRECCA Boris (* 30.01.1940 Bělehrad, Srbsko)

Po absolvování základní školy, studium gymnázia v Terstu a maturitě ve Vídni (1958) nastoupil nejprve ke studiu architektury na Technické univerzitě (1960-67) a později ke studiu sochařství a architektury na Akademii výtvarných umění ve Vídni, kde v roce 1968 získal diplom v mistrovské škole prof. R.Rainera. Od roku 1976 působí ve Vídni jako samostatně činný architekt. 1976-82 byl asistentem na technice v Mnichově a vídeňské polytechnice. Od roku 1982 pobýval jako hostující profesor na universitách v Lausanne, Paříži, Benátkách, Filadelfii, Bostonu, Londýně, Harvardu, Záhřebu, Lublani, Terstu a Vídni. V letech 1988-2006 byl řádným profesorem na univerzitě ve Stuttgartu a vedoucí Ústavu navrhování a prostorové tvorby. Byl ředitelem Mezinárodních architektonických seminářů ve Vídni, Stuttgartu a Benátkách. Od roku 1996 je čestným členem Spolku německých architektů. V roce 2000 získal čestný doktorát na univerzitě v Mariboru.

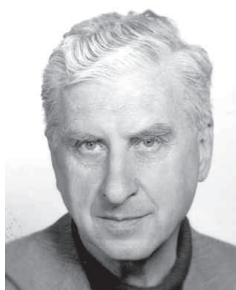

POTOKAR Robert (*1965 Slovinsko)

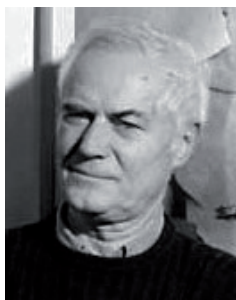
V roce 1990 získal diplom na Fakultě architektury univerzity v Lublani. V roce 1994 složil autorizační zkoušky č. Projektanka 0735. Od roku 2006 je autorizovaným auditorem. Je členem Slovinské akademie věd a umění(ZAPS). Od 1999 je v redakční radě architektonického časopisu Piranesi. V květnu 2008 vydal se Špelou Kuhar arch. průvodce Lublaní.

RAVNIKAR Edo ml. (*1941 Lublaň)

Po vystudování architektury na univerzitě v Lublani absolvoval u R.Banham postgraduální studium londýnské University College. Praxi získal v londýnském ateliéru D.Stephen, milánském BBPR a benátském Studio Cappai. Společně s M.Kregar a M.Kerin pracuje ve vlastním lublaňském ateliéru Ambient. Mezi jeho hlavní realizace patří přestavba lublaňského hradu (1969), turistické centrum v Bohinj (1970), Palace Portorož (1983) a hlavní autobusové nádraží v Záhřebu (1988). Je držitelem tří Plečnikových medailů za svoje realizace a jedné Plečnikovy ceny.

RAVNIKAR Edvard (*4.12.1907 Novo Mesto – †23.8.1993 Lublaň)

Je považován za ústřední postavu slovinské architektury druhé poloviny 20. století. Narodil se jako nejstarší v rodině velkobchodníka. Po absolvování lublaňské reálky v roce 1926 se rozhodl ke studiu architektury ve Vídni, kde po čtyřech nepříliš šťastných semestrech se vrátil do Lublaně. Ve Vídni se však blízce seznámil s tvorbou J.Plečnika a přihlásil se k němu do mistrovské školy na univerzitě v Lublani, kde diplomoval 18.5.1935 a následně tři roky pracoval v Plečnikově ateliéru. V roce 1937 zvítězil v soutěži na památník obětem první světové války. V roce 1938 získal od I.Cankara zakázku na Galerii moderního umění, ale zároveň odcestoval na několikaměsíční stáž do pařížského ateliéru Le Crobusera. Po návratu získal od magistrátu zakázku na přepracování rozvojových plánů Lublaně. V dubnu 1941 obsadili Lublaň Italové a Ravnikar byl internován do Palerma, během cesty na otcův pohřeb uprchl a zbytek války strávil v úkrytu. Po válce byl pověřen slovinskou vládou rekonstrukcí poničených vesnic. V roce 1946 byl jmenován mimořádným profesorem architektury na univerzitě v Lublani, kde se po následující 35 let ujal výuky urbanistického plánování a navrhování veřejných budov a vychoval celé generace slovinských architektů. V roce 1947 vystoupil z komunistické strany, což mu následně způsobilo řadu profesních komplikací. Na začátku 50. let převzal výuku na Akademii výtvarných umění v Lublani, kde přednášel teorii umění. V roce 1958 se stal řádným univerzitním profesorem a od akademického roku 1960/61 se mu podařilo prosadit studijní reformu. Kromě toho od vítězství v soutěži na náměstí Revoluce vedl od 60. let vlastní praxi, která se později přejmenovala na studio Ambient dnes vedené jeho synem Edo ml. V akad. letech 1973/74 a 1980/81 vyučoval jako hostující profesor na Technické univerzitě ve Štýrském Hradci. V roce 1985 mu byl lublaňskou univerzitou udělen titul 'zasloužilý profesor'. Od roku 1969 byl mimořádným členem Slovinské akademie věd a umění (ZASU) a v roce 1979 se stal řádným členem. V letech 1975 a 1987 získal za svoji tvorbu Plečnikovu cenu. V roce obdržel 1988 čestný doktorát univerzity ve Štýrském Hradci a současně ve Vídni Herderovu cenu udělovanou významným středoevropským osobnostem na poli umění.

RAVNIKAR Vojtech (*4.4.1943 Lublaň – †17.9.2010 Golnik)

Narodil se v Lublani. Je druhým synem nejvýznamnějšího poválečného slovinského architektova Edvarda Ravnikara. Většinu dětství strávil v Nove Gorizi a na jihozápadě Slovinska v regionu Kras, podle něhož pojmenoval jedno z neúspěšnějších architektonických sdružení konce 70. let. Po absolvování střední školy v Nove Gorici odešel studovat architekturu na univerzitu v Lublani, kde v roce 1973 získal diplom. Byl členem redakce časopisu AB - Arhitektov bilten. Od roku 1983 pořádal Piranské dny architektury. V roce 1992 spoluzaložil a byl šéfredaktorem architektonického časopisu Piranesi. Jeho nejvýznamnější stavby vznikly na západně Slovinska, mezi nimiž jsou poštovní úřad ve Vremenski Britof, radnice v Sežaně, hotel v Piranu či národní divadlo v Nove Gorici. V roce 1987 získal Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu a 2003 získal Prešernovu cenu, která je nejvyšším slovinským oceněním v oblasti kultury a umění. Od osmdesátých let vedl v Lublani úspěšný ateliér. V roce 1990 se němu připojil Robert Potokar a od roku 2003 nese kancelář název Ravnikar Potokar arhitekturni biro realizující po celém Slovinsku velké administrativní a bytové soubory. Od roku 1993 až do své smrti působil jako profesor architektury na univerzitě v Lublani, ale také jako hostující profesor na univerzitě v italském Terstu (2002) a Trentu (2004-05). V roce 2006 získal Herderovu cenu udělovanou významným středoevropským osobnostem na poli umění. Byl dlouholetým členem Slovinské akademie věd a umění (ZAPS).

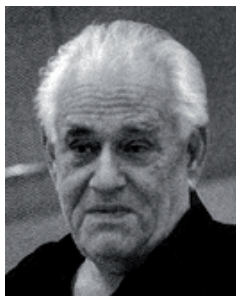
SADAR Jurij (*1963 Celje)

Vystudoval architekturu v roce 1987 u prof. J.Koželje na univerzitě v Lublani, kde působil v letech 1993-97 jako profesorský asistent. Od roku 1992 spolupracuje s B.Vugou a v roce 1996 založil v Lublani společný ateliér Sadar Vuga Arhitekti. Získal Piranesiho cenu (1999) a čtyřikrát byl nominován na cenu Mies van der Rohe Award (2001,2003,2005,2007).

ŠENK Peter (* Slovinsko)

V roce 1998 vystudoval architekturu na univerzitě v Lublani. Po řadě let práce v ateliéru Sadar Vuga Arhitekti se rozhodl pokračovat ve magisterském studiu architektury na Berlage Institute v Rotterdamu a doktorskému studiu filozofie a teorie vizuální kultury. Je spoluzakladatelem IPOP (Institute for Policies of Space) a angažuje se v umělecko-sociální kritické platformě FWC (First World Camp). Přednáší na Fakultě pozemního stavitelství univerzity v Mariboru. V roce 2003 založil v Lublani s Polonou Filipič vlastní arch. praxi Studio Stratum. Od roku 2003 spolupracuje s rotterdamskými školami Berlage Institute a Willem de Koonig Academy.

SEVER Savin (*27.6.1927 Krško - †12.4.2003 Lublaň)

Pocházel z právnické rodiny v přímořském Krško, vyrůstal však v Mariboru a Lublani, kde nakonec vystudoval u prof. E.Ravnikara. V jeho tvorbě se promítá syntéza racionálního modernistického přístupu jeho učitele Edvarda Ravnikara a všudypřítomný Plečnikův tradiční důraz na detail. Z toho pramenila Severova snaha dotvářet průmyslové objekty architektonickými prvky. Mezi jeho nejznámější stavby patří prefabrikované parkovací domy Triplex a tiskárenské haly. Sever byl členem Slovinské akademie věd a umění (SAZU). V roce 1971 získal Prešerenovu cenu za významnou architektonickou tvorbu a v roce 2003 posmrtně Plečnikovu cenu za celoživotní tvorbu a příspěví k rozvoji slovinské architektury.

ŠUBIC Vladimír (*23.05.1894 Lublaň – †16.11.1946 Brčko, BiH)

V roce 1912 začal studium strojního inženýrství na Technické univerzitě ve Vídni. O rok později začal studovat lodní stavitelství na univerzitě ve Štýrském Hradci. Od roku 1919 se zapsal ke studiu architektury na Vysokém učení technickém v Praze. Po třech letech zde složil diplomové zkoušky a vrátil se do Lublaně, kde začal úspěšnou architektonickou dráhu. Pro jeho tvorbu bylo typické zaujetí o nejposlednější inženýrské poznatky a moderní architektonické trendy. Mezi jeho nejznámější realizace patří lublaňský Nebotičnik, který byl v době dokončení nejvyšší stavbou na Balkánu. Po druhé světové válce byl kvůli svým liberální názorům shledán komunistickými úřady shledán nepřátelským. V roce 1946 byl Titovým režimem poslán pracovat jako inženýr na budování železniční tratě Brčko-Banovići, kde ze nevyjasněných okolností zemřel. Pochován je na lublaňském hřbitově Žale.

TOMAC Milan (*1970 Piran)

V roce 1998 vystudoval architekturu na univerzitě v Lublani, kde poté v letech 1998-2001 působil jako odborný asistent. V roce 1998 založil společně s A.Dekleva a D.Lah architektonickou kancelář Enota. Největší úspěch sklidil jeho projekt hotelu Sotelia v Podčetrteku, který v roce 2006 získal Plečnikovu i Piranesiho cenu.

TOMAŽIČ France (*4.11.1899 Lublaň – †18.9.1968 Lublaň)

Po studium osmiletého gymnázia v roce 1920 nastoupil na Fakultu architektury v Lublani, kde byl mezi první generací Plečnikových studentů, kteří promovali v roce 1924. Do roku 1930 působil na škole jako Plečnikův asistent. V roce 1932 složil inženýrské zkoušky a otevřel si vlastní ateliér, přičemž občas pracoval s I.Vurnikem. Přestože si díky Plečnikovy upevnil vztah k tradicím, tak jeho první samostatné projekty projevily naprostý obrat a dokonalou znalost soudobých konstrukcí. Obytný soubor Dermota (1931) přestože ještě odráží Plečnikův vliv, tak je jasným příkladem moderní architektury. Po druhé světové válce byl arch. konzultant pro přestavbu zničené vesnice Borjana. Rovněž se zabíral tématikou levného bydlení, urbanismu a ochrany historických památek v Mariboru. Následně působil na Ministerstvu stavebnictví a v letech 1946-66 vedl největší kancelář v zemi Slovenija projekt.

VEHOVAR Arne (*1964 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1992 u prof. J.Kožejle na univerzitě v Lublani. V roce 1995 získal magisterský diplom z nábytkového designu na Royal College of Art v Londýně. V roce 1991 získal Plečnikovu studentskou cenu a následně Piranesiho a Plečnikovu cenu za školu v Kočevje. V současnosti žije a pracuje v Lublani jako architekt a designer.

VIDEČNIK Špela (*1971 Lublaň)

Společně se R.Oman založila v roce 1996 vlastní ateliér OFIS. Architekturu vystudovala v roce 1997 na univerzitě v Lublani. V únoru 2000 získala diplom na Architectural Association v Londýně. V roce 2001 získala ocenění Young Architect of the Year, Design Vanguard a ve Štýrském Hradci zvítězila v soutěži European 6.

VODOPIVEC Aleš (*4.4.1949 Lublaň)

Začal studovat na Filosofické fakultě v Lublani. V roce 1974 promoval u prof. E.Ravnikara na Fakultě architektury univerzity v Lublani. V roce 1978 pobýval na tříměsíční studijní stáži na KTH ve Stockholmu. V letech 1978-80, 84-93 pracoval jako samostatně činný architekt. 1981-84 působil jako samostatný projektant v AB (Arhitektni biro). V roce 1988 byl habilitován docentem na Fakultě architektury Univerzity v Lublani, 1990-94 zde vyučoval urbanistické navrhování, 1994 získal doktorský titul a od 1996 je řádným profesorem. Přednášel a byl hostujícím profesorem v Rakousku, Francii, USA, Itálii, České republice, řecku a Izraeli. Jeho realizace získaly řadu významných ocenění: Prešerenovu cenu 1991, Piranesiho cenu 2000, finalista Mies van der Rohe Award 2001, Plečnikovu cenu 2001 a 2008.

VOŽLIČ Matej (*1957 Lublaň)

Vystudoval architekturu v roce 1981 u prof. E.Mihevce na univerzitě v Lublani. V letech 1982-85 pracoval ve vídeňské kanceláři B.Podreccy. Od 1986 je samostatný architekt a člen DESSA. Společně s V.Vožlič-Košir vedou v Lublani vlastní ateliér. V roce 2005 byl členem poroty české Grand Prix OA. V roce 2003 získal Plečnikovu cenu za objekt Linde MPA a v roce 2007 získal Prešerenovu cenu.

VOŽLIČ-KOŠIR Vesna (*1956 Krško)

Vystudovala architekturu v roce 1981 u prof. P.Fistera na univerzitě v Lublani. V letech 1987-89 pracovala ve vídeňské kanceláři B.Podreccy. Od roku 1986 samostatná architektka a členka DESSA. Společně s M.Vožlič vedou v Lublani vlastní ateliér.

VRHUNC Urša (*1969 Lublaň)

V roce 1998 vystudovala architekturu na univerzitě v Lublani a následně získala v roce 2000 druhý magisterský titul z urbanistického navrhování na UCLA v Los Angeles. Od roku 1995, kdy zvítězili v soutěži na obytný soubor Mostec, spolupracuje s T.Mächtig a v roce 2003 založili v Lublani společný ateliér Maechtig Vrhunc Arhitekti.

VUGA Boštjan (*1966 Nova Gorica)

Vystudoval architekturu v roce 1982 na univerzitě v Lublani. Posléze absolvoval v Londýně postgraduální studium na Architectural Association. V roce 1992 získal studentskou Plečnikovu cenu a začal spolupracovat s J.Sadarem, s nímž 1996 založil v Lublani společný ateliér Sadar Vuga Arhitekti. Dvakrát získal Piranesiho cenu (1992, 1999) a čtyřikrát byl nominován na cenu Mies van der Rohe Award (2001, 2003, 2005, 2007). V roce 2003 studiovým učitelem na Berlage Institute v Rotterdamu. Je hostujícím kritikem na AA School of Architecture, Bauhaus Kolleg v Desavě, IAAC v Barceloně a ETH v Curychu. Je jedním ze zakladatelů O.C.E.A.N. - mezinárodní sítě architektů, urbanistů a designerů.

VURNIK Ivan (*1.6.1884 Radovljica – †8.4.1971 Radovljica)

Pocházel ze zámožné kamenické rodiny, která mu umožnila po studiích v Kranji a Lublani nastoupit v roce 1907 na Technickou univerzitu ve Vídni, kde v roce 1912 diplomoval u prof. K.Mayredera. Za dobré studijní výsledky získal několikaměsíční cestovní stipendium do Itálie. Po návratu získal nabídku pracovat u vídeňského L.Baumanna. Zároveň však pracoval na vlastních zakázkách ve Slovinsku. Vurnik byl ovlivněn především secesní tvorbou svého učitele prof. M.Fabianiho z vídeňské Techniky (v roce 1919 ho pozval učit do Lublaně, výzvu nakonec vyslyšel J.Plečnik). Vurnik byl spoluzakladatelem školy architektury na univerzitě v Lublani a průkopníkem moderního urbanismu ve Slovinsku. V roce 1919 se přestěhoval do Lublaně, kde nastoupil na místní univerzitu vyučovat technické kreslení a od roku 1921 zde působil jako řádný profesor architektury na Vysoké škole technické v Lublani. Během svého nejplodnějšího období ve dvacátých letech se intenzivně snažil definovat národní architektonický sloh, který po obeznámení se s Le Corbusierovou tvorbou záhy opouští. Mezi Vurnikem a Plečnikem vznikla na univerzitě profesní řevnivost. Vurnik se domníval se, že Plečnik ovlivňoval okruhy konzervativních politiků, aby bránili v realizaci jeho funkcionalistických projektů. Po roce 1925 se Vurnik věnoval hlavně výuce. Projektova až do konce života, ale jeho práce zůstaly většinou jen na papíře. Výjimkou jsou funkcionalistický bazén a hotel v Radovljica a rekonstrukce národních ostatků v Brezje, kde se Vurnik vrátil zpět k 'národnímu slohu', který ve 20. letech odvrhl. Vurnik je společně s M.Fabianim, C.Kochem a J.Plečnikem považován za otce moderní slovinské architektury.

WAGNER Otto (*13.7.1841 Penzing – †11.4.1918 Vídeň)

Otto Koloman Wagner tvoří ústřední postavu stojící za zrodem moderní architektury ve střední Evropě. Pocházel z notářské rodiny na uherském královském dvoře. Pro slovinskou architekturu je důležité, že M.Fabiani byl Wagnerův spolupracovník a J.Plečnik byl Wagnerovým žákem na vídeňské Akademii. V letech 1857-63 studoval architekturu na vídeňské polytechnice a především na Královskou akademii v Berlíně, kde se měl možnost seznámit s dílem K.F.Schinkela. V roce 1863 dostudoval na vídeňské Akademii u E. van der Nüll a A.S. von Siccardsburg. V roce 1864 si ve Vídni otevřel svůj vlastní ateliér a byl jmenován ředitelem speciální sekce pro architekturu na vídeňské Akademii. V roce 1894 nastoupil na vídeňskou Akademii na profesorské místo po zesnulém baronovi K. von Hasenauerov. V roce 1896 publikuje první edici spisu Moderne Architektur, které doplněné vyšlo s novým názvem Baukunst unserer Zeit (1913). V roce 1911 vydává stěžejní urbanistické dílo Die Grosstadt.

ZORC Mitja (*1974 Kranj)

Vystudoval architekturu v roce 2000 u prof. M.Bonča na univerzitě v Lublani, kde je od roku 2001 odborným asistentem. Od roku 2005 působí jako samostatně činný architekt. Za realizace získal řadu ocenění podobně jako vítězných soutěží. Mezi neslavnější patří prefabrikované dřevěné domy Peterlin-Mašič v Žlebe (2006), rekonstrukce stadionu v Kamniku (2007), ekonomická škola v Murske Sobote (2007) a tržnice v Mariboru (2008).

ZOREC Maruša (*1955 Maribor)

Vystudovala architekturu na univerzitě v Lublani, kde působí od roku 2007 pedagog. Společně s V.Ravnikarem, T.Gregorič a N.Koselj dlouhodobě dokumentuje slovinskou architekturu v období 1945-70. V roce 2001 uspořádala obsáhlou výstavu O.Jugovce. Zprvu spolupracovala s V.Ravnikarem a od 1992 má vlastní praxi. Přestože je známá hlavně svými citlivými renovacemi historických budov, má společně k krajinnou architektkou A.Kučan na svědomí řadu odvážných městských intervencí. Mezi její nejznámější realizace patří knihovna v hradu Ravne (2004) a hřbitovní kaple Šmarje Sap (2007).

ŽUPANČ Marjan (*1964 Novo Mesto)

Vystudoval architekturu v roce 1989 u prof. M.Bonča na univerzitě v Lublani. V roce 1993 se zúčastnil architektonického semináře s E.Mirallesem ve Vídni. Od roku 1995 působí v Lublani jako samostatně architekt. Zúčastnil se řady soutěží a prof. J.Kobe zvítězil projektem nové budovy opery a baletu v Lublani.Vuga Arhitekti. Dvakrát získal Piranesiho cenu (1992,1999) a čtyřikrát byl nominován na cenu Mies van der Rohe Award (2001,2003,2005,2007). V roce 2003 studiovým učitelem na Berlage Institute v Rotterdamu. Je hostujícím kritikem na AA School of Architecture, Bauhaus Kolleg v Desavě, IAAC v Barceloně a ETH v Curychu. Je jedním ze zakladatelů O.C.E.A.N. - mezinárodní sítě architektů, urbanistů a designerů.

10. Odkazy na čerpanou literaturu

- [01] **AKBAR, Omar.** *Archilab Europe 2008 – Strategic Architecture*. Orléans: HYX Publisher, 2008. ISBN 978-2-910385-56-9
- [02] **ALOFSIN, Anthony.** *When building speak: Architecture as Language in the Habsburg Empire and Its Aftermath, 1867-1933*. Londýn: The University of Chicago Press, 2006. ISBN-10 0 226 01506-8
- [03] **BAGLANJE, Dušan.** *Arhitektura Ivana Vurnika*. Lublaň: Arché, 1994. ISBN 978-961-237-312-2
- [04] **BLAU, Eva. RUPNIK, Ivan.** *Project Zagreb: Transition as Condition, Strategy, Practice*, Barcelona: Actar, 2007. ISBN 978-84-96540-57-6
- [05] **BOECKL, Matthias. OECHSLIN, Werner.** *Boris Podrecca – Offene Räume / Public Spaces*. Vídeň: Springer Verlag: 2004, ISBN 3211005137
- [06] **BERNIK, Stane.** *Slovene Architecture of the Twentieth Century*. Lublaň: Mestna galeria Ljubljana, 2004. ISBN 961-90619-4-2
- [07] **BERNIK, Stane. FLORIJAČIČ, Miloš.** *Arhitektura Miloša Bonče*. Lublaň: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2002. ISBN 8672071395
- [08] **BERNIK, Stane.** *Arhitekt Milan Mihelič*. Lublaň: Arhitekturni muzej, 1980. ASIN B0000ECAYZ
- [09] **BERNIK, Stane.** *Milan Mihelič: arhitektura med stvarnostjo in vizijami*. Lublaň: SAZU, 2011. ISBN 978-961-268-017-6
- [10] **BERNIK, Stane. KOŽELJ, Janez. RAVNIKAR, Vojteh.** *Vojteh Ravnikar & Skupina Kras: katalog arhitektura*, Lublaň: Kraski Zidar, 1987.
- [11] **BRAYER, Marie-Ange. SIMONOT, Béatrice.** *Archilab's Earth Buildings – Radical Experiments in Land Architecture*, Londýn: Thames & Hudson, 2003. ISBN 0-500-28412-1
- [12] **BUDKOVIČ, Tomaž. KOŽELJ, Janez.** *Edo Mihevc, vodnik po arhitekturi*. Lublaň: Fakulteta za arhitekturo, 2011. ISBN 9789616823173
- [13] **ČELIK, Matevž.** *New Architecture in Slovenia*. Vídeň: Springer Verlag, 2007. ISBN 978-3-211-71487-4
- [14] **CURTIS, William J. R..** *Modern architecture since 1900*. Londýn: Phaidon, 3. vydání 1996. ISBN 978 07 148 33569
- [15] **CURTIS, William J.R.. KRUŠEC, Tomaž. VODOPIVEC Aleš.** *Architect Edvard Ravnikar, memorial complex on the Island of Rab, 1953*. Lublaň: Dessa, 2004. ISBN 961-90426-4-6
- [16] **DOLENEC, Metka.** *Savin Sever arhitekt*. Lublaň: Niut, 2003. ISBN 961-91229-0-9
- [17] **GAKOVIĆ, Braca.** *Arhitekt Miloš Bonča : urbana arhitektura = urban architecture*. Bělehrad: Muzej primenjene umetnosti, 1987. OCLC 18720516
- [18] **GEHL, Jan. GEMZOE, Lars.** *Nové městské prostory*. Brno: Era vydavatelství, 2002. ISBN 80-86517-09-8
- [19] **GILI, Mónica.** *2G n.38: Ofis arhitekti*. Barcelona: Editoria Gustavo Gili, 2005. ISBN 10-84 252 2042 4
- [20] **GOLMANN, Karl Friedrich.** *Edvard Ravnikar: Bauten und Projekte*, Štýrský Hradec: TU Graz, 2005. ISBN 3-7083-0302-4

- [21] **HRAUSKY, Andrej. *Sixpack, Contemporary Slovenian Architecture***. Lublaň: Dessa, 2005. ISBN 961-90426-6-2
- [22] **HRAUSKY, Andrej. *Enota: Designpeak 11***. Soul: Equal Books, 2011. ISBN-10-8996633658
- [23] **HRAUSKY, Andrej. KOŽELJ, Janez. *Architectural guide to Ljubljana : 100 selected buildings***. Lublaň: Rokus, 2002. ISBN 961-209-250-8
- [24] **HRAUSKY, Andrej. KOŽELJ, Janez. PRELOVŠEK, Damjan. *Plečnik's Ljubljana : an architectural guide***. Lublaň: Galerie Dessa, 1997. ISBN 978-961-9042618
- [25] **HRAUSKY, Andrej. KOŽELJ, Janez. *Maks Fabiani: Dunaj, Ljubljana, Trst***. Lublaň: Cankarjeva založba publishing house, 2010. ISBN 978-961-231-736-2
- [26] **HRAUSKY, Andrej. KOŽELJ, Janez. PRELOVŠEK, Damjan. *Jože Plečnik: Vienna, Prague, Ljubljana***. Lublaň: Cankarjeva založba, 2006. ISBN 9789612315740
- [27] **HRAUSKY, Andrej. ŠLAPETA, Vladimír. *Baustelle Slowenien: Akademie der Künste***. Lublaň: Galerie Dessa, 2004. ISBN 961-90426-5-4
- [28] **IVANIČ, Maja. KUHAR, Špela. *Contemporary School Architecture in Slovenia 1991-2007***. Vídeň: Springer Verlag, 2008. ISBN 978-3-211-76844-0
- [29] **KOŠIR, Fedja. *To architecture; The development of Architectural theory in Slovenia - 1st-3rd part***. Lublaň: Univerzita v Lublani. 2006-07
- [30] **KOŽELJ, Janez. *Ivan Vurnik: 1884-1971 : slovenski arhitekt***, Lublaň: arhitektov bilten 119/124, 1994. ISBN 961-6160-59-1
- [31] **KOŽELJ, Janez. *Architect Vladimir Šubic : complete work***, Lublaň, 1992.
- [32] **KREČIČ, Peter. *Plečnik, the complete works***, New York: Whitney Library of Design, 1993. ISBN 0-8230-2565-9
- [33] **LUKEŠ, Zdeněk. PRELOVŠEK, Damjan. VALENA, Tomáš. *Josip Plečnik - architekt Pražského hradu***. Praha: Správa Pražského hradu, 1996. ISBN 80-902051-3-5
- [34] **LUKEŠ, Zdeněk. PODRAZIL, Jiří. *Jože Plečnik - Průvodce po stavbách v České republice***. Praha: Foibos Books, 2012. ISBN 978-80-87073-41-4
- [35] **MARGOLIUS, Ivan. *Church of the Sacred Heart: Jože Plečnik***. Londýn: Phaidon Press, 1995. ISBN 978-0714833514
- [36] **MATJAŠEC, Darja. KRYŽANOWSKI, Špela. *National and University Library NUK II / Public Architectural Design Competition***. Lublaň: ZAPS, 2012. ISBN 978-961-92885-2-8
- [37] **MERCINA, Andrej. VODOPIVEC, Aleš. *Arhitekt Ilija Arnautovič: Socializem v Slovinski arhitekturi***. Lublaň: Viharnik, 2006. ISBN 13-9789616057554
- [38] **MIHELIČ, Breda. *Art nouveau Ljubljana***. Lublaň: Zavod za turizem, 2005. ISBN-13 9780300109122
- [39] **MIMICA, Vedran. MRDULJAŠ, Maroje. RUSAN, Andrija. *Contemporary Croatian architecture: Testing reality***. Záhřeb: Arhitekst, 2008. ISBN 978-953-5888-07-8
- [40] **MUŠIČ, Marko. *Valovanje v svetlobi: Marko Mušič, arhitektura nove draveljske cerkve***. Lublaň: Filozofická fakulta univerzity v Lublani, 1988. ASIN: B0000D6L6S
- [41] **PIRKOVIČ, Jelka. MICHELIČ, Breda. *Art Nouveau architecture in Slovenia***. Lublaň: Ministerstvo kulture, 1998. ISBN 961-6037-30-7

- [42] **PRELOVŠEK, Damjan. *Josip Plečnik – život a dílo***. Brno: Vydavatelství ERA, 2. vydání, 2003. ISBN 80-86517-72-1
- [43] **PRELOVŠEK, Damjan. *Josef Plečnik 1872-1957***. Milano: Electa, 2005. ISBN 978884358246
- [44] **PRELOVŠEK, Damjan. VODOPIVEC, Aleš. *Boris Podrecca***. Lublaň: Narodna galerija, 2010. ISBN 978-961-6743-16-7
- [45] **PRELOVŠEK, Damjan. VYBÍRAL, Jindřich. *Kotěra/Plečnik korespondence***. Praha: KANT / VŠUP, 2001. ISBN 80-901982-7-9
- [46] **POZZETTO, Marco. *Max Fabiani, ein Architekt der Monarchie***. Vídeň: Edition Tusch, 1983. ISBN 10-3850631249
- [47] **RUBY, Andreas. RUBY, Ilka. *Sadar & Vuga: A Review***. Ostfildern: Hatje Cantz Verlag, 2012. ISBN 978-3775731430
- [48] **ŠLAPETA, Vladimír. *Jan Kotěra 1871-1923 zakladatel moderní české architektury***. Praha: Obecní dům a nakladatelství Kant, 2001. ISBN 80-86339-08-4
- [49] **ŠUMI, Nace. *Arhitektura 16. stoletja na Slovenskem: obdobje renesanse***. Lublaň: Arhitektonické muzeum v Lublani, 1997
- [50] **ŠUMI, Nace. *Arhitektura 17. stoletja na Slovenskem***. Lublaň: Arhitektonické muzeum v Lublani, 2000
- [51] **ŠUMI, Nace. *Arhitektura 18. stoletja na Slovenskem***. Lublaň: Arhitektonické muzeum v Lublani, 2007. ISBN 978-961-6669-00-9
- [52] **VODOPIVEC, Aleš, ŽNIDARŠIČ, Rok. *Edvard Ravnikar: Architect and Teacher***. Vídeň: Springer Verlag, 2009. ISBN 13-978-3211992036
- [53] **WON, Suh Kyong. *Tendencies: Sadar Vuga Arhitekti, Design Document 17***. Soul: Damdi Architecture Publishing, 2006. ISBN 978-89-953598-1-1
- [54] **WON, Suh Kyong. *OFIS_open archive files 98-11, Design Document 34***. Soul: Damdi Architecture Publishing, 2011. ISBN 978-89-911117-4-5
- [55] **ZSCHOKKE, Walter. ACHLEITNER, Friedrich. *Boris Podrecca Arbeiten/Works 1980-1995***. Basel: Birkhäuser, 1996. ISBN 13-978-3764354411
- [56] **ŽUPANČIČ, Bogo. POZZETTO, Marco. *Arhitekt Josip Costaperaria in ljubljansko moderno meščanstvo***. Lublaň: KUD Polis, 2004. ISBN 10-961-238-399-5

Výstavní katalogy, časopisy a periodika:

- [57] ***Arhitektura Inventura 2004-06***, DAL (Družstvo arhitektov Ljubljana), 2007. ISBN 978-961-90787-1-6
- [58] ***Arhitektura Inventura 2006/2008***, Lublaň: DAL, 2009. ISBN 978-961-6490-20-7
- [59] ***Arhitektura Inventura 2008/2010***, Lublaň: DAL, 2011. ISBN 978-961-90787-0
- [60] ***Association Wonderland. Wonderland Travelogue 2004-2006***, Vídeň: Springer Verlag, 2006. ISBN 978-321-1354445
- [61] ***Central Europe: Identity is a Process***. architekt.aktuell # 333 - tématické číslo rakouského časopisu věnované zemí střední Evropy, 12/2007, ISBN 978-321-169898-3
- [62] ***Contemporary architecture in Slovenia 1999-2007***, výstavní katalog pro trienále architektury v Lisabonu Triennale 2007, Dessa, Lublaň 2007

- [63] **Darco 09: Bevk Perović Architects / Arquitectos Anonimos**, Matosinhos: Darco, 2009. ISSN 1646-950X
- [64] **DoCoMoMo Slovenia 100**, Lublaň: arhitektov bilten 185-187, 12/2010, roč.40, ISSN 0352-1982
- [65] **El Croquis 114: Njirić+Njirić / Sauerbruch Hutton**. Madrid: El Croquis Editorial, 2003. ISSN 0212-5683
- [66] **El Croquis 160: Bevk Perovič 2004-2012**. Madrid: El Croquis Editorial, 2012. ISSN 0212-5633
- [67] **Piranesi No. 25 Vol 14**, Piran: podzim 2007, ISSN 1318-007X
- [68] **Plečnik 2007**. Lublaň: arhitektov bilten 175/176, 12/2007, roč. 37, ISSN 0352-1982
- [69] **Slovenian Architecture 2004-2006**. Lublaň: ZAPS 2007, ISBN 978-961-91674-4-1
- [70] **Slovinská architektura - era21 06/2006** - tématické číslo českého časopis věnované slovinské architektuře. Brno: Vydavatelství ERA, 2006. ISSN 1801-0889X

11. Seznam symbolů a zkratk

AB (Arhitektov Bilten) – Architektonický buletin – časopis vydávaný od roku 1974

ARK (Inštitut za arhitekturo in kulturo) – Architektonický a kulturní institut

BIO (Bienale oblikovanja) – Bienále designu v Lublani

BTC (Blagovno Trgovski Center) – Obchodně zábavní centrum na východě Lublaně

CIAM (Congrès International d'Architecture Moderne) – Mezinárodní kongres moderní architektury

ČKA – Česká komora architektů

DAL (Društvo arhitektov Ljubljana) – Sdružení lublaňských architektů

DESSA (Delovna skupnost samostojnih arhitektov) – Umělecké sdružení samostatně činných architektů

FA ČVUT – Fakulta architektury na Českém vysokém učení technickém v Praze

IABL (International Architecture Biennale of Ljubljana) – Mezinárodní architektonické bienále v Lublani

MAO (Muzej za Arhitekturo in Oblikovanje) – Muzeum architektury a design

NUK (Narodna in univerzitetna knjižnica) – Národní a univerzitní knihovna

SAZU (Slovenska akademija znanosti in umetnosti) – Slovinská akademie věd a umění

SVA (Sadar Vuga Arhitekti) – Architektonický ateliér Jurije Sadara a Boštjana Vugy

SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) – Silné stránky, slabé stránky, příležitosti, hrozby

UL FA (Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo) – Fakulta architektury univerzity v Lublani

ULTF OA (Univerza v Ljubljani, Tehniška fakulteta, Oddelek za arhitekturo) – Ústav architektury na Technické fakultě univerzity v Lublani

TACE (Theatre Architecture in Central Europe) – Divadelní architektura ve střední Evropě

TVŠ (Tehniška visoka šola) – Vysoké učení technické v Lublani

UIA (The International Union of Architects) – Mezinárodní svaz architektů

ZAPS (Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenie) – Komora architektury a prostorového plánování Slovinska

ČR Česká republika
ČSR Československá republika
ČSSR Československá socialistická republika
SLO Slovinsko
USA Spojené státy americké

RD rodinný dům
BD bytový dům
OS obytný soubor

kol. kolektiv
obr. obrázek